

พฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงก่อนและระหว่างโควิด-19

The Travel Behavior of Foreign Long-Term Residents in Chiang Mai Province Before and During COVID-19

จิตรลดา ชัดตนนท์¹, ปานแพร เชาวนัประยูร อุดมรักษาทรรพ์², เฉลิมชัย ปัญญาดี³,
กวินรัตน์ อัฐวงศ์ชยากร⁴

Jitrada Chattanon, Parnprae Chaoprayoon Udomraksasup, Chalermchai Panyadee,
Kavinrath Attawongchayakorn

Received: 15 January 2024

Revised: 22 November 2024

Accepted: 4 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ก่อนและระหว่างโควิด-19 โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience sampling) โดยได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษาพบว่า ชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 66 ปี มีสัญชาติอเมริกัน มีระยะเวลาที่พักอาศัยอยู่ในประเทศไทยน้อยกว่า 7 ปี ส่วนใหญ่เป็นวีซ่าพักอาศัยชั่วคราว มีสถานภาพสมรส ระดับการศึกษาปริญญาตรี อาชีพผู้เกษียณอายุ มีแหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายจากกิจการ/ประกอบอาชีพ มีค่าใช้จ่ายด้านที่พักต่อเดือน 11,001 – 19,000 บาท ค่าใช้จ่ายในการเดินทางต่อเดือน น้อยกว่า 5,001 บาท ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันต่อเดือน 9,601 – 19,200 บาท และมีค่าใช้จ่ายด้านอื่น ๆ ต่อเดือน น้อยกว่า 8,001 บาท ในส่วนพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงก่อนและระหว่างโควิด-19 พบว่ามีความแตกต่างกัน

คำสำคัญ: พฤติกรรมการท่องเที่ยว, ชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาว, การแพร่ระบาดของโควิด-19

¹ นักศึกษาระดับปริญญาเอก คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

² อาจารย์ประจำ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

³ รองศาสตราจารย์ วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

⁴ อาจารย์ประจำ คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

¹ Ph.D. Student, Faculty of Tourism Development, Maejo University

² Lecturer, Faculty of Tourism Development, Maejo University

³ Associate Professor, School of Administrative Studies, Maejo University

⁴ Lecturer, School of Administrative Studies, Maejo University

Abstract

This research aims to study the travel behavior of foreign long-term residents in Chiang Mai before and during COVID-19. The study is a quantitative research; the research instrument used was a questionnaire. The researcher collected data using Convenience sampling, with a sample size of 380 participants. Descriptive statistics were used for data analysis, including frequency, percentage, mean, and standard deviation (S.D.).

The findings of the study revealed that most foreign long-term residents in Chiang Mai were male, aged over 66 years, of American nationality, and had been residing in Thailand for less than 7 years. The majority held a temporary resident visa, were married, had a bachelor's degree, and were retired. Their sources of income were from business or employment, with monthly accommodation expenses ranging from 11,001 to 19,000 THB. Travel expenses per month were less than 5,001 THB, daily living expenses ranged from 9,601 to 19,200 THB, and other expenses were less than 8,001 THB per month. Regarding the travel behavior of foreign long-term residents in Chiang Mai before and during COVID-19, the study found significant differences between the two periods.

Keywords: Travel Behavior, Foreign Long-Term Residents, The COVID-19 Pandemic

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูง เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศส่งผลให้เกิดการจ้างงาน การกระจายรายได้เข้าสู่ชุมชน อีกทั้งยังเป็นการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว โดยการท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยเป็นอย่างมาก การท่องเที่ยวจึงนับว่ามีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยที่จะสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในระยะเวลาที่รวดเร็วกว่าภาคผลิตและภาคบริการอื่นๆ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2554) ขณะเดียวกันรัฐบาลก็ได้ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยว โดยได้มียุทธศาสตร์ฟื้นฟูการท่องเที่ยว เพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศไทยเป็นฟันเฟืองในการผลักดันเศรษฐกิจให้เติบโตท่ามกลางการแพร่ระบาดของโควิด-19 รัฐบาลได้กำหนดแนวทางการดำเนิน

งานเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวเป็นระยะเพื่อรักษาสมดุลระหว่างสาธารณสุขและความต้องการทางเศรษฐกิจ

การแพร่ระบาดของโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบซ้ำเติมเศรษฐกิจประเทศไทย ชะลอการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ และยังเพิ่มความเสี่ยงการแพร่ระบาดที่อาจยืดเยื้อออกไปในระยะยาว โดยผลกระทบและการฟื้นตัวของเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและครัวเรือน โดยพบว่าอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ร้านอาหาร และการขนส่งผู้โดยสารจะเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงและการฟื้นตัวในระยะข้างหน้าจะมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มธุรกิจ ที่สำคัญหากการแพร่ระบาดจะยิ่งทวีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น (รชฎ เสียงจันทร์, 2564)

จากสถานการณ์การท่องเที่ยวเดือนมิถุนายน 2564 มีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาท่องเที่ยวประเทศไทยจำนวน 5,694 คน

ขยายตัวร้อยละ 100 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยการขยายตัวจากเดือนมิถุนายน 2563 เป็นช่วงที่ประเทศไทยไม่อนุญาตให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้าประเทศเนื่องจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 อย่างไรก็ตามนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทยยังคงเป็นการเดินทางผ่านการตรวจลงตรานักท่องเที่ยวประเภทพิเศษ (Special Tourist VISA : STV) นักท่องเที่ยวกลุ่มสิทธิพิเศษ (Thailand Privilege Card) และกลุ่มอื่นๆ เช่น นักธุรกิจ และผู้เข้ามารักษาตัวและมีความจำเป็นในการรักษารักษาตัวระยะยาว (กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564) ในการประชุมคณะรัฐมนตรีในช่วงเดือนกันยายน 2564 มีความเห็นชอบมาตรการดึงดูดชาวต่างชาติศักยภาพสูงพำนักระยะยาวในประเทศไทย โดยตั้งเป้า 5 ปี คือ มีชาวต่างชาติฐานะเศรษฐิกิจสูง/ผู้เชี่ยวชาญ 1 ล้านคนในประเทศไทยเพิ่มปริมาณค่าใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจมูลค่า 1 ล้านล้านบาท ซึ่งเป็นมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจและการลงทุนโดยการดึงดูดชาวต่างชาติศักยภาพสูงสู่ประเทศไทยในลักษณะพำนักระยะยาว (Long-term stay) โดยมี 4 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ (1) กลุ่มประชากรโลกผู้มีความมั่งคั่งสูง (2) กลุ่มผู้เกษียณอายุจากต่างประเทศ (3) กลุ่มที่ต้องการทำงานจากประเทศไทย และ (4) กลุ่มผู้มีทักษะเชี่ยวชาญพิเศษ โดยมีมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยการออกวีซ่าประเภทพำนักระยะยาว) Long-term resident visa) กำหนดวีซ่าประเภทใหม่ให้กับกลุ่มชาวต่างชาติที่มีศักยภาพสูง ซึ่งจะได้ข้อยกเว้นและสิทธิประโยชน์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ การยกเว้นให้ผู้ถือวีซ่าประเภทพำนักระยะยาว และวีซ่าประเภท Smart visa ทั้งหมดไม่ต้องมีหนังสือแจ้งให้พนักงานเจ้าหน้าที่ทราบหากอยู่ในประเทศไทยเกิน 90 วัน (สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี, 2564)

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) ทำให้ตลาดนักท่องเที่ยวสูงอายุเป็นตลาดใหญ่ที่มีศักยภาพและน่าสนใจมากขึ้น โดยสหประชาชาติคาดการณ์ว่าจะมีผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น 678.9 ล้านคน ในปี พ.ศ.2549 เป็น 1,968 ล้านคน ในปี พ.ศ.2593 ซึ่งในทวีปเอเชียจะมีผู้สูงอายุมากที่สุด (จิราวดีรัตน์ไพฑูรย์ชัย, 2557) นักท่องเที่ยวสูงอายุนับว่าเป็นกลุ่มตลาดที่มีคุณค่าและผู้มีประสิทธิผล โดยมีพฤติกรรมเพื่อการพักผ่อนและการศึกษาเรียนรู้ (Chiang et al., 2014) เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีระยะเวลาพำนักราว และมีศักยภาพและมีกำลังในการซื้อ

การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Long stay) เป็นรูปแบบหนึ่งของรูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ซึ่งตอบสนองความต้องการของชาวต่างชาติกลุ่มหนึ่งที่ต้องการพักผ่อน โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวสูงอายุหรือเกษียณอายุจากการทำงาน โดยการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวได้ผสมผสานการท่องเที่ยวอย่างหลากหลายขึ้นอยู่กับการออกแบบการท่องเที่ยวเอง โดยมีพื้นฐานของการดำรงชีวิตในต่างแดนเป็นเวลานาน นอกจากนี้ชาวต่างชาติพำนักระยะยาวยังเป็นนักท่องเที่ยวที่มีอำนาจการซื้อสูง (High spender) ทำให้เกิดการหมุนเวียนของเม็ดเงินในระบบเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการจ้างงานในกิจกรรมธุรกิจที่เกี่ยวข้อง (วาริชต์มัยมบุรุษ, 2556)

ปัจจุบันกระแสของการท่องเที่ยวพำนักระยะยาวกำลังได้รับความนิยมโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุหลังเกษียณอายุจากการทำงาน อันเนื่องมาจากค่าครองชีพของประเทศอื่นๆ มีค่าครองชีพที่น้อยกว่าประเทศตนเอง ซึ่งประเทศไทยเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวนิยมมาพำนักระยะยาว (สุदारัตน์ อุตธารัตน์ และนิเวศน์พูนสุขเจริญ, 2564)

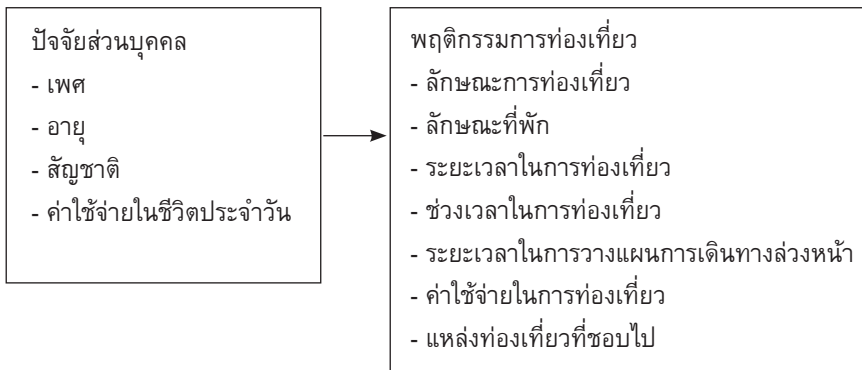
จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคเหนือที่ชาวต่างชาติให้ความสนใจเข้ามาพำนักระยะยาวเนื่องจากหลายปัจจัยที่ทำให้เมืองนี้เป็นที่น่าสนใจ เช่น ค่าครองชีพที่ต่ำเมื่อเทียบกับเมืองใหญ่ในประเทศไทยหรือในต่างประเทศ สภาพอากาศที่เย็นสบายโดยเฉพาะในช่วงฤดูหนาว คุณภาพชีวิตที่ผสมผสานระหว่างความสะดวกสบายของเมืองและการเข้าถึงธรรมชาติ การมีชุมชนชาวต่างชาติที่มีความหลากหลายและมีความสัมพันธ์ที่ดี รวมถึงสถานที่ด้านสุขภาพและการดูแลตัวเอง เช่น ศูนย์โยคะและสปา นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมที่มีเสน่ห์และประวัติศาสตร์ที่ดึงดูดให้ผู้คนอยากเรียนรู้และสัมผัส รวมถึงการที่เชียงใหม่เป็นจุดหมายยอดนิยมสำหรับนักท่องเที่ยวที่ทำงานทางไกล (Digital Nomads) และผู้เกษียณอายุที่ต้องการใช้

ชีวิตในบรรยากาศสงบและปลอดภัย ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาพฤติกรรมชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ ว่ามีพฤติกรรมการท่องเที่ยวอย่างไรทั้งในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 และระหว่างการแพร่ระบาดของโควิด-19 เพื่อที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องจะสามารถนำผลงานวิจัยไปพัฒนาสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวได้ตรงพฤติกรรมของผู้บริโภคหรือนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงก่อนและระหว่างโควิด – 19

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิด

วิธีการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้จำนวน 380 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และส่วนที่ 2 พฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 และระหว่างการแพร่ระบาดของโควิด-19 แบบสอบถามทั้งฉบับผ่านการพิจารณาจาก

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และทดสอบความเที่ยง (Reliability) ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (-coefficient) เท่ากับ 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience sampling) จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 380 คน หลังจากนั้นได้รวบรวมและตรวจสอบแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และสรุปออกมาเป็นค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 73.4 มีอายุมากกว่า 66 ปี ร้อยละ 37.9 ส่วนใหญ่มีสัญชาติอเมริกัน ร้อยละ 25.8 มีระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยน้อยกว่า 4 ปี ร้อยละ 67.1 มีประเภทวิชาชีพพักอาศัยชั่วคราว ร้อยละ 29.5 สถานภาพสมรส ร้อยละ 56.6 มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 45.8 ส่วนใหญ่เป็นผู้เกษียณอายุ ร้อยละ 33.7 แหล่งที่มาของค่าใช้จ่ายจากกิจการ/ประกอบอาชีพ ร้อยละ 36.1 มีค่าใช้จ่ายด้านที่พักต่อเดือน จำนวน 11,001 - 19,000 บาท ร้อยละ 45.0 ค่าใช้จ่ายด้านการเดินทางต่อเดือน จำนวน น้อยกว่า 5,001 บาท ร้อยละ 75.5 ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันต่อเดือน จำนวน 9,601 - 19,200 บาท ร้อยละ 41.6 และค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ ต่อเดือน น้อยกว่า 8,001 บาท ร้อยละ 71.3 ดังตารางที่ 1

2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่ออยู่กับครอบครัว ร้อยละ

30.3 ส่วนใหญ่ไม่เคยพำนักระยะยาวที่ประเทศอื่นมาก่อน ร้อยละ 58.4 เดินทางมาพักอาศัยระยะยาวคนเดียว ร้อยละ 51.8 ตัดสินใจในการพักอาศัยด้วยตนเอง ร้อยละ 69.2 มีจำนวนบุคคลพักอาศัยจำนวน 1 - 3 คน ร้อยละ 58.7 มีแหล่งข้อมูลหลักในการวางแผนการท่องเที่ยวในการพักอาศัยระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่จากเว็บไซต์การท่องเที่ยว ร้อยละ 39.7 ชื่นชอบกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ร้อยละ 44.2 ส่วนใหญ่พำนักระยะยาวในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ ร้อยละ 65.5 พักที่โรงแรม/เซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ ร้อยละ 34.2 ส่วนใหญ่เลือกที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนที่มีความสะดวก ร้อยละ 54.7 เดินทางหลักโดยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 48.9 กิจกรรมยามว่างชมธรรมชาติ ร้อยละ 36.3 ชื่นชอบแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ร้อยละ 59.2 ดังตารางที่ 2

3. พฤติกรรมการท่องเที่ยวของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงก่อนและระหว่างโควิด-19 พบว่า ก่อนโควิด-19 ส่วนใหญ่มีลักษณะการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ร้อยละ 73.4 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 66.3 ก่อนโควิด-19 ส่วนใหญ่พักโรงแรม/รีสอร์ท ร้อยละ 70.3 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 79.2 ก่อนโควิด-19 ส่วนใหญ่เดินทางร่วมกับครอบครัว ร้อยละ 39.5 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 40.8 ก่อนโควิด-19 ส่วนใหญ่ตัดสินใจในการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ร้อยละ 57.6 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 51.1 ก่อนโควิด-19 ช่วงเวลาในการท่องเที่ยววันจันทร์-ศุกร์ ร้อยละ 47.1 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 47.4 ก่อนโควิด-19 มีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้า น้อยกว่า 11 วัน ร้อยละ 78.4 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 78.7 ก่อนโควิด-19 เดินทาง 1-3 ครั้งต่อเดือน ร้อยละ 92.6 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 93.4 ก่อนโควิด-19 มีค่าใช้จ่ายด้านที่พักต่อเดือน น้อยกว่า 4,501 บาท ร้อยละ 96.1 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 96.1 ก่อนโควิด-19 มีค่าใช้จ่ายด้านอาหารต่อเดือน น้อยกว่า 2,251 บาท

ร้อยละ 92.4 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 92.6 ก่อนโควิด-19 มีค่าใช้จ่ายด้านการเดินทางต่อเดือน น้อยกว่า 5,001 บาท ร้อยละ 95.5 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 95.3 ก่อนโควิด-19 มีลักษณะการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว ร้อยละ 48.4 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 50.8 ก่อนโควิด-19 ขอบไปแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ร้อยละ 70.0 และระหว่างโควิด-19 ร้อยละ 68.4 ดังตารางที่ 3

อภิปรายผลและสรุปผล

การวิจัยในครั้งนี้พบว่า พฤติกรรมของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ลักษณะของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุมากกว่า 66 ปี มีสัญชาติอเมริกัน มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีสถานภาพสมรส อาชีพเกษียณอายุ มีค่าใช้จ่ายด้านที่พักต่อเดือน 11,001 – 19,000 บาท ค่าใช้จ่ายด้านการเดินทางต่อเดือน น้อยกว่า 5,001 บาท ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันต่อเดือน 9,601 – 19,200 บาท และค่าใช้จ่ายด้านอื่นๆ ต่อเดือน น้อยกว่า 8,001 บาท สอดคล้องกับ เกลิมพล แจ่มจันทร์ และอรไท โสภารัตน์ (2555) ที่ศึกษาเรื่อง การพำนักระยะยาวของคนญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่: การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดในช่วงก่อนและหลังพำนัก ว่า ผู้พำนักระยะยาวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 60 – 69 ปี มีสถานภาพสมรส และสอดคล้องกับ กับ วลัยพร กาญจนการุณ และธีรัช ปัญโญ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขยายเวลาพำนักอยู่ของผู้พำนักระยะยาวชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีค่าใช้จ่ายด้านที่พักต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท และมีค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกเหนือจากที่พักต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท

ด้านพฤติกรรมของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีวัตถุประสงค์เพื่ออยู่กับครอบครัว ส่วนใหญ่ไม่เคยพำนักระยะยาวที่ประเทศอื่นมาก่อน เดินทางมาพำนักระยะยาวด้วยตนเอง และตัดสินใจในการพำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ด้วยตนเอง มีแหล่งข้อมูลหลักในการวางแผนการท่องเที่ยวในการพำนักระยะยาวจากเว็บไซต์การท่องเที่ยว ซึ่งชอบกิจกรรมทางวัฒนธรรม ส่วนใหญ่พำนักระยะยาวในเขตอำเภอเมืองเชียงใหม่ พักที่โรงแรม/เซอร์วิสอพาร์ทเมนท์ สอดคล้องกับ กับ เกลิมพล แจ่มจันทร์ และอรไท โสภารัตน์ (2555) ที่ศึกษาเรื่อง การพำนักระยะยาวของคนญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่: การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดในช่วงก่อนและหลังพำนัก ว่า ลักษณะที่พักเป็นเซอร์วิสอพาร์ทเมนท์หรือบ้านพัก และสอดคล้องกับ วลัยพร กาญจนการุณ และธีรัช ปัญโญ (2557) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขยายเวลาพำนักอยู่ของผู้พำนักระยะยาวชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ส่วนใหญ่อยู่ในเขตเทศบาลเมืองเชียงใหม่ และสอดคล้องกับ สุดปรารถนา ดวงแก้ว (2558) ศึกษาเรื่อง การย้ายถิ่นเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่น: กรณีศึกษาคนญี่ปุ่นวัยเกษียณในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า วางแผนการมาท่องเที่ยวเองโดยหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต คู่มือการท่องเที่ยว และจากคนรู้จัก และสอดคล้องการจำแนกพฤติกรรมของ Wickens (Seaton, 1994) ใช้หลักการของ Cohen จำแนกพฤติกรรมว่า นักท่องเที่ยวสนใจแหล่งมรดกทางวัฒนธรรมนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ประกอบด้วยกลุ่มครอบครัว และกลุ่มผู้สูงอายุ

ตารางที่ 1 พฤติกรรมของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงก่อนและระหว่างโควิด-19

	ก่อนโควิด - 19		ระหว่างโควิด - 19	
	จำนวน (n = 380)	ร้อยละ	จำนวน (n = 380)	ร้อยละ
ลักษณะการท่องเที่ยว				
ไปเข้าเย็นกลับ	279	73.4	252	66.3
ค้างคืน	101	26.6	128	33.7
รวม	380	100.0	380	100.0
ลักษณะที่พัก				
โรงแรม/รีสอร์ท	267	70.3	301	79.2
โฮมสเตย์	65	17.1	49	12.9
โฮสเทล	12	3.2	11	2.9
อื่นๆ	36	9.5	19	5.0
รวม	380	100.0	380	100.0
ผู้ร่วมเดินทาง				
ตนเอง	103	27.1	106	27.9
ครอบครัว	150	39.5	155	40.8
เพื่อน	114	30.0	100	26.3
อื่นๆ	13	3.4	19	5.0
รวม	380	100.0	380	100.0
ผู้ตัดสินใจในการท่องเที่ยว				
ตนเอง	219	57.6	194	51.1
ครอบครัว	107	28.2	123	34.4
เพื่อน	51	13.4	50	13.2
อื่นๆ	3	0.8	13	3.4
รวม	380	100.0	380	100.0
ช่วงเวลาในการท่องเที่ยว				
จันทร์ - ศุกร์	179	47.1	180	47.4
เสาร์ - อาทิตย์	117	30.8	107	28.2
วันหยุด/เทศกาล	84	22.1	93	24.5
รวม	380	100.0	380	100.0

ตารางที่ 2 พฤติกรรมของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงก่อนและระหว่างโควิด-19 (ต่อ)

	ก่อนโควิด - 19		ระหว่างโควิด - 19	
	จำนวน (n = 380)	ร้อยละ	จำนวน (n = 380)	ร้อยละ
การวางแผนการเดินทางล่วงหน้า				
น้อยกว่า 11 วัน	298	78.4	299	78.7
11 – 20 วัน	34	8.9	24	6.3
21 – 30 วัน	37	9.7	46	12.1
31 – 40 วัน	0	0	0	0
มากกว่า 41 วัน	11	2.9	11	2.9
รวม	380	100.0	380	100.0
จำนวนครั้งของการเดินทางต่อเดือน				
1 – 3 ครั้ง	352	92.6	355	93.4
4 – 6 ครั้ง	16	4.2	25	6.6
มากกว่า 6 ครั้ง	12	3.6	0	0
รวม	380	100.0	380	100.0
ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวด้านที่พัก				
น้อยกว่า 4,501 บาท	365	96.1	365	96.1
4,501 – 9,000 บาท	10	2.6	9	2.4
9,001 – 13,500 บาท	4	1.1	1	0.3
มากกว่า 13,500 บาท	1	0.3	5	1.3
รวม	380	100.0	380	100.0
ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวด้านอาหาร				
น้อยกว่า 2,251 บาท	351	92.4	352	92.6
2,251 – 4,500 บาท	24	6.3	23	6.1
4,501 – 6,750 บาท	3	0.8	3	0.8
มากกว่า 6,750 บาท	2	0.5	2	0.5
รวม	380	100.0	380	100.0

ตารางที่ 3 พฤติกรรมของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ช่วงก่อนและระหว่างโควิด-19 (ต่อ)

	ก่อนโควิด - 19		ระหว่างโควิด - 19	
	จำนวน (n = 380)	ร้อยละ	จำนวน (n = 380)	ร้อยละ
ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวด้านการเดินทาง				
น้อยกว่า 5,001 บาท	363	95.5	362	95.3
5,001 – 10,000 บาท	16	4.2	16	4.2
มากกว่า 10,001 บาท	1	0.3	2	0.5
รวม	380	100.0	380	100.0
ลักษณะการเดินทาง				
รถยนต์ส่วนตัว	184	48.4	193	50.8
รถเช่า	53	13.9	34	8.9
รถโดยสารประจำทาง	19	5.0	44	11.6
รถแท็กซี่/Grab Car	93	24.5	78	20.5
อื่น ๆ	31	8.2	31	8.2
รวม	380	100.0	380	100.0
แหล่งท่องเที่ยวที่ชอบไป				
แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	266	70.0	260	68.4
แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์	31	8.2	39	10.3
แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ	29	7.6	23	6.1
แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณี	51	13.4	58	15.3
อื่น ๆ	3	0.8	0	0
รวม	380	100.0	380	100.0

ด้านพฤติกรรมของชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ในช่วงก่อนโควิด-19 และระหว่างโควิด-19 พบว่า มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวช่วงก่อนโควิด-19 และระหว่างโควิด-19 ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยนักท่องเที่ยวมีลักษณะการท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ มีลักษณะที่พัก

แบบโรงแรม/รีสอร์ท ส่วนใหญ่จะมีลักษณะการเดินทางร่วมกับครอบครัว ซึ่งตัดสินใจในการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ท่องเที่ยวในช่วงวันจันทร์ - ศุกร์ ซึ่งมีการวางแผนการเดินทางล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 11 วัน มีจำนวนการเดินทาง 1 – 3 ครั้งต่อเดือน โดยมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวด้านที่พักน้อยกว่า 4,501 บาท

ค่าใช้จ่ายด้านอาหาร น้อยกว่า 2,251 บาท
ค่าใช้จ่ายด้านการเดินทาง น้อยกว่า 5,001 บาท
เดินทางโดยใช้รถยนต์ส่วนตัว ชอบไปแหล่ง
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมประเพณี

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของชาว
ต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ช่วง
ก่อนและระหว่างโควิด-19 ทำให้ได้ข้อเสนอแนะ
จากงานวิจัยดังนี้

1. พฤติกรรมของชาวต่างชาติที่พำนัก
ระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่มีวัตถุประสงค์เพื่ออยู่
กับครอบครัว ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ ควรจัดทำ
กลยุทธ์เพื่อส่งเสริมการพำนักระยะยาวของชาว
ต่างชาติในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อกระตุ้นและส่งเสริม
ให้ชาวต่างชาติเข้ามาพำนักในจังหวัดเชียงใหม่
เพิ่มมากขึ้น เป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจด้านการท่องเที่ยว

2. พฤติกรรมของชาวต่างชาติที่พำนัก
ระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ ช่วงก่อนโควิด-19
และระหว่างโควิด-19 พบว่า ชาวต่างชาตินิยมท่องเที่ยวแบบไปเช้าเย็นกลับ ส่วนใหญ่จะเดินทางร่วม

กับครอบครัว โดยชอบไปแหล่งท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ประเพณี ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน
อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรจะนำเสนอกิจกรรมทางการ
ท่องเที่ยวให้มีความเหมาะสมและ สอดคล้องกับ
กิจกรรมที่ชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัด
เชียงใหม่ให้ความสนใจ เพื่อดึงดูดใจให้ชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่เข้าร่วม
กิจกรรมต่างๆ ด้านการท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะการทำวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาในประเด็นพฤติกรรมของ
ชาวต่างชาติที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่
เป็นรายประเทศ เพื่อที่จะสามารถใช้เป็นแนวทาง
ในการสร้างกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับกลุ่มตลาดของ
แต่ละประเทศมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาเจาะจงในกลุ่มผู้สูงอายุที่
พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากว่ามี
กลุ่มคนดังกล่าวอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่มาก
อีกทั้งควรศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรม
การท่องเที่ยว เพื่อนำเสนอกิจกรรมการท่องเที่ยว
ที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และเกิดการกระตุ้นความ
ตั้งใจในการทำกิจกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. <https://www.mots.go.th/download/ImplementationofThePolicy/NotificationofTheNationalTourism-Policy.pdf>
- กองเศรษฐกิจการท่องเที่ยวและกีฬา. (2564). สถานการณ์การท่องเที่ยวเดือนสิงหาคม 2564. https://mots.go.th/download/article/article_20210929113313.pdf
- จิราวดี รัตนไพฑูรย์ชัย. (2557). ตลาดนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ: โอกาสใหม่ไทยเติบโตรับ AEC. หนังสือพิมพ์
กรุงเทพธุรกิจ, ASEAN:1.
- เฉลิมพล แจ่มจันทร์ และอรไท ไสภารัตน์. (2555). การพำนักระยะยาวของคนญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่:
การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดในช่วงก่อนและหลังการพำนัก. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:139685>

- รชฏ เลียงจันทร์. (2564, 4 กุมภาพันธ์). เศรษฐกิจไทยจะเป็นอย่างไร หากเราต้องอยู่กับโควิด-19 ไปตลอดกาล. *วิจัยกรุงศรี*, 1-8.
- วลัยพร กาญจนการุณ และธีรัช ปัญโญ. (2557). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจขยายเวลาพำนักอยู่ของผู้พำนักระยะยาวของชาวญี่ปุ่นในจังหวัดเชียงใหม่. *มนุษยศาสตร์สาร*, 15(1), 179-212. <https://cmudc.library.cmu.ac.th/frontend/Info/item/dc:168788>
- วาริษฐ์ มัชฌมบุรุษ. (2556). การตลาดการท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวชาวญี่ปุ่นที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่. *Journal of Thai Hospitality and Tourism*, 8(2), 48–61. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/tourismtaat/article/view/15421>
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (2564). กรมเห็นชอบมาตรการดึงดูดชาวต่างชาติศักยภาพสูงพำนักระยะยาวในไทยตั้งแต่ 5 ปี มีชาวต่างชาติฐานะเศรษฐิกิจสูง/ผู้เชี่ยวชาญ 1 ล้านคนในไทย เพิ่มปริมาณเงินใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจ. <https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/45814>
- สุดปรารถนา ดวงแก้ว. (2558). การปรับตัวทางสังคมและวัฒนธรรมของคนญี่ปุ่นวัยหลังเกษียณที่พำนักระยะยาวในจังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย. *วารสารญี่ปุ่นศึกษา*, 31(2), 57-75. <https://doi.org/10.14456/jsj.2015.5>
- สุดาร์ตน์ อุทธารัตน์ และนิเวศน์ พูนสุขเจริญ. (2564). ปัจจัยสนับสนุนการเป็นเองพำนักระยะยาวที่น่าอยู่อย่างยั่งยืน: คู่มือการพัฒนาเมืองพำนักระยะยาวที่น่าอยู่อย่างยั่งยืนของเมืองเชียงใหม่. ศูนย์วิจัยและพัฒนาการท่องเที่ยว สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Chiang, L., Manthiou, A., Tang, L. R., Shin, J., & Morrison, A. (2014). A comparative study of generational preferences for trip-planning resources: A case study of international tourists to Shanghai. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 15(1), 78–99. <https://doi.org/10.1080/1528008X.2014.855536>
- Seaton, A. V. (1994). Tourism and media. In S. J. Witt & L. Moutinho (Eds.), *Tourism marketing and management handbook*. Prentice-Hall.

ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

Internal Factors and External Factors Influencing the Market for Alternative Investment Index (MAI Index)

ธนภณ วิมูลอาจ¹

Thanapon Wimoonard¹

Received: 23 October 2024

Revised: 7 January 2025

Accepted: 20 January 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ในช่วงระยะเวลาเดือนมกราคม พ.ศ. 2557 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 120 เดือน โดยเก็บข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ ประกอบด้วย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ธนาคารแห่งประเทศไทย และสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้าภายใต้กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งใช้สถิติเชิงพรรณนา การทดสอบสหสัมพันธ์ และสมการถดถอยเชิงพหุคูณในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไร ต่อหุ้นและ 2) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี มีอิทธิพลเชิงบวกกับดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ยกเว้นอัตราส่วนเงินปันผลต่อหุ้นมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ และปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) มูลค่าการซื้อขายของนักลงทุนต่างชาติในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ 2) อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย และ 3) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี มีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ยกเว้นดัชนีราคาผู้บริโภคมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ สรุปได้ว่าตัวแปรปัจจัยภายในและภายนอกที่ศึกษา มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ทั้งหมด

คำสำคัญ: ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ, ปัจจัยภายใน, ปัจจัยภายนอก, ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

Abstract

This study examines the internal and external factors influencing the Market for Alternative Investment Index (MAI Index) from January 2014 to December 2023, totaling 120 months. Data were collected from secondary sources, including the Stock Exchange of Thailand, the Bank of

¹ อาจารย์ วิทยาลัยบัณฑิตศึกษาการจัดการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹ Lecturer, College of Graduate Study in Management, Khon Kaen University
Corresponding author e-MAIL: thanwim@kku.ac.th

Thailand, and the Office of Trade Policy and Strategy under the Ministry of Commerce. Descriptive statistics, correlation tests, and multiple regression equations were used to analyze the data. The study results indicate that internal factors such as 1) the price-to-earnings ratio and 2) the price-to-book ratio positively influence the MAI Stock Market Index. In contrast, the dividend yield ratio negatively impacts the Market for Alternative Investment Index (MAI Index). Additionally, when considering external factors such as 1) the value of foreign investor purchases in the MAI, 2) the USD/THB exchange rate, and 3) the minimum lending rate charged to prime customers, these factors positively influenced the MAI Stock Market Index. However, the Consumer Price Index negatively affects the MAI Stock Market Index. In conclusion, internal and external factors influence the Market for Alternative Investment Index (MAI Index).

Keywords: MAI Index, Internal Factors, External Factors, Economic Factors

บทนำ

ทุน เป็นหนึ่งในปัจจัยการผลิตในทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งได้แก่ ผู้ประกอบการ ที่ดิน แรงงาน และทุน เพื่อใช้ในการดำเนินธุรกิจ โดยทุนมีความสำคัญต่อภาคธุรกิจอย่างมาก เนื่องจากมีผลต่อการเติบโต การขยายขนาดธุรกิจ และส่งผลต่อโอกาสในความสำเร็จของธุรกิจในระยะยาว โดยการระดมทุนของธุรกิจสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายรูปแบบ ทั้งการระดมทุนภายในระหว่างผู้มีส่วนได้เสียกับธุรกิจ การขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์ หรือแหล่งเงินทุนอื่น รวมถึงการระดมทุนผ่านการทำ Initial Public Offering (IPO) ในตลาดหลักทรัพย์ แต่การเข้าระดมในในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) มีข้อกำหนดว่าธุรกิจต้องมีทุนจดทะเบียน 300 ล้านบาทขึ้นไป จึงจะสามารถเข้ามาระดมทุนได้ ซึ่งเป็นข้อจำกัดสำคัญที่กีดกันธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จากการเข้าระดมทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้เล็งเห็นถึงปัญหาของธุรกิจเหล่านี้ และต้องการสนับสนุนให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีศักยภาพในการเติบโตได้เข้าถึงแหล่งเงินทุนระยะยาว นอกเหนือจากการกู้เงิน จึงมีการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ขึ้น

ประเทศไทยมีจำนวนผู้ประกอบการธุรกิจรวมทั้งสิ้น 3,202,002 ราย โดยแบ่งเป็นธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำนวน 3,187,378 ราย และธุรกิจขนาดใหญ่ จำนวน 14,623 ราย ซึ่งจะเห็นว่าธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีสัดส่วนมากถึง 99.5% ของจำนวนผู้ประกอบการทั้งหมดในประเทศ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566) ซึ่งธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจำเป็นต้องใช้ทุน เพื่อให้การบริหารการเงินของธุรกิจเกิดสภาพคล่องมากขึ้น รวมถึงผลดีต่อด้านธุรกิจตามที่กล่าวข้างต้น แต่ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบได้ยากกว่าธุรกิจขนาดใหญ่ ดังนั้นตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จึงมีการปรับเกณฑ์ขนาดของธุรกิจลง โดยธุรกิจที่จะเข้ามาระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ได้จะต้องมีทุนจดทะเบียนเพียง 20 ล้านบาทขึ้นไปเท่านั้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565a) ทำให้ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีโอกาสเข้ามาระดมทุนและเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น โดยตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ได้มีการคำนวณดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI Index) ที่แสดงถึงมูลค่าการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์

เอ็ม เอ ไอ ทั้งหมด ซึ่งจะมีการคำนวณแยกจากดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET Index) แต่จะใช้หลักการคำนวณเหมือนกัน โดยใช้มูลค่าตามราคาตลาดรวมของหุ้นสามัญทั้งหมดที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ณ วันที่คำนวณ เทียบกับมูลค่าตามราคาตลาดรวมของหุ้นสามัญทั้งหมดที่อยู่ในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ณ วันฐานที่ 2 กันยายน 2545 (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565) ซึ่งดัชนีดังกล่าวจะสื่อถึงมูลค่าการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ว่ามีแนวโน้มการเพิ่มขึ้นหรือลดลง ซึ่งจะสะท้อนถึงภาวะทั่วไปของตลาดหุ้นว่าอยู่ในช่วงดีหรือซบเซา โดยภาวะตลาดหุ้นยังสะท้อนถึงสถานการณ์เศรษฐกิจ ณ ขณะนั้นอีกด้วย

ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ที่ส่งผลกระทบต่อภาคธุรกิจ นักลงทุน รวมถึงยังเป็นปัจจัยที่ใช้สะท้อนสภาพเศรษฐกิจ ณ ช่วงเวลาหนึ่งได้ ทำให้มีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงดัชนีราคาหลักทรัพย์ เช่น ดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรสุทธิของตลาดหลักทรัพย์ (P/E) อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 12 เดือน (สุมาลี เรืองกัน และวรรณพร บานชื่นวิจิตร, 2556)ราคาน้ำมันดิบ (NYMEX Crude Oil) ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) และดัชนีการลงทุนภาคเอกชน (PII) (นิตยา บัวล้อม และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, 2555) ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ดาวโจนส์, อัตราแลกเปลี่ยนบาทไทยต่อดอลลาร์สหรัฐ, อัตราดอกเบี้ยเงินฝากประจำ 12 เดือน ราคาน้ำมันดิบตลาดโลก Nymex (ชนวรรณ ตรีระสกุลย์ และสุเมธ ฐวาทาตระกูล, 2561) โดยการศึกษาส่วนใหญ่เน้นการศึกษาจากปัจจัยภายนอก เช่น ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยคำนึงถึงปัจจัยภายในที่มีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ค่อนข้างน้อย

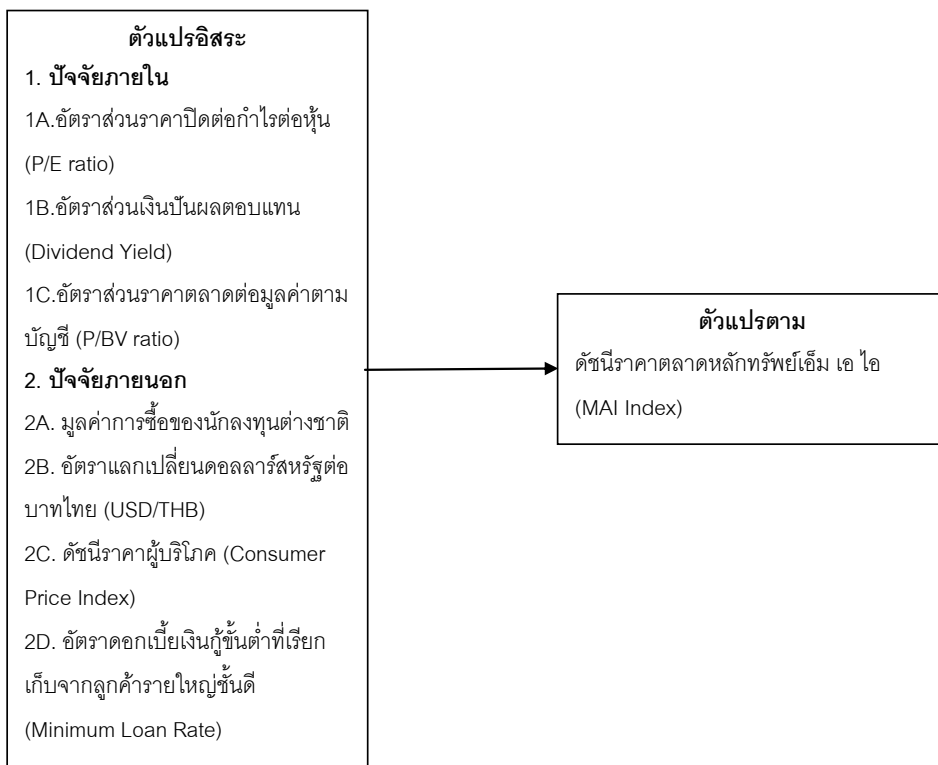
ตามที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาจึงมองเห็นความสำคัญของการการศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการเคลื่อนไหวของดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ซึ่งสามารถใช้เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ นำไปใช้ในการวิเคราะห์และตัดสินใจลงทุนต่อไป รวมถึงยังสามารถเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดที่สามารถชี้สถานการณ์ธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ได้

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสมมุติฐานของการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ มีหลายปัจจัยที่มีผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ โดย นิตยา บัวล้อม และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2556) พบว่าดัชนีราคาผู้บริโภคมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ซึ่งสอดคล้องกับ Sim and Kaluge (2023) ที่ศึกษาดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ของอินโดนีเซีย และการศึกษาของ Mursalin et al. (2017) ในประเทศอินโดนีเซีย พบว่าอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนี CSPI ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของประเทศไทยที่อัตราดอกเบี้ยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนี SET50 (ปวีณา ศรีน้อย และบุญเลิศ จิตรมณีโรจน์, 2561) แต่อัตราแลกเปลี่ยนมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนี SET ของประเทศไทย (วันเฉลิม สงวนสิน, 2565) เช่นเดียวกับ สมยศ กิตติสุขเจริญ และศุภเจตน์ จันทร์สาสน์ (2560) ที่ศึกษาดัชนี SET50 และอธิบายเพิ่มว่ามูลค่าการซื้อขายของนักลงทุนต่างชาติมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนี SET50 รวมถึงดัชนี SET ด้วยเช่นกัน (ภาณุพงศ์ วานิชพิทักษ์ และวรรณพร บานชื่นวิจิตร, 2560) ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นการศึกษาปัจจัยภายนอกเป็นหลัก

โดยนอกจากปัจจัยภายนอกแล้ว มีการศึกษาปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ร่วมด้วย แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกในแบบจำลองเดียวกัน ซึ่งพบว่าอัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้น มีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ของประเทศไทย ทั้งดัชนี SET (ธัญญ์นรี เศรษฐาภฤติ และวรรณรพี บานชื่นวิจิตร, 2556) และดัชนี MAI (สุมาลี เรืองกัน และวรรณรพี บานชื่นวิจิตร, 2556) อีกทั้งอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันกับดัชนีกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหารในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย อรุณา ตันดี และสมใจ บุญหมื่นไวย,

(2558) สอดคล้องกับปทุมวดี พรอิสสระเสรี (2559) ที่ศึกษาดัชนีกลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภค ขณะที่ อัครเดช บุญญยุวะ และประสิทธิ์ มะหะหมัด (2561) ได้ศึกษาว่า อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนของตลาดมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนี SETHD รวมถึงดัชนี SET (ปรียานุช เหมือนขาว และกฤษฎาภรณ์ รุจิธำรงกุล, 2556) ซึ่งจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยทั่วไปไม่มีการจำแนกปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกออกจากกัน จึงทำให้ผู้ศึกษาสนใจศึกษาทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ และสามารถกำหนดเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังรูปภาพประกอบ 1

รูปภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework)

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา จึงทำให้ได้ปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ (MAI Index) ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้น อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี และปัจจัยภายนอก ได้แก่ มูลค่าการซื้อขายของนักลงทุนต่างชาติในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย ดัชนีราคาผู้บริโภค และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี โดยสามารถนำมากำหนดสมมติฐานการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานการวิจัย 1A : อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานการวิจัย 1B : อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานการวิจัย 1C : อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานการวิจัย 2A : มูลค่าการซื้อขายของนักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอมี

อิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานการวิจัย 2B : อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานการวิจัย 2C : ดัชนีราคาผู้บริโภคมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานการวิจัย 2D : อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

วิธีการดำเนินงานวิจัย

1. กระบวนการและวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลที่น่ามาใช้ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI Index) เป็นข้อมูลอนุกรมเวลา (Time series data) รายเดือน (Monthly Data) โดยทำการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2557 ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 รวมทั้งสิ้น 120 เดือน ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ดังตารางที่ 1

ตาราง 1 แหล่งข้อมูลของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	ชื่อแหล่งข้อมูล	แหล่งข้อมูล
ตัวแปรอิสระ		
1. อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้น		
2. อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน		
3. อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	www.set.or.th
4. มูลค่าการซื้อขายของนักลงทุนต่างชาติ		
5. อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย	ธนาคารแห่งประเทศไทย	www.bot.or.th
6. อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี		
7. ดัชนีราคาผู้บริโภค	สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า กระทรวงพาณิชย์	www.price.moc.go.th
ตัวแปรตาม		
ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ	ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	www.set.or.th

2. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI Index) จะใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลของตัวแปรอิสระทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก และตัวแปรตาม โดยจะใช้วิธีสถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Max) และค่าต่ำสุด (Min)

2. สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยก่อนที่จะทำการวิเคราะห์ข้อมูล ต้องมีการทดสอบปัญหาของข้อมูลก่อนวิเคราะห์ โดยการทดสอบปัญหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ด้วยวิธี Pearson Correlation Coefficient เพื่อป้องกันการเกิดปัญหา Multicollinearity ที่ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันมาก ซึ่งจะทำให้ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยเชิงพหุคูณไม่น่าเชื่อถือ โดยค่าสัมประสิทธิ์ของ Pearson Correlation Coefficient จะอยู่ในช่วงระหว่าง -1 ถึง 1 ซึ่งการที่จะไม่เกิดปัญหา Multicollinearity ค่าสัมประสิทธิ์ต้องอยู่ในช่วง -0.7 ถึง 0.7 และเมื่อทดสอบปัญหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แล้ว จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regressions) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Squares) เป็นเครื่องมือหลักในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI Index) โดยจำแนกออกเป็น 2 แบบจำลองดังต่อไปนี้

2.1 แบบจำลองของปัจจัยภายในที่มีผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI Index)

$$MAI_t = \beta_0 + \beta_1 P/E_t + \beta_2 DVD_t + \beta_3 P/BV_t + i$$

โดยที่

MAI_t = ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ณ เวลาที่ t

P/E_t = อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้น ณ เวลาที่ t

DVD_t = อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน ณ เวลาที่ t

P/BV_t = อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี ณ เวลาที่ t

β_0 = ค่าคงที่

β_{1-3} = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระตัวที่ 1-3

i = ค่าความคลาดเคลื่อน

2.2. แบบจำลองของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI Index)

$$MAI_t = \beta_0 + \beta_1 BINV_t + \beta_2 USD_t + \beta_3 CPI_t + \beta_4 MLR_t + i$$

โดยที่

MAI_t = ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ณ เวลาที่ t

$BINV_t$ = มูลค่าการซื้อขายของนักลงทุนต่างชาติ ณ เวลาที่ t

USD_t = อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย ณ เวลาที่ t

CPI_t = ดัชนีราคาผู้บริโภค ณ เวลาที่ t

MLR_t = อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี ณ เวลาที่ t

β_0 = ค่าคงที่

β_{1-5} = ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระตัวที่ 1-5

i = ค่าความคลาดเคลื่อน

4. ผลลัพธ์การวิจัยและการอภิปรายผล

4.1 ผลลัพธ์การวิจัย

ตาราง 2 ผลการวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าสูงสุด	ค่าต่ำสุด
ตัวแปรอิสระ				
อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้น (P/E)	63.74	23.19	120.63	14.59
อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (DVD)	1.70	0.71	4.34	0.69
อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV)	2.87	1.05	6.46	1.04
มูลค่าการซื้อของนักลงทุนต่างชาติ (BINV)	4,118.26	5,330.10	25,748.46	270.22
อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD)	33.41	1.80	38.08	30.16
ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI)	100.46	3.57	108.41	96.65
อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี (MLR)	6.05	0.55	7.05	5.25
ตัวแปรตาม				
ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI)	500.21	124.26	798.00	216.05

จากการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามในช่วงเวลาที่ทำการศึกษา ตั้งแต่พ.ศ 2557 - 2566 รวมเวลาทั้งสิ้น 120 เดือน ในตาราง 2 พบว่า ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI Index) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 500.21 จุด และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 124.26 จุด และเมื่อพิจารณาปัจจัยภายในของตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่าค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้นเท่ากับ 63.74 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 23.19 ค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนเท่ากับ 1.70 เท่า มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.71 เท่า และค่าเฉลี่ยของอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี

เท่ากับ 2.87 เท่า มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.05 เท่า นอกจากนี้เมื่อพิจารณาปัจจัยภายนอกพบว่า นักลงทุนต่างชาติมีมูลค่าการซื้อเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 4,118.26 ล้านบาท และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5,330.10 ล้านบาท และเมื่อพิจารณาอัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย ดัชนีราคาผู้บริโภค อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี พบว่ามีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 33.41 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ 100.46 และ 6.05% ต่อเดือน ซึ่งมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.80 บาท/ดอลลาร์สหรัฐ 3.57 และ 0.55% ต่อเดือน ตามลำดับ

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยภายใน

ตัวแปร	MAI	P/E	DVD	P/BV
MAI	-	0.461**	-0.895**	0.906**
P/E		-	-0.516**	0.298**
DVD			-	-0.635**
P/BV				-

หมายเหตุ: ** หมายถึง ระดับนัยสำคัญ < 0.01 และ * หมายถึง ระดับนัยสำคัญ < 0.05

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระที่เป็นปัจจัยภายนอก

ตัวแปร	MAI	BINV	USD	CPI	MLR
MAI	-	0.391**	0.516**	0.059*	0.197*
BINV		-	0.240**	0.620**	-0.487**
USD			-	0.327**	0.285**
CPI				-	-0.129
MLR					-

หมายเหตุ: ** หมายถึง ระดับนัยสำคัญ < 0.01 และ * หมายถึง ระดับนัยสำคัญ < 0.05

เมื่อทำการทดสอบปัญหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) ด้วยวิธี Pearson Correlation Coefficient ในตาราง 3 และ 4 พบว่า ไม่มีตัวแปรอิสระตัวใดทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่เกิดปัญหา Multicollinearity จากการที่ไม่มีตัวแปรคู่ใดที่มีค่าสหสัมพันธ์ต่ำกว่า

หรือสูงกว่าช่วง -0.7 ถึง 0.7 และเมื่อดูความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม พบว่าทุกตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม ที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 และ 0.05 จึงสามารถนำข้อมูลไปวิเคราะห์ด้วยสมการถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regressions) ต่อได้

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณของแบบจำลองปัจจัยภายใน

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		t (Sig.)
	Beta	Std. Error	
ค่าคงที่	395.803	39.263	10.081**
P/E	0.489	0.188	2.601*
DVD	-68.905	10.081	-6.835**
P/BV	66.220	10.848	10.848**

Observations = 120

R² = 0.901

Adjusted R² = 0.899

F-Statistics (Sig.) = 352.5**

หมายเหตุ: ** หมายถึง ระดับนัยสำคัญ < 0.01 และ * หมายถึง ระดับนัยสำคัญ < 0.05

จากผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณของแบบจำลองปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) ในตาราง 5 พบว่า อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้น (P/E) และ อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) ที่ระดับนัยสำคัญ

0.05 และ 0.01 ตามลำดับ ขณะที่อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทน (DVD) มีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยตัวแปรอิสระที่ใช้ในแบบจำลองปัจจัยภายในสามารถอธิบายดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ได้ถึง 89.9%

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงพหุคูณของแบบจำลองปัจจัยภายนอก

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		t (Sig.)
	Beta	Std. Error	
ค่าคงที่	835.867	280.799	2.977**
BINV	0.0197	0.002	8.828**
USD	24.858	4.971	5.001**
CPI	-18.311	2.830	-6.470**
MLR	97.937	18.045	5.427**
Observations = 120			
R ² = 0.571			
Adjusted R ² = 0.556			
F-Statistics (Sig.) = 38.29**			

หมายเหตุ: ** หมายถึง ระดับนัยสำคัญ < 0.01 และ * หมายถึง ระดับนัยสำคัญ < 0.05

จากตาราง 6 ที่แสดงถึงผลการวิเคราะห์ของสมการถดถอยเชิงพหุคูณแบบจำลองปัจจัยภายนอก จะเห็นได้ว่ามูลค่าการซื้อขายของนักลงทุนต่างชาติในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (BINV) รวมถึงอัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทย (USD) และอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดี (MLR) มีอิทธิพลเชิงบวกกับดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 แต่ดัชนีราคาผู้บริโภค (CPI) มีอิทธิพลเชิงลบกับดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (MAI) ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 เช่นเดียวกัน ซึ่งตัวแปรอิสระที่ใช้ในแบบจำลองปัจจัยภายนอกสามารถอธิบายดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ได้ 55.6%

2. อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ พบว่า 1) อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 สอดคล้องกับการศึกษาของ รัชญ์นรี เศรษฐาภุทธิ และวรรณพี บานชื่นวิจิตร (2556) และ สุมาลี เรืองกัน และวรรณพี บานชื่นวิจิตร (2556) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าอัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้น (P/E) เพิ่มขึ้นจะมีอิทธิพลทำให้ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ปรับเพิ่มขึ้นด้วยเช่นกัน เนื่องจากการที่อัตราส่วนราคาปิดต่อกำไรต่อหุ้นอยู่ในระดับสูง จะแสดงถึงความสามารถในการทำกำไรของธุรกิจสูง

ส่งผลทำให้นักลงทุนมีความคาดหวังในศักยภาพการเติบโตของกำไร จึงสนใจที่จะซื้อหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลให้ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ปรับเพิ่มขึ้น อีกทั้ง 2) อัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 โดยอัตราส่วนนี้บ่งชี้ว่าราคาหุ้นปัจจุบันสูงกว่ามูลค่าทางบัญชีของบริษัทเท่าใด หากอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) อยู่ในระดับสูง แสดงว่านักลงทุนในตลาดคาดหวังว่าบริษัทในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีศักยภาพในการเติบโตสูงในอนาคต ส่งผลทำให้นักลงทุนสนใจที่จะซื้อหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลให้ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ปรับเพิ่มขึ้นตาม โดยสอดคล้องกับ อรุณมา ตันดี และ สมใจ บุญหมื่นไวย (2558) และ ปทุมวดี พรวิสรสระเสรี (2559) ที่อธิบายว่าอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าตามบัญชี (P/BV) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีกลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร และดัชนีกลุ่มพลังงานและสาธารณูปโภคในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเช่นกัน 3) อัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01 แสดงให้เห็นว่า หากอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนมีค่าต่ำ ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จะปรับสูงขึ้น อันเนื่องมาจากอัตราส่วนเงินปันผลตอบแทนคำนวณจากการนำเงินปันผลต่อหุ้นหารด้วยราคาตลาดของหุ้น ดังนั้นหากอัตราส่วนนี้มีค่าต่ำ อาจเกิดจากราคาของหุ้นในตลาดอยู่ระดับสูงกว่าเงินปันผล และเมื่อราคาหุ้นอยู่ในระดับสูง จึงทำให้อัตราส่วนราคาตลาดหลักทรัพย์ปรับเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อัครเดช บุญญะและประสิทธิ์ มะหะหมัด (2561) และ ปรียานุช เหมือนขาว และกฤษฎาภรณ์ รุจิธำรงกุล (2556) ที่ศึกษาดัชนี SETHD และดัชนี SET

ปัจจัยภายนอก พบว่า 1) มูลค่าการซื้อขายของนักลงทุนต่างชาติในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ โดยเมื่อมูลค่าการซื้อขายหุ้นในตลาดเพิ่มขึ้น จะทำให้ราคาหุ้นปรับเพิ่มขึ้น และทำให้อัตราส่วนราคาของตลาดโดยรวมเพิ่มขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมยศ กิตติสุขเจริญ และ ศุภเจตน์ จันทร์สาสน์ (2560) และ ภาณุพงศ์ วณิชพิทักษ์ และวรรณรพี บานชื่นวิจิตร (2560) ที่ศึกษาดัชนี SET50 และ ดัชนี SET 2) อัตราแลกเปลี่ยนดอลลาร์สหรัฐต่อบาทไทยมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ซึ่งการที่เงินบาทอ่อนค่า ทำให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาซื้อหุ้นมากขึ้น เนื่องจากสามารถซื้อหุ้นในราคาที่ถูกลงเมื่อแปลงค่าเงินแล้ว ดังนั้นจึงทำให้ราคาหุ้นปรับตัวสูงขึ้น และส่งผลให้ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับ Mursalin et al. (2017) ที่ศึกษาดัชนี CSPI ในประเทศอินโดนีเซีย และ 3) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ปรีณาศรีน้อย และบุญเลิศ จิตรมณีโรจน์ (2561) ที่พบว่า อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ขั้นต่ำที่เรียกเก็บจากลูกค้ารายใหญ่ชั้นดีมีอิทธิพลเชิงบวกต่อดัชนี SET50 ยกเว้น ดัชนีราคาผู้บริโภคมีอิทธิพลเชิงลบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ สะท้อนว่า หากดัชนีราคาผู้บริโภคปรับเพิ่มขึ้น ดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ จะลดลง โดยสอดคล้องกับ นิตยา บัวล้อม และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ (2555) และ Sim and Kaluge (2023) ที่ศึกษาดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ในประเทศไทย และดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ของอินโดนีเซีย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต และประโยชน์ของการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

การศึกษาในอนาคตควรเพิ่มเติมตัวแปรปัจจัยภายนอกที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เช่น ราคาน้ำมันโลก อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ รวมถึงดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ของต่างประเทศ เพื่อให้ครอบคลุมปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด อีกทั้งควรศึกษาในรายกลุ่มอุตสาหกรรมของตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เพื่อให้ผู้ที่สนใจจะลงทุนเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมนั้นๆ ได้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจ เนื่องจากในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรมอาจมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมที่แตกต่างกัน และไม่เหมือนกับภาพรวมของตลาด นอกจากนี้ศึกษาดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เป็นรายวัน เพื่อให้เห็นแนวโน้มของตลาดที่ละเอียดมากขึ้น

2. ประโยชน์ของการวิจัย

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของการศึกษาทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ โดยปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกสามารถอธิบายดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ได้ทั้งหมด จึงควรพิจารณาทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกร่วมกัน และไม่พิจารณาเพียงปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งเท่านั้น ดังนั้น นักลงทุนที่สนใจในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ สามารถใช้ผลจากการศึกษานี้ในการตัดสินใจลงทุน เพื่อให้มีมุมมองที่ครบถ้วน รอบคอบและมีโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนที่ดี รวมถึงผู้บริหารบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ สามารถนำผลการศึกษามาใช้ประกอบการบริหารธุรกิจและกำหนดกลยุทธ์ทางธุรกิจได้ เพื่อให้ราคาหลักทรัพย์ของบริษัทเพิ่มขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565a). *เกณฑ์ที่เกี่ยวกับบริษัทผู้ออกหลักทรัพย์*. <https://www.set.or.th/th/rules-regulations/listed-companies>
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565b). *หลักเกณฑ์การจัดทำดัชนีของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*. <https://www.set.or.th/th/rules-regulations/listed-companies>
- ชนวรรณ์ ตรีระสวกุลย์ และสุเมธ ชูวดาราตระกูล. (2561). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 9(2), 12-29.
- ธัญญ์นรี เศรษฐาพฤติ และวรรณรพี บานชื่นวิจิตร. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อดัชนีราคาหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารการเงิน การธนาคาร และการลงทุน*, 1(2), 40-55.
- นิตยา บัวล้อม และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2555). ปัจจัยทางเศรษฐกิจที่มีอิทธิพลต่อดัชนีราคาหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์เอ็มเอไอ. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ*, 2(4), 284-302.
- ปทุมวดี พรอิสสระเสรี. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชีกับมูลค่าหลักทรัพย์ของกลุ่มอุตสาหกรรมพลังงานในประเทศไทย [การค้นคว้าอิสระปริญญาโท]*. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ปริญญช เหมือนขาว และกฤษฎาภรณ์ รุจิธำรงกุล. (2556). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารการเงิน การลงทุน การตลาด และการบริหารธุรกิจ*, 3(2), 338-354.
- ปวีณา ศรีน้อย และบุญเลิศ จิตรมณีโรจน์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ SET 50. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 13 ปีการศึกษา 2561* (น. 1471-1478). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ภาณุพงศ์ วานิชพิทักษ์ และวรรณรพี บานชื่นวิจิตร. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ของกลุ่มนักลงทุนแต่ละประเภทและดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 12 ปีการศึกษา 2560* (น. 704-713). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วันเฉลิม สงวนสิน. (2565). *ปัจจัยที่มีผลต่อดัชนีตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในสถานการณ์โควิด* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง].
- สมยศ กิตติสุขเจริญ และศุภเจตน์ จันทรสาส์น. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายวันของดัชนีราคาหลักทรัพย์ SET50. *วารสารปัญญาภิวัฒน์*, 9(2), 92-104.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2566). *รายงานสถานการณ์ MSME ปี 2566*. <https://bds.sme.go.th/Files/f5e20d92-138e-48f2-a29f-5a6c3a37cfd0.pdf>
- สุมาลี เรืองกัน และวรรณรพี บานชื่นวิจิตร. (2556). ปัจจัยที่มีผลต่อดัชนีราคาหุ้นตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ. *วารสารการเงิน การธนาคาร และการลงทุน*, 1(2), 196-215.
- อรอุมา ตันดี และสมใจ บุญหมื่นไวย. (2558). ปัจจัยที่มีผลต่อราคาตลาดหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 34* (น. 2150-2160). มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อัครเดช บุญญยุวะ และประสิทธิ์ มะหะหมัด. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์ SET HD ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 13 ปีการศึกษา 2561* (น. 1431-1441). มหาวิทยาลัยรังสิต.
- Mursalin, A., Oktaviani, D., & Niswan, E. (2017). The influence of dollar exchange rate, the Dow Jones Index and the interest rate of Certificate of Bank Indonesia (SBI) on the Composite Stock Price Index (during the period of January 2015 to December 2015). *International Journal on Recent Trends in Business and Tourism (IJRTBT)*, 1(2), 69-80.
- Sim, Y. M., & Kaluge, D. (2023). Examining the correlation between macroeconomic factors and stock indices: A comparative analysis of IHSG and Nikkei. *EkBis: Journal of Economics and Business*, 7(2), 126-139.

การพัฒนากระบวนการทางการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเขาเต่า

Developing A Marketing Process for Fabric Products From Natural Fibers to Promote Tourism in Ban Khao Tao

ธนัชชา ชัยชัยवालประทีป¹ และ พเยาว์ สายทองสุข²

Tanichar Chaichatchawalprateep¹ and Payao Saithongsuk²

Received: 19 September 2024

Revised: 14 January 2025

Accepted: 29 January 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการทางการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเขาเต่า เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ประกอบด้วย (1) การวิจัยเชิงปริมาณ มีแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบค่าความเที่ยง และมีความเชื่อมั่นสูงในการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน และ (2) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเขาเต่าสามารถใช้แนวทางการออกแบบระบบการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบด้วยการกำหนดจุดท่องเที่ยว เช่น บริเวณหาดเขาเต่า บริเวณศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า แหล่งย้อมสี และทอผ้า สำหรับกลยุทธ์ทางการตลาดใช้แนวทางการพัฒนาให้ “ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า” เป็นศูนย์การท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้เกี่ยวกับการทอผ้าลายเอกลักษณ์อย่าง “ผ้ายกดอกลายเต่า” การย้อมผ้า จัดทริปท่องเที่ยวแบบ Workshop โดยที่นักท่องเที่ยวจะได้รับผลิตภัณฑ์ฝีมือตนเองกลับบ้านไปด้วย จัดทัวร์แบบ Home Stay หรือ Camping บริเวณหาดเขาเต่า จัดการประกวดการออกแบบเสื้อผ้าแฟชั่นจากผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” การออกร้านการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดออนไลน์ และกำหนดการใช้นโยบายการท่องเที่ยวแบบการเจาะตลาดสำหรับการจัดการองค์ประกอบด้านการบริการอาศัยการฝึกอบรมไกด์ท้องถิ่น หรือไกด์ชุมชน โดยฝึกให้สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ รวมถึงการปรับปรุงบริเวณหาดเขาเต่าให้มีสภาพแวดล้อมกับการท่องเที่ยว และการให้บริการร้านอาหารจากวัตถุดิบประมงพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

คำสำคัญ: การส่งเสริมการท่องเที่ยว, กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด, บ้านเขาเต่า

¹ อาจารย์ประจำ, คณะอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, โทร.0899894713, Email : tanichar.cha@rmutr.ac.th

² อาจารย์ประจำ, คณะอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, โทร.0895492916, Email : payao.say@rmutr.ac.th

¹ Lecturer, Faculty of Hospitality and Tourism Industry, Rajamangala University of Technology Rattanakosin Tel. 0899894713, Email : tanichar.cha@rmutr.ac.th

² Lecturer, Faculty of Hospitality and Tourism Industry, Rajamangala University of Technology Rattanakosin Tel. 0895492916, Email : payao.say@rmutr.ac.th

Abstract

The purpose of this research is to study methods for developing marketing processes for fabric products from natural fibers to promote tourism in Ban Khao Tao. It is mixed methods research. Consisting of (1) quantitative research, there is a questionnaire that has been checked for reliability. and have high confidence in collecting data from a sample of 400 people. (2) Qualitative research using in-depth interviews from 5 key informants, using content analysis to analyze the data.

The research results found that Agencies involved in promoting tourism in Ban Khao Tao can use systematic tourism system design guidelines by specifying tourist spots such as the Khao Tao Beach area. In the area of Ban Khao Tao Handicraft Center, a dyeing and weaving center. For marketing strategies, use guidelines for developing them. “Ban Khao Tao Handicraft Center” is a learning tourism center about weaving unique patterns. “Turtle pattern brocade fabric”, fabric dyeing, organizing a workshop-style trip where tourists will receive their own handmade products to take home with them. Organize a Home Stay or Camping tour around Khao Tao Beach. Organize a fashion clothing design contest from natural fiber fabric products. “Baan Khao Tao” store display, using online marketing promotion strategies. Determine the use of market penetration tourism policies for the management of the service component relies on the training of local guides or youth guides by training to be able to communicate with foreigners.

Keywords: Tourism Promotion, Marketing Mix Strategy, Ban Khao Tao

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือ Cultural Tourism เป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวที่เป็นการท่องเที่ยว มูลค่าสูง มีการเติบโตในระยะยาวสามารถสร้างผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนในแง่ของการใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า ก่อให้เกิดการจ้างงาน เกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกควบคู่ไปกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม และยังสามารถสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชน การส่งเสริมตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ดึงดูดใจและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยว (ประกายใจ อรจันทร์, 2563)

ประเทศไทยมีธุรกิจการท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศ คิดเป็นร้อยละ 21 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ หรือ GDP

(Gross Domestic Product) ส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานในประเทศมากกว่า 4 ล้านคน (มณฑิรา อุณาภูล และพรรณชล ขาวดี, 2563) อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีบทบาทสำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ และการพัฒนาสังคมไทยในทุกมิติ รัฐบาลได้ให้

ความสำคัญกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศไทยไว้ในแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) ในยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขันและกำหนดวิสัยทัศน์ของประเทศไทยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโต อย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ

การกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วน อย่างยั่งยืน (กลุ่มสารสนเทศด้านเศรษฐกิจ, 2561)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กำลังได้รับความสนใจ เป็นการท่องเที่ยวเพื่อชมสิ่งที่แสดงความเป็นวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตและสภาพแวดล้อม ซึ่งมีการศึกษาพบว่าสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญของการตัดสินใจเดินทางท่องเที่ยว เช่น การเที่ยวชมวิถีชีวิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในชุมชน การสร้างศิลปะ การนำวัตถุ癖ในชุมชนมาสร้างมูลค่า (ณัฐมล ฤงสุวรรณ, 2561) โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก แห่งสหประชาชาติ (United Nations World Tourism Organization: UNWTO) ได้กล่าวถึง พฤติกรรมของ นักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่มีแนวโน้มแสวงหาการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากเดิม จากการเน้นพักผ่อนหย่อนใจมาเป็น การให้ความสำคัญกับความตื่นตัวท้าทายในการได้รับความรู้ ประสบการณ์ที่แปลกใหม่ จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นการท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ด้านวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงได้เรียนรู้สิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ในส่วนนี้ได้เป็นอย่างดี และนอกจากนี้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นการท่องเที่ยวมูลค่าสูง (High-Value Tourism) ที่มีการเติบโตระยะยาว ซึ่งนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะเป็นผู้พร้อมจ่ายค่าบริการต่าง ๆ ในอัตราที่มากกว่านักท่องเที่ยวทั่วไป (แสงรวี เกตุสุวรรณ, 2563) ส่งผลก่อให้เกิดคุณค่าทางเศรษฐกิจของชุมชน (Economic Value) ส่งผลให้เกิดการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรม สร้างผลประโยชน์แก่ชุมชน และยังสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนอีกด้วย ด้วยเหตุผลเหล่านี้จึงทำให้หมู่บ้านชุมชน ต่างแสวงหาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ในชุมชน และแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของตน ให้เกิดความดึงดูดใจผู้บริโภค

“บ้านเขาเต่า” เป็นอีกหนึ่งชุมชนที่ต้องการพัฒนาจากหมู่บ้านขนาดเล็ก ตั้งอยู่ที่ตำบลหนองแก อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี อยู่ห่างจากตัวเมืองสัตหีบไปทางทิศใต้ประมาณ 12 กิโลเมตร ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน รักษา มรดกวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของตนเองไว้ และสร้างรายได้ เกิดการจ้างงานแก่ชุมชน ซึ่งทรัพยากรที่มีค่าของ “บ้านเขาเต่า” คือ หาดเขาเต่า และผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติที่ได้การตอบรับจากผู้บริโภคเป็นอย่างดี เนื่องจากมีความสวยงาม ทนทาน มีเอกลักษณ์เป็นของตนเองจาก “ผ้ายกดอกลายเต่า” ที่ในชุมชนมีขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่การย้อมผ้า ทอผ้า จนถึงการออกแบบและผลิตเป็นสินค้าแฟชั่น จัดจำหน่าย ณ “ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า” เริ่มต้นจากการที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนีพันปีหลวง เสด็จฯ ออกเยี่ยมเยียนราษฎรทำให้ทราบ ว่าช่วงมรสุม ทำให้ชาวบ้านออกเรือไม่ได้ จึงทรงสนับสนุนให้เกิดอาชีพเสริม คือ การทอผ้าด้วยกี่กระตุก และจัดตั้งเป็นศูนย์หัตถกรรมทอผ้าเขาเต่า ในเวลาต่อมา (มติชนออนไลน์, 2561)

ปัจจุบัน “ชุมชนเขาเต่า” ได้เล็งเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวทางเลือกที่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวที่ต้องการความรู้และประสบการณ์อันทรงคุณค่า ทำให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาหาความรู้ในพื้นที่ หรือบริเวณที่มีคุณลักษณะที่สำคัญทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม มีการบอกเล่าเรื่องราวในการพัฒนาทางสังคมและมนุษย์ผ่านทางประวัติศาสตร์อันเป็นผลเกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมองค์ความรู้ และการให้คุณค่าของสังคม (เบญจวรรณ บวรกุลภา และคณะ, 2561) จึงมีแนวคิดที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวใน “บ้านเขาเต่า” โดยเริ่มจากความมีชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใย

ธรรมชาติที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค (แสดงในภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ
“บ้านเขาเต่า”

“ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า” มีความสนใจที่จะศึกษาถึงการพัฒนากระบวนการทางการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเขาเต่า โดยเริ่มจากการศึกษาว่าผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อกลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดในผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” อย่างไรบ้าง (Kotler & Armstrong, 2004; Kotler & Keller, 2012; Lee et al., 2016; ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2562) เพื่อที่จะนำปัจจัยเหล่านี้ไปพัฒนากลยุทธ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเขาเต่า โดยกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (Target Market) จากลักษณะทางประชากรศาสตร์ (Shiffman & Kanuk, 2007) และพฤติกรรมผู้บริโภค (Kotler & Armstrong, 2008; Solomon, 2020) แล้วจึงนำผลจากการศึกษาไปใช้พัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนวคิดเกี่ยวกับ (1) ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว (2) องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว และ (3) องค์ประกอบด้านการบริการ (อนัญญา ปานันท์, 2560) เพื่อนำไปพัฒนาให้ “บ้านเขาเต่า” ให้เกิดสิ่งดึงดูด สิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะของนักวิชาการที่มีความคุ้นเคยกับชุมชน “บ้านเขาเต่า” จึงมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการทางการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเขาเต่า โดยคาดหวังว่าผลจากการวิจัยจะสามารถนำไปกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย และนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนาส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเขาเต่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สามารถอนุรักษ์ศิลปะ วัฒนธรรม และส่งเสริมให้เกิดรายได้ และการจ้างงานในชุมชนต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการทางการตลาดผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวบ้านเขาเต่า

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ด้วยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้บริโภค กลยุทธ์ส่วนประสมการตลาด ลักษณะทางประชากรศาสตร์ พฤติกรรมผู้บริโภค องค์ประกอบของการท่องเที่ยว มีรายละเอียดดังนี้

ความพึงพอใจของผู้บริโภค

Kotler and Armstrong (2004) อธิบายว่า ความพึงพอใจของผู้บริโภคโดยรวม (Total Customer Satisfaction) เป็นความรู้สึกพอใจหรือผิดหวังของบุคคล เป็นผลมาจากการเปรียบเทียบผลลัพธ์กับความคาดหวังของผู้บริโภค หากไม่เป็นไปตามที่คาดหวังก็จะทำให้ลูกค้าไม่พึงพอใจ แต่ถ้าผลลัพธ์ เป็นไปตามที่คาดหวัง ลูกค้าก็จะเกิดความพึงพอใจ ถ้าผลการทำงานหรือผลลัพธ์เกินความคาดหวัง ลูกค้าจะรู้สึกพอใจเป็นอย่างมากหรือเกิดเป็นความปกติยินดีความสุขขึ้นมา

ซึ่งความพึงพอใจนี้นำมาสู่การซื้อซ้ำ การซื้อในปริมาณหรือมูลค่าที่มากขึ้น การบอกต่อแก่ผู้อื่น หรือเกิดความภักดีต่อ แปรนต์ได้ ซึ่งแนวคิดนี้สามารถนำมาใช้วัดด้วยการให้คะแนนได้ ผู้วิจัยจึงนำมาใช้เป็นเกณฑ์การให้คะแนนความพึงพอใจในส่วนประสมทางการตลาด ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า”

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด

กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler & Keller, 2012; Lee et al., 2016; ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2562) เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่ธุรกิจนิยมนำมาใช้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (Target Market) เช่น ราคาที่ลูกค้ายอมรับได้และยินดีจ่ายเพราะมองเห็นว่าคุ้มค่า รวมถึงมีการจัดจำหน่ายที่สอดคล้องกับพฤติกรรมซื้อเพื่อให้ความสะดวกแก่ลูกค้าด้วยความพยายามมุ่งใจให้เกิดความเห็นชอบในสินค้าและเกิดพฤติกรรมอย่างถูกต้อง ประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่สามารถนำไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ คือ สินค้าบริการที่ธุรกิจพัฒนาและผลิตขึ้น เพื่อใช้ตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าให้เกิดความพึงพอใจสูงสุด ผลิตภัณฑ์รวมถึงตราสินค้า หีบห่อ การรับประกัน

2. ราคา คือ จำนวนเงินที่ลูกค้าต้องชำระให้กับผู้ขาย เพื่อให้ได้รับสินค้าโดยการกำหนดราคาให้เหมาะสมกับความต้องการของลูกค้า โดยจุดมุ่งหมายการกำหนดราคาเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขันและธุรกิจต้องมีกำไร และลูกค้าสามารถซื้อได้

3. ช่องทางการจัดจำหน่าย คือ การจัดการอำนวยความสะดวกให้ลูกค้าเข้าถึงสินค้าและบริการได้ เช่น การนำสินค้าและบริการส่งมอบให้ลูกค้าภายในเวลาที่กำหนดไว้

4. การส่งเสริมการตลาด คือ การกำหนดการสื่อสารไปยังกลุ่มลูกค้าเป้าหมายให้รับรู้ เกี่ยว

กับสินค้าและบริการ ราคา โดยมีวัตถุประสงค์ให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อ หรือเพิ่มยอดขายในระยะสั้น เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขาย การตลาดทางตรง และการใช้พนักงานขาย

5. บุคลากร คือ บุคคลที่จัดการให้บริการโดยตรงกับลูกค้า เพื่อสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้ามากที่สุด จำเป็นต้องมีทักษะการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า การเจรจากับลูกค้า

6. กระบวนการ คือ การออกแบบ การวางระบบขั้นตอนต่าง ๆ เพื่อใช้อำนวยความสะดวกให้กับลูกค้าหรือผู้ใช้บริการมากที่สุด การลดเวลาการรอคอยของลูกค้า รวมถึงการพัฒนากระบวนการเพื่อสร้างมาตรฐานในการให้บริการเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับลูกค้า

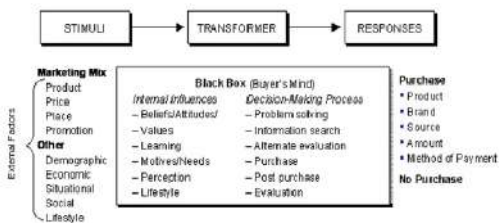
7. สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ คือ สิ่งที่ลูกค้ามองเห็นหรือสัมผัสได้ เมื่อได้เข้าถึงช่องทางการจัดจำหน่าย เช่น การวางผังร้านค้า การตกแต่งสถานที่ได้อย่างเหมาะสมจะทำให้เกิดความมั่นใจในสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น

ลักษณะทางประชากรศาสตร์

Shiffman & Kanuk (2007) ได้ให้ความหมายของลักษณะทางประชากรศาสตร์ไว้ว่า ลักษณะทางประชากรศาสตร์ หมายถึง ข้อมูลเกี่ยวกับตัวบุคคล เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ ศาสนาและเชื้อชาติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค โดยทั่วไปแล้วใช้เป็นลักษณะพื้นฐานที่นักการตลาดมักนำมาใช้เป็นเกณฑ์แบ่งส่วนตลาด (Market Segmentation) โดยนำมาเชื่อมโยงกับความต้องการ ความชอบ อัตราการใช้สินค้าของผู้บริโภค พฤติกรรมซื้อของผู้บริโภคเกิดจากอิทธิพลจากลักษณะประชากรศาสตร์ต่าง โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาในปัจจัยเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ ของผู้บริโภคเพื่อนำไปกำหนดกลุ่มลูกค้าเป้าหมายต่อไป

พฤติกรรมผู้บริโภค

Kotler and Armstrong (2008) เสนอแนวคิดที่ว่า พฤติกรรมของผู้บริโภคจะแสดงพฤติกรรมออกมาจากการซื้อผลิตภัณฑ์/บริการ โดยการตั้งคำถาม เพื่อค้นหาคำตอบในการช่วยวิเคราะห์พฤติกรรม ซึ่งคาดว่าจะสนองความต้องการของผู้บริโภคเอง (Schiffman & Kanuk, 2007) โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่บุคคล หรือกลุ่มบุคคลเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกซื้อหรือใช้บริการ จากความคิด หรือประสบการณ์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการและความปรารถนาจนได้รับความพึงพอใจ (Solomon, 2020) ผู้วิจัยเลือกศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจากพฤติกรรมเกี่ยวกับการซื้อผู้มีอิทธิพลต่อการซื้อ มูลค่าการซื้อ และอื่น ๆ เพื่อนำมาใช่วางแผนกลยุทธ์การตลาดที่สอดคล้องกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของบ้านเขาเต่า ตามแบบจำลองพฤติกรรมผู้บริโภคของ Kotler and Armstrong (2008) ดังแสดงในภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบจำลองพฤติกรรมผู้บริโภค
ที่มา: Kotler and Armstrong (2008)

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวนับเป็นรายได้หลักลำดับต้น ๆ ของ GDP (อัญญา ปานันท์, 2560) การส่งเสริมการท่องเที่ยวไว้ว่า มีองค์ประกอบที่สำคัญได้แก่

1. ทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว: ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตหลักของแหล่งท่องเที่ยว เช่น แหล่งเกษตรกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แหล่งวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

2. องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว: อาจจะมีลักษณะเป็นตลาดเฉพาะ หรือ Niche Market จึงทำให้ต้องอาศัยการจัดการปัจจัยทางการตลาดที่เหมาะสมและเฉพาะเจาะจง เช่น แหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ต้องจัดการให้มีการเข้าถึงอย่างเหมาะสม

3. องค์ประกอบด้านการบริการ: ที่พัก ร้านอาหารบริการนำเที่ยว หรือบริการที่พักตามบ้าน (Home Stay)

นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวจะได้รับการต้อนรับจากนักท่องเที่ยวจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ (Collier & Harraway, 1997) คือ

1. สิ่งดึงดูด (Attraction) เกิดจากสถานที่ ธรรมชาติ หรืออาจเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้าง เช่น พิธีกรรม นิทรรศการ

2. สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities) เช่น ระบบขนส่ง ระบบสาธารณูปโภค ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก

3. การเข้าถึง (Accessibility) เป็นการเข้าถึงที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว รวมถึงความสามารถในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

การวิเคราะห์ SWOT

1. S: Strength จุดแข็งของบ้านเขาเต่า ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ยังไม่ถูกรบกวน สภาพพื้นที่มีทั้งภูเขาและทะเล การมีวัตถุดิบอาหารทะเลที่สดใหม่ ปลอดภัยจากการทำประมงขนาดเล็กของคนในชุมชน ความมีชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติที่ได้รับการยอมรับจากผู้บริโภค มีแหล่งวัตถุดิบการผลิตผ้าในชุมชน อัตลักษณ์ผ้า “เขาเต่า” รวมถึงการมีชุมชนเข้มแข็งที่พร้อมจะให้ความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น

2. W: Weakness จุดอ่อนที่สำคัญได้แก่ การขาดทักษะในการออกแบบผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป ขาดการสื่อสารการตลาดทั้งออฟไลน์และออนไลน์ ในการเชิญชวนนักท่องเที่ยวต่างถิ่น นักท่องเที่ยวต่างชาติให้เข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ขาดกิจกรรมการท่องเที่ยว ขาดทักษะภาษาอังกฤษ และขาดหน่วยงานกลางที่มีบทบาทในการบริหารการท่องเที่ยวในชุมชนภาพรวม

3. O: Opportunities โอกาสของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ได้แก่ ผู้บริโภคมีความนิยมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เทคโนโลยีการสื่อสารออนไลน์ทำให้สร้าง Content ที่น่าสนใจ และการเข้าถึงผู้บริโภคได้เฉพาะกลุ่มมากขึ้น การคมนาคมที่สะดวกมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการที่ภาครัฐให้การสนับสนุนการท่องเที่ยวเป็น Soft Power ไทย

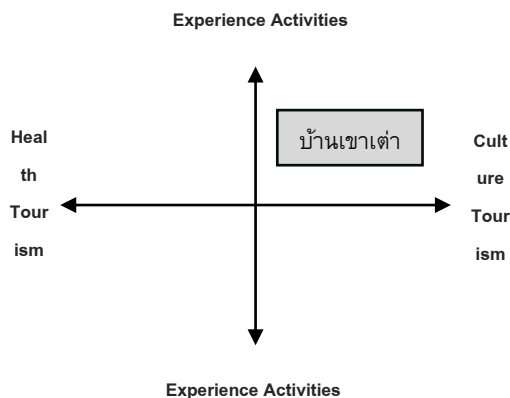
4. T: Threats อุปสรรคและภัยคุกคามจากสภาพเศรษฐกิจที่ทำให้คนมีกำลังใช้จ่ายน้อย ผู้บริโภคที่มีทางเลือกในการท่องเที่ยวมากมาย

การวิเคราะห์ STP

1. Segmentation กำหนดลูกค้ากลุ่มเฉพาะ (Niche Market) ที่ชอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2. Targeting กลุ่มลูกค้าเป้าหมาย คือ เพศหญิง อายุ 40 - 49 ปี รายได้ 20,000 – 30,000 บาท มีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” และกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่นิยมท่องเที่ยวทะเล หรือท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

3. Positioning กำหนดตำแหน่งผลิตภัณฑ์ คือ “แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ – การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม”

การวิเคราะห์ส่วนประสมการตลาด

1. ด้านผลิตภัณฑ์ ที่สามารถนำพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า ผ้ายกดอกลายเต่า หาดบ้านเขาเต่า ประมงขนาดเล็ก ร้านอาหารพื้นถิ่น

2. ด้านราคา ใช้การตั้งราคาแบบ Penetration Pricing คือ การตั้งราคาถูกกว่าตลาดในช่วงแรก เพื่อให้เกิดความดึงดูดและทดลองใช้ของผู้บริโภค

3. ช่องทางการจำหน่าย ได้แก่ (1) ออฟไลน์ คือ ศูนย์หัตถกรรม ชายหาด ร้านอาหารพื้นถิ่นบ้านเขาเต่า (2) ออนไลน์ คือ Social Network Platform ที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มเป้าหมาย เช่น Facebook, Instagram และ TikTok

4. การส่งเสริมการตลาด ได้แก่ การโฆษณาและประชาสัมพันธ์ผ่านทาง Social Network Platform การจัดกิจกรรมเชิงประสบการณ์ การจัด Workshop การจัดประกวดออกแบบเสื้อผ้าจากวัสดุในชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ประกอบด้วย (1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และ (2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีระยะเวลาในการศึกษาวิจัยตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ถึง

เดือนธันวาคม พ.ศ. 2566 โดยศึกษาจากข้อมูล 2 ส่วน ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย

ประชากร คือ นักท่องเที่ยวชาวไทย ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง คือ นักท่องเที่ยวที่เคยซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” อย่างน้อย 1 ครั้ง ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา จำนวน 400 คน

การคำนวณกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน สุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non – Probability Sampling) จากสูตรไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ Cochran ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 วิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2561)

การรวบรวมข้อมูล ใช้แบบสอบถามออนไลน์ Google Form โดยการส่งลิงก์ข้อมูลไปยังโซเชียลเน็ตเวิร์กที่คาดว่าจะเป็กลุ่มคนของกลุ่มตัวอย่าง เช่น Facebook หรือ Line เช่น Facebook Fan page หรือ Facebook Group ที่มีลักษณะเป็นชุมชนคนท่องเที่ยวหัวหิน กลุ่มคนชื่นชอบผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ โดยทำการชี้แจงคุณสมบัติของผู้ที่จะตอบแบบสอบถามได้

สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ (1) สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วย จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (2) สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) สำหรับทดสอบข้อมูลระหว่างตัวแปรอิสระที่มีลักษณะ Nominal Scale และ Ordinal Scale กับตัวแปรตามที่มีลักษณะ Interval Scale โดยใช้สถิติ t – test ในการทดสอบความแตกต่างระหว่าง

ตัวแปร 2 กลุ่ม และใช้สถิติ One – Way ANOVA ในการทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปร 3 กลุ่มขึ้นไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพบความแตกต่างจะนำไปทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ต่อไป

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) โดยมีแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือสำหรับการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 5 คน ได้แก่ นักท่องเที่ยวจำนวน 3 คน ผู้ผลิตผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด 1 คน

ผลจากการสัมภาษณ์จะถูกนำมาตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วนของข้อมูลก่อนนำมาถอดความในลักษณะการบรรยาย (Descriptive) โดยไม่จำเป็นต้องรอให้สัมภาษณ์ครบทุกรายก่อน ทั้งนี้เพื่อความต่อเนื่องของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตีความข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มีขั้นตอน คือ (1) จัดหมวดหมู่เนื้อหา (2) จัดทำโครงสร้างบัญชีและหัวข้อต่าง ๆ ที่จะเขียน จำแนกตามหัวข้อหลัก และหัวข้อรอง (3) ถอดความโดยวิธีการตีความ (Inductive) ร่วมกับการสังเกต จากนั้นจึงบันทึกข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามหัวข้อย่อยต่าง ๆ ในลักษณะพรรณนา หรือร้อยแก้ว (4) การวิเคราะห์และตีความนำความรู้จากทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนงานวิจัยที่ผ่านมาร่วมพิจารณาด้วยทุกครั้ง

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์

ผู้บริโภค จำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 262 คน (ร้อยละ 65.50) อายุ 40 - 49 ปี จำนวน 136 คน (ร้อยละ 34.00) การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 240 คน (ร้อยละ 60.00) อาชีพพนักงานบริษัท/ลูกจ้างเอกชน จำนวน 132 คน (ร้อยละ 33.00) และมีรายได้ 20,000 – 30,000 บาท จำนวน 114 คน (ร้อยละ 28.50)

ส่วนที่ 2 พฤติกรรมผู้บริโภค

ผู้บริโภค จำนวน 400 คน มีความถี่ของการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” 1 - 3 ครั้ง/เดือน จำนวน 140 (ร้อยละ 32.50) ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย 500 – 1,000 บาท จำนวน 308 คน (ร้อยละ 71.50) เป็นลูกค้ามาตั้งแต่ 2 ปี ขึ้นไป จำนวน 196 คน (ร้อยละ 75.50) โดยเป็นผู้ตัดสินใจซื้อด้วยตนเอง จำนวน 252 คน (58.50) ช่วงเวลาการซื้อวันจันทร์ - วันศุกร์ จำนวน 238 คน (55.20) เวลาซื้อ 12.01 น. – 16.30 น. จำนวน 267 คน (ร้อยละ 61.90) และรู้จักผลิตภัณฑ์จากคนรู้จัก จำนวน 167 คน (ร้อยละ 38.70)

ส่วนที่ 3 ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า”

ผู้บริโภคมีความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” ดังนี้

ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.90)

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า”

ส่วนประสมการตลาด	ค่าเฉลี่ย	S.D.	แปลผล	อันดับ
ผลิตภัณฑ์	4.07	0.59	มาก	1
ราคา	3.97	0.54	มาก	2
ช่องทางการจำหน่าย	3.95	0.62	มาก	3
การส่งเสริมการตลาด	3.87	0.61	มาก	4
ลักษณะทางกายภาพ	3.75	0.65	มาก	5
กระบวนการ	3.74	0.67	มาก	6
บุคลากร	3.95	0.53	มาก	3
รวม	3.90	0.48	มาก	

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์อยู่ระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 4.07) เป็นลำดับแรก รองลงมา ราคา (ค่าเฉลี่ย 3.97) ช่องทางการจำหน่าย เท่ากับ บุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.95) การส่งเสริมการตลาด (ค่าเฉลี่ย 3.87) ลักษณะทางกายภาพ (ค่าเฉลี่ย 3.95) และกระบวนการ (ค่าเฉลี่ย 3.74) (แสดงในตารางที่ 1) ผลการทดสอบความแตกต่างของความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์ ด้วยสถิติ t – test และ One – Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ผู้บริโภคที่มีเพศอายุ และรายได้ แตกต่างกัน มีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน H0 และยอมรับสมมติฐาน H1 หมายความว่า ผู้บริโภคที่มีเพศอายุ และรายได้ แตกต่างกัน ทำให้มีความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการทดสอบความแตกต่างของความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” จำแนกตามลักษณะทางประชากรศาสตร์

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	t/F	Sig.
เพศ (t - test)	2.447	0.01*
อายุ	3.689	0.01*
การศึกษา	1.433	0.24
อาชีพ	0.862	0.48
รายได้	2.086	0.00**

*ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ตารางที่ 3 ความแตกต่างของความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” จำแนกตามพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค	t/F	Sig.
ความถี่	1.103	0.35*
ค่าใช้จ่าย	4.727	0.00**
ระยะเวลาเป็นลูกค้า	0.933	0.44
ผู้มีอิทธิพลในการซื้อ	0.935	0.45
เวลาการซื้อ (t - test)	0.486	0.74
แหล่งข้อมูล	0.862	0.48

*ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

**ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01

ผลการทดสอบความแตกต่างความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” จำแนกตามพฤติกรรมผู้บริโภค ด้วยสถิติ

t – test และ One – Way ANOVA ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า ผู้บริโภคที่มีความถี่ และค่าใช้จ่าย แตกต่างกัน มีค่า Sig. น้อยกว่า 0.05 จึงปฏิเสธสมมติฐาน H_0 และยอมรับสมมติฐาน H_1 หมายความว่า ผู้บริโภคที่มีความถี่ และค่าใช้จ่าย แตกต่างกัน ทำให้มีความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังแสดงในตารางที่ 3

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนักท่องเที่ยว จำนวน 3 คน ผู้ผลิตผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” จำนวน 1 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด 1 คน สามารถสรุปผลได้ดังนี้

ผลิตภัณฑ์

ผู้บริโภคสามารถจดจำตราสินค้าของ “ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า” ได้ จากลายผ้า (ผ้ายกดอกลายเต่า) และสีที่มีความแตกต่างอย่างโดดเด่นกว่าผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน ประกอบกับผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย เช่น ผ้าทอพื้น สุนัขสำหรับสุขภาพบุรุษ กระเป๋าสตาร์ต ดูกตา และผ้าขาวม้า ซึ่งมีความทนทาน สีคงทน จากผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายร้อยเปอร์เซ็นต์ และมี Story Telling ของการสืบทอดภูมิปัญญา

ราคา

ราคามีความเหมาะสมกับคุณภาพผลิตภัณฑ์ เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกันในตลาดถือว่ามีความคุ้มค่าก่อน (มีการตั้งราคาแบบ Penetration) และสินค้ามีหลายระดับราคา

ช่องทางการจัดจำหน่าย

ช่องทางการจำหน่าย ณ “ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า” เดินทางได้สะดวก และสามารถหาซื้อได้ตาม “งาน OTOP ประจำจังหวัด”

แต่ช่องทางการสื่อสารการตลาดออนไลน์จากโซเชียลมีเดีย เช่น Facebook ไม่มีการเคลื่อนไหวเป็นเวลานาน ทำให้เสียโอกาสในการขาย และไม่มีช่องทางการจำหน่ายออนไลน์อื่น

การส่งเสริมการตลาด

การส่งเสริมการตลาดทำเพียงกลยุทธ์ "Sale Promotion" ตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ สงกรานต์ แต่ขาดการส่งเสริมการตลาดอื่น ๆ เช่น การโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การขายทางตรง ทั้งทางออนไลน์ และออฟไลน์ แต่มีการขายโดยบุคคลที่มีประสิทธิภาพ

ลักษณะทางกายภาพ

"ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า" มีความโดดเด่นจากการมีป้ายชื่อขนาดใหญ่ที่มองเห็นได้อย่างชัดเจน บริเวณโดยรอบสะอาด เป็นระเบียบ ห้องน้ำ สิ่งอำนวยความสะดวก และที่จอดรถเพียงพอ

กระบวนการ

กระบวนการให้บริการรวดเร็ว มีความถูกต้องให้การชำระเงินและส่งมอบแก่ลูกค้า ส่วนของการผลิตก็เพียงพอต่อการจำหน่าย ไม่เกิดปัญหาขาดสต็อกสินค้า หรือขาดวัตถุดิบในการผลิต

บุคคล

พนักงานให้บริการ ณ "ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า" มีบุคลิกภาพที่ดี เป็นมิตร มี Service Mind ที่ดี เต็มใจให้ความช่วยเหลือแก่ลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้

ปัญหาที่พบ

1. ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัย และเพิ่มมูลค่า
2. ขาดการออกแบบผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปที่ตลาดมีความต้องการ เช่น ผ้าพันคอ เสื้อ กระโปรง หมวก กระเป๋าถือสตรี
3. ขาดการทำการตลาดออนไลน์
4. ช่องทางการจำหน่ายทางออนไลน์ยังไม่มีประสิทธิภาพ

5. บุคลากรยังขาดทักษะการใช้เครื่องมือการสื่อสารออนไลน์ในการทำการตลาด

6. ขาดการวางแผนการตลาดที่เป็นระบบ

7. ขาดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์

สรุป

การวิจัยเชิงปริมาณ พบว่า (1) ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์อยู่ระดับมาก (2) ผู้บริโภคที่มีลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ และรายได้ที่แตกต่างกันทำให้มีความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติแตกต่างกัน และ (3) ผู้บริโภคที่มีพฤติกรรม ได้แก่ ความถี่และค่าใช้จ่ายในการซื้อที่แตกต่างกันทำให้มีความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติแตกต่างกัน

การวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้บริโภคจดจำตราสินค้าของ "ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า" ได้ จาก ผ้ายกดอกลายเต่า ที่มีความหลากหลาย เช่น ผ้าทอผืน สุกสำหรับสุขภาพบุรุษ กระเป๋าสตาร์ค ตุ๊กตา และผ้าขาวม้า ซึ่งมีความทนทาน สีคงทน จากผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายร้อยเปอร์เซ็นต์ และมี Story Telling ของการสืบทอดภูมิปัญญา และสามารถพัฒนา ศูนย์หัตถกรรม ชายหาด และร้านอาหารพื้นถิ่นบ้านเขาเต่า พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้

อภิปรายผล

ผู้บริโภคมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ "บ้านเขาเต่า" อยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจากผู้บริโภคสามารถจดจำลายผ้า ผ้ายกดอกลายเต่า ได้ ผลิตภัณฑ์มีความหลากหลาย และหลายระดับราคา โดยเฉพาะ

“ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า” ที่โดดเด่น ดึงดูดนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler and Keller (2012), Lee et al. (2016) และศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2562) เกี่ยวกับเครื่องมือทางการตลาดอย่างสวนประสมการตลาด 7P ที่ธุรกิจนิยมนำมาใช้เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภาศรี จันทรโอ (2564) ที่พบว่า ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อกระเป๋าสำหรับสุขภาพสตรี จากการนำผ้าขาวม้าของชุมชนภาคกลางมาเพิ่มมูลค่าด้วยการตัดเย็บ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชชนก ปะวะละ และณลินี หิมพงษ์ (2563) ที่พบว่า ผู้บริโภคมีการตัดสินใจซื้อจากส่วนประสมการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทรงเครื่องของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตำบล ขนวน อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น

ผู้บริโภคที่มีเพศ อายุ และรายได้ แตกต่างกัน ทำให้มีความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” แตกต่างกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องจาก เพศหญิงมีความรักสวยรักงาม จึงทำให้มีความนิยมในผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” ที่มีลวดลายสวยงาม เป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากเพศชาย โดยที่กลุ่มผู้นิยมผ้าไทยเป็นกลุ่ม Generation X ที่มีอาชีพและรายได้มั่นคง มีกำลังซื้อในการตอบสนองความต้องการของตนเองได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ Shiffman & Kanuk (2007) เกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ เช่น อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ รายได้ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคที่นักการตลาดมักนำมาใช้เป็นเกณฑ์แบ่งส่วนตลาดได้ และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญชา จันทราช, ปรีชา ปาโนรัมย์, สุริยา รักการศิลป์ และกุลกันยา ศรีสุข (2564) ที่พบว่าผู้บริโภคที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ทำให้มีความต้องการผ้าไหมบ้านไททรงาม ตำบลนิคม

อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์แตกต่างกัน

ผู้บริโภคที่มีความถี่ และค่าใช้จ่าย แตกต่างกัน ทำให้มีความพึงพอใจของผู้บริโภคที่มีต่อส่วนประสมทางการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” แตกต่างกัน ผู้วิจัยมีความเห็นว่าเนื่องมาจากความต้องการใช้งาน แตกต่างกันและกำลังซื้อแตกต่างกัน มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler and Armstrong (2008) เกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคจะแสดงพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์/บริการ เพื่อค้นหาสิ่งที่ดีกว่าจะสามารถสนองความต้องการของตนเองให้ได้มากที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณันท์ แสนอุดม (2564) ที่พบว่า พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวาผ่านช่องทางการจำหน่ายบนตลาดออนไลน์แตกต่างกันเมื่อจำแนกตามเพศ อายุ และรายได้ จึงสามารถนำปัจจัยส่วนประสมการตลาดของซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” ไปพัฒนากลยุทธ์ส่วนประสมการตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความถี่ในการซื้อสินค้ามากขึ้น อยากมาท่องเที่ยว ณ “บ้านเขาเต่ามากขึ้น” โดยเต็มใจจ่ายในกิจกรรมการท่องเที่ยวต่าง ๆ

โอกาสในการส่งเสริมการท่องเที่ยว “บ้านเขาเต่า” ด้วยการใช้ความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” และ “ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า” สามารถทำได้เนื่องจากมีความพร้อมทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว องค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว และองค์ประกอบด้านการบริการ มีความสอดคล้องกับแนวคิดของ อนุญญา ปานนทร์ (2560) สอดคล้องกับแนวคิดของ Collier & Harraway (1997) เนื่องจาก “บ้านเขาเต่า” มีสิ่งดึงดูดใจจากสภาพแวดล้อมที่ใกล้หากเขาเต่า มีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่สามารถไปใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ สิ่งอำนวยความสะดวก ระบบสาธารณูปโภค และความปลอดภัย และมีการจัดการให้มีการเข้าถึง

ที่เหมาะสม รวมถึงความสามารถในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

สรุป

ผู้บริโภคพึงพอใจในส่วนประสมการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” อยู่ในระดับมาก ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดแข็ง (Strengths) โดยใช้โอกาส (Opportunity) เนื่องจากการยอมรับจากผู้บริโภคในการแสวงหากำไรในตลาด ซึ่งศักยภาพนำไปใช้พัฒนาการท่องเที่ยวเขาเต่าได้ ดังนี้

การพัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับการท่องเที่ยว “บ้านเขาเต่า” ตามแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยว

“บ้านเขาเต่า” ควรมีกลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยว ดังนี้

1. การจัดการทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว จัดการออกแบบระบบการท่องเที่ยวใน “บ้านเขาเต่า” ให้เป็นระบบ โดยกำหนดจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ เช่น บริเวณหาดเขาเต่า บริเวณศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า แหล่งย้อมสี และทอผ้า
2. การจัดการด้านองค์ประกอบด้านการตลาดท่องเที่ยว

2.1 การพัฒนาให้ “ศูนย์หัตถกรรมบ้านเขาเต่า” เป็นศูนย์การท่องเที่ยวเชิงการเรียนรู้หรือแหล่งการเรียนรู้วัฒนธรรม เช่น การทอผ้าลายเอกลักษณ์อย่าง “ผ้ายกดอกลายเต่า” การย้อมผ้า

2.2 การจัดทริปท่องเที่ยวแบบ Workshop เพื่อเรียนรู้กระบวนการผลิตผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” โดยนักท่องเที่ยวจะได้รับผลิตภัณฑ์ฝีมือตนเองกลับบ้านด้วย

2.3 จัดทัวร์แบบ Home Stay หรือ Camping บริเวณหาดเขาเต่า เพื่อเรียนรู้วิถีชีวิตชาวประมง และภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.4 จัดประกวดการออกแบบเสื้อผ้า

แฟชั่นจาก ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า”

2.5 จัดให้มีการออกร้านในงานประจำจังหวัดทั้งในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นการสร้างการรับรู้ให้แก่แบรนด์ “บ้านเขาเต่า”

2.6 ใช้กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดออนไลน์ผ่านทาง Platform เช่น Facebook Fan page, Youtube Channel เพื่อ Educate ตลาดและสร้างการรับรู้เกี่ยวกับ “บ้านเขาเต่า” และกิจกรรมพิเศษที่มีเฉพาะ “บ้านเขาเต่า” เท่านั้น

2.7 กำหนดการใช้นโยบายการท่องเที่ยว “บ้านเขาเต่า” แบบ Penetration (การเจาะตลาด) ด้วยการมีราคาถูกกว่าสถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น หัวหิน

3. การจัดการองค์ประกอบด้านการบริการ:

3.1 การฝึกอบรมไกด์ท้องถิ่น หรือไกด์เยาวชน โดยฝึกให้สามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน

3.2 จัดให้มีพื้นที่สาธารณะสำหรับนักท่องเที่ยว และปรับปรุงบริเวณหาดเขาเต่าให้มีสภาพแวดล้อมกับการท่องเที่ยว

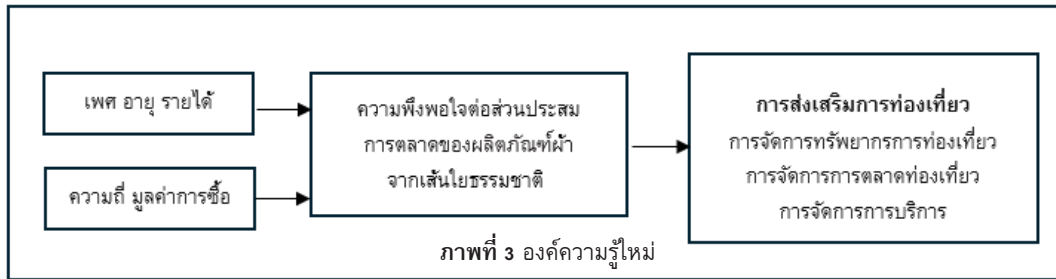
3.3 จัดให้มีการให้บริการร้านอาหารจากวัตถุดิบประมงพื้นบ้าน

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการศึกษาวิจัยทำให้สามารถแบ่งกลุ่มลูกค้าเป้าหมายได้จาก กลุ่มเพศหญิง อายุ 40 – 49 ปี รายได้ 20,001 – 30,000 บาท มีพฤติกรรมการซื้อเป็นประจำ 1 - 3 ครั้งต่อเดือน มีมูลค่าการซื้อ 500 -1,000 บาทต่อครั้ง และสามารถนำส่วนประสมการตลาดของผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” ที่เป็นจุดแข็งไปใช้แสวงหาโอกาสทำกำไร และใช้เป็นแนวทางพัฒนาการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ 3 องค์ประกอบของการ

ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านการจัดการทรัพยากร
ด้านการท่องเที่ยว ด้านการจัดการด้านองค์ประกอบ

ด้านการตลาดท่องเที่ยว และด้านการจัดการองค์
ประกอบด้านการบริการ (แสดงในภาพที่ 3)

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนการเพิ่มคุณค่า (Value Added) ให้แก่ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” เพื่อเป็นปัจจัยสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวตามมา เช่น การออกแบบบรรจุภัณฑ์ - ผลิตภัณฑ์ การสื่อสารการตลาดออนไลน์ การช่วยประชาสัมพันธ์

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเร่งสร้างพันธมิตรให้แก่ “บ้านเขาเต่า” เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ เช่น หน่วยงานปรับปรุงทัศนียภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด การดูแลรักษาความปลอดภัย

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรปรับปรุงระบบสาธารณูปโภค เช่น ประปา ไฟฟ้า ห้องน้ำ ถนอม ที่อำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้เกิดการออกร้าน โดยใช้หลักการ Story Telling ที่สื่อสารถึงภูมิปัญญาและแหล่งท่องเที่ยวของ “บ้านเขาเต่า”

5. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดสรรงบประมาณในการสำรวจและพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว “บ้านเขาเต่า”

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งถัดไป

1. การศึกษาในครั้งถัดไป ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับสื่อสารเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการซื้อของผู้บริโภค เช่น การสื่อสารการตลาดออนไลน์ ประเภท Content หรือการใช้ Influencer ในการสื่อสารการตลาดเพื่อจูงใจให้เกิดการซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า” โดยต้องการเดินทางมาซื้อสินค้า และท่องเที่ยวในบ้านเขาเต่า

2. การศึกษาในครั้งถัดไป ควรทำการศึกษาเกี่ยวกับสื่อสารเกี่ยวกับแนวการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเส้นใยธรรมชาติ “บ้านเขาเต่า”

กิตติกรรมประกาศ

นักวิจัยขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์ที่สนับสนุนการดำเนินการวิจัยให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS*. โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กลุ่มสารสนเทศด้านเศรษฐกิจ. (2561). *ข้อมูลพัฒนาการท่องเที่ยว*. <http://service.nic.go.th/strategy.php?file=strategy/policy-36>
- ณัฐกมล ถุงสุวรรณ. (2561). การใช้สื่อดิจิทัลคอนเทนต์กับการส่งเสริมการประกอบการเพื่อสร้างแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยว. *Journal of Management Science Nakhon Pathom Rajabhat University*, 5(2), 189-200.
- ชั้นยชนก ปะวะละ และณลินี หิมพงษ์. (2563). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้าทรงเครื่องของกลุ่มเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนตำบลขนวน อำเภอหนองน้ำคำ จังหวัดขอนแก่น. *Journal of Modern Learning Development*, 5(5), 138-148.
- เบญจวรรณ บวรกุลภา, วรรณรัตน์ วัฒนานิมิตกุล, ชิติ ศิริประสงค์ และวิบูลย์ ชินบุรพา. (2561). *กลยุทธ์การตลาดเพื่อการพัฒนาตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม*. มหาวิทยาลัยสยาม.
- ประกายใจ อรจันทร์. (2563). การส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมผ่านการตลาดเชิงเนื้อหา. *วารสารสารสื่อศิลป์*, 3(6), 29-39.
- ประภาศรี จันทร์โอ. (2564). การศึกษาผ้าขาวม้าของชุมชนภาคกลางเพื่อพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทกระเป๋าสำหรับสุภาพสตรีเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มเชิงพาณิชย์. *วารสาร สารสื่อศิลป์*, 3(6), 76-88.
- มณฑิรา อุณาภูล และพรรัชชล ขาวดี. (2563). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในสภาวะไร้นักท่องเที่ยว ถึงเวลาต้องเปลี่ยนแปลง*. <https://bangkok.unesco.org/content/th/cultural-tourismwithout-tourists-beyond-business-usual>
- มติชนออนไลน์. (2561). *ติ โอลด์สยาม ซ้อปิ้ง ฟลาซ่า เอลิมพระเกียรติพระมารดาแห่งใหม่ไทย จัดแฟชั่นโชว์ผ้าไทยสุดตระการตา พร้อมกิจกรรมมากมาย ในงาน “12 สิงหาคม 12 พัตราภรณ์ราชินีใหม่ไทย”*. https://www.matichon.co.th/publicize/news_1097169
- วรรณันท์ แสนอุดม. (2564). *การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคที่มีต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมแพรวาผ่านช่องทางการจำหน่ายบนตลาดออนไลน์* [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยกรุงเทพ].
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, ศุภร เสรีรัตน์, ปณิศา มีจินดา และจิระวัฒน์ อนุวิชานนท์. (2562). *หลักการตลาด. ธรรมสาร*.
- แสงรวี เกตุสุวรรณ. (2563). *องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในประเทศไทยของนักท่องเที่ยวชาวยุโรป* [สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ].
- อนัญญา ปานันท์. (2560). *การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จังหวัดระยอง* [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต].
- Collier, A., & Harraway, S. (1997). *Principles of Tourism: A New Zealand Perspective* (4th ed.). Auckland, N.Z.: Longman.

-
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2004). *Principles of marketing* (10th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Prentice Hall.
- Kotler, P., & Armstrong, G. (2008). *Principles of marketing* (12th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kotler, P., & Keller, K. L. (2012). *Marketing management* (14th ed.). Pearson Education.
- Lee, Y.-K., Kim, S. Y., Chung, N., Ahn, K., & Lee, J.-W. (2016). When social media met commerce: A model of perceived customer value in group-buying. *Journal of Services Marketing*, 30(4), 398–410. <https://doi.org/10.1108/JSM-04-2014-0129>
- Schiffman, L. G., & Kanuk, L. L. (2007). *Consumer behavior* (9th ed.). Pearson.
- Solomon, M. R. (2020). *Consumer behavior: Buying, having, and being* (13th ed.). Pearson.

การวิเคราะห์สภาวะการหลายความหมายของคำไทย “เทา” ผ่านมุมมองเจ้าของภาษา

Scrutinizing Polysemous State of the Thai Word /thaw/ Through the Lens of Native Speakers

ธีร์กวิณท์ ดิส¹, ศิริพร เลิศไพศาลวงศ์²

Teekawin Disa¹, Siriporn Lerdpaisalwong²

Received: 7 October 2024

Revised: 7 January 2025

Accepted: 20 January 2025

บทคัดย่อ

คลังคำศัพท์ของคนไทยมีอัตราเพิ่มขึ้นและกระจายตัวไปในทุกแวดวง ผ่านกระบวนการต่าง ๆ อาทิ กระบวนการทางวิทยาหน่วยคำและกระบวนการขยายโครงข่ายความหมาย ในด้านอรรถศาสตร์นั้น สภาวะการหลายความหมายคือสภาวะที่คำ ๆ หนึ่งได้รับแนวคิดหรือนิยามใหม่เพิ่มขึ้นโดยยังคงไว้ทั้งรูปแบบและความหมายดั้งเดิม สภาวะการเช่นนี้ปรากฏได้ในนานาภาษา รวมถึงภาษาไทย หนึ่งในคำไทยที่พบสภาวะการหลายความหมายคือ “เทา” ซึ่งแสดงถึงลักษณะที่คล้ายกับซีเถ้า ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาสภาวะการหลายความหมายโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเฟซบุ๊ก อินสตาแกรม และเอ็กซ์ ผ่านการอธิบายด้วยกระบวนการสภาวะการหลายความหมายแบบมีหลักการ นอกจากนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสำรวจความรู้ต่อสภาวะการหลายความหมายของคำว่า “เทา” มีผู้ร่วมตอบแบบสำรวจคือชาวไทย ซึ่งเป็นเจ้าของภาษา จำนวน 53 คน ผลการศึกษาในขั้นแรกพบว่า “เทา” มีความหมายนอกจากความหมายต้นแบบอีก 2 ความหมาย ได้แก่ สภาวะความรู้สึกเชิงลบและสภาวะความไม่แน่นอนหรือความไม่สมบูรณ์แบบ ทั้งสองความหมายนี้แสดงให้เห็นว่า “เทา” ไม่เพียงแต่สื่อถึงสภาวะกึ่งกลางระหว่างสีเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงภาวะเชิงลบต่าง ๆ อีกด้วย สำหรับผลการสำรวจความรู้ต่อสภาวะการหลายความหมายพบว่ากลุ่มตัวอย่างเห็นพ้องกันว่าความหมายต้นแบบของคำว่า “เทา” ในการใช้ภาษาไทยแบบร่วมสมัยคือลักษณะที่คล้ายกับซีเถ้า

คำสำคัญ: สภาวะการหลายความหมาย, ความหมายต้นฉบับ, คำไทยที่มีหลายความหมาย

¹ อาจารย์ประจำ, คณะสื่อสารสากล, สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น, โทร 0954757067, Email: teekawinds@gmail.com

² อาจารย์ประจำ, คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, โทร 0626241515, Email: siripon.l@ku.th

¹ Lecturer, Faculty of Global Communication, Thai-Nichi Institute of Technology, Tel. 0954757067, Email: teekawinds@gmail.com

² Lecturer, Faculty of Humanities, Kasetsart University, Tel. 0626241515, Email: siripon.l@ku.th

Abstract

Lexicon size of Thai individuals keeps growing and proliferating in all domains by such means as morphological processes and semantic network expansion. In terms of semantics, polysemy is a property by which new concepts or definitions of a word are added with the same form and its core meaning is maintained. Polysemy is obvious in languages, including Thai. One among Thai polysemous words is a shade of ash-like color /thaw/ (gray in English). Based on authentic data collected from Facebook, Instagram, and X, this study noticed /thaw/'s variety of uses and thus sought to describe its polysemous state. The Principled Polysemy approach was employed to illustrate the word's semantic concepts, which stemmed from the very first definition. In addition, a survey questionnaire was conducted to retrieve the perception of 53 native Thai speakers towards the polysemous state of the word /thaw/. The primary results, on the one hand, indicated that /thaw/ has two further meanings: (1) a state of negative feeling and (2) a state of uncertainty and imperfection. Both concepts portray that /thaw/ not only holds neutrality of shades but also implies negative reflections. On the other hand, the most recognized and prototypical meaning of /thaw in contemporary Thai usage is "a shade of ash-like color", being confirmed by the majority of 53 samples that use and associate the word with its primary meaning.

Keywords: Polysemy, Prototypical Meaning, Thai Polysemous Word

Introduction

Rationale of the Study

In the world of language, a countless number of words are added to human lexicons. Individuals have reasons to come up with new words and bring them in use to satisfy their creativity (O'Grady, 2001). Word formation processes (e.g. compounding, blending, and conversion) have been employed repeatedly so that coinages, in other words, neologisms, can be created and delivered in time. Examples of neologisms are obvious during the pandemic of COVID-19, ranging from *hospitel*, *MIS-C*, *state quarantine*, *physical distancing*, to *vaxxer* (Akut, 2020). An increase of words, however, is not limited to creation of the news. Evans (2004) suggested that existing words

themselves can be reshaped and expand their own concepts and meanings more broadly than what is called "prototypical meaning" (a primary definition of a word), and such concept is called polysemy (Lakoff & Johnson, 1980). Polysemy allows a word to possess more definitions than the prototypical one it has. To exemplify, a Thai word /sàt/ 'animal' at present furthers its definition to a sense of curse, referring to those who behave improperly or violate typical norms (Saejia, 2020).

Developed from Lakoff and Johnson (1980) *Fine-grained Polysemy*, the approach with which an expansion of word's meaning is involved, is Tyler and Evans (2003) *Principled Polysemy*. Tyler and Evans explain that Principled Polysemy is a linguistic approach

that addresses polysemy of words, and it elaborates on systematic networks of meanings stemming from one another. In terms of implementation and application, Principled Polysemy has taken part in analyzing semantic networks of English and Thai words, for instance, Treepraken (2021) study on cognitive linguistics and semantics, which featured the Thai word /narók/ and English word ‘hell’; and Huang et al. (2022) study on extended meanings of an English word ‘spring’.

Nonetheless, regardless of several studies on the polysemy of Thai words, the fact that Thai individuals usually create and normalize semantic concepts of words, especially by means of metonymy and metaphor (Wongthai, 2018), remains undisprovable. This study is based on an observation of how Thai word /thaw/ (gray in English) is distributed with distinction in usage. Consider the following.

(1) ผมซื้อเสื้อสีเทาตัวใหม่มานะ
phǒm sǎm sǐa sǐi thaw tua mǎy
maa ná? ‘I just bought a new gray shirt’.

(2) เทาไปหมดละวันนี้
thaw pay-mòt lá? wan-níi ‘It is
blue all day’.

(3) อะไรเทา ๆ แบบนั้นไม่เอาด้วยหรอก
ʔàray thaw-thaw bæ-æp-nán
mǎy-ʔaw duay rɔɔk

‘Never get me involved with such an uncertain thing’.

According to the above utterances, the word /thaw/ does not denote the same concept in each. While (1) appears to have /thaw/ represent a color, which is supposed to be the base concept of this word, (2) expresses

a feeling and (3) expresses something unclarified. This indicates the clear polysemous state of the word, which is presupposed by its variety of definitions. By analyzing such a common word as /thaw/, the study is expected to provide semantic patterns of the word in a more accurate and explainable manner. Besides, hearing from native speakers with regard to the word can provide real-world linguistic data. That is to say, it could contribute more or less to the community of linguistic research with an elaborated body of knowledge concerning how polysemy of Thai words is perceived through the lens of native speakers.

Research Objectives

- 1) To analyze the polysemous state of the word /thaw/
- 2) To examine perception of native Thai speakers towards the polysemous state of the word /thaw/

Research Questions

1. To what extent and how does the word /thaw/ obtain other definitions than its prototypical meaning?
2. What is the perception of native Thai speakers towards the polysemous state of the word /thaw/?

Scope of the Study

This study limited the territories of research to the polysemy of Thai word /thaw/, excluding other entities (e.g. metonymy, metaphor, and homonymy). Additionally, only discourses of Thai natives, not Thai-speaking

foreigners, were collected and analyzed based on Tyler and Evans' (2003) Principled Polysemy approach. As for perception towards the identified meanings, the survey questionnaire was distributed only to those who identified themselves as Thai native speakers.

Literature Review

Prototypical Meaning

Before an expansion of meaning, it is necessary that a word possesses its first, well-recognized meaning. Tyler and Evans (2003) proposed criteria on conceptualization of prototypical meaning (or so-called 'central meaning') as follows.

(1) Prototypical meaning is a common definition of a word mutually understood by the majority, and it must be the first suggested meaning, the origin of which can be traced.

(2) Prototypical meaning always represents other meanings newly suggested.

(3) Prototypical meaning holds a proven relation with another word, or can be in a contrastive set (e.g. *good* versus *bad*).

(4) Prototypical meaning provides clues for predictability of those newly suggested.

(5) Prototypical meaning is associated with perception and experience of individuals. Evans (2004) mentioned that the fifth criterion of prototypical meaning is later added following the needs for human involvement, providing an example of 'time', the prototypical meaning of which is referred by consensus to as 'duration'.

Polysemy

Polysemy is a language phenomenon which explains the multi-meaning state of words. Beretta et al. (2005) added that polysemy takes the greatest advantage possible of existing words and helps limit overabundance of word forms or miscellaneous items. Once a word expands its concepts or meanings to a wider extent, it offers various interpretations.

Likewise, Lakoff and Johnson (1980) reiterated that a relationship between meanings can be tightened once a word is interpreted by more than one meaning, despite the same morphological form. They further suggested that this concept is part of 'conceptual categories' as polysemy features both semantic and conceptual relationships of words.

Some linguists have drawn a comparison between polysemy and homonymy and hypothesized that they could be related. Notwithstanding, Fauconnier and Turner (2003) asserted that homonym merely refers to a set of words whose forms or phonetic properties are analogous, but meanings are not. Without a semantic relationship or network, the words are homonyms, but with such a relation or network, they are accounted for by polysemy.

Principled Polysemy

Proposed by Tyler and Evans (2003), Principled Polysemy is an approach to account for the polysemy of a word by providing an explanation of its meaning pattern in which

each newly suggested meaning stems from one another. The approach is of criteria that (1) apply contexts to handle similarity and ambiguity of a multi-meaning word; and (2) identify a prototypical meaning of a multi-meaning word. Thus, Tyler and Evans finalized the following three criteria.

(1) Meaning Criterion: A new meaning must be distinct and outstanding.

(2) Concept Elaboration Criterion: A new meaning must possess a different pattern from that of the previous meaning (e.g. different collocational patterns).

(3) Grammatical Criterion: A new meaning must be syntactically different from the previous meaning.

In order to verify that a new meaning does belong to a word, at least two out of three criteria must be satisfied. Nonetheless, the first (Meaning Criterion) is obligatory; in other words, a new meaning cannot be verified unless it qualifies Meaning Criterion.

Previous Related Studies

Polysemy of Thai words has been analyzed over time in different ways. Hiranras (2007) studied the word /ʔaw/ ‘take’ according to its semantic network using the Principled Polysemy as well as metonymy, metaphor, and cognitive linguistics theories. The study indicated various functions of the word (e.g. predicate, preposition, and pragmatic marker).

A study by Rattanapanusorn et al. (2016) analyzed polysemy of the Thai word /hən/ and found that the word held the sense of not only visual perception but also cognitive

perception, which was mostly accounted for by metonymy. The results of this study also resembled those of Lueangrungsudom (2023), which analyzed the semantic extension of the Thai words “nàk” and “baw” to draw a comparison. Having employed the Principled Polysemy approach, metaphor, and metonymy, the study found that this pair of antonymous words shared similar extensive senses of meaning, mostly driven by metonymy and metaphor. Lengwiriyakul (2023), placing a different emphasis, analyzed the polysemous state of the Thai word /tææ/ in the old Thai contexts. Based on the Principled Polysemy, Lengwiriyakul reported that the word in the past had more senses of meaning than today. This study is significant proof that polysemy has been playing a role in the Thai language systems for a long time, even until the era of contemporary Thai.

Another study by Iamsa-ard (2024) employed the componential analysis to investigate a Thai word /sòt/ regarding its positions and functions, semantics, and word formation dynamics. It was revealed that the word /sòt/ could serve both as a nominal modifier and an intransitive verb which can be combined with other lexical units to form new words.

According to the review of literature, it is proven that there is room for research on the polysemy of Thai words in the linguistic community. Despite the previous studies having analyzed different linguistic properties of polysemous words, the present study sought to delve deeper into polysemy by

scrutinizing the word /thaw' through the textual analysis and conducting a survey questionnaire to unveil how it is used and perceived by native Thai speakers.

Research Methods

Sampling and Data Collection

Phase 1

In response to Research Question 1, the researchers collected data from public posts and reel (short video) captions on Facebook, X (formerly Twitter), and Instagram, which yielded various utterances. The data comprised 414 social media posts: 196 posts from Facebook, 137 from X, and 81 from Instagram, on which the word /thaw/ was included. The collected data was dated between January 1st, 2024 and August 31st, 2024, which was believed to represent the up-to-datedness of the data.

Phase 2

In response to Research Question 2, an online survey questionnaire was created in order to gain perception of Thai native speakers towards the polysemous state of /thaw/. Developed by the researchers, the questionnaire content was based on the results of the prior analysis and was validated by three native Thai lecturers, all of whom hold a Ph.D. with experience in research conduct. To gather data, the researchers employed a convenience sampling method by posting the survey link with a scannable QR code on Instagram. This platform was selected because it provided direct access to followers who were

native Thai speakers, thereby increasing the likelihood of participation, with 53 responses from Instagram followers of one researcher. Formatted as a Google form, the survey questionnaire contained six questions. The first two dichotomous questions were to confirm whether the samples were native speakers of the Thai language and were familiar with the word /thaw/ or not. Those answering "No" to either of these questions were requested to skip the following questions and leave the survey. The other four questions were subsequently asked to examine the samples' perception. This survey questionnaire was written in Thai to ensure the respondents' understanding of the questions.

Data Analysis

Analysis of Grammatical Categories

After the data were collected, the researchers categorized grammatical functions of the word /thaw/ using the categories of Thai lexical words by Iwasaki and Ingkapirom (2005): noun, verb, adjective, and adverb.

(1a) คนอื่นมาสีสไลใจแซ่บ อีฉันมาสีเทา
คนเดียวเลยจ๊ะ

khon ʔə̀n maa sǐi sòt-sǎy cay-
sǎəp ʔi-chán maa sǐi thaw khon-diaw lə̀y cáʔ

'While they are all in a very
colorful outfit, I'm the only one in a gray suit'.

(2a) เทาเบอร์รี่ยังกล้อออกจากบ้านอีก
หรือค้า

thaw bæ̀ nǐi ya klǎa ʔə̀wək càak
bǎan

ʔiik rǎw kháa

‘How dare you walk out the door with your face not even matching your neck?’.

(3a) ถนัดเหลือเกินนะไฉ่งานเทา ๆ เนี่ย
tha-nàt lǎa-kəən ná ʔǎy -aan thaw-thaw nǎ

‘You are kind of good at doing such an uncertain job’.

Given the examples, the word /thaw/ in (1a) was categorized as an adjective according to its appearance following the head noun /siǐ/ (color) to form a noun phrase. For /thaw/ in (2a) and (3a), it was also categorized as an adjective. /thaw/ in (2a) serves as an adjective predicate in such subjectless sentence, modified by an adverb phrase /bəə nǐi/ (so), while /thaw/ in (3a) serves as a post-nominal modifier for the head noun /ŋaan/, like that in (1a). These examples represent the repeated distribution of /thaw/ and provide a conclusion that the word /thaw/ functions as a nominal modifier (adjective).

Analysis of Prototypical Meaning

Following the grammatical categorization, the researchers identified the prototypical meaning of the word /thaw/. Given examples (1a), (2a), and (3a), the researchers considered semantic contexts and hypothesized that /thaw/ in (1) could provide a straightforward definition with no need for additional clues; despite the omission of the preceding word /siǐ/ (color), it could stand alone and remain comprehensible. That is to say, it describes merely a shade of color. Unlike (1a), /thaw/ in (2a) and (3a) require further clues to predict their connotations.

To confirm the hypothesis, the researchers employed the criteria of prototypical meaning of Tyler and Evans (2003).

(1) /thaw/ as “a shade of ash-like color” is a common definition mutually understood by the majority. People’s first perception usually refers /thaw/ to a shade of color, and its original definition is officially suggested by the Royal Society of Thailand.

(2) /thaw/ could imply the emergence of new meanings. As the word holds a color shade that represents neither total blackness nor absolute whiteness, it allows for the other two definitions than the primary one, as illustrated in (2a) and (3a).

(3) /thaw/ possesses a proven relationship with the word /khaaw/ ‘white’ and /dam/ ‘black’ in the way that it is in the middle between total blackness and absolute whiteness. However, it is noteworthy that /thaw/ has no contrastive pair.

(4) /thaw/ is a shade of color in the middle of total black and absolute white, which is likely to be representative of mixing. Therefore, it can provide a clue for new meanings, making them predictable.

(5) Individuals perceive that /thaw/ is at first associated with color, and it is also descriptive of a state of blue feeling or depression, and a state of uncertainty, as well as insecurity.

Accordingly, it can be concluded that the prototypical meaning of /thaw/ is “a shade of ash-like color”.

Analysis of Polysemy

After identifying the prototypical meaning, the researchers made an analysis of the polysemy of /thaw/ using the Principled Polysemy approach of Tyler and Evans (2003). The adopted criteria include Meaning Criterion, Concept Elaboration Criterion, and Grammatical Criterion. From the analysis, two new meanings were identified, as described and explained in the part of results.

Examination of Thai Native Speakers' Perception

Following the implementation of the Principled Polysemy approach, the researchers conducted a survey questionnaire among 53 native Thai speakers in order to support the predominance of the prototypical meaning of the Thai word /thaw/. The goal was to examine contextual usage of the word and perception of native speakers towards its most common and prototypical meaning.

Results

Analysis of the Polysemous State of the Word /thaw/

As for Research Question 1: *To what extent and how does the word /thaw/ obtain other definitions than its prototypical meaning?*, two new meanings of the word /thaw/ were identified (1) /thaw/ that describes a state of negative feeling and (2) /thaw/ that describes a state of uncertainty and imperfection.

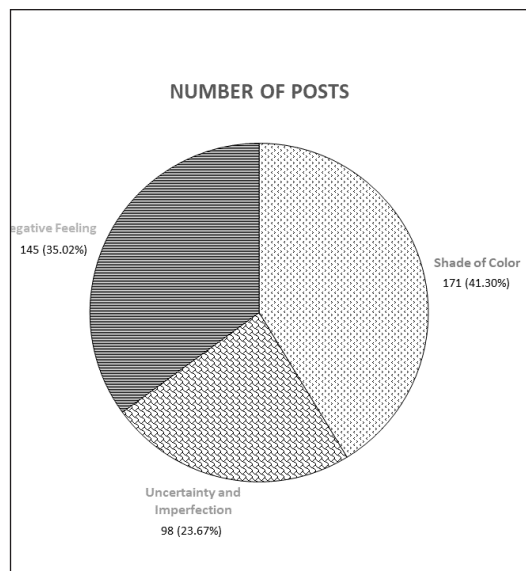

Figure 1: Number of Posts on which /thaw/ Differs in Meanings

According to Figure 1, the number of posts on which /thaw/ was used that represent /thaw/ as a shade of color is significantly the greatest (171 posts) among 414 posts with the three identified meanings, followed by /thaw/ describing a state of negative feeling (145 posts) and /thaw/ describing a state of uncertainty and imperfection (98 posts). Examples are provided as follows.

1) /thaw/ describing a state of negative feeling

As discussed above /thaw/ is like a mix of 'black and white'. In Thai, /thaw/ further represents the word /mòn/ 'to be unpleasant, down', which usually possesses a negative semantic prosody. Hence, /thaw/'s expression of a state of negative feeling does differ from the prototypical meaning and its

counterpart — which expresses uncertainty and imperfection. It is no longer in the middle of any state, but clearly refers to a ‘negative’ one. Once used, it is often referred to as ‘depression’.

(1b) เห็นน้องหมาจมน้ำต่อหน้าต่อตา
รู้สึกหม่น ๆ เทา ๆ ทั้งวันเลยวันนี้ สงสารน้อง

hēn nǒwng mǎa com-náam tòw-
nǎa-tòw-taa rúu-sùk mǒn mǒn thaw thaw thǎng
wan lǎoy wan-níi sǎng-sǎan nǒng

‘Seeing a dog drown right before
my eyes, I am down all day today. Poor the
puppy’.

(2b) ไม่ไหวแล้ว เป็นความรู้สึกเทา ๆ ไป
หมดเลย

mǎy-wǎy lǎæw pen khwaam
rúu-sùk thaw-thaw pay-mòt-lǎoy

‘I cannot bear this any longer. It is all a blue
feeling’.

(3b) โลกกลายเป็นสีเทาไปเลยตั้งแต่เล็ก
กัน คิดถึงอะเธอ

lǎok klaay pen sǐi thaw pay lǎoy
tǎng tǎæw lǎok kan khít thǎng ?à thǎo

‘The world turned gray right after
we broke up. I miss you’.

Despite the same form, /thaw/ in each example does not denote ‘a color shade’ but ‘a feeling’. As in (1b) and (2b), /thaw/ co-occurs with the linking verb /rúu-sùk/ (to feel) and noun /khwaam rúu-sùk/ (feeling) respectively, both of which conceptualize an emotional state (feeling). For (3b), although /thaw/ does not co-occur with any feeling-related word, the context allows for a prediction; /tǎng tǎæw lǎok kan/ (right after we broke up) and /khít thǎng ?à thǎo/ (I miss you) describe an undesirable emotion.

Table 1 evidences that /thaw/ is outstanding in describing a state of negative feeling. Its new meaning properly satisfies two out of the three criteria, which is adequate for conforming to the Principled Polysemy by Tyler and Evans (2003).

Table 1: Criterion-applied Explanation of /thaw/ for a State of Negative Feeling

Criterion	Explanation	Result
Meaning Criterion	While the prototypical meaning denotes /thaw/ as “a shade of color between black and white”, it is frequently used in reference to a ‘negative feeling’, not in between positive and negative.	Passed
Concept Elaboration Criterion	The word appears only in a negative semantic prosody to express undesirable states, unlike its prototypical one, which can appear in either prosody in color-related contexts.	Passed
Grammatical Criterion	Irrespective of polysemy, the word is a post-nominal modifier (adjective).	Failed

2) /thaw/ describing a state of uncertainty and imperfection

Besides a shade of color and a state of negative feeling, /thaw/ holds an extensive meaning that expresses a state of uncertainty and imperfection, in the middle of 'good' and 'bad'. This is relatively close in relation to the prototypical meaning, where /thaw/ is between 'black' and 'white'. See the following examples.

(1c) เลิกโลกสวยเหอะ คนเรามันก็เทา ๆ กันทั้งนั้นแหละ

lǝək lǝk-suay hǝ? khon raw man kǝ thaw-thaw kan thǎŋ-nǎn lǝ?

'Stop being overoptimistic. You know, we all are not that meriful'.

(2c) คุณไม่ละอายใจกันบ้างหรือ ไ้ธุรกิจสีเทาแบบนี้

khun mǎy lá-ʔaay-cay kan bǎŋ rǎy ʔǎy thǎ-rá-kit siǐ thaw bǝæp-nǎn nǎ?

'Do you not feel ashamed running your gray business?'

(3c) มาใส่ใจอะไรคนเทา ๆ อย่างกูล่ะ

kuu man khon thaw thaw

'Why would you care about an imperfect brat like me?'

Given the examples, it is inferable from each context that /thaw/ depicts a state of uncertainty and imperfection. As in (1c), the sentence facilitates that /thaw/ refers to imperfection of human beings, which is quite similar to (3c) describing him/herself (the subject) in disappointment. Meanwhile, /thaw/ in (2c) co-occurs with the word /thǎ-rá-kit/ 'business', generating a noun phrase /thǎ-rá-kit-siǐ-thaw/. As in Thai laws, /thǎ-rá-kit-siǐ-thaw/ is a kind of business that takes advantage of some legal gap but is still legitimate to operate. Thus, /thaw/ in the mentioned context reasonably illustrates 'uncertainty' (of businesses).

Based on the criteria of Principled Polysemy by Tyler and Evans (2003), the availability of /thaw/ that describes a state of uncertainty and imperfection is supported by an explanation in Table 2.

Table 2: Criterion-applied Explanation of /thaw/ for a State of Uncertainty and Imperfection

Criterion	Explanation	Result
Meaning Criterion	Despite a similar pattern of relationship (black-white; good-bad), /thaw/ grabs a new meaning whose further concept is clear and comprehensible in contexts different from those of the prototypical one.	Passed
Concept Elaboration Criterion	The word usually co-occurs with certain noun collocates (e.g. /khon/, /thǎ-rá-kit/, and the likes), which prevents it from being perceived as a color shade.	Passed
Grammatical Criterion	/thaw/ is a post-nominal modifier (adjective) in use.	Failed

Perception of Native Speakers towards the Polysemous State of the Word /thaw/

As for Research Question 2: *What is the perception of native Thai speakers towards the polysemous state of the word /thaw/?*, the

contextual usage of the word and perception of the 53 native Thai speakers towards its most common and prototypical meaning are reported as follows (see Figure 2).

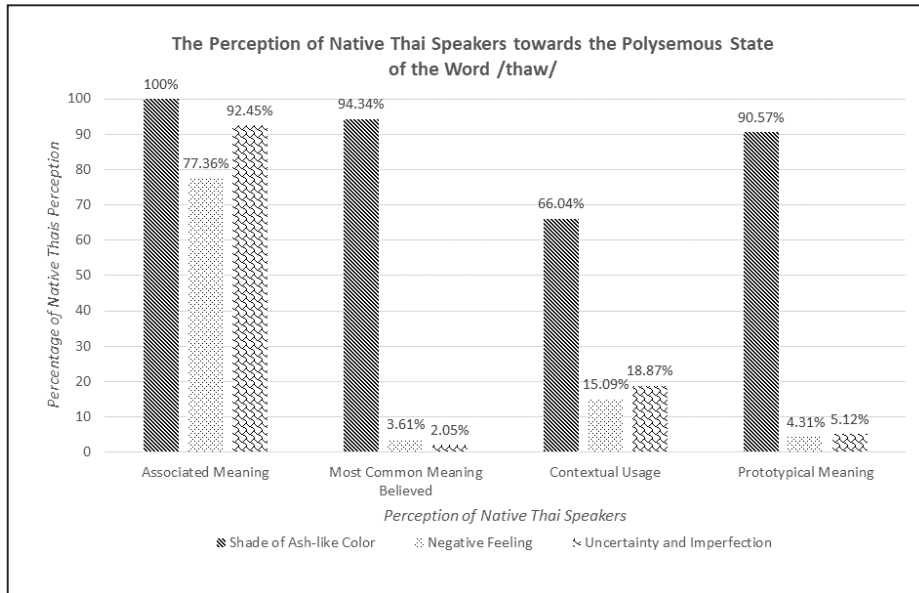

Figure 2: Perception of Native Thai Speakers

1) When asked to select the meanings they associate with /thaw/, 53 samples (100%) identified “a shade of ash-like color”, followed by 49 samples (92.45%) who selected “a state of uncertainty and imperfection”, and 41 samples (77.36%) who selected “a state of negative feeling”.

2) When asked which meaning they believed was most common in everyday conversation, *a shade of ash-like color* was overwhelmingly selected by 50 samples (94.34%), reinforcing its position as the prototypical meaning. This is consistent with prior analysis suggesting that the color sense

of /thaw/ is the most typical usage.

3) The samples were also asked in which contexts they most commonly used /thaw/. The most frequent response by 35 samples (66.04%) was “when describing an object’s color”, followed by 10 samples (18.87%) “when talking about uncertainty or imperfection” and eight samples (15.09%) “when describing a negative feeling”.

4) When asked which meaning of /thaw/ was considered prototypical, the majority (48 samples or 90.57%) selected *a shade of ash-like color* as the most prototypical or primary meaning. This data aligns with the

prior analysis result that the color-related meaning is the dominant interpretation of /thaw/ in Thai.

Conclusion and Discussion

Using the Principled Polysemy approach, the research question was answered. It can be concluded that the word /thaw/ possesses two extensive meanings different from “a shade of ash-like color”. The first one is conceptualized as “a state of uncertainty and imperfection”, which relies partially on being at the middle of two contrastive tones. While the prototypical meaning is positioned between ‘black’ and ‘white’, the new one provides a depiction of “neither good nor bad”, merely “uncertain”. The other meaning, on the contrary, gives a completely different sense. It is no longer in between two contrastive concepts but describes “a state of ‘negative’ feeling”, which is frequently referred to as depression.

In comparison with previous studies such as those by Lueangrungsudom (2023) and Iamsa-ard (2024), the present study's results reiterate the fact that Thai words are with their polysemous states as one of the ways to expand their meanings further than the prototypical. Given this, the researchers sophisticated the analysis by assessing the perception of native speakers to provide an insight into how the word /thaw/ and its multiple meanings were recognized at the individual level.

As for perception of native speakers, the survey results yielded a conclusion that “a shade of ash-like color” was the most recognized and prototypical meaning of /thaw/. The strong majority of samples both use and associate the word with this primary meaning, confirming its dominance in contemporary Thai language usage. These findings substantiate the lexical analysis and highlight the importance of speaker perception in identifying a word's prototypical meaning.

Additionally, it is noteworthy that /thaw/ itself can be of another less-frequent definition. The Royal Thai Society suggests that /thaw/ can be defined as an act of moving forward. In search of common uses on social media platforms, nevertheless, the researchers nevertheless did not detect the use of this definition. The researchers hence excluded that definition to avoid the inadequacy of analyzable data.

Recommendation for Further Studies
Despite the two-fold analysis, the present study focused primarily on the use of the word /thaw/ through the perception of only native Thai speakers. Further studies may conduct an analysis on perception of Thai-speaking foreigners towards their polysemy.

Acknowledgements

We would like to thank Ms. Yadah Aeamnoi for her advice on how to access and retrieve data from X, enlarging and widening our research data scope.

References

- Akut, K. B. (2020). Morphological analysis of the neologisms during the COVID-19 pandemic. *International Journal of English Language Studies*, 2(3), 1-7.
- Beretta, A., Fiorentino, R., & Poeppel, D. (2005). The effects of homonymy and polysemy on lexical access: A MEG study. *Cognitive Brain Research*, 24(1), 57-65.
- Evans, V. (2004). *The structure of time: Language, meaning and temporal cognition*. John Benjamins Publishing Company.
- Fauconnier, G., & Turner, M. (2003). Polysemy and conceptual blending. In B. Nerlich, Z. Todd, V. Herman, & D. D. Clarke (Eds.), *Polysemy: Flexible patterns of meaning in mind and language* (pp. 79-94). De Gruyter Mouton.
- Hiranras, J. (2007). *A semantic study of /ʔaw/ 'take' in Thai* [Master's thesis, Chulalongkorn University]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/52483/>
- Huang, G., Zhou, Z., & Liu, J. (2022). A study on polysemy from the cognitive perspective: A case study of “spring”. *International Journal of Languages, Literature and Linguistics*, 8(1), 208-212.
- Iamsa-ard, B. (2024). /sòt/: A polysemy in contemporary Thai. *Parichart Journal*, 37(2), 343-360.
- Iwasaki, S., & Ingkaphirom, P. (2005). *A reference grammar of Thai*. Cambridge University Press.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lengwiriyakul, K. (2023). Senses of the word /tɛ/ in Old Thai (13th-mid 15th century CE). *Journal of Letters*, 53(1), 144-181.
- Lueangrungsudom, N. (2023). Semantic extension of the words “nàk” and “baw” in Thai. *Thai Language and Literature*, 41(1), 27-62.
- O'Grady, W. (2001). *The syntax files*. University of Hawaii.
- Rattanapanusorn, R., Paisarnsupnimit, P., & Nasanee, K. (2016). The polysemy of a Thai visual perception verb [hen]. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 4(1), 136-158.
- Saejia, W. (2020). คำสาป 101: หรือการคำด้วยคำหยาบคาย ไม่ได้ทำให้ใครบางคนเจ็บปวดอีกต่อไป [Swear words 101: Or swearing with vulgar words doesn't hurt anyone anymore]. The Matter. <https://thematter.co/social/how-people-swear-each-other-nowadays/108317>
- Treepraken, T. (2021). *“Narók” and “Hell”: The study in cognitive linguistics* [Master's thesis, Kasetsart University].
- Tyler, A., & Evans, V. (2003). *The semantics of English prepositions: Spatial scenes, embedded meaning and cognition*. Cambridge University Press.
- Wongthai, N. (2018). *Language and meaning*. K.C. Interpress.

อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานในสภาวะโรคอุบัติใหม่: กรณีศึกษาบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

The Effects of Perceived Organizational Support and Self-Efficacy on Work Adjustment in the New Normal: A Case Study of Public Health Personnel in Mae Hong Son Province

ปราชญ์วีร์ แสงจันทร์¹, กฤตกร นวกิจไพฑูรย์²

Pradchayawee Sangjun¹, Kritkorn Nawakitphaitoon²

Received: 1 September 2024

Revised: 20 November 2024

Accepted: 4 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการปรับตัวในการทำงานของบุคลากร 2) อิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากร และ 3) อิทธิพลของการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากร งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ บุคลากรสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 310 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มตามความสะดวก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า 1) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 0.77$) ในขณะที่การรับรู้ความสามารถของตนเองของบุคลากรและการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.67$; $\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.59$) 2) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากร ($B = 0.40$, $p < 0.01$) และ 3) การรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากร ($B = 0.33$, $p < 0.01$) ผลการศึกษานี้แสดงให้เห็นว่าองค์กรควรให้การสนับสนุนบุคลากร โดยเฉพาะด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ และการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงาน รวมถึงการยกระดับการรับรู้ความสามารถของตนเองให้กับบุคลากรเพื่อช่วยให้บุคลากรสามารถปรับตัวในการทำงานในสภาวะโรคอุบัติใหม่ได้

คำสำคัญ: การรับรู้, การสนับสนุนจากองค์กร, ความสามารถของตนเอง, การปรับตัวในการทำงาน

¹ นักศึกษาปริญญาโท, คณะพัฒนาศาสตร์มนุษย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

Email: pradchayawee.s@gmail.com

² รองศาสตราจารย์, คณะพัฒนาศาสตร์มนุษย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ Email: kritkorn.naw@nida.ac.th

¹ Master's degree student, Graduate School of Human Resource Development, National Institute of Development Administration

² Associate Professor, Graduate School of Human Resource Development, National Institute of Development Administration

Abstract

The objectives of this research were to study: 1) the levels of perceived organizational support, self-efficacy, and work adjustment among public health employees; 2) the influence of perceived organizational support on work adjustment; and 3) the influence of self-efficacy on work adjustment. This quantitative research used a questionnaire as a data collection tool, targeting a sample of 310 public health employees in Mae Hong Son Province through a convenience sampling method. The statistics used for data analysis included mean, standard deviation, correlation analysis, and multiple regression analysis. The results showed that 1) perceived organizational support was at a moderate level ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 0.77$), while self-efficacy and work adjustment were at high levels ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.67$; $\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.59$); 2) perceived organizational support had a positive effect on work adjustment ($B = 0.40$, $p < 0.01$); and 3) self-efficacy had a positive effect on work adjustment ($B = 0.33$, $p < 0.01$). The practical implication of this study is that organizations should support their employees, particularly in terms of compensation and benefits, rewards and working conditions, as well as improving employee self-efficacy to enhance work adjustment.

Keywords: Perception, Organizational Support, Self-Efficacy, Work Adjustment

บทนำ

ตลอดระยะเวลา 30 ปีที่ผ่านมา มีการระบาดของโรคติดต่อใหม่อย่างน้อย 30 โรคที่คุกคามสุขภาพของผู้นับล้านทั่วโลก (Mukherjee, 2017) ในเดือนธันวาคม 2019 มีรายงานการระบาดของโรคปอดบวมที่ไม่ทราบสาเหตุในเมืองอู่ฮั่น มณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน ซึ่งภายหลังพบว่าเกิดจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับ SARS-CoV นำไปสู่การระบาดของโรค Coronavirus (COVID-19) ไวรัสนี้แพร่กระจายไปทั่วโลกและทำให้มีผู้เสียชีวิตนับพัน ส่งผลให้องค์การอนามัยโลกประกาศให้เป็นโรคระบาดใหญ่เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2020 การระบาดใหญ่ครั้งนี้ก่อให้เกิดผลกระทบมหาศาล ทั้งในด้านการสูญเสียชีวิต ผลกระทบทางเศรษฐกิจ และความยากจนที่เพิ่มขึ้น (Ciotti et al., 2020)

จากข้อมูลทางสถิติขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization) พบว่าจนถึงปี

2022 มียอดผู้ติดเชื้อสะสมทั่วโลกจำนวน 628 ล้านราย และยอดผู้เสียชีวิตสะสม 6.5 ล้านราย (World Health Organization, 2022) บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขที่เป็นแนวหน้าต้องเผชิญกับอันตรายและความเสี่ยงต่างๆ เช่น การสัมผัสกับสิ่งมีชีวิตที่ก่อโรค ชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน ความเครียดทางจิตใจ ความเหนื่อยล้าจากการทำงาน และความรุนแรงทางร่างกายและจิตใจ (World Health Organization, 2021) ทำให้ความวิตกกังวลเป็นเรื่องปกติในบุคลากรทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการผู้ป่วยในช่วงการระบาดใหญ่

ข้อมูลทางสถิติสะท้อนให้เห็นว่าผู้ให้บริการดูแลผู้ป่วยโรคโควิด-19 มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดโรคทางจิต ไม่ว่าจะเป็นภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล นอนไม่หลับ และความทุกข์ทรมานจากการทำงานโดยตรงกับผู้ป่วย (Pappa et al., 2020; Wu et al., 2020) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน

ของบุคลากรทางการแพทย์ในช่วงการระบาดนี้ เกี่ยวข้องกับการได้รับการสนับสนุนที่ไม่เพียงพอ เช่น การเตรียมพร้อมในสถานที่ทำงาน รายได้ และสุขภาพจิต เช่น ภาวะซึมเศร้า ความวิตกกังวล ความไม่เพียงพอ และความเครียดจากการทำงาน (Nowrouzi-Kia et al., 2022)

การปรับตัวในการทำงานในช่วงการระบาด เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยรักษาประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรทางการแพทย์ การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร (Perceived Organizational Support) ซึ่งหมายถึง ความเชื่อของพนักงานที่ว่า องค์กรให้ความสำคัญ ดูแล และสนับสนุนพวกเขาในด้านต่างๆ อย่างเพียงพอ (Eisenberger et al., 1986) รวมถึงการรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) ซึ่งหมายถึง ความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการบรรลุผลสำเร็จ (Lachman et al., 2011) ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปรับตัวในการทำงาน (Liu & Aungsuroch, 2019) งานวิจัยก่อนหน้านี้ชี้ให้เห็นว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการปฏิบัติงาน การลดการขาดงาน และเพิ่มความผูกพันต่อองค์กร (Arshadi, 2011; Eisenberger et al., 1986) ในขณะที่การรับรู้ความสามารถของตนเอง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับผลการปฏิบัติงาน ทำให้พนักงานมีความทุ่มเทในงานสูงขึ้นและสร้างผลงานที่ดีขึ้น (Emrah, 2020) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่มักดำเนินการในบริบทและสถานะที่แตกต่างจากสถานการณ์วิกฤต เช่น การทำงานในช่วงการระบาดของโรคอุบัติใหม่ จึงถือเป็นช่องว่างทางวิชาการ (Research Gap) ที่ควรได้รับการศึกษาเพิ่มเติมในบริบทเฉพาะของการทำงานภายใต้สถานการณ์เช่นนี้

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาครั้งนี้ จึงมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้ความสามารถของตนเอง ที่ส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานในสถานะโรค

อุบัติใหม่ โดยเฉพาะในบริบทของบุคลากรทางการแพทย์ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นแนวหน้าที่ต้องตอบสนองต่อการระบาดของโรค ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม เพื่อค้นหาปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้บุคลากรด้านสาธารณสุขสามารถปรับตัวในการทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพในสถานะโรคอุบัติใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร การรับรู้ความสามารถของตนเอง และการปรับตัวในการทำงานของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานในสถานะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานในสถานะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

สมมติฐานการวิจัย

1. การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานในสถานะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. การรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานในสถานะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

การทบทวนวรรณกรรม

การปรับตัวในการทำงาน (Work Adjustment) หมายถึง กระบวนการที่บุคคลปรับตัวเข้า

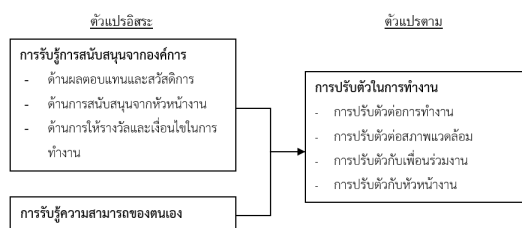
กับสิ่งแวดล้อมในการทำงานเพื่อหาความสมดุลระหว่างความต้องการของตนเองและเงื่อนไขของงาน ซึ่งมีผลต่อความพึงพอใจในการทำงาน ความสามารถในการจัดการกับปัญหา และการบรรลุเป้าหมายในการทำงาน (Davies et al., 2019) พนักงานที่มีการปรับตัวในการทำงานที่ดีจะสามารถปรับตัวในด้านอื่นๆ ได้ดีขึ้น เช่น ชีวิตครอบครัว และการเข้าสังคมกับกลุ่มต่างๆ Wongsuwan and Na-Nan (2022) กล่าวว่า การปรับตัวมี 4 รูปแบบ ได้แก่ การปรับตัวในการทำงาน การปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม การปรับตัวต่อผู้บังคับบัญชา และการปรับตัวต่อเพื่อนร่วมงาน การปรับตัวในการทำงานมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์การเนื่องจากช่วยเพิ่มความพึงพอใจและประสิทธิภาพในการทำงาน รวมถึงลดอัตราการลาออกของพนักงาน ซึ่งส่งผลให้ความสอดคล้องระหว่างพนักงานและองค์การดีขึ้น นำไปสู่ความสำเร็จและความยั่งยืนขององค์การในระยะยาว (Savickas & Porfeli, 2012)

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ (Perceived Organizational Support) หมายถึง ความคิด ความเชื่อ หรือความรู้สึกรู้สึกของพนักงานเกี่ยวกับการที่องค์การให้ความสำคัญและเห็นคุณค่าในงานของพวกเขา เช่น การมีนโยบายที่สนับสนุนการทำงานและพร้อมช่วยเหลือเมื่อพนักงานต้องการ (คมกริช นันทะโรจงศ์ และ วิโรจน์ เจริญลักษณ์, 2561) พนักงานจะพิจารณาว่าองค์การเห็นคุณค่าในการทุ่มเททำงานและใส่ใจในความเป็นอยู่ที่ดีของพวกเขาหรือไม่ รวมถึงการให้ความมั่นคงในการทำงาน โอกาสความก้าวหน้า และการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่กำหนด (อภิชาญา แท่งทองคำ และ พวงเพชร วัชรอยู่, 2560) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การยังแสดงถึงความพร้อมขององค์การในการช่วยเหลือให้พนักงานทำงาน

อย่างมีประสิทธิภาพและแก้ไขปัญหาหรือสถานการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ (Rhoades et al., 2001) โดย อภิชาญา แท่งทองคำ และ พวงเพชร วัชรอยู่ (2560) แบ่งองค์ประกอบของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน และด้านการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมความพึงพอใจในงานและความผูกพันต่อองค์การ ซึ่งช่วยให้บุคลากรทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและคงอยู่กับองค์การในระยะยาว (ปาริชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) การสนับสนุนจากองค์การยังช่วยเสริมสร้างความผูกพัน ทำให้พนักงานทุ่มเทในการทำงาน แบ่งปันความคิดเห็น และพัฒนาศักยภาพ ซึ่งส่งผลให้ประสิทธิภาพขององค์การเพิ่มขึ้น (Caesens et al., 2019)

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy) หมายถึง ความเชื่อในความสามารถของตนในการบรรลุเป้าหมายหรือทำงานให้สำเร็จ (Lachman et al., 2011) ซึ่งครอบคลุมถึงความมั่นใจในการจัดการสถานการณ์และการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย (Bandura, 1977) รวมถึงความมั่นใจในการแสดงพฤติกรรมเฉพาะเพื่อผลลัพธ์ที่ต้องการ (Bhargava & Pradhan, 2018) บุคคลที่มีความมั่นใจมักจะทำงานได้ดีและประสบความสำเร็จเกินคาด (Mao et al., 2018) การรับรู้ความสามารถของตนเองเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพการทำงาน ความพยายาม การวางแผนกลยุทธ์ การฝึกอบรม และผลการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังสามารถพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานโดยการสรุปลักษณะของความสามารถและวิธีที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานและผลลัพธ์ที่เกี่ยวข้องกับงาน (Gosselin et al., 2003)

กรอบแนวคิดวิจัย

วิธีการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษา คือ บุคลากรสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 1,478 คน ซึ่งได้เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน โดยใช้การสุ่มตามความสะดวก (Convenience Sampling) ตามตารางของ Krejcie and Morgan (1970) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

การศึกษาเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ข้อมูลถูกรวบรวมโดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งพัฒนาโดยอิงจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบสอบถามประกอบด้วย 1) การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร จำนวน 31 ข้อ นำมาจากการวิจัยของ อภิชาญา แท่งทองคำ และพวงเพชร วัชรอยู่ (2560) ที่พัฒนาจากแนวความคิดของ Rhoades and Eisenberger (2002) 2) การรับรู้ความสามารถของตนเอง จำนวน 8 ข้อ นำมาจากการวิจัยของ Na-Nan et al. (2019) และ 3) การปรับตัวในการทำงาน จำนวน 18 ข้อ นำมาจากการวิจัยของ Na-Nan et al. (2018)

ขั้นตอนการจัดทำเครื่องมือวิจัย เริ่มต้นด้วยการศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างกรอบแนวคิดการวิจัย จากนั้น ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่พัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมมาปรับปรุงให้เข้ากับบริบทขององค์กร ซึ่งมีผู้

เชี่ยวชาญตรวจสอบและแก้ไขเนื้อหา รวมถึงพิจารณาความเหมาะสมของภาษาเพื่อให้เนื้อหาครอบคลุมและชัดเจนตามวัตถุประสงค์การศึกษา ต่อมา ทำการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้แบบสอบถาม (Pilot Test) กับบุคลากรสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอนจำนวน 37 คน เพื่อตรวจหาข้อบกพร่องและปรับแก้ไข โดยทดสอบความเชื่อมั่นด้วยการคำนวณสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach's Alpha ผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า Cronbach's Alpha สำหรับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรเท่ากับ 0.97 การรับรู้ความสามารถของตนเองเท่ากับ 0.90 และการปรับตัวในการทำงานเท่ากับ 0.93

สถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ โดยเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยกำหนดดังนี้: ค่าเฉลี่ย 4.21–5.00 หมายถึงระดับมากที่สุด, 3.41–4.20 หมายถึงระดับมาก, 2.61–3.40 หมายถึงระดับปานกลาง, 1.81–2.60 หมายถึงระดับน้อย, และ 1.00–1.80 หมายถึงระดับน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลดำเนินการโดยการส่งแบบสอบถามผ่านทาง Google Online Form หลังจากขอหนังสืออนุญาตจากมหาวิทยาลัยและส่งไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อขอความอนุเคราะห์จากนายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อนที่จะดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 310 คน

ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (67.7%) มีอายุ 36–50 ปี (41.9%) รองลงมาคืออายุ 20–35 ปี

(31.6%) และ 51 ปีขึ้นไป (26.5%) สถานภาพสมรสพบมากที่สุด (63.5%) รองลงมาคือโสด (27.7%) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่คือปริญญาตรี (76.1%) รองลงมาคือต่ำกว่าปริญญาตรี (15.5%) ประเภทการจ้างงานส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ (66.8%) รองลงมาคือพนักงานกระทรวงสาธารณสุข (19.7%) และกลุ่มลูกจ้างอื่น ๆ รวมกัน (13.5%) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สังกัดสายงานทางการแพทย์และสาธารณสุข (72.9%) ขณะที่สายงานสนับสนุนมีสัดส่วน (27.1%) และรายได้เฉลี่ยส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 10,000–25,000 บาท (38.1%) รองลงมาคือ 25,001–50,000 บาท (33.5%)

การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการแปลผลค่าเฉลี่ยของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 0.77$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบพบว่า ทุกองค์ประกอบมีระดับการแปลผลค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง - มาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงาน ($\bar{X} = 3.45$, $SD = 0.79$) ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 0.98$) และด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ($\bar{X} = 3.35$, $SD = 0.73$) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการแปลผลค่าเฉลี่ยของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร (Perceived Organizational Support)	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับการแปลผลค่า เฉลี่ย
1) ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	3.35	0.73	ปานกลาง
2) ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน	3.40	0.98	ปานกลาง
3) ด้านการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงาน	3.45	0.79	มาก
ภาพรวม	3.40	0.77	ปานกลาง

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการแปลผลค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความสามารถของตนเอง พบว่า

ผู้ตอบแบบสอบถามมีการรับรู้ความสามารถของตนเองอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.99$, $SD = 0.67$) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการแปลผลค่าเฉลี่ยของการรับรู้ความสามารถของตนเอง

การรับรู้ความสามารถของตนเอง (Self-Efficacy)	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับจากการแปลผล ค่าเฉลี่ย
ภาพรวม	3.99	0.67	มาก

จากการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการแปลผลค่าเฉลี่ยของการปรับตัวในการทำงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีการปรับตัวในการทำงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.56$, $SD = 0.59$) เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ทุกองค์ประกอบมีระดับการแปลผลค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง-มาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย

จากมากไปน้อยได้ดังนี้ การปรับตัวกับเพื่อนร่วมงาน ($\bar{X} = 3.67$, $SD = 0.79$) 2) การปรับตัวต่อการทำงาน ($\bar{X} = 3.61$, $SD = 0.51$) 3) การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.53$, $SD = 0.67$) และ 4) การปรับตัวต่อหัวหน้างาน ($\bar{X} = 3.40$, $SD = 0.91$) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการแปลผลค่าเฉลี่ยของการปรับตัวในการทำงาน

การปรับตัวในการทำงาน (Work Adjustment)	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับจากการแปลผล ค่าเฉลี่ย
1) การปรับตัวต่อการทำงาน	3.61	0.51	มาก
2) การปรับตัวต่อสภาพแวดล้อม	3.53	0.67	มาก
3) การปรับตัวกับเพื่อนร่วมงาน	3.67	0.79	มาก
4) การปรับตัวต่อหัวหน้างาน	3.40	0.91	ปานกลาง
ภาพรวม	3.56	0.59	มาก

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระที่ใช้ในการสร้างสมการพยากรณ์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้ความสามารถของตนเอง แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์ต่ำกว่า 0.80 ซึ่งเป็นข้อกำหนดของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อให้สามารถแยกอิทธิพลของตัวแปรหนึ่งออกจากตัวแปรอื่นได้ (กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544) การตรวจสอบได้แก่ การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ซึ่งพบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้ความสามารถของตนเองมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.57 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 0.80 นอกจากนี้ ค่า Variance Inflation Factor (VIF) ของตัวแปรอิสระทุกตัวอยู่ในช่วง 1.74 - 4.98 ซึ่งต่ำกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระไม่มีปัญหาด้านความสัมพันธ์ภายในกันเองที่สูงจนเกินไป (Hair et al., 2010) ดังแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการทดสอบความแปรปรวนของตัวแปรอิสระที่ใช้ในการสร้างสมการพยากรณ์การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรรายองค์ประกอบและการรับรู้ความสามารถของตนเองที่ส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงาน

ตัวแปรพยากรณ์	Collinearity Statistics
	VIF
การสนับสนุนจากองค์กรด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	2.66
การสนับสนุนจากองค์กรด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน	4.06
การสนับสนุนจากองค์กรด้านการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงาน	4.98
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	1.74

การทดสอบสมมติฐานที่ 1 ที่ว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานในสภาวะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากร สาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรโดยรวมส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ 0.01 ($B = 0.57, p < 0.01$) โดยที่การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและตัวแปรควบคุมอื่นๆ ร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปรับตัวในการทำงานได้ 62.10% ตามที่แสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานในสภาวะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error		
(Constant)	1.65	0.19	8.69**	0.00
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรโดยรวม	0.57	0.03	20.59**	0.00

Adjusted = 0.62

** $p < 0.01$ ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้มีการควบคุมปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

จากการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรแต่ละองค์ประกอบ พบว่าด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ($B = 0.11, p < 0.01$) และด้านการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงาน ($B = 0.43, p < 0.01$) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่ด้าน

การสนับสนุนจากหัวหน้างานไม่ส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.05, p > 0.05$) โดยที่การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรในแต่ละด้านและตัวแปรควบคุมอื่นๆ ร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปรับตัวในการทำงานได้ 64.40% ดังที่แสดงในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การย่อยประกอบที่ส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานในสภาวะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error		
(Constant)	1.51	0.19	8.06**	0.00
ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ	0.11	0.04	2.43**	0.01
ด้านการสนับสนุนจากหัวหน้างาน	0.05	0.04	1.27	0.21
ด้านการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงาน	0.43	0.05	8.07**	0.00

Adjusted = 0.64

** $p < 0.01$ ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้มีการควบคุมปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ในขณะที่การทดสอบสมมติฐานที่ 2 ที่ว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานในสภาวะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.01 ($B = 0.61, p < 0.01$) โดยที่การรับรู้ความสามารถของตนเองและตัวแปรควบคุมอื่นๆ ร่วมกันทำนายความแปรปรวนของการปรับตัวในการทำงานได้ 53.00% ดังที่แสดงในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการรับรู้ความสามารถของตนเองที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานในสภาวะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error		
(Constant)	0.92	0.18	5.03**	0.00
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	0.61	0.04	16.86**	0.00

Adjust = 0.53

** $p < 0.01$ ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้มีการควบคุมปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

ตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้ความสามารถของตนเอง มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (B (การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร) = 0.40, $p < 0.01$; B (การรับรู้ความสามารถของตนเอง) = 0.33, $p < 0.01$) จึงสนับสนุนสมมติฐานทั้ง 2 ข้อที่ตั้งไว้

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้ความสามารถของตนเองส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานในสภาวะโรคอุบัติใหม่ของบุคลากรสาธารณสุขจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		t	Sig.
	B	Std. Error		
(Constant)	0.92	0.18	5.03**	0.00
การรับรู้สนับสนุนจากองค์กร	0.40	0.03	13.75**	0.00
การรับรู้ความสามารถของตนเอง	0.33	0.03	9.73**	0.00

Adjusted = 0.71

** $p < 0.01$ ในการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณได้มีการควบคุมปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ทั้งโดยรวมและรายองค์ประกอบ ได้แก่ ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ และด้านการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงาน ส่งผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า (อภิชาญา แท่งทองคำ และพวงเพชร วัชรอยู่, 2560; Na-Nan et al., 2018; Takeuchi et al., 2009) ที่พบว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับตัวในการทำงาน Rhoades and Eisenberger (2002) กล่าวว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ช่วยเพิ่มความพึงพอใจในงาน การมีส่วนร่วมในงาน การเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน ลดความเครียด และลดพฤติกรรมการแยกตัว ในทางตรงกันข้าม ผลการวิจัยนี้พบว่า การสนับสนุนจากหัวหน้างาน ไม่ส่งผลต่อการปรับตัวในการทำงานของบุคลากร จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติมที่สาธารณสุขอำเภอบรบือ บุคลากรอาจรู้สึกได้ว่าหัวหน้ามีการจัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนการทำงานค่อนข้างต่ำ และปริมาณงานที่มากขึ้นแต่จำนวนบุคลากรเท่าเดิม ทำให้บุคลากรรู้สึกไม่ได้รับการช่วยเหลือจากหัวหน้างานเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Gates (1993) ที่พบว่าการสนับสนุนจากหัวหน้างานไม่มีความสัมพันธ์กับการปรับตัวในการทำงาน

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังพบว่า การรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลเชิงบวกต่อการปรับตัวในการทำงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยเกิดจากการที่บุคลากรเชื่อมั่นในศักยภาพ ทักษะ และประสบการณ์ที่ตนเองมี ว่าสามารถรับผิดชอบหน้าที่ของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาญา แท่งทองคำ และพวงเพชร วัชรอยู่ (2560) และ Senen (2018) ที่พบว่าการรับรู้ความสามารถของตนเองมีผลต่อประสิทธิภาพการทำงาน และทำให้พนักงานเกิด

ความพึงพอใจในงาน ซึ่งส่งผลให้สามารถปรับตัวในการทำงานได้ดียิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า องค์กรควรให้ความสำคัญกับการยกระดับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและการรับรู้ความสามารถของตนเองของบุคลากร เพื่อส่งเสริมการปรับตัวในการทำงานและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อองค์กรดังนี้

1. องค์กรควรจัดสรรผลตอบแทนและสวัสดิการให้แก่บุคลากรอย่างเหมาะสม โดยการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น การกำหนดผลตอบแทนพิเศษสำหรับพนักงานที่ทำงานในสภาวะเสี่ยงหรือต้องรับภาระงานที่มากขึ้น และการพิจารณาปรับฐานเงินเดือนตามผลการปฏิบัติงานและความทุ่มเทของพนักงาน นอกจากนี้ ควรมีการให้รางวัลและเงื่อนไขในการทำงานที่เหมาะสม เช่น ค่าขึ้นชม ใบประกาศ หรือโอกาสในการเลื่อนตำแหน่ง

2. องค์กรควรจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการทำงานแก่บุคลากรอย่างสม่ำเสมอ เช่น การคัดกรองผู้ป่วย และการช่วยชีวิตผู้ป่วยฉุกเฉิน เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในความสามารถของตนเอง โดยเฉพาะเมื่อบุคลากรเผชิญกับปัญหาเฉพาะหน้า การฝึกอบรมนี้จะช่วยให้บุคลากรมีความมั่นใจในการจัดการและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. เมื่อปัญหาเกิดขึ้นในองค์กร ควรให้บุคลากรมีโอกาสนำเสนอและร่วมกันหาหนทางแก้ปัญหา การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาจะช่วยสร้างการรับรู้ในความสามารถของบุคลากร และเพิ่มความรู้สึกถึงความสำคัญและบทบาทของตนในองค์กร

การศึกษาในอนาคตควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังหน่วยงานหรือกลุ่มธุรกิจอื่น ๆ เพื่อ

เปรียบเทียบผลลัพธ์และค้นหาแนวทางแก้ปัญหาที่หลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ ควรใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่หลากหลาย เช่น วิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งรวมถึงวิธีการเก็บข้อมูล เช่น การสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์

เพื่อเพิ่มความครบถ้วนและความสมบูรณ์ของผลการวิจัย อีกทั้งควรขยายบริบทการศึกษาไปยังบริบทอื่น ๆ นอกเหนือจากสภาวะโรคอุบัติใหม่ เพื่อเปรียบเทียบผลที่ได้และหาแนวทางแก้ปัญหาที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรรณิการ์ สุขเกษม และสุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). นานานวัตกรรมวิธีวิทยาการวิจัย. เฟื่องฟ้า. คมกริช นันทะโรจวงศ์ และวิโรจน์ เจษฎาลักษณ์. (2561). อิทธิพลของบรรยากาศองค์การและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานผ่านความสุขในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมการผลิต. *วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 7(1), 21-38.
- ปาริชาติ เยพิทักษ์ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). การรับรู้การสนับสนุนขององค์การและความพอใจในงานที่มีผลต่อความผูกพันขององค์การ. *Veridian E-Journal*, 9(1), 643-654.
- อภิชาญา แท่งทองคำ และพวงเพชร วัชรอยู่. (2560). อิทธิพลระหว่างการเรียนรู้ความสามารถในตนเองและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่มีต่อการปรับตัวในการทำงานของเจ้าหน้าที่บริการลูกค้า บริษัท 1577 โฮมชอปปีง จำกัด. *วารสารมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 7(3), 289-300.
- Arshadi, N. (2011). The relationships of perceived organizational support (POS) with organizational commitment, in-role performance, and turnover intention: Mediating role of felt obligation. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 1103-1108.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bhargava, S., & Pradhan, H. (2018). Moderating effect of situational factors on core self-evaluation and performance relationship. *Global Business Review*, 20(1), 238-252.
- Caesens, G., Stinglhamber, F., Demoulin, S., De Wilde, M., & Mierop, A. (2019). Perceived organizational support and workplace conflict: The mediating role of failure-related trust. *Frontiers in Psychology*, 9, 2704.
- Ciotti, M., Ciccozzi, M., Terrinoni, A., Jiang, W. C., Wang, C., & Bernardini, S. (2020). The COVID-19 pandemic. *Critical Reviews in Clinical Laboratory Sciences*, 57(6), 365-388.
- Davies, S. E., Stoermer, S., & Froese, F. J. (2019). When the going gets tough: The influence of expatriate resilience and perceived organizational inclusion climate on work adjustment and turnover intentions. *The International Journal of Human Resource Management*, 30(8), 1393-1417.
- Eisenberger, R., Huntington, R., Hutchison, S., & Sowa, D. (1986). Perceived organizational support. *Journal of Applied Psychology*, 71(3), 500-507.

- Emrah, K. (2020). Relationships among self-efficacy, job resourcefulness and job performance of hotel cooks in Cappadocia. *Journal of Multidisciplinary Academic Tourism*, 5(1), 17-27.
- Gates, L. B. (1993). The role of the supervisor in successful adjustment to work with a disabling condition: Issues for disability policy and practice. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 3, 179–190.
- Gosselin, J. T., & Maddux, J. E. (2003). Self-efficacy. In M. R. Leary & J. P. Tangney (Eds.), *Handbook of self and identity* (pp. 217-238). Guilford Press.
- Hair, J., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). Pearson.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample sizes for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607–610.
- Lachman, M. E., Neupert, S. D., & Agrigoroaei, S. (2011). The relevance of control beliefs for health and aging. In K. W. Schaie & S. L. Willis (Eds.), *Handbook of the psychology of aging* (7th ed., pp. 175-190). Academic Press.
- Liu, Y., & Aungsuroch, Y. (2019). Work stress, perceived social support, self-efficacy and burnout among Chinese registered nurses. *Journal of Nursing Management*, 27(7), 1445-1453.
- Mao, J., Chiu, C., Owens, B. P., Brown, J. A., & Liao, J. (2018). Growing followers: Exploring the effects of leader humility on follower self-expansion, self-efficacy, and performance. *Journal of Management Studies*, 56(2), 343-371.
- Mukherjee, S. (2017). Emerging infectious diseases: Epidemiological perspective. *Indian Journal of Dermatology*, 62(5), 459–467.
- Na-Nan, K., Joungtrakul, J., & Dhienhirun, A. (2018). The influence of perceived organizational support and work adjustment on the employee performance of expatriate teachers in Thailand. *Modern Applied Science*, 12(3), 105-116.
- Na-Nan, K., Saribut, S., & Ekkasit, S. (2019). Mediating effects of perceived environment support and knowledge sharing between self-efficacy and job performance of SME employees. *Industrial and Commercial Training*, 51(6), 342-359.
- Nowrouzi-Kia, B., Sithampanathan, G., Nadesar, N., Gohar, B., & Ott, M. (2022). Factors associated with work performance and mental health of healthcare workers during pandemics: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Public Health*, 44(4), 731–739.
- Pappa, S., Ntella, V., Giannakas, T., Giannakoulis, V. G., Papoutsis, E., & Katsaounou, P. (2020). Prevalence of depression, anxiety, and insomnia among healthcare workers during the COVID-19 pandemic: A systematic review and meta-analysis. *Brain, Behavior, and Immunity*, 88, 901–907. <https://doi.org/10.1016/j.bbi.2020.05.026>

- Rhoades, L., & Eisenberger, R. (2002). Perceived organizational support: A review of the literature. *Journal of Applied Psychology*, 87(4), 698–714.
- Rhoades, L., Eisenberger, R., & Armeli, S. (2001). Affective commitment to the organization: The contribution of perceived organizational support. *Journal of Applied Psychology*, 86(5), 825–836. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.86.5.825>
- Savickas, M. L., & Porfeli, E. J. (2012). Career Adapt-Abilities Scale: Construction, reliability, and measurement equivalence across 13 countries. *Journal of Vocational Behavior*, 80(3), 661-673.
- Senen, M. (2018). The influence of self-efficacy on satisfaction and work-related performance. *International Journal of Management Science and Business Administration*, 4(4), 43-47.
- Takeuchi, R., Wang, M., Marinova, S. V., & Yao, X. (2009). Role of domainspecific facets of perceived organizational support during expatriation and implications for performance. *Organization Science*, 20(3), 621–634.
- Wongsuwan, N., & Na-Nan, K. (2022). Mediating effects of self-efficacy, resilience and job satisfaction on the relationship between person–organisation fit and employee work adjustment. *Sustainability*, 14(18), 11787.
- World Health Organization. (2021). สิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข และสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยในการทำงาน ในช่วงที่มีการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19).
- World Health Organization. (2022). *Situation by region, country, territory & area*. <https://covid19.who.int>
- Wu, P. E., Styra, S., & Gold, L. W. (2020). Mitigating the psychological effects of COVID-19 on health care workers. *Canadian Medical Association Journal*, 192(17), E459-E460.

การดำเนินงานนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐาน การอาชีวศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4

Internal Supervision Affecting to Vocational Education Standards Performance of College Under Vocational Educational: Central Region 4

พลสิทธิ์ ฟาเฟื่องวิทยากุล¹, อรพรรณ ตูจินดา², ดวงใจ ชนะสิทธิ์³
Pasit Fafuangwitayakul¹, Oraphan Toujinda², Duangjai Chanasid³

Received: 29 August 2024

Revised: 14 November 2024

Accepted: 4 December 2024

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษา 2) ศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาและ 3) วิเคราะห์การดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของสถานศึกษา ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร และครูในสถานศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 จำนวน 269 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่าง แบบแบ่งชั้นตามสัดส่วนกระจายตามประเภทของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัย พบว่า

1) การดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย การนิเทศเพื่อแก้ไข การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ การนิเทศเพื่อก่อ และการนิเทศเพื่อป้องกัน ตามลำดับ

2) การปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาชีวศึกษา อยู่ในระดับมาก ทั้งภาพรวมและรายด้าน ประกอบด้วย การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ การจัดการอาชีวศึกษา และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาที่พึงประสงค์ ตามลำดับ

3) การดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษา ประกอบด้วย การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ (X_4) และการนิเทศเพื่อแก้ไข (X_1) เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา

¹ นักศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
E-mail: pasit.f@ovec.moe.go.th

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
E-mail: otooichinda@yahoo.com

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
E-mail: aod9329390@gmail.com

¹ Master of Education Thesis in Educational Administration. Nakhon Pathom Rajabhat University

² Corresponding author Thesis in Educational Administration. Nakhon Pathom Rajabhat University

³ Corresponding author Thesis in Educational Administration. Nakhon Pathom Rajabhat University

(Y_{tot}) โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 88.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สมการวิเคราะห์การถดถอย คือ $= 0.15 + 0.74 (X_4) + 0.24 (X_1)$

คำสำคัญ: นิเทศภายใน, มาตรฐานการอาชีวศึกษา

Abstract

The research aimed to: 1) study the level of internal supervision performance of vocational Education, 2) study the level of operation followed by vocational education standards of institutes of vocational Education and 3) analyze Internal supervision performance affecting vocational education standards of institutes of vocational Education. The samples were 269 people of administrators and teachers in educational institutions under the Central Vocational Education Institute 4, derived by proportional stratified random sampling as distributed by educational institution. The research instrument was a questionnaire constructed by the researcher. Data were analyzed with percentage, mean, standard deviation, and stepwise multiple regression.

The findings of this research were as follows.

1) Overall and in specific aspects, Internal supervision performance of vocational Education was at a high level. These aspects were supervision to correct, supervision for creativity, supervision to create and supervision for prevention, respectively.

2) Overall and in specific aspects, the operation followed by vocational education standards was at a high level. These aspects were creating a learning society, vocational education management and desired characteristics of graduates, respectively.

3) Internal supervision performance of vocational Education together with supervision for creativity (X_4) and supervision to correct (X_1) together predicted level Effectiveness of operation follow by vocational education standards of institutes of vocational Education (y_{tot}) at the percentage of 88.50 with statistical significance level of .05. The regression equation was $= 0.15 + 0.74 (X_4) + 0.24 (X_1)$

Keywords: Internal Supervision, Standards of Institutes of Vocational Education

บทนำ

การศึกษา มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีความสามารถที่จะปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกปัจจุบัน คนจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ โดยมุ่งพัฒนาชีวิตให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทาง

ร่างกาย สติปัญญา จิตใจและสังคม การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังค่านิยม เจตคติ คุณธรรม จริยธรรม รวมถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) โดยทั่วไปการ

บริหารจัดการงานในสถานศึกษาประกอบด้วย กระบวนการสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การบริหาร และการนิเทศการศึกษา แต่เนื่องจากในปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาโดยศึกษานิเทศก์จากส่วนกลางไม่สามารถจะทำได้ อย่างทั่วถึง อันเนื่องจากการขยายตัวในด้านจำนวน และขนาดของสถานศึกษา รวมถึงจำนวนสาขาวิชาในสถานศึกษานั้น ดังนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมี การนิเทศภายในสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2566) โดยการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการทำงานที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการร่วมมือกันปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ ทั้งสถานศึกษาและครูผู้เรียนอยู่ในระดับที่พอใจ การจัดการศึกษาจะได้ผลดีต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ปรัชญาการจัดการศึกษา วิชาชีพที่ถูกต้อง กำลังคนที่เป็นครูอาชีวศึกษาที่มีเจตคติและวิธีการดำเนินงานอาชีวศึกษาที่ถูกต้อง หลักสูตรและวิธีสอนที่เหมาะสม เครื่องจักรและอุปกรณ์ที่มีคุณภาพและจำนวนพอเหมาะ ผู้บริหารและการบริหารที่ทำได้ตรงเป้า (สมภพ สุวรรณรัฐ และสุวรรณี จริยะพร, 2560) และจากการที่กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายปฏิรูปการศึกษาซึ่งเน้น 4 ด้าน คือ การปฏิรูปหลักสูตรและการเรียนการสอน การปฏิรูปครู การปฏิรูปสถานศึกษา และการปฏิรูประบบการบริหารจัดการสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน), 2566)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าครูอาชีวศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาวิทยาลัยอาชีวศึกษาให้มีผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวศึกษาให้มีความรู้ มีทักษะและการ

ประยุกต์ใช้เป็นไปตามมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแต่ละระดับการศึกษา และมีคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (นิภาวรรณ ศิริเวช, 2561) โดยเหตุนี้การนิเทศที่จัดขึ้นจึงมีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนางานคือการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษานิเทศภายในสถานศึกษาว่าจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานของอาชีวศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการพัฒนานิเทศภายในสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาและการพัฒนางานของครูอาชีวศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4
2. เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4
3. เพื่อศึกษาปัจจัยการนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive research)

ตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูในสถานศึกษาสังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 จำนวน 269 คน ได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูป Krejcie and Morgan (1970 : 607-610 อ้างถึงใน สุวิมล ติรกานันท์, 2557) ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (proportional stratified random sampling) กระจายตาม

ประเภทของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่สร้างขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพมีข้อคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประเภทสถานศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ส่วนที่ 2 สอบถามระดับการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา และสอบถามระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ของ Likert (1932 อ้างถึงใน สุวิมล ติรภานันท์, 2551)

แบบสอบถามทั้งฉบับผ่านการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน และตรวจสอบคุณภาพด้านความเที่ยง (reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา ของ Cronbach (1970 อ้างถึงในพวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2546) ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แอลฟา ของแบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินงานนิเทศภายในเท่ากับ 0.92 และ แบบสอบถามถามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา เท่ากับ 0.94

การเก็บข้อมูล ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามไปยังตัวอย่างเพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามจำนวน 269 คน ได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนมา 269 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การหาค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage)

2. การแปลความหมายระดับการดำเนินการนิเทศภายในของสถานศึกษา และระดับมาตรฐานของครูอาชีวศึกษา นำค่าเฉลี่ยไปเทียบกับเกณฑ์ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2554) ดังนี้

1.00 - 1.50 มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อยที่สุด

1.51 - 2.50 มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับน้อย

2.51 - 3.50 มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลาง

3.51 - 4.50 มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก

4.51 - 5.00 มีระดับการปฏิบัติ อยู่ในระดับมากที่สุด

3. การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษากับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 ใช้การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน สำหรับการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์การแปลความหมายค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2546) ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณาดังนี้

ระหว่าง 0.80 ขึ้นไป มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ระหว่าง 0.60 - 0.79 มีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างสูง

ระหว่าง 0.40 - 0.59 มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ระหว่าง 0.20 - 0.39 มีความสัมพันธ์ระดับค่อนข้างต่ำ

ที่ต่ำกว่า 0.20 มีความสัมพันธ์ระดับต่ำ

4. วิเคราะห์ระดับการดำเนินงานนิเทศภายในและการวิเคราะห์ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5. ปัจจัยการนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา สังกัดสถาบันอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 ใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการศึกษา

จากผลวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปผลได้ดังนี้

1. ระดับการดำเนินงานนิเทศภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.13$, S.D. = 0.44) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก

ทุกด้าน โดยการนิเทศเพื่อแก้ไข อยู่ในลำดับสูงที่สุด ($\bar{X}=4.17$, S.D. = 0.49) รองลงมาคือ การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ ($\bar{X}=4.14$, S.D. = 0.46) การนิเทศเพื่อก่อ ($\bar{X}=4.10$, S.D. = 0.52) และการนิเทศเพื่อป้องกัน ($\bar{X}=4.09$, S.D. = 0.52) ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับการดำเนินงานนิเทศภายใน

การดำเนินงานนิเทศภายใน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. การนิเทศเพื่อแก้ไข	4.17	0.49	มาก
2. การนิเทศเพื่อป้องกัน	4.09	0.52	มาก
3. การนิเทศเพื่อก่อ	4.10	0.52	มาก
4. การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์	4.14	0.46	มาก
โดยรวม	4.13	0.44	มาก

2. ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.18$, S.D. = 0.45) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยการสร้าง

สังคมแห่งการเรียนรู้ อยู่ในลำดับสูงที่สุด ($\bar{X}=4.21$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ การจัดการอาชีวศึกษา ($\bar{X}=4.18$, S.D. = 0.49) และคุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาที่พึงประสงค์ ($\bar{X}=4.14$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ (ดังแสดงในตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับ และลำดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา

การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น
1. คุณลักษณะของผู้สำเร็จการศึกษาที่พึงประสงค์	4.14	0.49	มาก
2. การจัดการอาชีวศึกษา	4.18	0.49	มาก
3. การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้	4.21	0.50	มาก
โดยรวม	4.18	0.45	มาก

3. วิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา พบว่า การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ (X_4) และการ

นิเทศเพื่อแก้ไข (X_1) เป็นตัวแปรที่ได้รับเลือกเข้าสมการถดถอย และสามารถอธิบายความผันแปรของระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา (y_{tot}) ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย

มีค่าประสิทธิภาพในการทำนาย (R^2) เท่ากับ 0.885 (ดังแสดงในตารางที่ 4) ซึ่งแสดงว่า การนิเทศเพื่อ การสร้างสรรค์ และการนิเทศเพื่อแก้ไข ส่งผลต่อ การปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของ สถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาค กลาง 4 สามารถร่วมทำนายระดับการปฏิบัติงาน ตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา ได้ร้อยละ 88.50

โดยสามารถเขียนสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้
 สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของ
 คะแนนดิบ คือ $= 0.15 + 0.74 (X_4) + 0.24 (X_1)$
 สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปของ
 คะแนนมาตรฐาน คือ $= 0.74 (Z_4) + 0.26 (Z_1)$
 (ดังแสดงในตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนการดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	Sig.
Regression	2	48.11	24.06	1023.61*	.00
Residual	266	6.25	0.02		
Total	268	54.36			
ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ	b	Beta	SE _b	t	Sig.
ค่าคงที่	0.15		0.09	1.66*	.09
การนิเทศเพื่อสร้างสรรค์ (X_4)	0.74	0.74	0.03	25.51*	.00
การนิเทศเพื่อแก้ไข (X_1)	0.24	0.26	0.03	8.77*	.00

อภิปรายผล

1. ระดับการดำเนินงานนิเทศภายใน ของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษา ภาคกลาง 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งนี้ เนื่องจาก การศึกษามุ่งที่จะสร้างสรรค์สังคมให้มี ลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาประเทศ มุ่งสร้าง คนหรือพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่าง ๆ ที่ ต้องการในยุค 4.0 โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง อีกทั้งการ นิเทศภายในจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในด้านการวางแผนพัฒนาหลักสูตรวิธีสอนสื่อการวัดผล ประเมินผลการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา การบริหารเป็นประโยชน์ต่อครูและบุคลากรใน สถานศึกษา ในการพัฒนาความรู้ความสามารถ และพัฒนาพฤติกรรมการสอนของตนเองให้มี

ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ พันธุ์เพ็ญ โพธิ์ใบ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนา รูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการ จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการ อาชีวพนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร และครูมีความพึงพอใจระดับมากและผู้เรียนมี ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของครูโดยรวม อยู่ในระดับมาก ผลการประเมินรูปแบบการนิเทศ ภายใน ด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความ เป็นประโยชน์และความถูกต้องโดยรวมอยู่ใน ระดับมาก ดังนั้นการนิเทศภายในและการกำกับ ติดตามประเมินผลการดำเนินงานนิเทศภายใน เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมศักยภาพการจัดการ เรียนรู้ของครูได้มาตรฐานและมีคุณภาพภายใต้ สถานการณ์และความจำกัดของทรัพยากรคือ

ศึกษานิเทศก์ซึ่งมีจำนวนจำกัด ไม่สามารถนิเทศได้อย่างทั่วถึงและเจาะลึกถึงการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียน มีการขยายตัวในด้านจำนวนสถานศึกษา ประกอบกับการศึกษาด้านอาชีวศึกษามีความหลากหลายในวิชาชีพความชำนาญ ความรู้เฉพาะสาขาทั้งทฤษฎีและปฏิบัติ การจัดการศึกษานิเทศก์ให้ครบตามสาขาและเพียงพอจึงเป็นสิ่งที่ทำได้จำกัดการนิเทศภายในสถานศึกษาซึ่งเป็นทางออกด้านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษาอันส่งผลต่อการที่จะพัฒนาบุคลากร ทุกคนให้สามารถทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มศักยภาพ การนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นการสร้างความใกล้ชิดความคุ้นเคยในการทำงานร่วมกัน มีความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันและเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันในการทำงานนำไปสู่ความสำเร็จของการดำเนินงาน

2. ระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา สังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารส่งเสริม และสนับสนุน ให้บุคลากรจัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการสร้างบรรยากาศความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรทุกคนเท่าเทียมกัน ส่งเสริม และสนับสนุนบุคลากรได้พัฒนาความก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพ จัดหา พัฒนา และปรับปรุง ทรัพยากรในห้องถิ่น และรอบ ๆ ห้องถิ่นเพื่อนำมาใช้ ให้เกิดผลประโยชน์กับสถานศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรวิทย์ ศรีอุทิศ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาของสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพมีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาของสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษา ดังนั้นการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาในปัจจุบันจะต้องให้

สอดคล้องกับการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมของประเทศ จึงต้องมีความร่วมมือกับสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษาและการวัดประเมินผล เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอาชีพและหรือมาตรฐานสากล ทักษะการคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหา ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร ทักษะด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งเป็นทักษะที่เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันสามารถสนองตอบความต้องการกำลังคน ตลอดจนความต้องการของผู้เรียนเองที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ตรงตามสาขาที่เรียน รวมทั้งเปิดโอกาสให้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นได้ เพื่อความก้าวหน้าตามเส้นทางอาชีพต่อไป

3. การดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 เรียงตามอิทธิพลจากมากไปน้อย คือ การนิเทศเพื่อการสร้างสรรค์ และการนิเทศเพื่อแก้ไข เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสถาบันการอาชีวศึกษาภาคกลาง 4 โดยสามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 88.50 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้การดำเนินงานนิเทศภายในของสถานศึกษาคือกระบวนการพัฒนาครู ให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้อง และปรับปรุงพัฒนาการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้นำพาให้สถานศึกษามีการพัฒนา และประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย โดยผู้บริหารสถานศึกษาครู และบุคลากรในสถานศึกษามีการพัฒนาตนเองปรับปรุงตนเองให้มีศักยภาพในการปฏิบัติงานเพิ่มพูนความรู้ ทักษะความชำนาญ และประสบการณ์ต่าง ๆ ปฏิบัติงานตามหน้าที่ และความรับผิดชอบของตนอย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สราวุธ เรืองขจิต (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง

การพัฒนารูปแบบกระบวนการนิเทศภายในของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษามีการพัฒนากระบวนการนิเทศภายในที่เป็นระบบและสอดคล้องกับบริบท ของสถานศึกษาแล้ว ย่อมสามารถนำไปใช้ได้จริง ทำให้เกิดการพัฒนาระบบบริหาร การจัดการเรียนการสอน ส่งผลให้ ผู้เรียนมีพัฒนาการ ทั้งด้านร่างกาย สังคม อารมณ์จิตใจ และสติปัญญา อย่างเต็มศักยภาพและเหมาะสมตามวัย ดังนั้น การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน มุ่งมั่นผลสำเร็จ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และเป้าหมาย ของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งจะส่งผล ต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษา เพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้บรรลุตาม วัตถุประสงค์ ได้รับการพัฒนาด้านการเรียนรู้ที่ เหมาะสม มีระดับความรู้ความสามารถและทักษะ จากกระบวนการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมการแสดงออก ในการปฏิบัติงาน สติ ปัญญา และจิตใจ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาการ ปฏิบัติงานตามมาตรฐานการอาชีวศึกษาที่ดีขึ้นต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์

1.1 สถานศึกษาควรมีการวางแผน และจัดทำโครงการนิเทศ ต้องมีการจัดทำล่วงหน้า ก่อนที่จะดำเนินการนิเทศ โดยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ ในการนิเทศมาใช้ในการวางแผนเพื่อสร้างความ เข้าใจที่ตรงกันและทำให้การนิเทศประสบผล สำเร็จผู้ที่นิเทศควรใช้รูปแบบการนิเทศที่หลากหลาย และสร้างบรรยากาศที่เป็นกัลยาณมิตร

1.2 สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่ จำเป็นในศตวรรษที่ 21 สามารถส่งเสริมให้ผู้เรียน มีความรู้ความสามารถที่ทันสมัย ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคม

1.3 สถานศึกษา ควรมีการประชุม เพื่อชี้แจงบทบาทหน้าที่ของผู้นิเทศและผู้รับการ นิเทศให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษารูปแบบการนิเทศภายใน สถานศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดสถาบัน อาชีวศึกษา

2.2 ควรศึกษาการพัฒนากระบวนการ มีส่วนร่วมของบุคลากรในการนิเทศภายในสถาน ศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดอื่น

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ ส่งผลต่อองค์ประกอบการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน การอาชีวศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- นิภาวรรณ ศิริเวช. (2561). การนิเทศภายในสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของครูอาชีวศึกษา [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 5). สุวีริยาสาส์น.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2546). วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์ (พิมพ์ครั้งที่ 7). สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พันธ์เพ็ญ โพธิ์ใบ. (2565). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในเพื่อส่งเสริมศักยภาพการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยการอาชีพนครศรีธรรมราช [การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์].
- วรวิมล ศรีอุทิศ. (2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการอาชีวศึกษาของสำนักมาตรฐานการอาชีวศึกษาและวิชาชีพ กระทรวงศึกษาธิการ [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง].
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (องค์การมหาชน). (2566). 12 ปี สทศ. ส่องการมหาชน คุณธรรม ส่งเสริมการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างยั่งยืนตามศาสตร์พระราชา. <https://www.niets.or.th/th/content/download/5485>
- สมภพ สุวรรณรัฐ และสุวรรณี จริยะพร. (2560). การส่งเสริมและพัฒนาคุณลักษณะครูอาชีวศึกษาสู่ประชาคมอาเซียน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี, 4(1).
- สรารุณ เรืองขจิต. (2561). การพัฒนารูปแบบกระบวนการนิเทศภายในของวิทยาลัยสารพัดช่างในเขตจังหวัดภาคตะวันออก [วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี].
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2566). แนวทางการนิเทศภายในด้านการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาอาชีวศึกษา. หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุวิมล ตีรภานนท์. (2557). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ (พิมพ์ครั้งที่ 7). โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การประพันธ์เพลงเพื่อใช้ประกวดในโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี Composing Songs for Competition in The Youth Music Talent Competition Project

ภิกพ ปิ่นแก้ว¹

Piphop Pinkaew¹

Received: 1 September 2024

Revised: 17 November 2024

Accepted: 4 December 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อการประพันธ์เพลงเพื่อใช้ประกวดในโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี ปี พ.ศ.2567 มูลนิธิอาจารย์สุกรี เจริญสุข ที่ได้รับทุนวิจัย เพื่อกระตุ้นวัฒนธรรมดนตรีที่กำลังจะเลือนหายไป จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เสนอโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี เพื่อค้นหาเยาวชนที่มีพรสวรรค์ทางด้านดนตรี ใช้ขนาดวงดนตรีที่มีจำนวนสมาชิก 2-5 คน สร้างโอกาสให้เยาวชนได้แสดงฝีมือกับเครื่องดนตรีที่ถนัด เพื่อจะรักษาฝีมือนักดนตรี รักษา บทเพลง รักษาเครื่องดนตรี เผยแพร่และพัฒนาดนตรีของชาติให้ทันสมัย นำเข้าสู่ยุคความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ การประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี กำหนดให้นักดนตรีเล่นเพลงที่ได้ประพันธ์ขึ้นใหม่ จากเพลงที่มีรากเหง้าดั้งเดิมของท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลงพื้นบ้าน ไทยเดิม เพลงประจำชาติ ที่เป็นเพลงต้นฉบับยังคงเอกลักษณ์รักษาความเป็นท้องถิ่นเอาไว้ หัวใจสำคัญของการประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี คือการนำเพลงในอดีตที่เป็นมรดกที่ยังไพเราะงดงามมาพัฒนา เพื่อรับใช้สังคมใหม่ จากรากฐานสู่ความเป็นพื้นฐาน แล้วนำไปสร้างให้ได้มาตรฐานนานาชาติหรือได้มาตรฐานสากล

มีผลการวิจัย ดังนี้ “วงอุดรถิ่นอีสาน” ได้เข้าร่วมประกวดดนตรีในโครงการประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี ปี พ.ศ.2567 ซึ่งได้ประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ที่ใช้ในการประกวดดนตรีในแต่ละรอบ ดังนี้ 1) การประกวดรอบออนไลน์ และการประกวดรอบแสดงสด ณ สถานี Thai PBS ผู้วิจัยได้ประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ “เพลงสาวน้อยร้อยดอกจาน” โดยแบ่งเพลงเป็น 3 ท่อน และเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ ได้แก่ ขิม อีสาน พิณโปร่ง แคน ปี่ผู้ไท กลองตั้งโຈ้ และฉิ่ง 2) รอบชิงชนะเลิศรอบที่หนึ่ง ณ วัดกุฎีดาว เมืองอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ “เพลงสายแนนลำเพลิน” โดยแบ่งเพลงเป็น 4 ท่อน และเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ ได้แก่ พิณโปร่ง แคน โหวด ปี่ผู้ไท กลองหาง กลองรำมะนาอีสาน ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ และฆ้องโหม่ง 3) รอบชิงชนะเลิศ ชิงถ้วยพระราชทาน ณ พาसान เมืองปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัย ได้ประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ “เพลงสุดสะแนนแดนอีสาน” โดยแบ่งเพลงเป็น 4 ท่อน และเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ ได้แก่ พิณโปร่ง แคน โหวด กลองหาง และฉิ่ง การประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี ที่จะทำให้ได้เยาวชนดนตรีที่มีความสามารถ ได้ขึ้นเวทีแสดงดนตรีที่ใช้พื้นที่สาธารณะ

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

¹ Assistant Professor Department of Music, Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University

และเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เห็นฝีมือเป็นสุดยอดของนักดนตรี เพราะโอกาสจะสร้างโอกาสที่ได้แสดงฝีมือออกไป จึงเป็นโอกาสให้เยาวชนดนตรีได้ฝึกซ้อมเพลง และประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ เพื่อการประลองฝีมือ โดยมีการแสดงร่วมกับวงไทยซิมโฟนีออร์เคสตรา รอบชิงชนะเลิศชิงถ้วยพระราชทาน

คำสำคัญ: การประพันธ์เพลง, ดนตรีพื้นบ้านอีสาน, การประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี

Abstract

The purpose of this qualitative research was to compose songs for the band competition project. Top Youth Music Artists, Year 2024, organized by the Sukree Jaroensook Foundation, receiving funds from the National Research Office, Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, to stimulate the cultural music which is about to fade away. The project was proposed to find talented music groups comprising 2-5 members, providing opportunities for youth to showcase their skills with instruments they are proficient in. This is also to preserve the musicianship, maintain the songs, preserve the instruments, and promote and modernize the national music in line with the changes of modern society. The contest requires musicians to play newly composed songs rooted in local traditions, whether folk, traditional Thai, or national songs that maintain their uniqueness and local identity. The heart of the Young Thai Musicians Competition is to take beautiful heritage songs from the past and develop them for the benefit of a new society, laying the foundation for international standards.

The results of the research are as follows: "Udonthin Isaan Band" participated in a music competition. In the 2024 youth music band competition project, which has composed new songs used in each round of the music competition as follows: 1) the online competition and the live performance round at Thai PBS Station, the researcher composed the new song named "Sao Noi Roi Dok Jan". This song is divided in three sections using traditional instruments such as Khim Isan, Phin, Khaen, the Pi Phu Tai, the Tung Jo drum and small cup-shaped cymbals. 2) In the first round of the finals at Wat Kutidao, Ayutthaya Province, the researcher composed a new song named "Sai Naen Lam Ploen", divided into three pieces, using traditional instruments including Phin, Khaen, Woat, the Pi Phu Tai, Isan long drum, Isan Ramana drum, cup-shaped cymbals, large cymbals, small cymbals and gong. 3) In the final round for the royal trophy at Pasan, Pak Nam Pho, Nakhon Sawan Province, the researcher rearranged "Sudsanan Dan Isan", splitting it into three pieces and adjusting its musical structure. The traditional instruments include Phin, Khaen, Woat, Isan long drum and cup-shaped cymbals. The Young Thai Musicians Competition aims to showcase talented youth musicians on public performance stages, allowing audiences to appreciate the musicianship as a pinnacle of their talent. This opportunity not only allows youth to practice and compose new songs for the competition but also to perform alongside the Thai Symphony Orchestra in the final round, competing for the royal trophy.

Keywords: Music Composition, Isan Folk Music, Young Thai Musicians Competition

บทนำ

การประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี ปี พ.ศ.2567 มูลนิธิอาจารย์สุกรี เจริญสุข ได้รับทุนวิจัยเพื่อกระตุ้นวัฒนธรรมดนตรีที่กำลังจะเลือนหายไป จากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม เสนอโครงการประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรีเพื่อใช้เป็นพลังสร้างสรรค์ที่เข้มแข็งของชาติ ดนตรีช่วยลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และสามารถที่จะบันทึก สืบทอด เผยแพร่ดนตรี และเพลงที่หาฟังยาก โครงการประลองฝีมือดนตรีของเยาวชนเพื่อค้นหาวงยอดฝีมือทางดนตรี ใช้ขนาดวงดนตรีที่มีจำนวนสมาชิก 2-5 คน เพื่อให้เยาวชนได้ทำงานร่วมมือกัน มีเป้าหมายที่กลุ่มดนตรีที่เป็นมรดกวัฒนธรรม อาทิ ดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีในท้องถิ่น ดนตรีชาติพันธุ์ ดนตรีประจำชาติ หรือดนตรีคลาสสิก สร้างโอกาสให้เยาวชนได้แสดงฝีมือกับเครื่องดนตรีที่ถนัดเพื่อจะรักษาฝีมือนักดนตรี รักษาบทเพลง รักษาเครื่องดนตรี เผยแพร่และพัฒนาดนตรีของชาติให้ทันสมัยนำเข้าสู่ยุคความเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ (บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน), 2567)

การประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรีกำหนดให้นักดนตรีเล่นเพลงที่ได้เรียบเรียงขึ้นใหม่จากเพลงที่มีรากเหง้าดั้งเดิมของท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลงพื้นบ้าน ไทยเดิม เพลงประจำชาติที่เป็นเพลงต้นฉบับยังคงเอกลักษณ์รักษาความเป็นท้องถิ่นเอาไว้ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่นักดนตรีใช้ในการสร้างสรรค์เพลงจากทำนองเก่ามาหลายยุคหลายสมัย และหลายชั่วอายุคน หัวใจสำคัญของการประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี คือการนำเพลงในอดีตที่เป็นมรดกที่ยังไพเราะงดงาม มาพัฒนาเพื่อรับใช้สังคมใหม่ จากรากฐานสู่ ความเป็นพื้นฐาน แล้วนำไปสร้างให้ได้มาตรฐานนานาชาติหรือได้มาตรฐานสากล เพื่อใช้ดนตรีเพื่อสร้างความภูมิใจเป็นวัฒนธรรมเพลงให้แก่ผู้ฟัง และคณะกรรมการในการตัดสิน

แนวคิดการสร้างสรรค์และองค์ประกอบของบทเพลงอีสาน มีความเป็นเอกลักษณ์ของแนวทางการประพันธ์เพลง ประกอบด้วย ท่อนแรกคือ ขึ้นต้นบทเพลงต้องโดนใจมีความน่าสนใจตั้งแต่เริ่มแรก ท่อนสอง คือการขยายความจากท่อนแรกท่อนสาม คือ ท่อนแยกซึ่งเปรียบเหมือนท่อนส่งอารมณ์ ท่อนแยกนี้มีความสำคัญมากเพราะทำให้ผู้ฟังจดจำบทเพลง ท่อนสุดท้าย คือจบเรื่องราวประทับใจ ปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมของบทเพลงอีสานในสังคมไทยปัจจุบัน อิทธิพลของการสื่อสาร ที่ทันสมัย ความเป็นเอกลักษณ์ด้านแนวเพลง เอกลักษณ์ความโดดเด่นด้านภาษา เอกลักษณ์ความโดดเด่นของวัฒนธรรมอีสาน เอกลักษณ์ความโดดเด่นของศิลปินอีสาน อุตสาหกรรมเพลงความโดดเด่นของอีสานร่วมสมัย (ศราวุธ โชติจำรัส, 2563)

องค์ความรู้ด้านดนตรีชาติพันธุ์ลุ่มแม่น้ำโขง ในภาคอีสานมีลักษณะคล้ายคลึงกันกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แนวคิดการสร้างสรรค์มาจากการลองเรือไปตามแม่น้ำโขงเพื่อศึกษาวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และศิลปวัฒนธรรม ผ่านอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย แขวงไชยบุรีผ่านจังหวัดหนองคาย และนครหลวงเวียงจันทน์ผ่านจังหวัดนครพนมและแขวงคำม่วน แขวงสะหวันเขต ผ่านอำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี และ แขวงจำปาสัก การสร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้านอีสานร่วมสมัย “ลายล่องนทีสองฝั่งโขง” แบ่งเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 เชียงคานม่วนชื่น ตอนที่ 2 หนองคายม่วนหลาย ตอนที่ 3 อ่อนช่อนนครพนม และตอนที่ 4 เมืองอุบลลำเพลิน ใช้แนวคิดในการประพันธ์ คือ 1) การผสมผสานวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสานกับดนตรีตะวันตก 2) การแสดงเอกลักษณ์ดนตรีพื้นบ้านอีสาน 3) การประพันธ์ “ลายล่องนทีสองฝั่งโขง” โดยมีการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาผสมผสานเพื่อให้เกิดเสียงและสีสันใหม่ (โยธิน พลเขต, 2567)

การเลือกบทเพลงในการเรียบเรียง ได้ทำการคัดเลือกทำนองจากบทเพลงพื้นบ้านอีสาน ที่เป็นที่ยอมรับในการบรรเลง เป็นเพลงที่นำมาประกอบการแสดงฟ้อนรำ นำมารวมเข้าเป็นบทเพลงชุดอีสานสวาทตามรูปแบบโครงสร้างบทเพลงแบบตะวันตก ได้แก่ เซิ้งบั้งไฟ, แม่ฮ้างกล่อมลูก, เด๋ย (สามจังหวัด) และลำเพลิน นอกจากการวิเคราะห์บทเพลงพื้นบ้านอีสานแล้ว ยังทำการวิเคราะห์ทำนองช่วงเชื่อม และการวิเคราะห์เทคนิคในการบรรเลง ได้แก่ จังหวะซึ้งจร บันไดเสียง ทำนองทำนองช่วงเชื่อม เสียงค้ำ และสำเนียง รวมถึงท่อนเพลงของบทเพลงพื้นบ้านอีสาน เพื่อตีความเปรียบเทียบกับในเชิงพหุวัฒนธรรม ใช้เป็นข้อมูลและองค์ประกอบที่เหมาะสมในการสร้างสรรค์บทเพลงสำหรับวงซิมโฟนีต่อไป (อัครวัตร เชื่อมกลาง และศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์, 2564)

การประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรีเป็นช่องทางเล็ก ๆ เป็นโอกาสน้อย ๆ ที่จะทำได้เยาวชนดนตรีที่มีความสามารถ ได้ขึ้นเวทีแสดงดนตรี ใช้พื้นที่สาธารณะและเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เห็นฝีมือเป็นสิ่งสุดยอดของนักดนตรี เพราะโอกาสจะสร้างโอกาส ที่ได้แสดงฝีมือออกไป จะติดตาตรึงใจผู้ชมไปอีกนาน นั่นคือโอกาสของนักดนตรี การประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี จึงเป็นโอกาสให้เยาวชนดนตรีได้ฝึกซ้อมเพลง และประพันธ์เพลงขึ้นใหม่เพื่อในการประลอง และเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้เห็นฝีมือดนตรีของเยาวชน ซึ่งฝีมือจะนำทางไปสู่โอกาส สร้างเวที สร้างพื้นที่ แนวใหม่โดยมีการแสดงร่วมกับวง ไทยซิมโฟนีออร์เคสตราในรอบชิงชนะเลิศ

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นไปที่การประพันธ์เพลง เพื่อใช้ประกวดดนตรีในโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี เพื่อจะรักษามือของนักดนตรี

รักษาท่วงเพลง เผยแพร่ และพัฒนาดนตรีของชาติให้ทันสมัย วัตถุประสงค์ที่สำคัญในการวิจัยครั้งนี้ คือ การประพันธ์เพลงเพื่อใช้ประกวดในโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี

วิธีการดำเนินงานวิจัย

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งเป็นขั้นตอนการเลือกเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน และการประพันธ์เพลงการประกวดในแต่ละรอบ ดังนี้

1. การเลือกเครื่องดนตรีเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานสำหรับการประกวด

1.1 จากการศึกษาข้อมูลโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี ผู้วิจัยได้เลือกใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ได้รับความนิยมใช้กันในปัจจุบัน และเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ถูกนำมาใช้บรรเลงในแนวบรรเลงทำนองหลัก และเครื่องกำกับจังหวะอีสาน เพื่อให้เหมาะสมกับเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่

1.2 เครื่องดนตรีที่นำมาบันทึกเสียง ต้องอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์พร้อมใช้งาน และสามารถเทียบเสียงในระดับมาตรฐานสากลได้

2. การประพันธ์เพลง

2.1 การประกวดรอบออนไลน์ และการประกวดรอบแสดงสด สถานีโทรทัศน์ Thai PBS ผู้วิจัยได้ประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ “เพลงสาวน้อยร้อยดอกจาง” โดยแบ่งเพลงเป็น 3 ท่อน และเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ ได้แก่ ซิมอีสาน พิณโป่ง แคน ปี่ผู้ไท กลองตึงโจ๊ะ และฉิ่ง

2.2 รอบชิงชนะเลิศรอบที่หนึ่ง วัดภูภูติวงเมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยได้ประพันธ์เพลงขึ้นใหม่ “เพลงสายแนนลำเพลิน” โดยแบ่งเพลงเป็น 4 ท่อน และเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ ได้แก่ พิณโป่ง แคน โหวด ปี่ผู้ไท กลองหาง กลองรำมะนาอีสาน ฉิ่ง ฉาบใหญ่ และฆ้องโหม่ง

2.3 รอบชิงชนะเลิศ ซึ่งถ้วยพระราชทาน ณ พาสาน เมืองปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้เรียบเรียง “เพลงสุดแสนแดนอีสาน” ขึ้นมาใหม่โดยแบ่งเพลงเป็น 4 ท่อน และเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้ ได้แก่ พิณโป่ง แคน โหวด กลองหาง และฉิ่ง

3. การบันทึกภาพและเสียง

3.1 การบันทึกเสียง ผู้วิจัยใช้การบันทึกเสียง โดยบันทึกเสียงระบบปิดในสตูดิโอ อุปกรณ์ที่ใช้บันทึกเสียง เครื่องบันทึกเสียงดิจิทัลแบบพกพา

3.2 การบันทึกภาพ ผู้วิจัยบันทึกภาพเกี่ยวกับ ลักษณะกายภาพของเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง และขั้นตอนการบันทึกเสียง อุปกรณ์บันทึกภาพ ได้แก่ โทรศัพท์เคลื่อนที่แบบมือถือ

ผลการวิจัย

โครงการประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี เป็นวิธีการสร้างพื้นที่ใหม่ สร้างโอกาส และสร้างสรรค์บทเพลงต้นฉบับจากภูมิปัญญาวัฒนธรรมดนตรีดั้งเดิม เปิดโอกาสให้นักดนตรีเยาวชนที่ชอบเล่นเครื่องดนตรีจากเสียงธรรมชาติ (Acoustic) รวมตัวกันเป็นวงดนตรี (2-5 คน) เสนอผลงานเพลงที่เรียบเรียง และการประพันธ์ขึ้นใหม่ ให้ความสำคัญและศักยภาพความเป็นเลิศ ส่งผลงานเข้าร่วมการประลองชิงรางวัลในครั้งนี้ การประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรี กำหนดให้นักดนตรีเล่นเพลงที่ได้เรียบเรียงขึ้นใหม่ จากเพลงที่มีรากเหง้าดั้งเดิมของท้องถิ่นต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเพลงพื้นบ้านไทยเดิม เพลงประจำชาติ ที่เป็นเพลงต้นฉบับยังคงเอกลักษณ์รักษาความเป็นท้องถิ่นเอาไว้ ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งที่นักดนตรีใช้ในการสร้างสรรค์เพลงจากทำนองเก่ามาหลายยุคหลายสมัยและหลายชั่วอายุคน การประพันธ์เพลงโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี การนำเสนอผลงานการประพันธ์ และการวิเคราะห์เนื้อหา ซึ่งประกอบไปด้วยเนื้อหา

ในส่วนต่าง ๆ ในแต่ละบทเพลง โดยผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหา ดังนี้

1. การประพันธ์เพลงการประกวดรอบออนไลน์

2. การประพันธ์เพลงการประกวดรอบแสดงสด สถานีโทรทัศน์ Thai PBS

3. การประพันธ์เพลงการประกวดรอบชิงชนะเลิศรอบที่หนึ่ง วัดกุฎีดาว เมืองอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. การประพันธ์เพลงการประกวดรอบชิงชนะเลิศ ซึ่งถ้วยพระราชทาน ณ พาสาน เมืองปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ 1 การประชาสัมพันธ์การรับสมัครโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี

การประพันธ์เพลงในการประกวดรอบออนไลน์

คณะกรรมการตัดสินได้รับความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญดนตรี นักดนตรี ครูดนตรีคนสำคัญ ดำเนินการจัดงานโดยมูลนิธิอาจารย์สุกรี

เจริญสุข การตัดสินรอบแรก (รอบออนไลน์) มีวงดนตรีที่ส่งเข้าประกวดทั้งหมด 24 วง คณะกรรมการตัดสินชุดละ 5 คน คัดเลือกวงดนตรีที่มีฝีมือมีความสามารถ วงดนตรีที่ผ่านเข้ารอบนี้ ต้องได้คะแนนจากคณะกรรมการอย่างน้อย 4 คน ซึ่งมีวงดนตรีที่ผ่านเข้ารอบ 10 วง คณะกรรมการตัดสินรอบออนไลน์ ดังนี้

1. พันเอกพิเศษ ดร.ประทีป สุพรรณโรจน์ กรมดุริยางค์ทหารบก
2. อาจารย์สุรพล ธัญญวิบูลย์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. ผศ.ชูวิทย์ ยุระยง อดีตอธิการบดีสถาบันดนตรีกัลยาณีวัฒนา
4. ดร.ธีรชัย จิระสิริกุล วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
5. รศ.ดร.สุกรี เจริญสุข ประธานมูลนิธิ

การประพันธ์เพลงสวณ้อยร้อยดอกจาน “วงอุตรถิ่นอีสาน”

การประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสาน “เพลงสวณ้อยร้อยดอกจาน” เป็นลักษณะการประพันธ์เพลงที่เป็นเรื่องราวของแต่ละท่อนของบทเพลง ที่มีรูปแบบการประพันธ์ด้วยความแตกต่าง และความหลากหลายรวมถึงองค์ประกอบ และเทคนิคการประพันธ์ในรูปแบบพื้นบ้านอีสาน

แรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลงสวณ้อยร้อยดอกจาน “ดอกจาน” คือดอกไม้ที่แสดงถึงความงดงามของมวลพสกนิกรของภาคอีสานและเป็นต้นไม้ประจำจังหวัดอุดรธานี “ต้นจาน” เป็นชื่อเรียกทางภาคอีสาน ด้วยสีสนของกลีบดอกที่โดดเด่น ตัดกับฉากหลังอันเป็นท้องทุ่งราบโล่ง หลังจากการเก็บเกี่ยวพืชผลในทุ่งข้าวโพดแล้ว จะเหลือเพียงแต่ซังข้าวสาลีเหลืองที่ขยับตัว เมื่อลมพัดต้นข้าวเปลี่ยวเหงาอ้างว้าง ลำพังรอคอยเพียงแสงแดดร้อนขยับเคลื่อนมาแผดเผาความว่างเปล่าของทุ่งนา และมีหญิงสาวชาวอีสานเดินเล่นตาม ทุ่งนาที่

กำลังเดินเก็บดอกจานที่กำลังร่วงจากต้นจานมา ร้อยเป็นพวง เพื่อจะสวมใส่แทนเครื่องประดับเพื่อความสวยงามประดับร่างกาย “เพลงสวณ้อยร้อยดอกจาน” เป็นการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีลักษณะการบรรเลงในรูปแบบในท่อนเดียวกัน ผู้บรรเลงต้องมีความแม่นยำในการบรรเลง และสามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของบทเพลงได้ชัดเจน เทคนิคในการประพันธ์เพลงสวณ้อยร้อยดอกจาน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ท่อน ดังนี้

ท่อนที่ 1 ผู้วิจัยได้เพิ่มเทคนิคการบรรเลง “ลูกล้อ” ซึ่งเป็นวิธีบรรเลงทำนองแบบแบ่งเครื่องดนตรีเป็นสองพวก ซึ่งจะผลัดกันบรรเลงล้อ และบรรเลงรับ โดยผู้วิจัยให้กำหนดขิมอีสานบรรเลงเป็นเครื่องที่บรรเลงทำนองนำ และพิณโป่ง แคน เป็นเครื่องที่บรรเลงทำนองตาม

ท่อนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการประพันธ์แบบมอทีฟ (Motifs) ซึ่งเป็นทำนองเล็ก ๆ จะเป็นกลุ่มโน้ตตั้งแต่ 2-7 โน้ตมีรูปร่างลักษณะที่เด่นชัด และใช้วิธีแบบทรานสโพส (Transpose) โน้ตบางโน้ตขึ้นหรือลงเพื่อปรับให้เข้ากับทำนองเพลง ให้มีความสมบูรณ์ของเพลงมากยิ่งขึ้น

ท่อน 3 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการประพันธ์ โน้ตเพียง 5 เสียง คือ C – D – E – G – A ตามหลักดนตรีสากล เรียกว่า เพนทาโทนิคสเกล (Pentatonic Scale) และมีความเร็วเพิ่มขึ้นมากกว่าท่อนที่ 1 และท่อนที่ 2 ซึ่งให้อารมณ์ของบทเพลงมีความสนุกสนานมากขึ้น

นอกจากการประพันธ์ทำนองแล้ว ยังต้องคำนึงถึงเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงให้สอดคล้องกับเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยเฉพาะการประสมวง ขึ้นใหม่ที่ให้ความเหมาะสม และเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่นำมาจัดประสมเป็นวงสำหรับการบรรเลง ถือว่าเป็นวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยเฉพาะที่ใช้สำหรับบรรเลงประกวดรอบออนไลน์ โดยการส่งคลิปวีดีโอ การบรรเลงไม่เกิน 5 นาที องค์ประกอบของการประพันธ์เพลง “สวณ้อยร้อย

ดอกจาน” ในการประกวดรอบออนไลน์ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. คีตลักษณ์หรือรูปแบบ (Form) โครงสร้างของบทเพลง “สายน้อยร้อยดอกจาน” เป็นการประพันธ์บทเพลง ซึ่งรูปแบบของเพลงแบ่งเป็น 3 ท่อน

2. ระดับเสียง (Pitch) ระดับเสียงที่ใช้การประพันธ์ “สายน้อยร้อยดอกจาน” ซึ่งมีระดับเสียงต่ำสุด คือเสียง G และเสียงสูงสุด คือเสียง G ซึ่งมีความห่างของเสียง 15 เสียง

3. ทำนองเพลง (Melody) บทประพันธ์เพลง “สายน้อยร้อยดอกจาน” สำหรับบทประพันธ์นี้ ซึ่งผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์เพลงพื้นบ้านอีสานเพื่อใช้สำหรับการประกวดโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี “เพลงสายน้อยร้อยดอกจาน” โดยการประพันธ์เพลงแบ่งเป็น 3 ท่อน ซึ่งการประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสานในอดีต จะใช้โน้ตเพียง 5 เสียง คือ C/D/E/G/A ตามหลักดนตรีสากล เรียกว่า เพนทาโทนิคสเกล (Pentatonic Scale) โน้ตเสียงเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นหลักในการประพันธ์ทำนองบทเพลงพื้นบ้านอีสาน แต่อย่างไรก็ตามการประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสานในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องใช้โน้ตตรงตามชนิดของบันไดเสียงที่เลือกใช้ แต่อาจเพิ่มเติมโน้ตบางตัวเข้าไปได้ในฐานะของโน้ตประดับทำนอง โดยผู้วิจัยเลือกใช้โน้ตเสียง B เข้ามาแทรกทำนองในการประพันธ์เพลงสายน้อยร้อยดอกจาน

4. จังหวะ (Rhythm) หมายถึง เสียงยาวสั้น หรือเสียงหนัก-เบา ซึ่งประกอบอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของบทประพันธ์ “เพลงสายน้อยร้อยดอกจาน” ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

4.1 อัตราจังหวะ (Time) คือการจัดแบ่งจังหวะเคาะออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อทำให้เกิดการเคาะจังหวะอย่างสม่ำเสมอ การจัดกลุ่มจังหวะเคาะใน “เพลงสายน้อยร้อยดอกจาน” คือ อัตราจังหวะ 4/4

4.2 ความเร็วจังหวะ (Tempo) โดยผู้ประพันธ์ได้กำหนดความเร็วจังหวะ “เพลงสายน้อยร้อยดอกจาน” ดังนี้

ท่อนที่ 1 Moderato (♩ = 68)

ท่อนที่ 2 Moderato (♩ = 75)

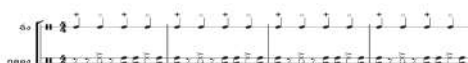
ท่อนที่ 3 Allegro (♩ = 109)

4.3 ลีลาจังหวะ (Rhythmic Pattern) หมายถึง กระสวนของจังหวะ หรือรูปแบบของจังหวะ ผู้ประพันธ์ได้กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้บรรเลงประกอบ “เพลงสายน้อยร้อยดอกจาน” ดังนี้

ท่อนที่ 1 จังหวะแท้ (Moderato) ♩ = 68

ท่อนที่ 2 จังหวะพิเศษ (Moderato) ♩ = 75

ท่อนที่ 3 จังหวะล้าเฟลิน (Allegro) ♩ = 109

5. เสียง (Tone Color) เสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน จะมีเสียงที่แตกต่างกันโดยธรรมชาติ

ซึ่งเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานแต่ละชนิดจะมีเสียง ที่ให้อารมณ์แตกต่างกันออกไป เสียงที่เกิดจากการตี ได้แก่ พิณอีสาน เสียงที่เกิดจากการดี ได้แก่ ขิมอีสาน กลอง และฉิ่ง และ

เสียงที่เกิดจาก การเป่า ใต้ แก่ แคน เหตุผลที่ผู้ประพันธ์ได้เลือกเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเหล่านี้ เพราะเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีการสืบทอดและการเรียนมาอย่างช้านาน ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นอีสานดนตรีพื้นบ้านอีสาน ที่มีลักษณะการบรรเลงที่กระชับ และสนุกสนาน ทำให้ผู้ฟังเกิดความเพลิดเพลินสนุกสนานเมื่อได้รับฟัง รวมถึงในด้านของทำนองเพลงที่มีความเรียบง่ายโดยสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ และประสิทธิภาพของเสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานได้อย่างสมบูรณ์

6. เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ใช้ในการบันทึกเสียง “เพลงสาวน้อยร้อยดอกจาน” เครื่องดนตรีพื้นบ้าน ได้แก่ ขิมอีสาน พิณโปร่ง แคน กลอง และฉิ่ง

ภาพที่ 2 เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

ภาพที่ 3 วงอุตรถิ่นอีสาน

เพลงสาวน้อยร้อยดอกจาน

ภาพที่ 4 ตัวอย่างโน้ตเพลงสาวน้อยร้อยดอกจาน

การประพันธ์เพลงการประกวดรอบแสดงสด สถานีโทรทัศน์ Thai PBS

วงดนตรีที่ผ่านเข้ารอบ 10 วง ได้แสดงสดสถานีโทรทัศน์ Thai PBS การประกวดรอบแสดงสด สถานีโทรทัศน์ Thai PBS โดยทางมูลนิธิอาจารย์สุกรี เจริญสุข ได้ประกาศผลวงที่ผ่านรอบออนไลน์ ได้เข้ามาประกวด สถานีโทรทัศน์ Thai PBS โดยให้ใช้เพลงเดิม ที่ผ่านการคัดเลือกจากรอบการประกวดรอบออนไลน์ โดยทำการแสดงสดต่อคณะกรรมการ สถานีโทรทัศน์ Thai PBS ซึ่งมีเวลาแสดงผลงาน 5 นาที โดยคณะกรรมการตัดสินมีหน้าที่แสดงความคิดเห็น และให้คำแนะนำเพื่อให้นักดนตรีแต่ละวงจะได้้นำข้อแนะนำไปปรับปรุงต่อไป โดยคณะกรรมการตัดสินในรอบเวทีแสดงสด สถานีโทรทัศน์ Thai PBS ดังนี้

1. อาจารย์ดำริห์ บรรณวิทยกิจ ศิลปินศิลปาธร คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
2. พลเรือตรี ภาสกร สุวรรณพันธ์ อดีตผู้บังคับกองดุริยางค์ทหารเรือ
3. ดร.บำรุง พาทยกุล สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์
4. ผศ.ดร.จักรกฤษ เจริญสุข วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล
5. นายธัช ประทุมวรรณ ดาราศิลปิน

ภาพที่ 5 สถานีโทรทัศน์ Thai PBS

ภาพที่ 6 วงอุดรถิ่นอีสาน การประกวดรอบแสดงสด สถานีโทรทัศน์ Thai PBS

การประพันธ์เพลงการประกวดรอบชิงชนะเลิศรอบที่หนึ่ง วัดกุฎีดาว เมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วงที่ผ่านเข้ารอบ 6 วง ได้ไปแสดง ที่วัดกุฎีดาว เมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และร่วมแสดงกับวงไทยซิมโฟนีออร์เคสตรา การเรียบเรียงเพลงและควบคุมวงไทยซิมโฟนีออร์เคสตรา โดยพันเอกพิเศษ ดร.ประทีป สุพรรณโรจน์ คณะกรรมการตัดสินรอบชิงชนะเลิศ การแสดงเวทีวัดกุฎีดาว เมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนี้

1. รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
2. ผศ.ดร.ประยูร ลิ้มสุข อดีตอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
3. ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ศิลปินแห่งชาติ
4. ผศ.ดร.ทินกร อัดไพบูลย์ มหาวิทยาลัยนครพนม
5. อาจารย์บงกคพ วรอุไร วิทยาลัยดุริยศิลป์ มหาวิทยาลัยพายัพ

การประพันธ์เพลงสายแนนลำเพลิน “วังอุดรถิ่นอีสาน”

การประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสาน “เพลงสายแนนลำเพลิน” ในแต่ละท่อนซึ่งมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านทำนอง จังหวะ โครงสร้างการประพันธ์เพลงในแต่ละท่อน จะมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิงโดยไม่มีสิ่งใดมาผูกมัดเปรียบเหมือนนำบทเพลงหลาย ๆ เพลงมารวมกัน

แรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลง คำว่า “สายแนน” เกิดจากคำ 2 คำ คือคำว่า “สาย” ที่แปลว่า เส้นที่มีความยาว และคำว่า “แนน” ที่แปลว่า คนที่เรารัก รวม “สายแนน” มีความหมายว่า “พรหมลิขิต” ซึ่งไม่เจาะจงเฉพาะ คู่รัก หรือแฟน แม้แต่เพื่อนก็ได้ สิ่งที่ได้ทำร่วมกัน มาพบเจอกัน โดยไม่มีใครรู้ว่ามาเจอกันได้อย่างไร ส่วน “ลำเพลิน” เป็นหมอลำที่พัฒนามาจากหมอลำหมู หมอลำประเภทนี้เกิดขึ้นภายหลัง หมอลำหมูแบบลำพื้นเวียง เป็นรูปแบบการแสดงหมอลำ ที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากทั้งในด้านทำนอง ดนตรีที่ใช้ประกอบ และลำเพลินจะใช้ทำนองลำที่มีจังหวะเร็ว การประพันธ์เพลงสายแนนลำเพลิน ทั้ง 4 ท่อนนี้ ในแต่ละท่อนจะใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่แตกต่างกันเป็นตัวดำเนินทำนองหลัก เพื่อสร้างสีสันของเสียงในหลาย ๆ รูปแบบ เทคนิคในการ

ประพันธ์เพลงสายแนนลำเพลิน ซึ่งแบ่งเป็น 4 ท่อน ดังนี้

ท่อนที่ 1 ผู้วิจัยประพันธ์เพลงในทาง สด สะแนน และได้เพิ่มเทคนิคการเดี่ยวเครื่องดนตรี ในช่วงท้ายของบทเพลง โดยเริ่มจากการเดี่ยว แคน โหวด และพิณโปร่ง

ท่อนที่ 2 เป็นทำนองผู้ไท ผู้วิจัยใช้เทคนิค "อิมโพรไวส์" การเดี่ยวปี่ภูไท และส่งต่อการเดี่ยว โหวด โดยให้พิณโปร่งบรรเลงเป็นทำนองผู้ไท

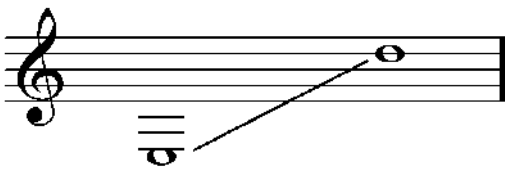
ท่อนที่ 3 ผู้วิจัยใช้เทคนิค "อิมโพรไวส์" ในการเดี่ยวเครื่องดนตรีจังหวะลำเพลิน โดยเริ่มจากแคนเดี่ยวในคีย์ Dm แล้วส่งให้โหวดเดี่ยวในคีย์ Em แล้วส่งให้พิณโปร่งเดี่ยวในคีย์ Am

ท่อนที่ 4 เป็นจังหวะกลองยาวอีสาน โดยให้พิณโปร่งบรรเลงเดี่ยว ร่วมกับจังหวะกลองยาว อีสานแบบประยุกต์

องค์ประกอบของการประพันธ์เพลง "สายแนนลำเพลิน" ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. คีตลักษณ์หรือรูปแบบ (Form) โครงสร้างของบทเพลง "สายแนนลำเพลิน" เป็นการประพันธ์บทเพลง ซึ่งรูปแบบของเพลง "สายแนนลำเพลิน" แบ่งเป็น 4 ท่อน

2. ระดับเสียง (Pitch) ระดับเสียงที่ใช้การประพันธ์ "สายแนนลำเพลิน" ซึ่งมีระดับเสียงต่ำสุด คือเสียง E และเสียงสูงสุด คือเสียง D ซึ่งมีความห่างของเสียง 14 เสียง

3. ทำนองเพลง (Melody) บทประพันธ์เพลง "สายแนนลำเพลิน" สำหรับบทประพันธ์นี้ ซึ่งผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์เพลงพื้นบ้านอีสาน เพื่อใช้สำหรับการประกวดโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี "เพลงสายแนนลำเพลิน"

โดยการประพันธ์เพลงแบ่งเป็น 4 ท่อน การประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสานในปัจจุบันไม่จำเป็นต้องใช้โน้ตตรงตามชนิดของบันไดเสียง ที่เลือกใช้ แต่อาจเพิ่มเติมโน้ตบางตัวเข้าไปได้ ในฐานะของโน้ตระดับทำนอง โดยผู้วิจัยเลือกใช้โน้ตเสียง F และ B เข้ามาแทรกทำนองในการประพันธ์เพลงสายแนนลำเพลิน

4. จังหวะ (Rhythm) หมายถึง เสียงยาวสั้น หรือเสียงหนัก-เบา ซึ่งประกอบอยู่ในส่วน ต่าง ๆ ของบทประพันธ์ "เพลงสายแนนลำเพลิน" ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

4.1 อัตราจังหวะ (Time) คือการจัดแบ่งจังหวะเคาะออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อทำให้เกิดการเคาะจังหวะอย่างสม่ำเสมอ การจัดกลุ่มจังหวะเคาะใน "เพลงสายแนนลำเพลิน" คือ อัตราจังหวะ 4/4

4.2 ความเร็วจังหวะ (Tempo) โดยผู้ประพันธ์ได้กำหนดความเร็วจังหวะ "เพลงสายแนนลำเพลิน" ดังนี้

ท่อนที่ 1 Allegro (♩ = 104)

ท่อนที่ 2 Andante (♩ = 88)

ท่อนที่ 3 Allegro (♩ = 124)

ท่อนที่ 4 Presto (♩ = 138)

4.3 ลีลาจังหวะ (Rhythmic Pattern) หมายถึง กระสวนของจังหวะ หรือรูปแบบของจังหวะ ผู้ประพันธ์ได้กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้บรรเลงประกอบ "เพลงสายแนนลำเพลิน" ดังนี้

ท่อนที่ 1 จังหวะลำเพลิน (Allegro) ♩ = 104

ท่อนที่ 2 จังหวะภูไท (Andante) ♩ = 88

ท่อนที่ 3 ลำเพลิน (Allegro) ♩ = 124

ท่อนที่ 4 จังหวะกลองยาวอีสาน (Presto) ♩ = 138

5. เสียง (Tone Color) เสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน จะมีเสียงที่แตกต่างกันโดยธรรมชาติ ซึ่งเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานแต่ละชนิดจะมีเสียงที่ให้อารมณ์แตกต่างกันออกไป เสียงที่เกิดจากการตี ได้แก่ พิณอีสาน เสียงที่เกิดจากการตี ได้แก่ กลองหาง กลองรำมะนาอีสาน ฉาบใหญ่ ฉ้องโหม่ง และฉิ่ง และเสียงที่เกิดจากการเป่า ได้แก่ แคน โหวด และปี่ภูไท เหตุผลที่ผู้ประพันธ์ได้เลือกเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเหล่านี้ เพราะเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นอีสานดนตรีพื้นบ้านอีสานที่มีลักษณะการบรรเลงที่กระชับและสนุกสนาน ถึงศักยภาพและประสิทธิภาพของเสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานได้อย่างสมบูรณ์

6. เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ใช้ในการบรรเลง “เพลงสายแนนลำเพลิน” ได้แก่ พิณโปร่ง แคน โหวด ปี่ภูไท กลองหาง กลองรำมะนาอีสาน ฉ้องโหม่ง ฉาบใหญ่ และฉิ่ง

ภาพที่ 7 เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

เพลงสายแนนลำเพลิน

ภาพที่ 8 ตัวอย่างโน้ตเพลงสายแนนลำเพลิน

ภาพที่ 9 การประชาสัมพันธ์ การประกวดรอบชิงชนะเลิศรอบที่หนึ่ง วัดกุฎีดาว เมืองอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 10 “วงอุตรถิ่นอีสาน” ร่วมแสดงกับวง
ไทยซิมโฟนีอออร์เคสตรา รอบชิงชนะเลิศรอบที่หนึ่ง
วัดกุฎีดาว เมืองอโยธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

การประพันธ์เพลงการประกวดรอบชิง ชนะเลิศ ชิงถ้วยพระราชทาน ณ พาสาน เมือง ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

วงที่ผ่านเข้ารอบ 6 วง ได้ไปแสดงรอบ
ชิงชนะเลิศ ชิงถ้วยพระราชทาน ณ พาสาน เมือง
ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ วงที่ได้ร่วมแสดงกับ
วงไทยซิมโฟนีอออร์เคสตรา การเรียบเรียงเพลง
และควบคุมวงไทยซิมโฟนีอออร์เคสตรา โดย ดร.ธีรชัย
จิระสิริกุล วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัย
มหิดล และคณะกรรมการตัดสินรอบชิงชนะเลิศ
ชิงถ้วยพระราชทาน ณ พาสาน เมืองปากน้ำโพ
จังหวัดนครสวรรค์ ดังนี้

1. รศ.ดร.สุชาติ แสงทอง คณบดีคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏนครสวรรค์
2. ผศ.ดร.ประยูร ลิ้มสุข อดีตรองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
3. ศ.ดร.ณรงค์ฤทธิ์ ธรรมบุตร ศิลปิน
แห่งชาติ
4. ผศ.ดร.ทินกร อัตไพบูลย์ มหาวิทยาลัย
นครพนม
5. อาจารย์บุณฑกพร วรอุไร วิทยาลัยดุริยางคศิลป์
มหาวิทยาลัยพายัพ

การประพันธ์เพลงสุดสะแนนแดน อีสาน “วงอุตรถิ่นอีสาน”

การประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสาน “เพลง
สุดสะแนนแดนอีสาน” บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีพื้น
บ้านอีสาน ซึ่งในแต่ละท่อนจะมีเอกลักษณ์ ที่แตก
ต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านทำนอง จังหวะ โครงสร้าง
การประพันธ์เพลงในแต่ละท่อนจะมีความแตกต่าง
กันอย่างสิ้นเชิง โดยไม่มีสิ่งใดมาผูกมัด เปรียบ
เหมือนนำบทเพลงหลาย ๆ เพลงมารวมกัน

แรงบันดาลใจในการประพันธ์เพลง คำว่า
“สุดสะแนน” นั้น มาจากคำว่า “สุด” ที่หมายถึง
หมดสิ้นแล้วครับคำว่า “สะแนน” นั้น มีความหมาย
ว่า โศกเศร้า ความทุกข์ “สุดสะแนน” จึงหมายถึง
การหมดสิ้นแล้วซึ่งความทุกข์ยากทั้งหลาย เมื่อ
ความทุกข์เศร้าทั้งหลายจบสิ้นลง คงเหลือไว้แต่
เพียงความสุขสำราญ สำราญใจ จึงเป็นแรงบันดาลใจ
ในการประพันธ์เพลงในทางสุดสะแนนที่มีความ
สนุกสนาน ซึ่ง “เพลงสุดสะแนนแดนอีสาน” เป็น
เพลงที่มีความไพเราะเป็นพิเศษมีจังหวะกระชับ มีลีลา
และท่วงทำนองตื่นตันทึ่งใจตลอดเวลา การบรรเลง
ของเครื่องดนตรีเป็นการบรรเลงแบบต้นสด คือ
การบรรเลงในโครงสร้างเพลงตามจินตนาการ ของ
ผู้เล่น แต่ยังคงรูปแบบของเพลงอย่างชัดเจน การ
บรรเลงแต่ละท่อนมีลักษณะการบรรเลงเดี่ยวและ
การบรรเลงรวม เพลงสุดสะแนนแดนอีสาน ที่ใช้
เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้บทเพลงมีเสียง ที่ไพเราะ
กลมกลืน ผู้ประพันธ์ได้กระจายทำนองหลักให้กับ
เครื่องดนตรีที่หลากหลายเป็นการผสมเสียง โดย
ให้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานบรรเลงทำนองอิม
โพรไวส์ที่มีความสนุกสนาน และน่าสนใจมากขึ้น
เทคนิคในการประพันธ์เพลงสุดสะแนนแดนอีสาน
ซึ่งแบ่งเป็น 4 ท่อน ดังนี้

ท่อนที่ 1 ผู้วิจัยประพันธ์เพลงในทาง สุด
สะแนน และได้เพิ่มเทคนิคการเดี่ยวเครื่องดนตรี
ในช่วงท้ายของบทเพลง โดยเริ่มจากการเดี่ยวแคน
โหวด และพิณโป่ง

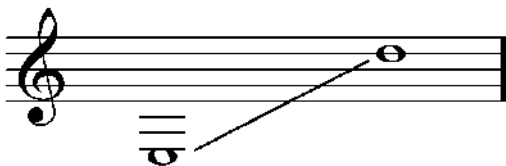
ท่อนที่ 2 เป็นทำนองผู้ไท ผู้วิจัยใช้เทคนิคการอิมโพรไวส์ การเดี่ยวโหวดเป็นทำนองเกริ่น และพิณโปร่งเล่นทำนองสอดแทรกคู่กับโหวด และแคนเป่าเป็นทำนองผู้ไท โดยเครื่องดนตรี 3 ชิ้นจะบรรเลงทำนองที่ต่างกันออกไป

ท่อนที่ 3 ผู้วิจัยใช้เทคนิค "อิมโพรไวส์" ในการเดี่ยวเครื่องดนตรีจังหวะลำเพลิน โดยเริ่มจากแคนเดี่ยวในคีย์ Dm แล้วส่งให้โหวดเดี่ยวในคีย์ Em แล้วส่งให้พิณโปร่งเดี่ยวในคีย์ Am

ท่อนที่ 4 ผู้วิจัยใช้เทคนิค การเล่นจิมสาย หรือเรียกว่า การแทปปีง (Tapping) โดยให้แคนและโหวดเป่าทำนองหลักรอบที่ 1 ให้พิณโปร่งเล่นทำนองสอดแทรกโดยใช้การแทปปีงตามเสียงลูกตกของแคนและโหวด ส่วนรอบที่ 2 ให้บรรเลงเป็นทำนองหลัก และแคนเป่าเป็นตัวโน้ตสามพยางค์ตามเสียงลูกตกของพิณ ในจังหวะลำเพลิน

องค์ประกอบของการประพันธ์ "เพลงสดสะแนนแดนอีสาน" เพื่อใช้ในการประกวดรอบ ชิงชนะเลิศ ซึ่งถ้วยพระราชทาน ณ พาสาน เมืองปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. คีตลักษณ์หรือรูปแบบ (Form) โครงสร้างของบทเพลง "สดสะแนนแดนอีสาน" ซึ่งมีรูปแบบของการประพันธ์บทเพลงแบ่งเป็น 4 ท่อน
2. ระดับเสียง (Pitch) ระดับเสียงที่ใช้การประพันธ์เพลง "สดสะแนนแดนอีสาน" ซึ่งมีระดับเสียงต่ำสุด คือเสียง E และเสียงสูงสุด คือเสียง D ซึ่ง มีความห่างของเสียง 14 เสียง

3. ทำนองเพลง (Melody) บทประพันธ์เพลง "สดสะแนนแดนอีสาน" สำหรับบทประพันธ์นี้ ซึ่งผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะสร้างสรรค์เพลงพื้นบ้าน

อีสาน เพื่อใช้สำหรับการประกวดโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี "เพลงสดสะแนนแดนอีสาน" โดยการประพันธ์เพลงแบ่งเป็น 4 ท่อน การประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสานในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องใช้โน้ตตรงตามชนิดของบันไดเสียงที่เลือกใช้ แต่อาจเพิ่มเติมโน้ตบางตัวเข้าไปได้ในฐานะของโน้ตประดับทำนอง โดยผู้วิจัยเลือกใช้โน้ตเสียง F และ B เข้ามาแทรกทำนองในการประพันธ์เพลง "สดสะแนนแดนอีสาน"

4. จังหวะ (Rhythm) หมายถึง เสียงยาวสั้น หรือเสียงหนัก-เบา ซึ่งประกอบอยู่ในส่วนต่าง ๆ ของบทประพันธ์ "เพลงสดสะแนนแดนอีสาน" ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

4.1 อัตราจังหวะ (Time) คือการจัดแบ่งจังหวะเคาะออกเป็นกลุ่ม ๆ เพื่อทำให้เกิดการเคาะจังหวะอย่างสม่ำเสมอ การจัดกลุ่มจังหวะเคาะใน "เพลงสดสะแนนแดนอีสาน" คือ อัตราจังหวะ 4/4

4.2 ความเร็วจังหวะ (Tempo) โดยผู้ประพันธ์ได้กำหนดความเร็วจังหวะ "เพลงสดสะแนนแดนอีสาน" ดังนี้

ท่อนที่ 1 Allegro (♩ = 100)

ท่อนที่ 2 Andante (♩ = 96)

ท่อนที่ 3 Allegro (♩ = 132)

ท่อนที่ 4 Presto (♩ = 144)

4.3 ลีลาจังหวะ (Rhythmic Pattern) หมายถึง กระสวนของจังหวะ หรือรูปแบบของจังหวะ ผู้ประพันธ์ได้กำหนดขึ้นมาเพื่อใช้บรรเลงประกอบ "เพลงสดสะแนนแดนอีสาน" ดังนี้

ท่อนที่ 1 จังหวะลำเพลิน (Allegro) ♩ = 100

ท่อนที่ 2 จังหวะภูไท (Andante) ♩ = 96

ท่อนที่ 3 ลำเพลิน (Allegro) ♩ = 132

ท่อนที่ 4 จังหวะลำเพลิน (Presto) ♩ = 144

ภาพที่ 11 เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน

5. เสียง (Tone Color) เสียงเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน จะมีเสียงที่แตกต่างกันโดยธรรมชาติ ซึ่งเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานแต่ละชนิดจะมีเสียงที่ให้อารมณ์แตกต่างกันออกไป เสียงที่เกิดจากการตี ตีได้แก่ พิณอีสาน เสียงที่เกิดจากการเป่า ได้แก่ กลองหาง และฉิ่ง และเสียงที่เกิดจากการเป่า ได้แก่ แคน และโหวด เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานเหล่านี้ มีการสืบทอดและการเรียนมาอย่างช้านาน ซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่นอีสานดนตรีพื้นบ้านอีสานที่

6. เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่ใช้ในการบรรเลง “เพลงสวดสะแนแนแดนอีสาน” เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ได้แก่ พิณอีสาน แคน โหวด กลองหาง และฉิ่ง

เพลงสวดสะแนแนแดนอีสาน

ภาพที่ 12 ตัวอย่างโน้ตเพลงสวดสะแนแนแดนอีสาน

ภาพที่ 13 การประชาสัมพันธ์ การประกวด
รอบชิงชนะเลิศ ชิงถ้วยพระราชทาน
ณ พาสาน เมืองปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ 14 “วงอุตรถิ่นอีสาน”
ณ พาสาน เมืองปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ 15 “วงอุตรถิ่นอีสาน” ร่วมแสดงกับ
วงไทยซิมโฟนีออร์เคสตรา รอบชิงชนะเลิศ
ชิงถ้วยพระราชทาน ณ พาสาน เมืองปากน้ำโพ
จังหวัดนครสวรรค์

ภาพที่ 16 “วงอุตรถิ่นอีสาน”
ได้รับรางวัลรองชนะเลิศ อันดับ ๒
โครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี
ประจำปี พุทธศักราช ๒๕๖๗

สรุป

การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ
การประพันธ์เพลงเพื่อใช้ประกวดในโครงการประลอง
ยอดฝีมือเยาวชนดนตรี โดยมูลนิธิอาจารย์สุกรี
เจริญสุข ซึ่งการนำเสนอผลงานการประพันธ์เพลง
โดยมีคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิตัดสินรอบละ 5 คน
โดยคัดเลือกวงดนตรีที่มีฝีมือที่มีความสามารถ
ในการบรรเลงดนตรี เข้าร่วมประกวดโครงการประลอง
ยอดฝีมือเยาวชนดนตรี

การประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสานที่ร่วม
เข้าประกวด เป็นการประพันธ์เพลงที่เป็นเรื่องราว
ของแต่ละท้องถิ่นของบทเพลง ที่มีรูปแบบการประพันธ์
ด้วยความแตกต่าง และความหลากหลายรวมถึง
องค์ประกอบ และเทคนิคการประพันธ์ ในรูปแบบ
พื้นบ้านอีสาน นอกจากการประพันธ์ทำนองแล้ว
ยังต้องคำนึงถึงเครื่องดนตรีที่นำมาบรรเลงให้
สอดคล้องกับลายที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยเฉพาะ
การประสมวงขึ้นใหม่ที่ให้ความเหมาะสม และ
เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานที่นำมาจัดประสมเป็น
วงสำหรับการบรรเลงเพลงพื้นบ้านอีสาน และการ
ประกวดโดยเฉพาะ

การประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสานในอดีตจะใช้โน้ตเพียง 5 เสียง คือ C / D / E / G / A เรียกว่า เพนทาโทนิคสเกล โน้ตเสียงเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นหลักในการประพันธ์ทำนอง บทเพลงพื้นบ้านอีสาน แต่อย่างไรก็ตามการประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสานในปัจจุบัน ไม่จำเป็นต้องใช้โน้ตตรงตามชนิดของบันไดเสียง ที่เลือกใช้ แต่อาจเพิ่มเติมโน้ตบางตัวเข้าไปได้ในฐานะของโน้ตประดับทำนอง โดยผู้วิจัยเลือกใช้โน้ตเสียง F และ B เข้ามาแทรกทำนองในการประพันธ์เพลงบางท่อน เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของ บทเพลง และเครื่องดนตรีพื้นบ้านที่ใช้บรรเลงในการประกวดครั้งนี้ ได้แก่ ขิมอีสาน พิณโปร่ง แคนโหวด ปี่ภูไท กลองหาง กลองรำมะนาอีสาน หม้องโหม่ง ฉาบใหญ่ และฉิ่ง

อภิปรายผล

การประพันธ์เพลงเพื่อใช้ในการประกวดโครงการประลองยอดฝีมือเยาวชนดนตรี “เพลงสาวน้อยร้อยดอกจาน” เป็นบทประพันธ์เพลงพื้นบ้านอีสาน ลีลาการประพันธ์เพลงดนตรีรูปแบบใหม่ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา และพัฒนาวิชาการด้านดนตรีพื้นบ้านอีสาน การประพันธ์เพลงสาวน้อยร้อยดอกจาน ซึ่งแบ่งเป็น 3 ท่อน การประพันธ์ทำนอง ที่เรียบง่ายด้วยการใช้โน้ตร่วมซึ่งเป็นโน้ตที่มีความไพเราะของบทเพลง ทั้งนี้การประพันธ์ทำนองโดยใช้โน้ตร่วมช่วยให้ผู้ฟัง

รู้สึกถึงเสียงที่ค่อยๆ เปลี่ยนไปได้อย่างชัดเจน และงดงาม เช่นเดียวกับงานวิจัย ศักดิ์ทวี จิตไพศาลวัฒนา และวีรชาติ เปรมานนท์ (2558) ได้ศึกษาบทประพันธ์เพลงวิวัฒนาการ ของเสียงแห่งศตวรรษสำหรับวงซิมโฟนีออร์เคสตรา ประพันธ์ขึ้นเพื่อแสดงออกถึงมิติของเสียงในช่วงสหัสวรรษที่ผ่านมา ในบทเพลงนี้แบ่งโครงสร้างเป็น 3 กระบวน ในแต่ละกระบวนจะแสดงออกถึงความเร็วที่แตกต่างกันคือ อัตราปานกลาง อัตราช้ามาก และอัตราเร็วมาก

การประพันธ์เพลงสายแนนลำเพลิน และเพลงสุดสะแนนแดนอีสาน สำหรับบรรเลงร่วมกับวงวงไทยซิมโฟนีออร์เคสตราผู้ประพันธ์ ได้ใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้บทเพลงมีเสียงที่ไพเราะกลมกลืน และผู้ประพันธ์ได้กระจายทำนองหลักให้กับเครื่องดนตรีที่หลากหลายเป็นการผสมเสียงโดยให้เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานบรรเลงทำนองอิมโพรไวส์ ที่มีความน่าสนใจมากขึ้น เช่นเดียวกับงานวิจัย หิรัญ จักรเสน (2565) ได้ศึกษารูปแบบการสร้างสรรคดนตรีอีสานร่วมสมัย ผู้สร้างสรรค์พยายามให้อิสระกับผู้บรรเลง เพียงแต่กำหนดให้ใช้บทเพลง หรือลายที่มีความ ลื่นไหลและเข้าถึงอารมณ์ของนักแสดง รูปแบบบรรเลงดนตรีอีสาน แต่มีความโดดเด่นในเรื่องรูปแบบการปล่อยพื้นที่ว่าง การใช้ความเงียบ การสะกดจิตใจผู้ชมด้วยเสียงดนตรี มีรูปแบบที่ซ้ำเร็วอย่างเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

- บริษัท มติชน จำกัด (มหาชน). (2567, 9 กรกฎาคม). การประลองวงยอดฝีมือเยาวชนดนตรีปี พ.ศ. 2567. มติชนออนไลน์. <https://www.matichon.co.th>
- โยธิน พลเขต. (2567). การสร้างสรรค์ดนตรีพื้นบ้านอีสานร่วมสมัย “ลายล่องนทีสองฝั่งโขง”. วารสารพัฒนศิลป์วิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 8(1), 226.
- ศราวุธ โชติจรัส. (2563). บทเพลงอีสานสมัยนิยมและปัจจัยที่มีผลต่อความนิยมของบทเพลงอีสานในสังคมไทยปัจจุบัน. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 10(3), 76.
- ศักดิ์ทวี จิตไพศาลวัฒนา และวีรชาติ เปรมานนท์. (2558). การประพันธ์เพลง: เสียงสะท้อนแห่งสหัสวรรษสำหรับวงซิมโฟนีออร์เคสตรา. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 1(2), 21.

- หิรัญ จักรเสน. (2565). บทบาทและสังกัดลักษณะดนตรีอีสานร่วมสมัย. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 14(1), 258.
- อัศววัตร เชื้อมกลาง และศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์. (2564). ลักษณะเพลงพื้นบ้านอีสานเพื่อการสร้างสรรค์ บทเพลงวงซิมโฟนิค. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 40(4), 123.

การเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

A Comparative Study of the Tonal Systems of the Tai Phuan Language Chiang Khan District, Loei Province

วราพรรณ ทือรัมย์¹, ศุภกิต บัวขาว²

Varaphan Teearam², Supakit Buakaw³

Received: 20 August 2024

Revised: 20 November 2024

Accepted: 4 December 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทพวนที่พูดในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากผู้ออกภาษา 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านกลาง ตำบลปากตม และบ้านบูน ตำบลบูน ใช้แนวคิดกลองวรรณยุกต์ของ วิลเลียม เจ เกิดนีย์ และวิเคราะห์สัทลักษณะของวรรณยุกต์โดยใช้โปรแกรม Praat ผลการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ พบว่า ภาษาไทพวนบ้านกลาง มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง การแยกเสียงรวมเสียงบ้านกลางเป็นแบบ A1-234 B1234 C1=DL123 และ C234=DL4 ($B \neq DL$) ส่วนภาษาไทพวนบ้านบูนมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง การแยกเสียงรวมเสียงบ้านบูนเป็นแบบ A1-234 C123-4 B123=DL123 และ B4=DL4 ($B=DL$) ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของการแยกเสียงรวมเสียงของภาษาไทพวน จากการเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนที่พูดในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีความแตกต่างกันทั้งจำนวนหน่วยเสียงและรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า บ้านบูนยังคงรักษารูปแบบเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่การแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลางมีลักษณะคล้ายกับภาษากลุ่มลาว การแปรเปลี่ยนของระบบวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลางน่าจะเป็นผลจากการสัมผัสภาษา

คำสำคัญ: ภาษาศาสตร์เปรียบเทียบ, ระบบเสียงวรรณยุกต์, ภาษาไทพวน, จังหวัดเลย, การสัมผัสภาษา

Abstract

This study aimed to compare the tonal systems and the phonetic characteristics of the Tai Phuan language spoken in Chiang Khan District, Loei Province. Data were collected from

¹ สาขาวิชาภาษาไทย, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น varaphan.t@kkumail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น supakitb@kku.ac.th

³ This article is part of a thesis titled "A Comparison of Phonological System of Tai Phuan Spoken at Chiangkhan District, Loei Province" Bachelor of Arts Program in Thai, Khon Kaen University.

² Thai Language Major, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University. varaphan.t@kkumail.com

³ Assistant Professor, Thai Language Major, Faculty of Humanities and Social Sciences, Khon Kaen University. supakitb@kku.ac.th

two villages: Ban Klang, located in Pak Tum Sub-district, and Ban Buhom, located in Buhom Sub-district. The study employed William J. Gedney's tonal box framework for the analysis of tonal systems and utilized the Praat software for the phonetic analysis of tones. The findings revealed that the Tai Phuan language in Ban Klang exhibited five tonal units, with a tonal system categorized as A1-234 B1234 C1=DL123 and C234=DL4 ($B \neq DL$). In contrast, the Tai Phuan language in Ban Buhom demonstrated six tonal units, with a tonal system categorized as A1-234 C123-4 B123=DL123 and B4=DL4 ($B=DL$), which highlighted a distinctive feature of tonal merging patterns in the Tai Phuan language spoken in the two villages. The comparison of tonal systems between the Tai Phuan varieties spoken in Chiang Khan District indicated differences both in the number of tonal units and the patterns of tonal merging. The study showed that Ban Buhom had preserved the traditional Tai Phuan language well, whereas the tonal system in Ban Klang exhibited similarities to the Lao language group. The observed tonal changes in Ban Klang were likely the result of language contact.

Keywords: Comparative Linguistics, Tonal System, Tai Phuan Language, Loei Province, Language Contact

บทนำ

ประเทศไทยมีกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนอพยพเข้ามายังพื้นที่ต่าง ๆ ในประเทศไทย เมื่ออพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ร่วมกันบริเวณที่ราบสูง ดินแดนนี้ เนื่องจากมีความอุดมสมบูรณ์ ชาวไทพวนเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดตระกูลภาษาไทย-ลาว สำเนียงพวน มีหลักแหล่งเดิมอยู่เมืองพวน บริเวณทุ่งไหหิน แขวงเชียงขวางในประเทศลาว (เจ้าคำหลวง หน่อคำ, 2555) สอดคล้องกับ โพธิ์ แชนล่ำเจียก (2537) กล่าวว่าถิ่นเดิมของเผ่าไทพวนอยู่ที่ทุ่งไหหิน แขวงเมืองพวน อันมีเชียงขวางเป็นเมืองหลวง ซึ่งมีร่องรอยหลักฐานหลายอย่างยืนยันตรงกันว่า ชาวไทพวนทยอยเคลื่อนย้ายจากเมืองพวนไปตั้งหลักแหล่งใหม่ทางสองฝั่งโขง บริเวณเวียงจันทน์จนถึงอีสานเหนือเมื่อนานมาแล้ว และยังมีบางกลุ่มเคลื่อนย้ายไปอยู่ภาคกลางทางลุ่มน้ำเจ้าพระยา อย่างน้อยตั้งแต่ยุคสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก่อนที่จะมีศึกเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ ทั้งนี้ ชาวไทพวนที่อพยพเข้ามาส่วนใหญ่จะจัดกระจาย

อยู่ทางภาคกลางของประเทศไทย ซึ่งชาวไทพวนเหล่านี้มีบรรพบุรุษเป็นไทพวนกลุ่มใหญ่ที่อพยพจากการถูกกวาดต้อนมาจากประเทศลาว จากการทำสงครามของไทย (Brown, 1965) นอกจากนี้ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบในจังหวัดหนองคาย อุดรธานี และเลย (เรื่องเดช ปันเขื่อนขันธ์, 2531)

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่าภาษาไทพวนมีลักษณะสำคัญ คือ หน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาไทพวนมี 20 หน่วยเสียง ปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย 9 หน่วยเสียง ส่วนเสียงสระเดี่ยวในภาษาไทพวนพบจำนวน 18 หน่วยเสียง พบสระประสมมากที่สุด 3 หน่วยเสียง มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง และ 6 หน่วยเสียง มีการแยกเสียงรวมเสียงที่ถือเป็นลักษณะสำคัญของภาษาไทพวน คือ การรวมเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B123 กับ DL123 และ B4=DL4 ($B=DL$) เห็นได้ว่าภาษาไทพวนมีระบบเสียงที่มีลักษณะสำคัญ โดยเฉพาะการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ (พิณรัตน์ อัครวิฒนากุล, 2562)

อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีกลุ่มชาวไทพวนอพยพมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านกลางและบ้านบุสม อุดมเดช ตียะบุตร (2553) ได้ให้ข้อมูลไว้ว่ากลุ่มไทพวนที่อพยพมานี้มีถิ่นฐานเดิมอยู่ที่เมืองเตาไห หลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เมื่อครั้งพวกจีนฮ่อถูกล่าไ้ยรุกรานเมืองเตาไห ผู้นำชาวไทพวนกลุ่มหนึ่งอพยพมาจากหลวงพระบางล่องตามลำน้ำโขงมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านบุสม และบ้านกลาง แล้วคนเหล่านี้เรียกตนเองว่า “ไทพวน” ซึ่งจากข้อมูลการอพยพนี้อาจกล่าวได้ว่า ชาวไทพวนบ้านกลางและบ้านบุสมอาจจะอพยพมาจากถิ่นฐานเดียวกัน ซึ่งในปัจจุบันบ้านบุสมตำบลบุสม เป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บนถนนสายหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ในอำเภอเชียงคาน คนในหมู่บ้านอาจมีวิถีชีวิตสัมพันธ์กับผู้คนภายนอกหมู่บ้านได้ง่าย เช่น การได้รับการศึกษาในโรงเรียนของอำเภอเชียงคาน และการประกอบอาชีพนอกหมู่บ้าน อีกทั้ง ตำบลบุสมนิยมประกอบอาชีพเกษตรกร โดยมีการผลิตและส่งออกผลไม้ที่สำคัญภายในประเทศด้วย ในขณะที่บ้านกลาง ตำบลปากตม เป็นหมู่บ้านที่ห่างจากถนนสายหลักและมีโรงเรียนภายในหมู่บ้าน คนในหมู่บ้านมีวิถีชีวิตเป็นชาวไร่ชาวสวนยาง ประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านเป็นหลัก แต่จากการสอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากผู้บอกภาษาใต้ให้ข้อมูลว่า ในปัจจุบันได้มีคนภายนอกจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวที่เข้ามาแต่งงานกับคนภายในหมู่บ้าน สอดคล้องกับกศน.อำเภอเชียงคาน (2553) ได้กล่าวว่าจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นจนเมื่อ พ.ศ. 2540 ได้แยกหมู่บ้านใหม่ขึ้นมาอีกหนึ่งหมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 8 ซึ่งสาเหตุนี้อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้ภาษาไทพวนเกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ จึงเป็นข้อที่น่าสนใจว่าจากประวัติการอพยพและสภาพแวดล้อมของถิ่นที่อยู่อาศัย ภายใต้บริบทเชิงสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทพวนในอำเภอเชียงคานท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

จะมีผลทำให้ภาษาไทพวนมีลักษณะของระบบเสียงวรรณยุกต์ที่เหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อีกทั้งผลการศึกษาอาจทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของภาษาอันเกิดจากการสัมผัสภาษาของภาษาถิ่นอื่นอีกด้วย

ชาวไทพวนในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกร่ายล้อมด้วยผู้พูดภาษาไทยถิ่นเลย ซึ่งถือว่าเป็นภาษาที่มีผู้พูดเป็นจำนวนมาก ในอำเภอเชียงคาน จึงอาจกล่าวได้ว่า ภาษาเลยเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีและมีอิทธิพลมากกว่า ซึ่งทั้งบ้านกลางและบ้านบุสมสามารถเกิดการสัมผัสภาษาของภาษาถิ่นข้างเคียงได้จากสาเหตุหลายประการ เช่น การไปมาหาสู่กัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง และการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ ล้วนแต่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถวิทย์ รอดเจริญ และคณะ (2559) ศึกษาการสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไทย อำเภอ ชินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ปัจจัยทางสังคมมีผลต่อการสัมผัสภาษาของชาว ไตหย่าหลายประการ เช่น อายุ อาชีพ การศึกษา โดยชาวไตหย่าวัยกลางคนถึงวัยสูงอายุที่มีการศึกษาไม่สูงและประกอบอาชีพภายในหมู่บ้านจะใช้ภาษาไตหย่าเป็นหลัก หากมีการติดต่อค้าขายกับคนภายนอกพื้นที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนอันจึงจะใช้ภาษาจีน อีกทั้งหนุ่มสาวชาวไตหย่านิยมเข้าไปทำงานในเมือง การสัมผัสภาษาจึงมีมากขึ้นไปด้วย

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมาในอดีตพบว่ามีการศึกษาการแปรของเสียงวรรณยุกต์ในภาษา ไทพวนบ้านกลาง อำเภอเชียงคาน (ฐนพรรณ รูปหอม, 2560) การใช้คำลงท้ายในภาษาไทพวนบ้านบุสม (ณชาญญู สิงห์เสนา, 2556) แต่ยังไม่พบการศึกษาการเปรียบเทียบความแตกต่างของระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนที่พูดในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย อีกทั้งในแง่ของการเปลี่ยนแปลง

เสียงวรรณยุกต์อันเกิดจากอิทธิพลการสัมผัสภาษาถิ่นข้างเคียง ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาระบบเสียงวรรณยุกต์และสัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านกลาง ตำบลปากตม เปรียบเทียบกับภาษาไทยบ้านบุสม ตำบลบุสม อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย โดยผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของภาษาไทยบ้านที่พูดใน อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย อีกทั้งยังแสดงถึงความสัมพันธ์ใกล้ชิดของภาษาไทยบ้านใน อำเภอเขียงคาน และอาจแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของภาษาไทยบ้านได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์และ สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านกลางและภาษาไทยบ้านบุสม อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย
2. เพื่อเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์และ สัทลักษณะของวรรณยุกต์ภาษาไทยบ้านกลางกับภาษาไทยบ้านบุสม อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พื้นที่ในการเก็บข้อมูลและผู้บอกภาษา

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการเก็บข้อมูลภาคสนามจากผู้บอกภาษา บ้านกลาง หมู่ที่ 3 ตำบลปากตม และบ้านบุสม หมู่ที่ 1 ตำบลบุสม อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาหมู่บ้านละ 3 คน รวมผู้บอกภาษาในการวิจัยทั้งหมด 6 คน กำหนดให้ผู้บอกภาษาคนที่ 1 เป็นผู้บอกภาษาหลัก และผู้บอกภาษาคนที่ 2 และ 3 เป็นผู้บอกภาษารองเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษา โดยผู้บอกภาษาต้องเป็นผู้ที่เกิดในบ้านกลาง และบ้านบุสม อำเภอเขียงคาน จังหวัดเลย

เติบโตและไม่เคยอพยพไปอยู่ที่อื่น บิดามารดามีภูมิลำเนาอยู่ที่หมู่บ้านกลาง และบ้านบุสม กลุ่มสมรสควรเป็นคนที่เกิดและเติบโตที่หมู่บ้านเดียวกัน ผู้บอกภาษาเป็นเพศหญิงเนื่องจากผู้หญิงส่วนใหญ่มักจะอยู่ในหมู่บ้านไม่ได้ออกไปทำงานนอกหมู่บ้าน และไม่ได้ติดต่อกับคนภายนอกหมู่บ้านมากนัก มีอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เพราะผู้บอกภาษาที่มีอายุมากจะรักษาเสียงดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดีเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาไม่เกินระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะจะได้ไม่มีอิทธิพลในเรื่องของภาษาไทยมาตรฐานมาก มีความสมบูรณ์ของอวัยวะที่ใช้ในการออกเสียงที่สมบูรณ์ เช่น มีฟันครบทั้งชุดโดยเฉพาะฟันหน้า และผู้บอกภาษาควรเป็นผู้ที่ยินดีให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล มีความสามารถในการตอบคำถามต่าง ๆ ได้ มีไหวพริบปฏิภาณ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ใช้รายการคำศัพท์ในการเก็บข้อมูล ดังนี้

รายการคำศัพท์สำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์ ใช้รายการคำสำหรับเก็บข้อมูลเสียงวรรณยุกต์เพื่อวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ของ วิลเลียม เจ เกดเนย์ (Gedney, 1972) จำนวน 60 คำ สำหรับการวิเคราะห์วรรณยุกต์ด้วยการฟังเพื่อวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์และการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์

Gedney (1972 อ้างถึงใน สมทรงบุรุษพัฒน์, 2543) กล่าวถึงการศึกษาะบบวรรณยุกต์ของภาษาถิ่นตระกูลไทจะแยกพยางค์ออกเป็นพยางค์เป็นและพยางค์ตาย ซึ่งในภาษาไทยดั้งเดิมมีระบบวรรณยุกต์ 3 วรรณยุกต์โดยวรรณยุกต์ในพยางค์เป็นคือ *A *B *C ในพยางค์ตายเป็นวรรณยุกต์ที่ 4 คือ *D โดยพยัญชนะต้นดั้งเดิมทั้ง 4 กลุ่มมีอิทธิพลต่อการแตกตัวของเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม ซึ่งสามารถเขียนด้วยสัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

A คือ วรรณยุกต์ในคำภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันไม่ใช้รูปวรรณยุกต์

B คือ เสียงวรรณยุกต์ในคำภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์เอก

C คือ เสียงวรรณยุกต์ในคำภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์โท

D คือ เสียงวรรณยุกต์ในพยางค์ตายแยกเป็น DL คือ เสียงวรรณยุกต์พยางค์ตายเสียงยาว DS คือ เสียงวรรณยุกต์พยางค์ตายเสียงสั้น ทั้งนี้ ไม่ควรยึดเอาระบบการเขียนวรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐานทั้งหมด เนื่องจากบางคำมีการแปรและการยืมคำภาษาถิ่น ทำให้วรรณยุกต์ของภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันอาจจะไม่ตรงกับการเขียนวรรณยุกต์ ดังนั้นอาจจะต้องพิจารณาจากรูปปัจจุบันในภาษา ต่าง ๆ ของภาษาตระกูลไทด้วย Gedney (1972) ได้เสนอวิธีการศึกษาระบบวรรณยุกต์เรื่อง ภาษาถิ่นตระกูลไทไว้ในบทความ “A checklist for determining tones in Tai dialects” โดยแบ่งเสียงพยัญชนะต้นของภาษาไทยดั้งเดิมเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงเสียดแทรก ไม่ก้อง ได้แก่ */ph, th, kh, ch, h, f, s, x, hm, hn, hɲ, hl, hr, hw, hj, hɲ/

เสียงกลุ่มนี้เขียนด้วยอักษรสูง ได้แก่ ผ ถ ฐ ข ฃ ฉ ฝ ศ ษ ส ห หรืออักษรต่ำที่มี ห นำ ได้แก่ หม หน ญ หง หล หร หว และ หย

เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงหยุดไม่พ่นลม ไม่ก้อง ได้แก่ */p, t, k, c/ เสียงกลุ่มนี้เขียนด้วยอักษรกลาง ได้แก่ ป ต จ ก เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงบีบเส้นเสียง */ʔb, ʔd, ʔ/ เสียงกลุ่มนี้เขียนด้วยอักษรกลาง ได้แก่ บ ด อ และ อ นำ คือ อย

เสียงพยัญชนะต้นในภาษาไทยดั้งเดิมเป็นเสียงก้อง */b, d, g, j, m, n, ɲ, ɲ, l, r, v, ɣ, z, j, w/ เสียงในภาษาไทยมาตรฐานปัจจุบันคือ /ph th ch kh f s h m n l r w j/ เขียนด้วยอักษรต่ำ ได้แก่ พ ท ช ค ต ฟ ช ม น ญ ง ว ย ล ร

จากแนวคิดเสียงพยัญชนะต้นดั้งเดิม Gedney จึงสร้างกล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ (Tone Box) โดยถือเอาความสัมพันธ์ระหว่างเสียงพยัญชนะต้นกับเสียงวรรณยุกต์ดั้งเดิมเป็นเกณฑ์ กำหนด ใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บข้อมูลหาความสัมพันธ์ระหว่างภาษาไทยถิ่นหนึ่งกับภาษาไทยถิ่นหนึ่งได้ ทำให้ช่วยแบ่งกลุ่มภาษาไทยถิ่นต่าง ๆ ได้ง่าย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กล่องทดสอบเสียงวรรณยุกต์ ดัดแปลงจาก Gedney (1972)

	A	B	C	DL	DS
1	หู ขา หัว	ไข่ ผ่า เข่า	ข้าว เสื่อ ห้า	ขาด เหยือก หาบ	หมัด สุก ผัก
2	ปี ตา กิน	ป่า ไก่ แก่	บ้า กล้า ต้ม	ปอด ปีก ดอก	กบ ดับ เจ็บ
3	บิน แดง ดาว	ป่า ป่าว ต่ำ	บ้า บ้าน อ้า	แดด อาบ ดอก	เบ็ด ดิบ ออก
4	มือ ควายน	พ่อ แม่ ไร่	น้ำ น่อง ม้า	มีด ลูก เลือด	นก มัด ลัก

รายการคำชุดเทียบเสียงคล้ายเพื่อวิเคราะห์ สัทลักษณะของวรรณยุกต์ด้วยวิธีทางกลศาสตร์ และตรวจสอบความถูกต้องแม่นยำ เนื่องจากรายการคำมีลักษณะของเสียงพยัญชนะและสระใกล้เคียงกัน เพื่อลดการแปรของค่า

ความถี่มูลฐานอันเกิดจากอิทธิพลของพยัญชนะต้นและสระที่แตกต่างกัน โดยใช้รายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย จำนวน 20 คำ จากงานวิจัยของ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 รายการคำชุดเทียบเสียงคล้าย ดัดแปลงจาก พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2546)

	A	B	C	DL	DS
1	ขา	ข่า	ข้า	ขาด	ขัด
2	ปา	ป้า	ป้ำ	ปาด	บัด
3	บาน	บ้ำ	บ้ำ	บาด	บัต
4	คา	ค้ำ	ค้ำ	คาด	คัต

ผลการวิจัย

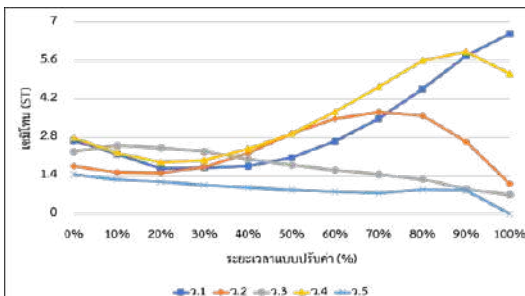
ผลการวิจัย เรื่อง การเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ของภาษาไทยพวนที่พูดในอำเภอยะเขียงคาน จังหวัดเลย ในการนำเสนอผลการวิจัย ผู้วิจัยนำเสนอโดยใช้กล่องวรรณยุกต์ ว. ในกล่องวรรณยุกต์ หมายถึง หน่วยเสียงวรรณยุกต์ หมายเลข 1-6 หมายถึง ลำดับของหน่วยเสียงวรรณยุกต์ โดยนับจากบนลงล่าง ซ้ายไปขวา

1. ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยพวนบ้านกลาง

จากการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยพวนบ้านกลาง อำเภอยะเขียงคาน จังหวัดเลย พบว่าภาษาไทยพวนบ้านกลางมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง มีการแยกเสียงเป็นแบบ A1-234, B1234, C1-234, DL123-4 และ DS123-4 มีการรวมเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบ A1=DS123, B1234=DS4, C1=DL123 และ C234=DL4 โดยมีรายละเอียด ดังภาพที่ 1

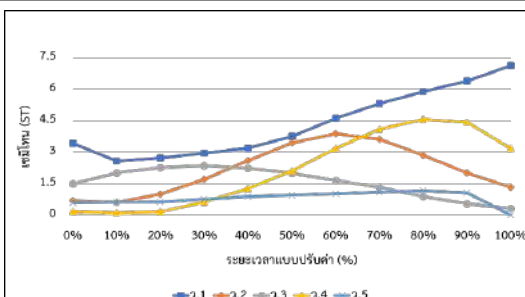
ผู้บอกภาษาคนที่ 1

	A	B	C	DL	DS	
1	ว.1 [25]	ว.3 [21]	ว.4 [354]		ว.1 [25]	
2	ว.2 [231]		ว.5 [11]			
3						
4						ว.3 [21]

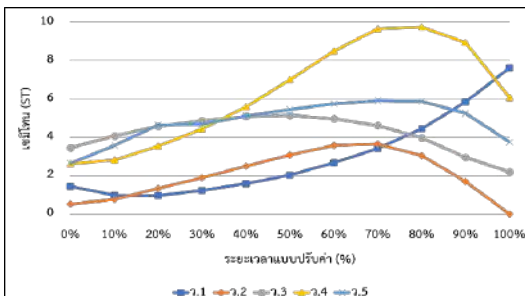

ผู้บอกภาษาคนที่ 2

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 [325]	ว.3 [21]	ว.4 [154]		ว.1 [325]
2	ว.2 [131]		ว.5 [11]		
3					
4					ว.3 [21]

	A	B	C	DL	DS
1	ว.1 [14]	ว.3 [232]	ว.4 [254]		ว.1 [14]
2	ว.2 [121]		ว.5 [233]		
3					
4					

ภาพที่ 1 ระบบเสียงวรรณยุกต์และสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลาง
ผู้บอกภาษาคนที่ 3

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลาง อธิบายสัญลักษณ์ได้ ดังนี้

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น [25] มีรูปแปดคือ เสียงกลาง - ตก - ขึ้น [325] และเสียงต่ำ - ขึ้น [14] ปรากฏในคำพยางค์เป็นช่อง A1 เช่น /la:n¹/

/la:n²⁵/ 'หลาน', /hiw¹/ [hiw²⁵] 'หิว' และปรากฏในคำพยางค์ตาย เสียงสั้น ช่อง DS123 เช่น /tok¹/ [tok²⁵] 'ตก', /jot¹/ [jot²⁵] 'หยด'

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น - ตก [231] มีรูปแปดคือ เสียงต่ำ - ขึ้น - ตก [131/121] ปรากฏในคำพยางค์

เป็น ช่อง A234 เช่น /kaw²/ [kaw²³¹] ‘เกา’, /h²e:/ [h²³¹e:] ‘เท’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 เป็นเสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ตก [21] มีรูปแปรคือ เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น - ตก [232] ปรากฏในคำพยางค์เป็น ช่อง B1234 เช่น /pan³/ [pan²¹] ‘ปัน’, /hɔ:n³/ [hɔ:n²¹] ‘ร่อน’ และปรากฏในคำพยางค์ตาย เสียงสั้น ช่อง DS4 เช่น /tʰup³/ [tʰup²¹] ‘ทุบ’, /wat³/ [wat²¹] ‘วัด’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงกลาง - ขึ้น - ตก [354] มีรูปแปรคือ เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น - ตก [254] และเสียงต่ำ - ขึ้น - ตก [154] ปรากฏในคำพยางค์เป็น ช่อง C1 เช่น /kʰa:m⁴/ [kʰa:m³⁵⁴] ‘ข้าม’, /kʰun⁴/ [kʰun³⁵⁴] ‘ขึ้น’ และปรากฏในคำพยางค์ตาย เสียงยาว ช่อง DL123 เช่น /piak⁴/ [piak³⁵⁴] ‘เปียก’, /pɔ:t⁴/ [pɔ:t³⁵⁴] ‘ปอด’

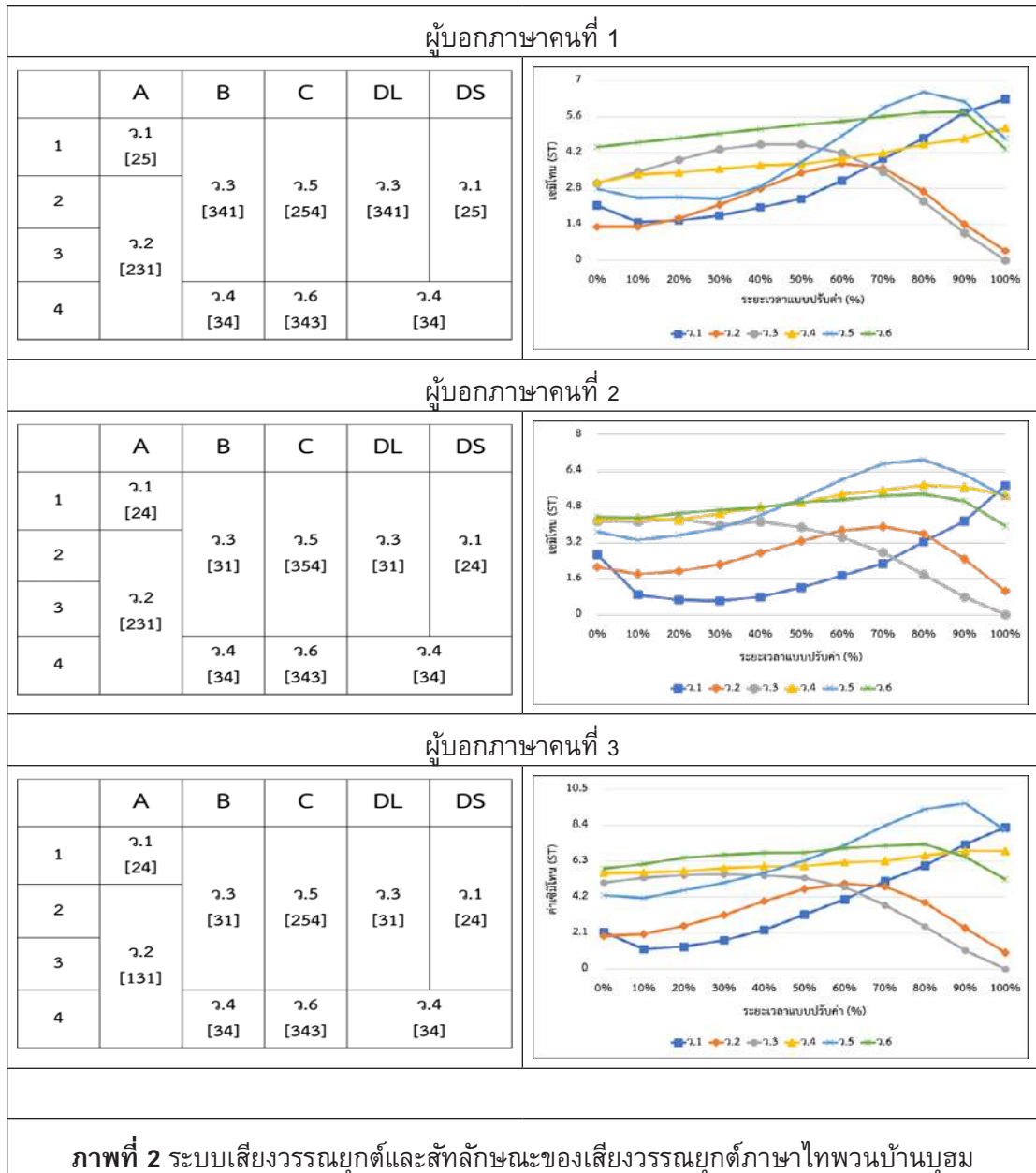
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 เป็นเสียงต่ำระดับ [11] มีรูปแปรคือ เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้นระดับ [233] ปรากฏในคำพยางค์เป็น ช่อง C234 เช่น /ton⁵/ [ton¹¹] ‘ตัน’, /kuŋ⁵/ [kuŋ¹¹] ‘กุง’

และปรากฏในคำพยางค์ตาย เสียงยาว ช่อง DL4 เช่น /tʰa:k⁵/ [tʰa:k¹¹] ‘ทาก’, /nɔ:k⁵/ [nɔ:k¹¹] ‘นอก’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยเสียง สามารถเกิดในพยางค์เป็นได้ทุกหน่วยเสียง ส่วนในพยางค์ตาย วรรณยุกต์ที่ 1 สามารถปรากฏร่วมกับพยางค์ตายเสียงสั้น วรรณยุกต์ที่ 3 สามารถปรากฏร่วมกับพยางค์ตายเสียงสั้น วรรณยุกต์ที่ 4 สามารถปรากฏร่วมกับพยางค์ตายเสียงยาว และวรรณยุกต์ที่ 5 สามารถปรากฏร่วมกับพยางค์ตายเสียงยาว

2. ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยพวนบ้านนุฮม

จากการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยพวนบ้านนุฮม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย พบว่า ภาษาไทยพวนบ้านนุฮมมีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง มีการแยกเสียงเป็นแบบ A1-234, B123-4, C123-4, DL123-4 และ DS123-4 มีการรวมเสียงวรรณยุกต์เป็นแบบ A1=DS123, B123=DL123 และ B4=DL/DS4 โดยมีรายละเอียด ดังภาพที่ 2

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านนุ้ม สามารถอธิบายสัญลักษณ์ได้ ดังนี้

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1 เป็นเสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น [25] มีรูปแปรคือ เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น [24] ปรากฏในคำพยางค์เป็น ช่อง A1 เช่น /fon¹/ [fon²⁵] ‘ฝน’, /sɛ:¹/

[sɛ:²⁵] ‘แสง’ และปรากฏในคำพยางค์ตาย เสียงสั้น ช่อง DS123 เช่น /hot¹/ [hot²⁵] ‘หัด’, /nak¹/ [nak²⁵] ‘หนัก’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2 เป็นเสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น - ตก [231] มีรูปแปรคือ เสียงต่ำ - ขึ้น - ตก [131] ปรากฏในคำพยางค์เป็น

ช่อง A234 เช่น /dan²/ [dan²³¹] ‘ดั่ง’, /tem²/ [tem²³¹] ‘เต็ม’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3 เป็นเสียงกลาง - ขึ้น - ตก [341] มีรูปแปรคือ เสียงกลาง - ตก [31] ปรากฏในคำพยางค์เป็น ช่อง B123 เช่น /ba:³/ [ba:³⁴¹] ‘ป่า’, /fa:³/ [fa:³⁴¹] ‘ฝ่า’ และปรากฏในคำพยางค์ตาย เสียงยาว ช่อง DL123 เช่น /sa:k³/ [sa:k³⁴¹] ‘สัก’, /pe:t³/ [pe:t³⁴¹] ‘แปด’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4 เป็นเสียงกลาง - ขึ้น [34] ปรากฏในคำพยางค์เป็น ช่อง B4 เช่น /p^ho:⁴/ [p^ho:³⁴] ‘พ่อ’, /me:⁴/ [me:³⁴] ‘แม่’ และปรากฏในคำพยางค์ตาย เสียงยาว และเสียงสั้น ช่อง DL4 และ DS4 เช่น /ɽx:k⁴/ [ɽx:k³⁴] ‘ลึก’, /sak⁴/ [sak³⁴] ‘ซัก’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5 เป็นเสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น - ตก [254] มีรูปแปรคือ เสียงกลาง - ขึ้น - ตก [354] ปรากฏในคำพยางค์เป็น ช่อง C123 เช่น /hiw⁵/ [hiw²⁵⁴] ‘หิว’, /kiŋ⁵/

[kiŋ²⁵⁴] ‘กลิ้ง’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6 เป็นเสียงกลาง - ขึ้น - ตก [343] ปรากฏในคำพยางค์เป็น ช่อง C4 เช่น /mo:⁶/ [mo:³⁴³] ‘โม’, /ɽo:m⁶/ [ɽo:m³⁴³] ‘ย่อม’

หน่วยเสียงวรรณยุกต์ทั้ง 6 หน่วยเสียง สามารถเกิดในพยางค์เป็นได้ทุกหน่วยเสียง ส่วนในพยางค์ตาย วรรณยุกต์ที่ 1 สามารถปรากฏร่วมกับพยางค์ตายเสียงสั้น วรรณยุกต์ที่ 3 สามารถปรากฏร่วมกับพยางค์ตายเสียงยาว และวรรณยุกต์ที่ 4 สามารถปรากฏร่วมกับพยางค์ตายเสียงยาวและเสียงสั้น

3. การเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยวนที่พูดในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย

จากการวิเคราะห์ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยวนบ้านกลาง และภาษาไทยวนบ้านนุ้มพบว่า มีความแตกต่างกันทั้งจำนวนหน่วยเสียง และการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ ดังภาพที่ 3

ภาษาไทยวนบ้านกลาง						ภาษาไทยวนบ้านบ่อหม											
B≠DL						B=DL											
	A	B	C	DL	DS		A	B	C	DL	DS						
1	ว.1	ว.3	ว.4		ว.1	1	ว.1	ว.3	ว.5	ว.3	ว.1						
2	ว.2		ว.5			2	ว.2										
3						3											
4				ว.3	4	ว.4	ว.6	ว.4									

ภาพที่ 3 ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทยวนบ้านกลางและภาษาไทยวนบ้านบ่อหม

จากภาพ ผู้วิจัยจะอธิบายการแยกเสียงรวมเสียง และยึดสัญลักษณ์ของผู้บอกภาษาคคนที่ 1 ในการอธิบายการเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ รายละเอียดดังนี้

ภาษาไทพวนบ้านกลางมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A เป็นแบบ A1-234 วรรณยุกต์ในช่อง B เป็นแบบ B1234 (ไม่มีการแยกเสียง) วรรณยุกต์ในช่อง C เป็นแบบ C1-234 วรรณยุกต์ในช่อง DL เป็นแบบ DL123-4 และวรรณยุกต์ในช่อง DS เป็นแบบ DS123-4 ส่วนการรวมเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A1 มีการรวมเสียงกับ DS123 ($A1=DS123$) วรรณยุกต์ในช่อง B1234 มีการรวมเสียงกับ DS4 ($B1234=DS4$) วรรณยุกต์ในช่อง C1 มีการรวมเสียงกับ DL123 ($C1=DL123$) และวรรณยุกต์ในช่อง C234 มีการรวมเสียงกับ DL4 ($C234=DL4$)

ภาษาไทพวนบ้านนุสมมีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A เป็นแบบ A1-234 วรรณยุกต์ในช่อง B เป็นแบบ B123-4 วรรณยุกต์ในช่อง C เป็นแบบ C123-4 วรรณยุกต์ในช่อง DL เป็นแบบ DL123-4 วรรณยุกต์ในช่อง DS เป็นแบบ DS123-4 ส่วนการรวมเสียงวรรณยุกต์ในช่อง A1 มีการรวมเสียงกับ DS123 ($A1=DS123$) วรรณยุกต์ในช่อง B123 มีการรวมเสียงกับ DL123 ($B123=DL123$) วรรณยุกต์ในช่อง B4 มีการรวมเสียงกับ DL/DS4 ($B4=DL/DS4$)

สัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านนุสม มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) วรรณยุกต์ช่อง A คำพยางค์เป็นในแต่ละถิ่นมีสัญลักษณ์ ดังนี้

1.1) ภาษาไทพวนบ้านกลาง แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ A1 เป็นวรรณยุกต์

ที่ 1 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น [25] และ A234 เป็นวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น - ตก [231]

1.2) ภาษาไทพวนบ้านนุสม แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ A1 เป็นวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น [25] และ A234 เป็นวรรณยุกต์ที่ 2 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น - ตก [231]

วรรณยุกต์ช่อง A	ภาษาไทพวน บ้านกลาง	ภาษาไทพวน บ้านนุสม
	ภาษาไทพวน	ภาษาไทพวน
ทุ	↘	↘
ปี่	↘	↘
ปิ่น		
มือ		

ภาพที่ 4 เปรียบเทียบสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์ช่อง A

จากภาพ สรุปได้ว่าวรรณยุกต์ช่อง A ภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านนุสม เหมือนกันทั้งการแยกเสียงรวมเสียงและสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์

2) วรรณยุกต์ช่อง B คำพยางค์เป็นในแต่ละถิ่นมีสัญลักษณ์ ดังนี้

2.1) ภาษาไทพวนบ้านกลาง ไม่มีการแยกเสียงวรรณยุกต์ในช่อง B มีเสียงเดียวคือ B1234 เป็นวรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ตก [21]

2.2) ภาษาไทพวนบ้านนุสม แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ B123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลาง - ขึ้น - ตก [341] และ B4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง - ขึ้น [34]

วรรณยุกต์ช่อง B \ ภาษาไทพวน	ภาษาไทพวน บ้านกลาง	ภาษาไทพวน บ้านบูน
วรรณยุกต์ช่อง B		
ไผ่	L	h
ป่า		
ป่า		
ฟือ		h

ภาพที่ 5 เปรียบเทียบสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์ช่อง B

จากภาพสรุปได้ว่าวรรณยุกต์ช่อง B ภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านบูนมีความแตกต่างกันทั้งการแยกเสียงรวมเสียงและสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์

4) วรรณยุกต์ช่อง C คำพยางค์เป็นในแต่ละถิ่นมีสัญลักษณ์ ดังนี้

4.1) ภาษาไทพวนบ้านกลาง แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ C1 เป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง - ขึ้น - ตก [354] และ C234 เป็นวรรณยุกต์ที่ 5 เสียงต่ำระดับ [11]

4.2) ภาษาไทพวนบ้านบูน แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ C123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 5 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น - ตก [254] และ C4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 6 เสียงกลาง - ขึ้น - ตก [343]

วรรณยุกต์ช่อง C \ ภาษาไทพวน	ภาษาไทพวน บ้านกลาง	ภาษาไทพวน บ้านบูน
วรรณยุกต์ช่อง C		
ข้าว	L	h
ป่า		
ป่า		
น้ำ		h

ภาพที่ 6 เปรียบเทียบสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์ช่อง C

จากภาพสรุปได้ว่าวรรณยุกต์ช่อง C ภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านบูนมีความแตกต่างกันทั้งการแยกเสียงรวมเสียงและสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์

5) วรรณยุกต์ช่อง DL คำพยางค์ตาย เสียง ยาว ในแต่ละถิ่นมีสัญลักษณ์ ดังนี้

5.1) ภาษาไทพวนบ้านกลาง แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ DL123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง - ขึ้น - ตก [354] และ DL4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 5 เสียงต่ำระดับ [11]

5.2) ภาษาไทพวนบ้านบูน แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ DL123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลาง - ขึ้น - ตก [341] และ DL4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง - ขึ้น [34]

วรรณยุกต์ช่อง DL \ ภาษาไทพวน	ภาษาไทพวน บ้านกลาง	ภาษาไทพวน บ้านบูน
วรรณยุกต์ช่อง DL		
ขาด	h	h
ปอด		
แดด		
มืด	L	h

ภาพที่ 7 เปรียบเทียบสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์ ช่อง DL

จากภาพสรุปได้ว่าวรรณยุกต์ช่อง DL ภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านบูนมีการแยกเสียงรวมเสียงเหมือนกันส่วนสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์มีความแตกต่างกันวรรณยุกต์ช่อง DS คำพยางค์ตาย เสียงสั้น ในแต่ละถิ่นมีสัญลักษณ์ ดังนี้

ภาษาไทพวนบ้านกลาง แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ DS123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น [25] และ DS4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 3 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ตก [21]

ภาษาไทพวนบ้านบุสม แยกเป็น 2 หน่วยเสียง ได้แก่ DS123 เป็นวรรณยุกต์ที่ 1 เสียงกลางค่อนข้างต่ำ - ขึ้น [25] และ DS4 เป็นวรรณยุกต์ที่ 4 เสียงกลาง - ขึ้น [34]

วรรณยุกต์ของ DS	ภาษาไทพวนบ้านกลาง	ภาษาไทพวนบ้านบุสม
หมด	↗	↗
กบ		
เบ็ด		
นก	↘	↘

ภาพที่ 8 เปรียบเทียบสัญลักษณ์เสียงวรรณยุกต์ ช่อง DS

จากภาพสรุปได้ว่าวรรณยุกต์ช่อง DS ภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านบุสมมีการแยกเสียงรวมเสียงเหมือนกัน สัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DS123 เหมือนกัน ส่วนสัญลักษณ์ของเสียงวรรณยุกต์ในช่อง DS4 มีความแตกต่างกัน

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปรียบเทียบระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนที่พูดในอำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ได้แก่ หมู่บ้านกลาง ตำบลปากคม และหมู่บ้านบุสม ตำบลบุสม สามารถสรุปและอภิปรายผลได้ดังนี้

ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลาง มีจำนวนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 5 หน่วยเสียง มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234, B1234 (ไม่มีการแยกเสียง) C1=DL123 และ C234=DL4 ส่วนบ้านบุสม มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234 C123-4 B123=DL123 และ B4=DL/DS4

จากการเปรียบเทียบรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านบุสม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย กับงานวิจัยของ พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล (2562) ที่ได้ระบุความแตกต่างของภาษาพวนและภาษาลาวไว้อย่างชัดเจน คือ ในภาษาไทพวนจะมีวรรณยุกต์ช่อง B=DL กล่าวคือ B123=DL123 และ B4=DL4 ส่วนในภาษาลาวเป็นแบบ B≠DL กล่าวคือ C1=DL123 และ C234=DL4 ซึ่งความแตกต่างของการแยกเสียงรวมเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลางและบ้านบุสมมีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเจน สรุปได้ดังภาพที่ 9

วรรณยุกต์		บ้านกลาง	บ้านบุสม
แนวตั้ง	A	A1-234	A1-234
	B	B1234	B123-4
	C	C1-234	C123-4
	DL	DL123-4	DL123-4
	DS	DS123-4	DS123-4

วรรณยุกต์		บ้านกลาง	บ้านบุสม
แนวนอน	B≠DL	B=DL	
	A1=DS123	A1=DS123	
	B1234=DS4	B123=DL123	
	C1=DL123	B4=DL/DS4	
	C234=DL4		

ภาพที่ 9 เปรียบเทียบการแยกเสียงรวมเสียงภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านบุสม

เมื่อพิจารณาจากระบบเสียงวรรณยุกต์ ภาษาไทพวนบ้านกลางและภาษาไทพวนบ้านบวม จะเห็นได้ว่าบ้านบวมยังคงรักษาภาษาไทพวนดั้งเดิมไว้ได้เป็นอย่างดีตามเกณฑ์การแยกภาษาพวนกับภาษาลาวดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น (พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2562) ซึ่งจากประวัติการอพยพที่ได้กล่าวในบทนำเห็นได้ว่าชาวไทพวนอพยพมาตั้งหลักแหล่งที่บ้านบวมเป็นที่แรกก่อน และไทพวนบางกลุ่มได้ย้ายหลักแหล่งไปยังบ้านกลาง จึงอาจกล่าวได้ว่าบ้านบวมยังคงรักษาอัตลักษณ์การใช้ภาษาดั้งเดิมไว้ได้ดีกว่ากลุ่มที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐาน ทั้งนี้ การอพยพเคลื่อนย้ายถิ่นฐานเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของภาษาได้ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548) และเมื่อนำระบบเสียงวรรณยุกต์ไปเปรียบเทียบกับภาษาไทพวนถิ่นอื่น พบว่ามีลักษณะคล้ายกับภาษาไทพวนอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ของบราวน์ (Brown, 1965) กล่าวคือ มีหน่วยเสียงวรรณยุกต์ 6 หน่วยเสียง มีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234 B123-4 C123-4 DL/DS123-4 B123=DL123 และ B4=DL4 ส่วนภาษาไทพวนบ้านกลางนั้นมีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงของวรรณยุกต์ช่อง

B≠DL และ B1234 (ไม่มีการแยกเสียง) C1=DL123 และ C234=DL4 ซึ่งเป็นลักษณะที่สอดคล้องกับลักษณะเด่นของภาษาลาว (พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล, 2562) และเมื่อนำไปเปรียบเทียบกับภาษาไทพวนถิ่นอื่น ๆ ยังพบว่า ระบบเสียงวรรณยุกต์ภาษาไทพวนบ้านกลางมีระบบวรรณยุกต์ไม่เหมือนภาษาไทพวนถิ่นอื่น แต่มีรูปแบบการแยกเสียงรวมเสียงคล้ายกับภาษาเลย ในงานของ ศุภกิต บัวขาว (2561) ศึกษาวรรณยุกต์ภาษาเลย อำเภอเชียงคาน พบมีการแยกเสียงรวมเสียงแบบ A1-234 B1234 C1=DL123 และ C234=DL4 ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับภาษาไทพวนบ้านกลาง จึงอาจสันนิษฐานได้ว่าบ้านกลางอยู่ในพื้นที่ที่ถูกล้อมรอบด้วยผู้พูดภาษาเลย ซึ่งเป็นภาษาที่มีศักดิ์ศรีมากกว่า สอดคล้องกับสมมติฐานของผู้วิจัยที่ว่า ผู้พูดภาษาไทพวนอาจได้รับอิทธิพลของภาษาถิ่นข้างเคียง จากการสัมผัสภาษา (language contact) ของภาษาเลย จึงมีผลต่อผู้พูดภาษาไทพวน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของภาษาสามารถเกิดขึ้นได้เสมอตามกาลเวลา โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก อันเกิดจากปัจจัยทางสังคม (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2548)

เอกสารอ้างอิง

- กศน.อำเภอเชียงคาน. (2553). *ประวัติศาสตร์หมู่บ้านและชุมชนในจังหวัดเลย อำเภอเชียงคาน*. รุ่งแสงธุรกิจการพิมพ์.
- เจ้าคำหลวง หน่อคำ. (2555). *ประวัติศาสตร์เมืองพวน* (พันธุ์ทิพย์ ชีระเนตร และสมชาย นิลอาธิ, ผู้แปล). ศาลามโหสถ.
- จุนพรรณ รูปหอม. (2560). *การแปรของวรรณยุกต์ตามตัวแปรอายุในภาษาไทพวน อ.เชียงคาน จ.เลย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
- ณชาภุญ สิงห์เสนา. (2556). *การใช้คำลงท้ายของชาวไทยพวน: บ้านบวม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยขอนแก่น].
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2546). *การเปลี่ยนแปลงของวรรณยุกต์: กรณีศึกษาภาษากลุ่มลาว* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย].
- พิณรัตน์ อัครวัฒนากุล. (2562). “พวน” ไม่ใช่ “ลาว”: หลักฐานทางภาษาศาสตร์ด้านคำศัพท์และเสียงเพื่อยืนยันความแตกต่างระหว่างภาษา. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 36(1), 1-31.

- โพธิ์ แคมลำเจียก. (2537). *ตำนานไทยพวน: เรื่องเล่าเก่าแก่*. สัมผัสสาร (ดอกหญ้า).
- เรืองเดช ปันเขื่อนขันธ์. (2531). *ภาษาถิ่นตระกูลไทย (พร้อมทั้งภาษาตระกูลต่าง ๆ ในประเทศไทย)*. สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศุภกิต บัวขาว. (2561). การแปรของวรรณยุกต์ภาษาเลย อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์*, 35(2), 304-330.
- สมทรง บุรุษพัฒน์. (2543). *ภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น*. เอกพิมพ์ไท.
- อดุลย์เดช ดิยะบุตร. (2553). *เมืองเลยที่เรารัก*. โรงพิมพ์ประมวลวิทยา.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2548). *ภาษาในสังคมไทย ความหลากหลาย การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนา* (พิมพ์ครั้งที่ 4). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรรถวิทย์ รอดเจริญ, อุบลวรรณ สอนมาลี และประเทือง ทินรัตน์. (2559). การศึกษาเชิงสำรวจ: การสัมผัสภาษาของผู้พูดภาษาไตหย่า อำเภอซินผิง มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 24(46), 331-347.
- Brown, J. M. (1965). *From ancient Thai to modern dialects*. Social Science Association Press of Thailand.
- Gedney, W. J. (1972). A checklist for determining tones in Tai dialects. In M. E. Smith (Ed.), *Studies in linguistics in honor of George L. Trager* (pp. 423-437). Moulton.

เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายควบคุมการขอทานของไทย

Conditions Related to the Policy Formulation of Beggar Control in Thailand

สุรศักดิ์ วงศ์ษา¹ และ วรเมธ ยอดบุญ²

Surasak Wongsas¹ and Worameta Yodboon²

Received: 18 may 2024

Revised: 20 November 2024

Accepted: 4 December 2024

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาเงื่อนไขที่มีความเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายควบคุมการขอทานของไทย วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพถูกนำมาใช้เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน ร่วมกับการศึกษาเชิงเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์เชิงลึก ภายหลังการเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จสิ้นผู้ศึกษาใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความตามบริบทและนำเสนอด้วยการพรรณนาแบบสรุปความโดยผ่านการตรวจสอบความถูกต้องแบบสามเส้า ผลการศึกษาพบว่าเงื่อนไขที่เชื่อมโยงกับการกำหนดนโยบายควบคุมการขอทานมี 3 ประการ ดังต่อไปนี้ ประเด็นแรก คือ องค์ประกอบของปัญหา โดยปัญหาการขอทานมีส่วนสัมพันธ์กับความต้องการในการมีชีวิตรอด ความขาดแคลนจากความยากจน และความไม่พึงพอใจต่อการเข้าไม่ถึงระบบการบริการของรัฐ ประเด็นที่สอง คือ ความสอดคล้องของปัญหากับค่านิยมของรัฐ ซึ่งเกี่ยวกับความต้องการของรัฐในการพัฒนาประเทศให้เป็นสมัยใหม่ โดยนำแนวคิดจากต่างประเทศมาเป็นต้นแบบในการปรับปรุงกฎหมาย และประเด็นที่สาม คือ ความเป็นพลวัตของปัญหา โดยรูปแบบการขอทานสามารถแบ่งพัฒนาการของความเปลี่ยนแปลงจากระดับพื้นฐานมาสู่ระดับซับซ้อน ผลของเงื่อนไขดังกล่าวจึงผลักดันให้ปัญหาการขอทานกลายเป็นประเด็นเชิงนโยบายซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นให้ภาครัฐกำหนดนโยบายควบคุมการขอทานผ่านพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ.2559 โดยมีหลักการพื้นฐานเพื่อมุ่งปรับเปลี่ยนกฎหมายให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก การจำแนกความแตกต่างระหว่างผู้ทำการขอทานและผู้แสดงความสามารถ ตลอดจนถึงการกำหนดบทลงโทษต่อผู้แสวงหาประโยชน์จากผู้ทำการขอทาน สำหรับข้อเสนอแนะต่อการศึกษาในอนาคต เห็นควรความสำคัญกับกลุ่มผลประโยชน์เนื่องจากมีบทบาทสำคัญในการผลักดันวาระนโยบายให้กลายเป็นประเด็นปัญหาสังคมอันเป็นที่รับรู้ในวงกว้าง นอกจากนี้สภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการขอทานยังเป็นปัจจัยผลักดันเกิดกระบวนการกลายเป็นปัญหาทางนโยบาย (Policy Problematization)

คำสำคัญ: การกำหนดนโยบาย, นโยบายควบคุมการขอทาน, ขอทาน

¹ คณะพัฒนาสังคมและยุทธศาสตร์การบริหาร สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, อีเมลล์: surasak_wongsas_uk@hotmail.com

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษรศาสตร์, อีเมลล์: worameta.y@ku.th

¹ Graduate School of Social Development and Management Strategy, National Institute of Development Administration(NIDA)

² Lecturer of Public Administration at Faculty of Liberal Arts and Management Sciences, Kasetsart University

Abstract

This study investigates conditions related to the formation of beggar control policy in Thailand. A qualitative research approach was used to gather data from 15 key informants through in-depth interviews, observation and documentary study. After data collection, the researcher used a contextual interpretation method to analyze the data and present it as a descriptive summary with triangulation. The findings are divided into three conditions related to the policy formulation. The first issue is the problem's components, which are created by numerous factors relating to survival necessities, scarcity due to poverty, and unhappiness with the inaccessibility of government services, hurting the quality of life. The second issue is the compatibility of the problem with state ideals in relation to the requirements of the government to modernize the nation. Thus, the notion of beggar reduction from outside was used as a model to enhance the legislation for addressing begging issues. The third issue is the problem's dynamics. The evolution of begging may be classified from basic to advanced levels. However, due to these circumstances, the difficulties of begging have become a policy issue for which the public sector must develop a control strategy with the control of the Begging Act, 2016. This policy problem seeks to reduce the number of beggars and prevent people from becoming beggars. Moreover, this will result in the efficiency of policy execution. In Future studies, research recommendations should pay attention to interest groups because their policy roles are important in pushing the policy agenda to become a problem issue. Moreover, the environment related to begging problems is also a driving factor that turns into a policy problematization.

Keywords: Policy Formulation, Beggar Control Policy, Beggars

Introduction

Begging means asking someone for money or property by using the methods of verbal request, messages, physical expressions, and performance to make people feel pity and then people will hand over the property (Behravan, 1991; Ahamdi, 2010). In Thailand, A survey report conducted by the Department of Social Development and Welfare (2023) about the statistics of beggars in bangkok was found that there were only 404 beggars in 2021. After that, it was found that there were over 1,292 beggars in 2023. Then, it reflected

that the number of beggars has increased more than 3 percent per year (Department of Social Development and Welfare, 2023). Furthermore, the problems of begging have also led to several social problems such as human trafficking (Gallagher, 2010; Russell, 2018) and poverty (Hartley, 2009; Aufseeser, 2017). Therefore, it found that Thailand was presented through the Trafficking in Person Report (TIP Report). As ranked Tier 3 level in the report, it was showed that there were more than 595 people who were forced to become beggars in 2014 (Chirawat, 2017).

At present, the appearance of begging has changed from the past dramatically. It began with begging for subsistence to respond their needs. (Smith, 2005). In addition, a major purpose of begging for subsistence was due to the poverty in Thailand, mostly in North and Northeast region (Parnwell, 1988; Rodrigues & Rueanthip, 2019). Department of Social Development and Welfare (2023) reveals that from October 2014 to October 2020, there were a total of 5,587 beggars in these regions. Among these, 3,504 were Thai beggars, and 2,083 were foreign beggars. It reflects underlying issues related to illegal immigration along Thailand's borders with neighbouring countries such as Cambodia, Laos, and Burma. This phenomenon is closely tied to human trafficking. Also, the locals in these regions will refrain from farming and travel to the capital to become beggars. After the harvest season arrives, these locals will migrate back to their homeland for farming again (Hailu, 2017). After that, the begging for subsistence was developed to become a begging business that bring people to be beggars. Moreover, the begging business possesses a unified management process starting with having brokers to supply beggars, arranging a delivery service, providing foods, and sharing income from begging. Besides, the begging business groups utilize communication technology to coordinate and immigrate foreign beggars into the country. In addition, there is a follow-up to the news of global society in order to escape from officer's arrestment. Due to the severity of begging problem, it has been encouraging

to become the policy issue of the government. The government's policy statement to the National Legislative Assembly on September 12, 2014 announced that

"... Preventing and resolving the problems such as human trafficking, fugitives, abuse of foreign workers, sex tourism, and begging. It will be conducted by improving the imperative laws and regulations as well as increasing the rigorousness of investigation..." Government's policy statement on September 12, 2014

After, the National Legislative Assembly proposed to improve the principle of begging control law in 2016. Due to the illegal exploitation of beggars, those take advantage of physical weakness, intelligence, capabilities, and mental state from other people affect to the peace and order in the country. Also, the control of begging act 1941 has been enforced for a long time and it has contained inappropriate content for the current situation.

As mentioned, the researcher is suspicious that what conditions related to the policy process for controlling beggars and how those conditions led to policy formulation as control of begging act, 2016. The study results will support to understand the elements that encourage the problem of begging to be determined as beggar control policy in Thailand. Its main purposes are to prevent begging, to distinguish the difference between beggars and talent performers, and to establish the rigorous criminal penalties for the exploiters leading Thailand into a beggar-free area in the future sustainably.

Literature Review

The policy formulation is considered as an initial stage of policy process. Also, this stage indicates the attributes of problem that how much the severity and effect influence a number of people. When the government pays attention on those problems, it is called as a "Policy issue" (Weldeslassie, 2021). Therefore, the conditions of policy formulation will support the public issues to gain government's attention and then it will lead to the policy determination which requires to contain at least three sections with the following details (Mattocks, 2021).

Firstly, Components of the Problem is important things that require to consider in the policy formulation because understanding of what is problematic or unproblematic is based on the explanation from those who is policy entrepreneurs. Thus, becoming public problems is mainly derived from the individual perception that one thing is problematic. It is caused by the interconnection of components such as need, deprivation, and dissatisfaction. When, three components have co-relation, it will drive the social problems to be more serious and sufficient for becoming a policy issue that decision makers will determine the policy to solve those problems (Patterson & Donsbagh, 1996).

Secondly, Consistency of the Problem with State Values was viewed that all social problems relate to values inevitably because it was considered as the determination to generate the preferences based on needs and satisfaction when people choose something to

explain why they desire one thing and reject one thing (Morck, 2014). Thus, it depended on the decision's politicians or governor through value-based judgement that which social problem should be determined to become a policy.

Lastly, Dynamics of the Problem was explained the attributes of problem can be changed by the time and environment continuously. According to the attitude, it was viewed that the dynamic social problems were different from the occurrence of continual problem over a period. Also, the attributes of problem can also be perceived and demonstrated empirically. (Cumming & Collier, 2005).

In addition, Human trafficking is a transnational crime that operates through extensive networks across various regions, posing significant social and economic security challenges for countries. Pearson (2003) defines relationship between human trafficking and begging as the movement of individuals through deception or coercion to exploit them, while Kaewkun (2000) views it as the act of procuring, transporting, transferring, buying, selling, or receiving individuals using seduction, force, or threats. This exploitation places individuals into servitude, often involving unpaid labor, domestic work, sex work, or begging, thereby subjecting them to conditions of slavery away from their home areas. These definitions highlight the exploitative and coercive nature of human trafficking, underscoring its profound impact on victims and the broader societal challenges it poses. Efforts for combating human trafficking require

comprehensive strategies that address its root causes, dismantle criminal networks, and protect the rights and well-being of vulnerable individuals subjected to exploitation and abuse.

Research Methodology

According to this study, it was utilized the qualitative research methodology that emphasizes on three conditions of formulating the beggar control policy including the components of the problem, the consistency of the problem with state values, and the dynamics of the problem. For selecting the key informants, the purposive sampling was used and there were 15 informants that can be distinguished into 3 groups including 5 committees from Extraordinary Committee Considering the control of begging act

2016, 5 officers from Department of Social Development and Welfare, and 5 people from interest groups such as beggars, talent performers, and NGOs. Furthermore, there were three methods of data collection including documentary study, participatory observation and in-depth interview. After gathering the data, the researcher conducted three steps of data analysis starting with (1) data organization through the placement of corresponding “Word”, “Phrase”, and “Sentence” into the same category, (2) data display which is the connection of data that is organized and described the definition by the interpretation, and (3) finding the conclusions and validation that need to reach the point by relying on an inspection method of triangulation to confirm the study results.

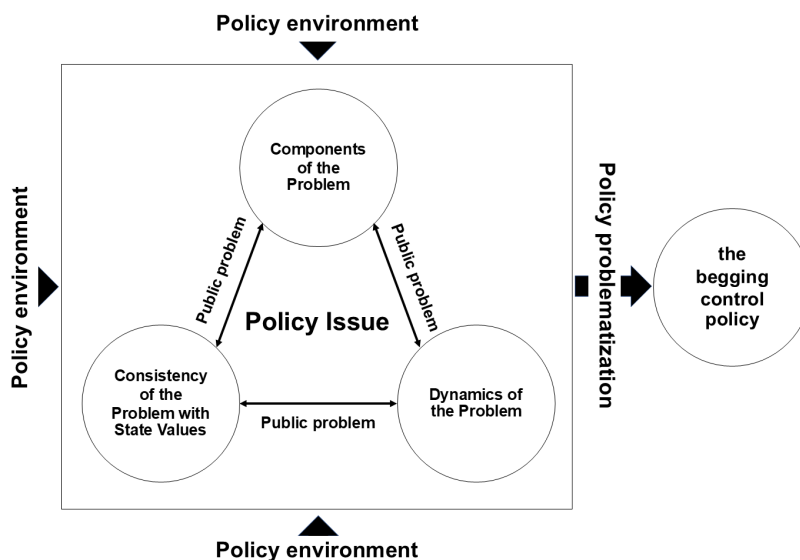

Figure 1 Conceptual Framework of the Study

Ethic approval

This study was approved by the Ethics Committee in Human Research, National Institute of Development Administration, on September 22, 2020 (Certificate of approval no. 2020/0069).

Results

According to relation between conditions of the problem and policy formulation that gain attention from the government in driving these to become a policy issue, there are three attributes based on the study results as follows.

1. Components of the Problem

According to the study, it was found that the attributes of begging problem are occurred in the form of need, deprivation, and dissatisfaction. In addition, the correlation of components influences to formulate the beggar control policy. The first attribute is a need. The cause of begging problem is derived from needs with regard to the need of peaceful survival. Likewise, the begging problem is derived from the incapability to meet the need adequately such as lack of unstable accommodation, insufficient foods for consumption, and so on. The conditions which are derived from the need of survival in the basic level will enforce people to beg. Some beggars state that

"The poverty makes me feel hopeless. The last choice is being beggars for preventing the death. Sometimes, I sleep at bus stops and train stations due to choiceless. If I got enough necessities for basic living, I

would not be a beggar."

beggar (December 17, 2020), key informant

The second attribute is deprivation, and this element relate to the need. Also, the scarcity is considered as a condition that there is insufficiency of essential necessities for basic living. Therefore, this scarcity is caused by the poverty. According to the documentary study, it was found that there were 5.4 million people (7.79%) suffering in the poverty in 2007 (Office of the National Economic and Social Development, 2007). Moreover, the beggars were engaged in agriculture and often suffered in natural uncertainties. Also, it was found that there were 727 beggars from the southern region followed by the north-eastern region and the north region with 459 and 258, respectively. This would mean that the proportion of poor people can be divided by region and the proportion of beggars demonstrates the consistency between poverty and beggar. After in-dept interview, three social activists who have work experience about the begging problem state that

"In the capital city of Thailand, we will see beggars who immigrate from north and northeast provinces. Most of them are engaged in agriculture and often suffered from poverty."

social activist (December 20, 2020), key informant

The third attribute is a dissatisfaction. According to the study, it was found that the dissatisfaction is associated with the need and scarcity which are derived from the

begging problem. This would mean that individuals have a demand for a good quality, but they suffer in the poverty and lack of essential necessities for living. Furthermore, it also consists of the inaccessibility of the government's public service system that will alleviate the difficulties of living. Due to individuals who are dissatisfied with the quality of life that they are existing, it generates the behavior that deviates from the social norms and this behavior is called as a beggar behavior. Some opinion on government's service by beggars and officers state that.

"Even, eating is a basic thing, we cannot make a choice what we want to eat due to nothing. [...] I escaped from HPPI because I feel more comfortable to when I am outside"

beggar (December 18, 2020), key informant

"To be inaccessible the welfare service, this problem makes them unsatisfied to government's work. Similarly, we will see customers escaping from HPPI and return to be beggars."

department of social development and welfare office (December 25, 2020r, key informant

2. Consistency of the Problem with State Values

According to the study, it was found that government's viewpoints on the begging problem with regard to the values can become a policy issue including the need of developing a country to become a

modernization. It was found that the law, control of begging act 1941, was cancelled because it has been in force over 83 years and some contents were inappropriate for current social conditions. At the same time, there are changes when the government requires to develop the country into the modernization, especially in laws, rules, and regulations. Two extraordinary committee views that a group of western countries emphasize on talent performers who can achieve to develop the country, and the punishment to the person who seek benefits from beggars will make the begging problem to released.

"We only mentioned beggars in the past; nowadays, we talk about the person who seeks benefits from beggars and performers. [...] So, it is very important to include this issue into new law as well as foreign counties."

extraordinary commission (December 10, 2020), key informant

"...it is particularized to forward control of begging act, 2016 and related regularity. [...] They must adjust the law because world society keep an eye on improvement in Thailand. The new improvement of begging control law is a goal to reduce beggar problems..."

extraordinary commission (December 11, 2020), department of social development and welfare officer (December 7, 2020), and social activist (December 19, 2020), key informant

3. Dynamics of the Problem

According to the study results, it found that the dynamics of begging problem are divided into two forms which demonstrate the development of begging problem from basic level to complex level. The first form is a begging subsistence (basic level). The begging subsistence responded the basic need of human being for survival. When the off-season of farming arrives, these groups of people will travel to the capital and tourist cities for begging such as Bangkok, Chonburi, Chiang Mai, Songkhla, and others. By the time the harvest season arrives, these people will migrate back to their homeland for farming as usual. Some extraordinary committees propose that the basic level of begging is a begging subsistence.

“After finished rice planting, rural people persuade to beg money. They keep money when they starved. Because of the scarcity, it is essential to save their life.”

extraordinary commission (December 11, 2020), key informant

The second form is a begging business (complex level) that has developed from the begging subsistence. The begging business is to bring people for begging through comprehensive management process starting with having brokers to supply beggars, arranging a delivery service, and providing foods, accommodation, and medicine as well as sharing income from begging. Begging emerged as a significant concern which is back in 1994. When the United Nations General Assembly adopted a resolution addressing

trafficking in women and children, it was defined as the movement of individuals within and across borders, often from developing to more economically prosperous countries. This process involves illegal profiteering through the smuggling and transportation of these individuals. Subsequently, in 1995, the Secretary-General of the United Nations reported that the General Assembly broadened its focus beyond human trafficking solely to prostitution. Instead, it began considering other forms of forced labor and exploitation. This shift reflected a growing recognition of the diverse and complex dimensions of human trafficking, underscoring the need for comprehensive international efforts to combat all forms of exploitation and protect vulnerable populations from trafficking and forced labor.

According to the report of child beggars in 2023, it found that there were 371 Cambodian child beggars who were exploited and associated with the offense of human trafficking through a brokerage process that utilizes a buy-sell method or renting children and infants from poor families. Also, begging workers will earn an average of 500 – 1,000 THB per day. In addition, the change of begging problem is caused by the person who seek benefits from beggars. After in-depth interview from 3 groups of key informants, it was interactively showed that the begging problem is changing from begging subsistence to seek business benefits that those need to be punished by law to reduce the circle of begging.

“Beggar situation has been extremely changed. [...] The business only has a good management, It will make a lot of money. Thus, this people will be blamed by the law as well as beggars.”

social activist (December 18, 2020), department of social development and welfare officer (December 5, 2020), and extraordinary committee (December 12, 2020), key informant

The United Nations General Assembly's commitment to combatting human trafficking prompted Thailand to enact the Anti-Trafficking in Persons Act, 2008. This legislation defines human trafficking as the act of procuring, selling, buying, distributing, sending to, taking from, detaining, harbouring, or receiving any person through threats, force, fraud, kidnapping, or abuse of power. It also includes providing money or benefits to patrons to obtain consent for exploitation. Reflecting on historical events, human beings have been commodified similarly to human trafficking through practices such as the slave trade in Portugal, England, France, and other nations, where black Africans were kidnapped and enslaved. This historical context underscores the longstanding existence of human trafficking throughout history, evolving into new forms of slavery over time. Such historical perspectives highlight the enduring challenge of combatting exploitation and trafficking, emphasizing the importance of robust legal frameworks and international cooperation to address this pervasive issue.

The 20th century witnessed the rise of new forms of slavery, commonly

referred to as human trafficking, characterized using financial incentives and coercion to exploit individuals for profit, often involving activities such as sexual exploitation. This exploitation affects people of all races and ethnicities, with traffickers acting as enforcers to facilitate profitable trading. Regarding human trafficking involving begging, a report by The Mirror Foundation in 2012 revealed a distressing situation where a significant number of children were forced into begging across major cities in Thailand, including Bangkok, Chonburi, Rayong, Chiang Mai, and Phuket. Many of these children, primarily from Cambodia, are trafficked and compelled to beg after paying steep commissions ranging from 1,500 to 3,000 baht, exceeding the cost of obtaining a cross-border travel card (Passport). Some of these children are born with disabilities or have fragile physical conditions, forcing them to sell flowers in exchange for money.

This situation brings the government to defined to organize the establishments including 11 Helpless Person Protection Institutes (HPPI) and 77 Protection Centres for the Destitute (PCD). These establishments have the authority to provide the assistance, treatment, physical and mental rehabilitation as well as vocational training for beggars from district level to provincial level. This would mean that PCD have a duty as a protector to prevent the disabled people for being beggars such as offering education about the legal rights of venerable people and the payment of allowance, providing things which are necessary for living, and so on. Nevertheless,

people who enter the cycle of begging can inform their intention to be protected in HPPI. In doing so, the procedure of social work is organized to provide services toward beggars such as personality training, career training, physical and mental training, and others. Therefore, it can be mirrored that the

implementation process of PCD emphasizes on preventing the entry of begging cycle into venerable people while the HPPI pays attention on the treatment of beggars to have an ability of helping themselves which meets the basic needs physically and mentally at the same time.

Table 1 Helpless person protection institutes (HPPIs) and the number of beggars in 2023

Helpless person protection institutes	Province	Areas	Beggar (N)
1. Banmetta HPPI	Nakhon Ratchasima	Northeast	43
2. Preuyai HPPI	Sisaket	Northeast	52
3. Prachuap Khiri Khan HPPI	Prachuap Khiri Khan	South	56
4. Phark Tai HPPI	Nakhon Si Thammarat	South	79
5. San Mahaphon HPPI	Chiang Mai	North	61
6. Wang Thong HPPI	Phitsanulok	North	87
7. Khum Sa Kea HPPI	Phetchaburi	East	47
8. Thap Kwang HPPI	Saraburi	East	74
9. Chai Thanyaburi HPPI	Pathum Thani	Central	166
10. Ying Thanyaburi HPPI	Pathum Thani	Central	132
11. Nonthaburi HPPI	Nonthaburi	Central	189

Therefore, the policy formulation of begging control emphasizes on controlling the behavior of begging. The violators will be guilty and punished through the imprisonment of one month or a fine of less than 10,000 Thai baht (THB) or both. Additionally, if the beggars participate in the protection and quality of life development and then escape, those beggars will be considered that they are still guilty because of begging. Also, those who seek benefits from beggars by using, hiring, asking,

encouraging, instigating, or any methods to make people being a beggar will be punished through the imprisonment of 3 years or a fine of less than 30,000 THB or both. All of policy's main purposes are to prevent begging, to distinguish the difference between beggar and talent performer, and to establish the rigorous criminal penalties for the exploiters in order to lead Thailand into a beggar-free area in the future sustainably.

Conclusion and Discussions

According to the purpose of this study, it intends to understand the conditions related to the determination of Thailand's begging control policy including the components of the problem, the consistency of the problem with the state values, and the dynamics of the problem through the qualitative research methodology to collect data from 15 key informants through documentary study observation and in-depth interview.

As a study result of the first issue, it is found that the components of the problem are derived from the relation between need, deprivation, and dissatisfaction that influence on the policy formulation. This is because all individuals require to reach the necessities for living sufficiently, especially when the individuals suffer in the scarcity arising from the problem of poverty. This is consistent with findings in the work of Khan and Menka (2014) that the quality of life has been caused by poverty. Nevertheless, when the individuals do not reach those needs, it will lead to the dissatisfaction with the quality of life that they are encountering. Consequently, the alternative which is considered as a way of survival for living generates the begging behavior. It is similar to the proposition derived from Shelley (2010) and Namwata et al. (2012) that the components of need, deprivation, and dissatisfaction are a melting point to generate the behavior of begging. Thus, the policy formulation of begging control has emphasized reaching the needs in cases where individuals suffer from a shortage, as well as forbidding

begging to protect the behavior that deviates from social norms at the same time

For the next issue, it is the consistency of the problem with state values. Also, the Members of the National Legislative Assembly proposed the issue that ought to revise the new begging control law such as classifying the difference between beggars and talent performers and determining the punishment toward the exploiters who seek benefits from beggars. In doing so, it intends to be in line with the direction of implementing the begging control policy in overseas where has been found the efficiency of controlling a large number of beggars effectively. Therefore, the purpose of improving the government's begging control policy plays an important role in promoting the development in line with the Western countries as a model of resolving the begging problem to generate the tangible results. In line with the finding of Turnbull (2019) that the values were considered as the determination to generate the preferences based on needs and satisfaction. When the government choose the problem to be resolved by the policy, it has connected between values and policy.

The last issue is the dynamics of the problem. Additionally, the begging can be categorized the attributes of the problem that has been changed by the time into two phases. According to the first phase, it is a begging subsistence that aims to alleviate the starvation of rural people. When the off-season of farming arrives, those people will invite each other to be beggars. And those people will

migrate back to their homeland when entering the season of farming again (Khan & Menka, 2014). For the second phase, it is a begging business which is considered as an occupation to seek benefits from beggars. Thereby, the result stimulates the government to impose that they will get higher penalties than beggars (Russell, 2018). Additionally, it reflects the change on the form of begging based on the time from the basic level that intends to alleviate the starvation to the complex level. This is in line with Vora Sittha (2012) that the first period of poverty was generated severe impacts into Thai society. It was resolved by the policy that is emphasized on the distribution of income such as progressive taxation. After that, the solving direction has been changed to human-cantered solutions. This includes work by Russell (2018) that the government will formulate the policy dynamically when the attributes of problem can be changed by the time and environment continuously. Thus, those policy measures have become a model for the policy formulation of begging control to generate the sustainable effectiveness in the future.

Recommendation

1. Theoretical recommendation

Policy formulation is the starting point of the policy process. In general, the policy process consists of policy formulation. Implementation of policy and policy evaluation. Thus, the policy cycle progresses step by step in a relationship and influences one another. However, there are two conditions in the policy

process that move the policy to the next stage. The first condition is policy structure, which refers to the environment or policy context, such as the characteristics of social problems, societal and economic changes, etc. The second is Policy Agency, which concerns the characteristics of people involved in the policy process, such as the needs of the state. People's expectations, etc. Both elements create policy forces to achieve objectives, and the action result led to the next step.

2. Practical recommendation

In formulating policy, it is necessary to consider the environment and individuals that are related to policy every aspect because the policy makers and policy implementer are the same group of people. Similarly, comprehensive consideration of the policy environment will lead to the formulation of policies, plans, programs, projects and activities that are consistent with the context. Therefore, the connections between policy processes and interest groups will influence each other. For instance, when the policy establishing to control begging related to human trafficking and poverty problems and interest groups have needs to solve those problems, The implementation of policy is also related to the formulation of plans, plans, projects, and activities related to those issues and policy implementors are as well as interest groups.

3. Future Research recommendation

Future research should pay attention to diverse interest groups because their policy roles are important in pushing the policy

agenda to become the problem issue. These results led to the formulation policies of beggar control. Not only policy making's, government officials and civil society groups, are presented in this study, but also private sector agencies in formulation should be considered in the

future. Moreover, the influence of media and technology in a globalized society also plays a role in pushing public policy as a policy tool. These should be highlighted for further studies in the future

References

- Ahamdi, H. (2010). A study of beggars' characteristics and attitude of people towards the phenomenon of begging in the city of Shiraz. *Journal of Applied Sociology*, 39(3), 135-148.
- Aufseeser, D. (2017). *Street children and everyday violence*. Springer.
- Behravan, H. (1991). Description of begging as a social issue in terms of sociology and Islam. *Meshkat Quarterly*, 30(1), 75-87.
- Chirawat, Y. (2017). Anti-trafficking through reporting: The case of the TIP report and Thailand. *Burapha Journal of Political Economy*, 5(1), 90-125.
- Cumming, G. S., & Collier, J. (2005). Change and identity in complex systems. *Ecology and Society*, 10(1), 1-13.
- Department of Social Development and Welfare. (2023). *Annual report 2023*. Ministry of Social Development and Human Security.
- Gallagher, A. T. (2010). *The international law of human trafficking*. Cambridge University Press.
- Hailu, D. M. (2017). Begging in a fast-growing city: Trends and situations in Bahir Dar city, Ethiopia. *Research on Humanities and Social Sciences*, 7(3), 9-24.
- Hartley, E. (2009). The beggar's play: Poverty, coercion, and performance in Shenyang, China. *Anthropological Quarterly*, 82(1), 7-35.
- Kaewkun, P. (2000). *Female trade: From the concept of human rights to practice*. Amarin Printing and Publishing.
- Khan, J., & Menka, S. (2014). Socio-economic status of beggars in Aigarh district, India. *International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 1(5), 344-359.
- Mattocks, K. (2021). Policy experimentation and policy learning in Canadian cultural policy. *Policy Sciences*, 54(4), 891-909.
- Morck, R. (2014). The social value of shareholder value. *Corporate Governance: An International Review*, 22(3), 185-193.
- Office of the National Economic and Social Development. (2007). *How to resolve poverty: Competition, distribution or welfare*. Office of the National Economic and Social Development Board.

- Parnwell, M. J. G. (1988). Rural poverty, development and the environment: The case of North-East Thailand. *Journal of Biogeography*, 15(1), 199-208.
- Patterson, T. E., & Donsbagh, W. (1996). News decisions: Journalists as partisan actors. *Political Communication*, 13(4), 455-468.
- Pearson, E. (2003). *Study on trafficking in women in East Africa*. Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ).
- Rodrigues, I. P., & Rueanthip, K. (2019). Does being old mean being poor? Evidence from Thailand. *DLSU Business & Economics Review*, 29(1), 165-177.
- Russell, A. (2018). Human trafficking: A research synthesis on human-trafficking literature in academic journals from 2000–2014. *Journal of Human Trafficking*, 4(2), 114-136.
- Shelley, L. (2010). *Human trafficking: A global perspective*. Cambridge University Press.
- Smith, P. K. (2005). The economics of anti-begging regulations. *American Journal of Economics and Sociology*, 64(2), 549-577.
- Turnbull, N. (2019). Policy problems and policy design. *Local Government Studies*, 45(1), 147-149.
- Vora Sittha, P. (2012). Governance and poverty reduction in Thailand. *Modern Economy*, 3(5), 487-497.
- Weldeslassie, S. (2021). Basis for policy formulation: Systematic policy analysis or intuitive policy decision? *Journal of Public Administration and Policy Research*, 13(1), 11-19.

ภาคปฏิบัติการและการต่อรองการใช้สิทธิมนุษยชนศึกษาในโรงเรียน

Practice and Negotiation on Human Rights Education Implementation in Schools

หนึ่งนยา ไหลงาม¹

Nuengnaya Laingam¹

Received: 22 August 2024

Revised: 21 November 2024

Accepted: 9 December 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการและการต่อรองในการใช้สิทธิมนุษยชนศึกษาของครูและนักการศึกษาในโรงเรียน โดยแสดงให้เห็นถึงวิธีการทำงานของครูผู้สอนสิทธิมนุษยชนระดับมัธยมศึกษาในการต่อรองการจัดการเรียนการสอน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ มีการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจง เป็นกลุ่มครูผู้สอนรายวิชาสังคมศึกษาที่สอนเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิมนุษยชนศึกษาที่สร้างการมีส่วนร่วมของเด็กในชั้นเรียน จำนวน 8 คน ประกอบด้วยผู้สอนที่มาจากโรงเรียนระดับอำเภอ โรงเรียนระดับจังหวัด และโรงเรียนชั้นนำของประเทศ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกผ่านแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง มีการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้องและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล ผลการศึกษาพบว่าจากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 สิทธิมนุษยชนศึกษามีสถานะเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรม ในกลุ่มสาระวิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ยังปรากฏในฐานะตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง จากการสัมภาษณ์ยังพบว่าสิทธิมนุษยชนศึกษาเกี่ยวข้องกับกลุ่มสาระประวัติศาสตร์ และกลุ่มสาระศาสนา ศิลปะและจริยธรรมอีกด้วย ผลการวิจัยแสดงให้เห็นลักษณะสำคัญของครูผู้กล้าหาญ ซึ่งมีวิธีการต่อรองในการทำงาน ประกอบด้วย 1) การใช้ตำราเป็นเค้าโครงสำหรับการสอน และ 2) การออกแบบการเรียนการสอนใหม่ ประกอบด้วย การรู้จักผู้เรียน การตีความตัวชี้วัด การเชื่อมโยงสถานการณ์ปัจจุบัน และกิจกรรมนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นการออกแบบการเรียนการสอนที่ประกอบไปด้วยความรู้และทักษะ คุณค่าและทัศนคติ และการลงมือทำตามแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนศึกษา ทำให้เห็นว่าภาคปฏิบัติการและการต่อรองของครูผู้สอนเป็นไปอย่างประนีประนอม โดยเป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อตอบวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของรัฐ ในขณะที่ทักษะทัศนคติและการลงมือทำเป็นสิ่งสำคัญที่ครูผู้สอนตระหนักถึงในการออกแบบการเรียนการสอน ผลการศึกษายังแสดงให้เห็นว่าผู้สอนมีภาพลักษณ์เป็น “หัวหน้าแก๊งค์เด็ก” ในสายตาของผู้บริหารและเพื่อนร่วมงาน

คำสำคัญ: สิทธิมนุษยชนศึกษา, ครูสังคมศึกษา, ภาคปฏิบัติการและการต่อรอง

¹ อาจารย์ประจำ, วิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, nuengnaya.l@msu.ac.th

¹ Lecturer, College of Politics and Governance, Mahasarakham University. nuengnaya.l@msu.ac.th

Abstract

This research aims to analyze the practice and negotiation of human rights education of teachers and educators by demonstrating how secondary school teachers implement human rights education in schools. A qualitative research method was used, with purposive sampling of 8 social studies teachers who teach human rights content that engages students in the classroom, consisting of teachers from district schools, provincial schools, and top-tier schools. This research used in-depth interviews through a semi-structured interview method, with data analysis from the interviews and related documents, and the data was cross-verified through triangulation. The study discovered that human rights education is integrated into the Social Studies, Religion, and Culture, specifically in the Civics, Culture, and Living area in the Basic Education Core Curriculum 2008. It is also used as an indicator. Additionally, interviews revealed that human rights education appears in the History and Religion, Morality, and Ethics content areas as well. The findings highlighted important characteristics of the heroic teachers, including 1) using textbooks as a framework and 2) designing new learning methods, which involve understanding learners, interpreting standard indicators, linking to current situations, and integrating extracurricular activities. This approach encompasses the development of knowledge and skills, values and attitudes, and action related to the human rights education framework. The study also found that teachers' practices and negotiations often involve a compromise between balancing state educational objectives and emphasizing skills, attitudes, and actions rather than knowledge. In addition, the results also show that social studies teachers are perceived as of "head of the gang."

Keywords: Human Rights Education, Social Studies Teacher, Practice and Negotiation

บทนำ

สิทธิมนุษยชนศึกษา หมายถึง การศึกษา การฝึกอบรมและการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเพื่อสร้างให้สังคมเกิดวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนโดยไม่เพียงแต่การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน หรือมาตรฐานกลไกระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการพัฒนาทักษะ การสนับสนุน การปกป้องและการประยุกต์ใช้สิทธิมนุษยชนในชีวิตประจำวันของทุกสังคม ซึ่งหวังจะช่วยแก้ปัญหาในระยะยาวในการป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชนและความรุนแรงที่เกิดขึ้นโดยสหประชาชาติได้กล่าวถึงการบรรลุถึงสิทธิมนุษยชนไว้ 3 ข้อ คือ 1) ความรู้และทักษะ

(Knowledge and Skills) ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กลไกสิทธิมนุษยชนและการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) คุณค่า ทศนคติ และพฤติกรรม (Values, Attitude and Behavior) การสร้างคุณค่า ทศนคติและการพฤติกรรมที่ช่วยส่งเสริมสิทธิมนุษยชน 3) การลงมือทำ (Action) ที่ช่วยปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งสิทธิมนุษยชนศึกษาสามารถทำได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2011)

ประเทศไทยได้เห็นถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนศึกษา โดยมีการบรรจุหัวข้อสิทธิมนุษยชนไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รวมไปถึงตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นอกจากนี้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้จัดตั้งคณะทำงานส่งเสริมและเคารพสิทธิมนุษยชนเพื่อพัฒนางานด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา โดยการจัดทำ หลักสูตรสิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย รวมทั้งคู่มือการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนศึกษาสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้สอนสิทธิมนุษยชนได้นำกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ในห้องเรียน รวมถึงจุดเริ่มต้นในการประกาศให้สิทธิมนุษยชนเป็นวาระแห่งชาติในปี 2561 ในรัฐบาลของประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งวิษณุ เครืองาม รองนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ได้กล่าวปาฐกถาในหัวข้อ “สิทธิมนุษยชนศึกษากับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในสังคมไทยว่า “สิทธิมนุษยชนศึกษาเป็นการเรียนรู้ระยะยาว *lifelong education* สำหรับการเรียนรู้สิทธิมนุษยชนนั้นหลายคนนั้นบอกว่าอย่าไปสอนกันมาก เพราะจะทำให้คนหัวแข็ง ... สิทธิมนุษยชนศึกษาไม่ใช่สิ่งที่ทำให้คนหัวแข็ง หากแต่เป็นการสอนให้รู้สึกว่าเขาเป็นคน เขาก็คน เราก็คคน เขามีหน้าที่ในความเป็มนุษย์ต่อเรา เราก็มมีหน้าที่ต่อเขาในความเป็นมนุษย์...” (คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, 2563) แสดงให้เห็นถึงการที่รัฐบาลในขณะนั้นแม้จะมาจากรัฐประหารก็ยอมรับสิทธิมนุษยชนศึกษาในฐานะเครื่องมือในการเรียนรู้และอยู่ร่วมกันในสังคม สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนข้อที่ 16 การส่งเสริมสังคมที่สงบสุข ให้ทุกคนเข้าถึงความยุติธรรมและสร้างสถาบันที่มีประสิทธิภาพ รับผิดชอบและครอบคลุมทุกระดับ เช่น การลดความรุนแรงทุกรูปแบบทั้งในระดับสถาบันและระดับปัจเจก ตลอดจนการไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งสิทธิมนุษยชนศึกษาได้ทำหน้าที่เชิงรุกและเป็นแนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kranrattanasuit and Sumarlan (2022) ที่ยืนยัน

ว่าประเทศไทยมีความพยายามในการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนศึกษา โดยเฉพาะกฎหมายในประเทศที่มีความสอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ อย่างไรก็ตามพบปัญหาเรื่องเครื่องมือที่นำมาใช้นั้นไม่ได้รับการเปลี่ยนแปลงสู่การปฏิบัติในระดับสถาบันการศึกษามากนัก

ผู้วิจัยจึงสนใจสถานการณ์สิทธิมนุษยชนศึกษาและช่องว่างของการปฏิบัติ ท่ามกลางการสนับสนุนสิทธิมนุษยชนศึกษาของรัฐบาลไทย แต่การละเมิดสิทธิมนุษยชนและความรุนแรงกลับเพิ่มมากขึ้นแปรผันตามสถานการณ์การเมืองในปี พ.ศ. 2563 นับเป็นสิ่งที่ย้อนแย้งอย่างสิ้นเชิงกับสิ่งที่รัฐบาลได้ประกาศความสำคัญของสิทธิมนุษยชนศึกษาข้างต้น การชุมนุมดังกล่าวเป็นการรวมตัวของนักศึกษารวมถึงนักเรียนเพื่อต่อต้านรัฐบาลเกิดขึ้นทั่วประเทศและได้เคลื่อนไหวไปถึงพื้นที่ในโรงเรียนด้วย โดยกลุ่มนักเรียนใช้คำว่า “สิทธิมนุษยชน” “สิทธิในชีวิต” “สิทธิในร่างกาย” ซึ่งแสดงให้เห็นภาษาและการใช้สิทธิมนุษยชนในการต่อสู้ทางการเมือง การเลือกศึกษาสถานการณ์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นช่วงที่นักเรียนเริ่มตระหนักถึงสิทธิและบทบาทของตนเองในสังคม โดยเฉพาะในเรื่องการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน และในช่วงเวลาดังกล่าวนี้องค์กรที่มีภารกิจออกหมายจับกลุ่มผู้ชุมนุมที่เป็นเยาวชนในระดับชั้นมัธยมศึกษา นอกจากนี้ประเทศไทยยังเผชิญหน้าต่อข้อท้าทายที่สำคัญที่เกิดจากวัฒนธรรมหรือคุณค่าบางประการในสังคมไทย เช่น ระบบอุปถัมภ์ หรือแม้กระทั่งความรุนแรงที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงส่งผลโดยตรงต่อครูผู้สอนสิทธิมนุษยชนศึกษาซึ่งเป็นผู้ที่รับแนวนโยบายสิทธิมนุษยชนศึกษาไปปฏิบัติ

อย่างไรก็ตามภายใต้อำนาจรัฐและวัฒนธรรมดังกล่าว ยังมีกลุ่มครูและนักการศึกษาต่าง ๆ ที่รวมตัวทำงานแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์

ในการทำงานการสอน ทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ดังนั้น วิจัยชิ้นนี้จึงเป็นความพยายามแสดงให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการและการทำงานของผู้สอน ซึ่งนับเป็นความท้าทายในการทำงานสิทธิมนุษยชนศึกษาอย่างยิ่ง แต่กระนั้นยังมีพื้นที่ให้ผู้สอนได้ทำงานเสมอทั้งในและนอกห้องเรียน อุปสรรคที่ผู้สอนพบเจอ คำถามจากสังคม การตักเตือนจากผู้บริหาร พื้นที่ที่เป็นอิสระพอควรในห้องเรียนนี้ ช่วยให้เห็นเรื่องเล่าจากการทำงานของครูสังคมศึกษาที่สอนสิทธิมนุษยชนภายใต้ความ (ไม่) เป็นประชาธิปไตยของประเทศไทย

วัตถุประสงค์

เพื่อวิเคราะห์ภาคปฏิบัติการและการต่อรองในการใช้สิทธิมนุษยชนศึกษาของครูและนักการศึกษา

การทบทวนวรรณกรรม

ปฏิญญาสหประชาชาติว่าด้วยการศึกษาและการฝึกอบรมสิทธิมนุษยชน (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2011) มาตรา 2 ระบุว่าสิทธิมนุษยชนศึกษาควรรวมถึง

1. การให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งรวมถึงการให้ความรู้และความเข้าใจ เกี่ยวกับบรรทัดฐานและหลักการด้านสิทธิมนุษยชน ค่านิยมที่สนับสนุนสิทธิมนุษยชน และกลไกในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

2. การศึกษาผ่านสิทธิมนุษยชนซึ่งรวมถึงการเรียนการสอนในลักษณะที่เคารพสิทธิของทั้งนักการศึกษาและผู้เรียน

3. การศึกษาเพื่อสิทธิมนุษยชนซึ่งรวมถึงการเสริมสร้างศักยภาพบุคคลในการใช้สิทธิของตนและเคารพรักษาสิทธิของผู้อื่น

นอกจากนี้สหประชาชาติได้กล่าวถึงการบรรลุถึงสิทธิมนุษยชนไว้ 3 ข้อ คือ 1) ความรู้และทักษะ (Knowledge and Skills) ได้แก่ การเรียนรู้เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน กลไกสิทธิมนุษยชน และการประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน 2) คุณค่าทัศนคติและพฤติกรรม (Values, Attitude and Behavior) การสร้างคุณค่า ทัศนคติและการพฤติกรรมที่ช่วยส่งเสริมสิทธิมนุษยชน 3) การลงมือทำ (Action) ที่ช่วยปกป้องและส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ซึ่งสิทธิมนุษยชนศึกษาสามารถทำได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2011)

ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับงานสิทธิมนุษยชนศึกษา คือ “ผู้สอน” โดยเฉพาะผู้สอนและนักการศึกษาที่อยู่ในสถาบันการศึกษา งานของ Lee (2018) ได้ศึกษาบทบาทของครูในด้านสิทธิมนุษยชนศึกษาพบว่าในขณะที่ครูผู้สอนเป็นผู้มีบทบาทโดยตรงต่อการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนและค่านิยมทางสังคม แต่ข้อค้นพบในงานวิจัยของเขากลับแสดงให้เห็นว่าโลกของสิทธิมนุษยชนศึกษาเต็มไปด้วยครูที่อนุรักษ์นิยม นอกจากนี้ครูยังอยู่ภายใต้การทำงานในสถาบันที่ก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียม อย่างสถานศึกษารวมไปถึงระบอบการปกครองในประเทศนั้น ๆ เขาแบ่งครูเป็นครูผู้เพิกเฉย (the ignorant teacher) ครูผู้เป็นอุปสรรค (The teacher as obstacle) ครูอนุรักษนิยม (The conservative teacher) ครูหน้าซื่อใจคด (the hypocritical teacher) และครูผู้กล้าหาญ (The heroic teacher) โดยงานวิจัยชิ้นนี้เป็นความพยายามแสดงให้เห็นถึงวิธีการทำงานของครูผู้กล้าหาญ (The heroic teacher) เพื่อแสดงให้เห็นการทำงานต่อรองกับนโยบายของรัฐ รวมถึงระบบต่าง ๆ ที่อาจไม่เอื้อต่อการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนศึกษาในโรงเรียนมากนัก

วิธีการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) โดยการเลือกผู้ให้สัมภาษณ์แบบเจาะจง (Purposive sampling) ผ่านแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) จำนวน 8 คนโดยเป็นครูรุ่นใหม่ ที่สอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนศึกษา ในระดับมัธยมศึกษา มีอายุการทำงานระหว่าง 5-10 ปี และอยู่ในกลุ่มเครือข่ายของครูผู้สอน สังคมศึกษาที่ใช้วิธีการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและมีการต่อรองกับตัวชี้วัดที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดขึ้น ประกอบด้วยผู้สอนที่มาจากโรงเรียนระดับอำเภอ โรงเรียนระดับจังหวัด และโรงเรียนชั้นนำของประเทศ ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (data triangle) ด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล โดยข้อมูลมีความอึดตัวและเพียงพอต่อการนำมาวิเคราะห์ มีการบันทึกข้อมูลด้วยการอัดวิดีโอ หลังจากนั้นถอดความการสัมภาษณ์และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาและบรรยาย (description and narrative) เพื่ออธิบายให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการและการต่อรองในการออกแบบการเรียนการสอนวิชาและเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนในการนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยใช้นามสมมติเพื่อปกป้องข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์ตามระเบียบของจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์เนื่องจากคำสัมภาษณ์มีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดในการทำงานของผู้สอน การศึกษาครั้งนี้ผ่านการรับรองคณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เลขที่การรับรอง 325-280/2567

ผลการศึกษา

ข้อค้นพบของงานวิจัยชิ้นนี้แบ่งเป็นได้เป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) สิทธิมนุษยชนศึกษาอยู่ตรงไหนในแผนที่สังคมศึกษา 2) ภาคปฏิบัติการและการต่อรอง ประกอบด้วย 2.1 ดำรงไม่ใช่ศูนย์กลาง และ 2.2 วิธีการออกแบบการเรียนการสอน 3) ภาพลักษณ์ของครูสังคม 4) บทสรุป

1. สิทธิมนุษยชนอยู่ตรงไหนในแผนที่สังคมศึกษา ในปัจจุบันสถาบันการศึกษาได้มีการจัดการเรียนการสอนตามมาตรฐานแกนกลางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) พ.ศ. 2551 กระทรวงศึกษาธิการมีการกำหนดและอธิบายตัวชี้วัดไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อเอื้อให้แต่ละโรงเรียนสามารถออกแบบการจัดการเรียนการสอนจากรายวิชาที่กำหนดได้รวมทั้งสามารถออกแบบรายวิชาเพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียนได้ด้วยเช่นกัน สำหรับสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา หลักสูตรมาตรฐานแกนกลาง พ.ศ. 2551 ได้กล่าวถึง วัตถุประสงค์ของการจัดรายวิชาสังคมศึกษาศึกษานั้นเป็นไปเพื่อช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจการดำรงชีวิตมนุษย์ทั้งในฐานะปัจเจกบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคม การปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เข้าใจถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาตามเหตุปัจจัยต่าง ๆ เกิดความเข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความอดทน อดกลั้น ยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรม สามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก ซึ่งสาระการเรียนรู้สังคมศึกษากำหนดเป็น 5 สาระ ประกอบด้วย สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ และสาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สิทธิมนุษยชนศึกษาได้ปรากฏตัวขึ้นในแผนที่สังคมศึกษาตามสพฐ. อย่างน้อย 4 แห่ง ได้แก่ 1) สิทธิมนุษยชนในฐานะหัวข้อสำคัญในรายวิชาหน้าที่พลเมือง สิทธิมนุษยชน ดังคำอธิบายสาระวิชาที่ว่า “ระบบการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ลักษณะและความสำคัญการเป็น

พลเมืองดี ความแตกต่างและความหลากหลายทางวัฒนธรรม ค่านิยม ความเชื่อ ปณิธานค่านิยมด้านประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สิทธิหน้าที่ เสรีภาพ การดำเนินชีวิตอย่างสันติสุขในสังคมและสังคมโลก”2) สิทธิมนุษยชนศึกษาในฐานะตัวชี้วัด สิทธิมนุษยชนได้ปรากฏในมาตรฐานตัวชี้วัด

ตารางที่ 1 แสดงรายละเอียดของสิทธิมนุษยชนศึกษาในฐานะตัวชี้วัดของกระทรวงศึกษาธิการ 2551

ชั้น	มาตรฐานตัวชี้วัด	รายละเอียด
ม.1-ม.6	1.2ส.	ผู้เรียนมีความเข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีวัฒนธรรมไทย ดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข
ม.1	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	การปฏิบัติตามกฎหมายในการคุ้มครองสิทธิของบุคคล
ม.2	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	การเห็นคุณค่าในการปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิเสรีภาพหน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย
ม.3	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	การมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน
ม.4-ม.6	ตัวชี้วัดระหว่างทาง	สามารถประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทยและเสนอแนวทางพัฒนาได้
ม.1	ตัวชี้วัดปลายทาง	การแสดงออกถึงการเคารพในเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น
ม.2, ม.3	ตัวชี้วัดปลายทาง	การเสนอแนวคิดในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข การปฏิบัติตามและมี
ม.4-ม.6		ส่วนสนับสนุนให้ผู้อื่นประพฤติปฏิบัติเพื่อเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติและสังคมโลก

นอกจากนี้สิทธิมนุษยชนศึกษายังไปเกี่ยวข้องกับตัวชี้วัดในสาระประวัติศาสตร์ในประเด็นความขัดแย้งและการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจากตัวชี้วัดปลายทางของชั้น ม.3 คือ การวิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) 3) สิทธิมนุษยชนในฐานะความรู้ ทักษะ คุณค่าทัศนคติ และการลงมือทำจากแผนที่จากการปรากฏตัวของสิทธิมนุษยชนศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่าสิทธิมนุษยชนศึกษา

ไม่ได้พบในส่วนที่เป็นความรู้ (Knowledge) เพียงอย่างเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับทักษะ (Skill) คุณค่าและทัศนคติ (Value and Attitude) และการลงมือทำ (Action) ด้วย 4) สิทธิมนุษยชนในการบูรณาการระหว่างรายวิชา ได้แก่ วิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้สอนที่พบว่าสิทธิมนุษยชนศึกษาปรากฏตัวอยู่ในรายวิชากฎหมายเบื้องต้นและมีความใกล้ชิดกับวิชาประวัติศาสตร์ (ครูพีพี, สัมภาษณ์, 2567, 12 มิถุนายน) และสิทธิมนุษยชนยังไปปรากฏในสาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมได้ด้วยเช่นเดียวกัน

(ครูเอ็น, สัมภาษณ์, 2567, 2 มิถุนายน) ในมิตินี้สิทธิมนุษยชนจึงเป็นเสมือนกรณีศึกษาและจุดเชื่อมเพื่อเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ ด้วย

2. ภาคปฏิบัติการและการต่อรอง
ในส่วนนี้เป็นการอธิบายเรื่องปฏิบัติการของผู้สอนสังคมศึกษาที่สอนสิทธิมนุษยชนศึกษาในรายวิชาหน้าที่พลเมืองและรายวิชาที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน โดยมุ่งให้เห็นถึงวิธีการทำงานและการต่อรองการสอนสิทธิมนุษยชนศึกษา “การต่อรอง” ในงานวิจัยนี้เป็นการพยายามชี้ให้เห็นว่า ครูไม่ได้เป็นเพียงผู้ปฏิบัติตามนโยบายหรือคำสั่งจากรัฐโดยไม่มีทางเลือก แต่สามารถต่อรองกับนโยบาย การทำงานในโรงเรียน และความคาดหวังของสังคมได้ ครูมีอำนาจในการเลือกทางปฏิบัติของตนเอง สามารถออกแบบการเรียนการสอนตามแนวทางที่เหมาะสม การต่อรองจึงสะท้อนถึงบทบาทของครูในฐานะผู้มีอำนาจในการตั้งคำถามต่อโครงสร้างทางสังคมที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในห้องเรียนและสังคม ผู้สอนที่ได้สัมภาษณ์ทั้งหมดเป็นผู้สอนรุ่นใหม่ อายุงานระหว่าง 5-10 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงเหตุการณ์การประท้วงของกลุ่มนักเรียนนักศึกษาในปีพ.ศ. 2563 โดยเฉพาะจากเหตุการณ์หมุดหมายทางการเมืองดังกล่าวอาจทำให้รัฐและสังคมจับจ้องครูผู้สอนสังคมมากขึ้น เช่นเดียวกับพื้นที่ในห้องเรียน

ท่ามกลางความอ่อนไหวทางการเมืองสังคมไทยสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจของรัฐที่พยายามออกแบบพลเมือง ผ่านรายวิชาสังคมศึกษา กระนั้น “ที่ใดมีอำนาจที่นั่นมีการต่อรอง” จากคำสัมภาษณ์ของผู้สอนคนหนึ่งได้แสดงให้เห็นว่า พื้นที่ในห้องเรียนคือพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และเป็นพื้นที่แห่งการร่ายรำของครูและนักเรียน (ครูซี, สัมภาษณ์, 2567, 28 พฤษภาคม) ในภาคปฏิบัติการและการต่อรองนี้เป็นการกล่าวถึงการออกแบบการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วยพื้นที่สำคัญคือการใช้ตำรา การทำความเข้าใจผู้เรียน การตีความ

ตัวชี้วัด การเชื่อมโยงสถานการณ์เพื่อเปิดประเด็นพูดคุย และกิจกรรมนอกห้องเรียน

2.1 ตำราแบบเรียนไม่ใช่ศูนย์กลาง
ผลการวิจัยพบว่าผู้สอนเลือกที่จะใช้หนังสือที่หลากหลายในการออกแบบการเรียนการสอนด้วยตัวเองมากกว่าการใช้ตำราแบบเรียนเพียงอย่างเดียวโดยผู้สอนได้สะท้อนปัญหาจากตำราของรัฐอย่างน้อย 3 ประการด้วยกัน

ประการแรก ถึงแม้จะมีตำราแบบเรียนจากหลายสำนักพิมพ์ให้ผู้สอนได้เลือกใช้ แต่เนื้อหากลับไม่ได้แตกต่างกันนัก บางตำรายังมีความย้อนแย้งกับหลักสิทธิมนุษยชน ในงานวิจัยของ ศิวัช ศรีโคกลางกุล (2020) ได้ยกตัวอย่างการตั้งคำถามซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบทดสอบที่อยู่ในแบบเรียนว่า เหตุการณ์ใดแสดงถึงการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ คำตอบที่ถูกต้องคือ “คนไทยทุกคนไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง” ส่วนคำตอบที่ผิดคือ “ชาวตลาดรวมใจกันไปประท้วงเพื่อขอลดค่าเช่าแผงขายของในตลาดและเงินและครอบครัวไม่ดูข่าวโทรทัศน์” นอกจากนั้นงานของ ภาวดี ผ่องใส (2560) ยังแสดงให้เห็นว่าตำราแบบเรียนเต็มไปด้วยอุดมการณ์ชาตินิยมเพื่อสร้างพลเมืองให้เชื่อตามที่รัฐไทยต้องการ โดยพบว่าเนื้อหาแบบเรียนตกอยู่ภายใต้อุดมการณ์ของรัฐไทยที่ไม่ได้สอดคล้องกับสิทธิมนุษยชน จากงานวิจัยดังกล่าวตำราแบบเรียนมีความสำคัญในฐานะเครื่องมืออันทรงพลังที่รัฐใช้ในการสร้างพลเมือง แต่จากคำสัมภาษณ์ผู้สอนมีการสะท้อนนัยยะ “ตำราแบบเรียนไม่ใช่ศูนย์กลางของรัฐอีกต่อไป” เนื่องจากผู้สอนมีอิสระในการเลือกหรือไม่เลือกใช้ตำราของรัฐได้ตามความเหมาะสม เหตุผลประการสำคัญที่ผู้สอนไม่เลือกใช้นั้นมาจากประสบการณ์การใช้ตำราแบบเรียนของรัฐในอดีต และสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นมีความย้อนแย้งกับตำราเรียน ดังคำสัมภาษณ์ “ในตอนนั้นเราคิดว่าสิ่งที่อยู่ในหนังสือเป็นสิ่งที่รัฐกลั่นกรองมาดีแล้ว มั่นติที่สุดแล้ว

เธอจะไปชวนขายอะไรมาจากข้างนอกอีก ในเมื่อสิ่งที่รัฐจัดให้คือดีที่สุดแล้ว แต่พอเราเติบโตขึ้น เราได้เรียนรู้ไปกับเด็ก เรียนรู้สถานการณ์สังคมทำให้เรารู้สึกว่ามันสวนทางกับในหนังสือ เราก็เริ่มเกิดคำถามว่าเราจะเอาสิ่งนี้ไปสอนเด็กหรือ หลักวิชาการกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริงมันย้อนแย้งสวนทางกัน” (ครูชีเจ, สัมภาษณ์, 2567, 14 มิถุนายน)

ประการที่ 2 ตำราแบบเรียนสำเร็จรูปจากส่วนกลางนั้นชี้ให้เห็นปัญหาสำคัญเรื่องความเหลื่อมล้ำในการศึกษา โดยเฉพาะผู้สอนในโรงเรียนระดับอำเภอระบุว่าเนื้อหาในตำรานั้นเป็นเรื่องที่ไกลตัวผู้เรียนเกินไป ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดอาการ “ไม่อิน” และทำให้ผู้เรียนไม่เข้าใจว่านอกจากการสอบเพื่อจบการศึกษาแล้วจะใช้ประโยชน์จากข้อมูลในตำราแบบเรียนนั้นในชีวิตประจำวันได้อย่างไรซึ่งขัดกับจุดประสงค์ในสาระสังคมศึกษาที่เป็นไปเพื่อการทำความเข้าใจสังคมและการอยู่ร่วมกันในสังคม ไม่ใช่วิชาที่ท่องจำเพียงอย่างเดียวเท่านั้นผู้สอนสะท้อนเรื่องนี้ผ่านรายวิชาเศรษฐศาสตร์ “นี่เป็นเหตุผลที่ทำให้ถึงกล้าเปลี่ยนเนื้อหา เพราะหนังสือเรียนถูกเขียนโดยกระทรวง...อย่างเรื่องการคำนวณ GDP อันนี้ไม่ได้กล่าวโทษคนเขียนแต่เข้าใจ พอมาสอนเด็กระดับอำเภอ มันไกลตัวเกินไป ความท้าทายคือจะสอนเนื้อหาอย่างไรให้เค้ารู้สึกว่ามีชีวิตเป็นประโยชน์กับเค้ามากที่สุด เพราะถ้าสอนยากมาก ๆ เค้าก็ไม่ไหว เรียนไปก็ไม่ได้ใช้” (ครูเอส, สัมภาษณ์, 2567, 21 มิถุนายน)

ประการที่ 3 ความแข็งทื่อของตำรา ผู้สอนได้สะท้อนปัญหาเรื่อง “ความแข็งทื่อ” ของตำราที่ทำให้วิชาของสังคมศึกษามีภาพลักษณ์ที่เต็มไปด้วยการท่องจำอันน่าเบื่อ เมื่อพิจารณาเนื้อหาของสิทธิมนุษยชนที่บรรจุไว้ในแบบเรียนนั้นไม่ต่างกันนัก กล่าวคือ มักจะประกอบไปด้วย 1) ความหมายและความสำคัญของสิทธิมนุษยชน

2) แนวคิดและหลักการสิทธิมนุษยชน 3) ความเป็นมาและสาระสำคัญของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน เป็นต้น (กรมเลขาธิการฯ, 2561) ซึ่งผู้สอนมองว่าผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้สิทธิมนุษยชนผ่านการอ่านตำราเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ดังคำสัมภาษณ์ “ความจริงหนังสือเรียนไทยในปัจจุบันมันบีบให้เราท่องจำ เพราะต้องใช้ในการออกข้อสอบทั้งหมด ปัญหาของมัน คือมันไม่มีชีวิต มันไม่มีเสน่ห์มากพอที่จะทำให้เราอยากอ่านเรื่องนี้ต่อ มันไม่เหมือนเรื่องราวจริง ๆ ที่มันอ่านแล้วเห็นภาพ มันเหมือนว่าถ้าฉันไม่เคยเจอเหตุการณ์นี้ ฉันจะจินตนาการไม่ออกหรือกว่ามันเป็นอย่างไร ข้อความต่าง ๆ ที่ว่านั้น มันหมายความว่าอะไร การใช้หนังสือให้สนุกขึ้นในห้องเรียน คือการใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์มาช่วยให้มีชีวิตชีวามากขึ้น ไม่ว่าเขา (ผู้เรียน) จะเรียนขั้นไหน คำอธิบาย (ของสิทธิมนุษยชน) มันก็ซ้ำ ๆ มันเหมือนเอาอันเดิมมาพูดให้เด็กฟัง ... ในความรู้สึกเรา เรารู้สึกว่าเรื่องนี้มันสำคัญนะ เรื่องนี้มันไปไกลได้มากกว่าการให้เด็กท่องว่ามันมีอะไรบ้าง ความหมายคืออะไร 30 ข้อ (ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน) ... แต่เราจะทำอย่างไรให้มันเข้าไปถึงข้างในเขาจริง ๆ นั่นคือสิ่งที่สำคัญกว่ามากกว่าการจำได้ คือการทำให้เด็กรู้สึกได้ สิ่งนั้นมันก็จะติดตัวไปมากกว่า” (ครูชี, สัมภาษณ์, 2567, 28 พฤษภาคม)

ดังนั้นสถานะของตำราจึงถูกจัดวางไว้เป็นโครงของการออกแบบการเรียนการสอนเท่านั้น ผู้สอนเลือกใช้หนังสือหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ แทนการใช้ตำราแบบเรียนหลักที่จัดเตรียมโดยโรงเรียน โดยผู้สอนจำนวนหนึ่งสามารถ “ปฏิเสธ” การสั่งตำราแบบเรียนหนังสือฟรีที่รัฐจัดสรรสำหรับผู้เรียนได้ แต่โรงเรียนเองก็ไม่สามารถจัดสรรหนังสือเล่มอื่นตามความต้องการของผู้สอนได้ (ครูเอ็นพี, สัมภาษณ์, 2567, 26 พฤษภาคม) ในขณะที่โรงเรียนชั้นนำของประเทศนั้นมีระบบการใช้ห้องสมุดเป็นพื้นที่สำคัญในการเรียนรู้ โดยผู้เรียน

สามารถเข้าถึงข้อมูลในโลกภายนอกกำลังอ่านและถกเถียงกันได้ ตัวอย่างเช่น ระบบการจัดการห้องสมุดของโรงเรียนแห่งหนึ่งที่ให้สิทธิกับผู้เรียนในการอ่านเนื้อหาที่จำเป็นในรายวิชาก่อน สิ่งเหล่านี้สะท้อนถึงความพร้อมในการสร้างพื้นที่ให้กับผู้เรียนซึ่งยังหมายถึงความพร้อมในด้านอื่น ๆ ที่จะสนับสนุนผู้เรียนด้วย ดังคำสัมภาษณ์ “ถ้าเล่มนี้จะเป็นตำราหลักของประวัติศาสตร์เราจะล็อกไว้ให้เด็กชั้นปีนี้ก่อนตามที่เรารีเคเวสไป เด็กชั้นนี้ก็จะมีได้ก่อน ตำราควรจะมีหลากหลายและให้เด็กเข้าถึงได้” (ครูพีพี, สัมภาษณ์, 2567, 12 มิถุนายน)

2.2 วิธีการออกแบบการจัดการเรียนการสอนเป็นการต่อรองที่สำคัญและเป็นการยืนยันว่าในชั้นเรียนเป็นพื้นที่ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียนเท่านั้น อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์การสอนยังคงเป็นไปตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทางของการออกแบบการจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย 1) การรู้จักตัวผู้เรียน 2) การตีความตัวชี้วัด 3) การเชื่อมโยงกับสถานการณ์ 4) กิจกรรมนอกห้องเรียน

2.2.1 การรู้จักตัวผู้เรียน จากประสบการณ์การทำงานของผู้สอนได้สะท้อนว่าการรู้จักผู้เรียนเป็นแกนสำคัญที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุด ผู้สอนท่านหนึ่งได้สะท้อนภาพของตนเองในช่วงเริ่มต้นของการสอนที่เน้นทั้งเนื้อหาสาระและกิจกรรม แต่กลับพบว่ารูปแบบดังกล่าวไม่ตอบโจทย์การเรียนรู้ของผู้เรียนมากนัก แต่สิ่งที่ผู้สอนได้ค้นพบหลังจากนั้น คือ พลังของผู้สอนที่ได้ทำหน้าที่เป็น “สะพาน” ที่ “พา” ผู้เรียนไปเปิดประสบการณ์ในโลกที่ไกลตัว สิ่งที่คุณสอนตกผลึกนั้นแสดงให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานใจและการสั่นคลอนต่อความเชื่อมั่นในอาชีพการงาน “เกณฑ์หรือผลสัมฤทธิ์ในปีแรกที่เรามาสอนมันทำให้เราช็อกซีนี้มาในปีแรก (ทำให้เราเรียนรู้ว่า) ถึงเราสอนทุชีไปก็ไม่ได้เกิดมรรคผลอันใด ก็เลย

เปลี่ยนวิธีการ ... ในปีแรกรู้สึกเป็นทุกข์มาก โทรมไปร้องกับแม่ว่า (เรา) จะเป็นครูที่ดีได้มั๊ย ...” (ครูที, สัมภาษณ์, 2567, 3 มิถุนายน)

2.2.2 การตีความตัวชี้วัด เป็นพื้นที่แห่งการต่อรองในห้องเรียนที่สำคัญที่สพฐ. เปิดโอกาสให้ผู้สอนทำได้ หากพิจารณาตัวชี้วัด จะเห็นได้ว่าเป็นการอธิบายแบบกว้าง ๆ เช่น ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีตัวชี้วัดระหว่างทางคือ การมีส่วนร่วมในการปกป้องคุ้มครองผู้อื่นตามหลักสิทธิมนุษยชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551, 2551) นั้นหมายความว่าผู้สอนสามารถตีความและออกแบบการจัดการเรียนการสอนอย่างไรก็ได้เพื่อให้บรรลุตัวชี้วัดดังกล่าว อย่างไรก็ตามสิ่งนี้อาจไม่ใช่ธรรมเนียมอันเป็นปกติมากนักที่ผู้สอนจะตีความตัวชี้วัดเองเนื่องจากกระทรวงเองก็มีตำราพร้อมทั้งกิจกรรมสำเร็จรูปมากมายและใช้งานได้ง่ายมากกว่า รวมไปถึงข้อจำกัดอื่น ๆ อย่างวัฒนธรรมการทำงาน การสอนและความเคยชินในระบบ (ครูที, สัมภาษณ์, 2567, 3 มิถุนายน) ดังนั้น ผู้สอนที่ตีความตัวชี้วัดด้วยตนเองจึงต้องใช้ความกล้าหาญในการฉีกธรรมเนียมปฏิบัติเดิม เพื่อตอบคำถามสำคัญของตัวเองในฐานะผู้สอนว่า เราทำสิ่งนี้ไปเพื่ออะไร “มาตรฐานและตัวชี้วัดเป็นคำที่กว้างมาก เช่น ผู้เรียนสามารถเอาหลักธรรมคำสอนไปใช้ในชีวิตรประจำวันได้ มันก็ขึ้นอยู่กับการตีความว่าเราตีความอย่างไร ผลลัพธ์ก็ตามนี้ เด็กเอาไปใช้ได้ก็จบแล้ว ในความเป็นครู ถ้ามีความกล้าหาญน้อยเรามีอิสระในบางเรื่องซึ่งมองว่าพอสมควรเลย” (ครูเอส, สัมภาษณ์, 2567, 21 มิถุนายน)

หนึ่งในผู้ให้สัมภาษณ์ได้อธิบายถึงวิธีการตีความตัวชี้วัดและแปลงออกมาเป็นวิธีการออกแบบการเรียนการสอนของเขาเองโดยใช้ประเด็นสิทธิมนุษยชนเป็นจุดเชื่อมโยงในวิชาประวัติศาสตร์ซึ่งนำไปสู่ตัวชี้ปลายทางได้ตามที่สพฐ. กำหนดเช่นเดียวกัน “ตัวชี้วัดปลายทางคือ

การวิเคราะห์ผลของการเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง ซึ่งในแบบเรียนพูดถึงสงคราม แต่ประเด็นที่หยิบยกมาคือ ขบวนการเรียกร้องสิทธิสตรีและสิทธิพลเมือง (civil rights) ของคนผิวสีในสหรัฐอเมริกาและยุโรป มันคือจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้เราเป็นทุกวันนี้” (ครูที, สัมภาษณ์, 2567, 3 มิถุนายน)

2.2.3 การเชื่อมโยงสถานการณ์ปัจจุบัน สถานการณ์ปัจจุบันเป็นวัตถุดิบสำคัญในการนำผู้เรียนไปสู่การเรียนรู้ความเป็นไปได้จากทั่วโลกและเปิดโอกาสกระตุ้นให้เกิดบทสนทนาในชั้นเรียน การเรียนการสอนในห้องเรียนจึงไม่ได้จำกัดอยู่ที่การสร้างสรรคกิจกรรมในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการชวนคุย ชวนคิด ถามตอบ และการอภิปรายประเด็นที่อ่อนไหวของสังคม หนึ่งในผู้สอนได้สะท้อนมุมมองว่าตนเองให้ความสำคัญกับสถานการณ์ปัจจุบันมากกว่าตัวชี้วัดเสียอีก เนื่องจากบางตัวชี้วัดอาจดูไกลตัวจากสังคมไทยเกินไป แต่การศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์โลกอื่น ๆ สามารถช่วยให้เราเห็นความเป็นไปได้ใหม่ ๆ และมุมมองที่กว้างขึ้นมากกว่า “... มันจะมีตัวชี้วัดอันหนึ่งที่พูดถึงการประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในประเทศไทย ซึ่งเราจะประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนได้อย่างไร ในเมื่อมันมีเรื่องที่เราพูดไม่ได้เยอะขนาดนี้ (ในสังคมไทย) โสเภณีก็พูดไม่ได้ กัญชาก็ไม่ได้ มันกลายเป็น taboo คนนอนคุกไม่ได้รับการประกันตัว อันนี้ (เราจึง) ถอยก่อน แล้วสิ่งที่ทำในคลาสคือ พาไปดูโลกใบนี้ พาไปดูแฟนตาซีที่เป็นไปได้ก่อน อย่าเพิ่งติดกับปัญหาที่ใกล้ตัวจนรู้สึกว่าเรากระดิกตัวไม่ได้ ไปดูว่าโลกใบนี้มันเกิดอะไรขึ้น เพราะทุกครั้งที่ไปศึกษาปัญหาสิทธิมนุษยชน มันจะมีสิ่งที่เรียกว่าจินตนาการและความหวังใหม่ เช่น เวลาคุยเรื่องระบบบรรณาธิปไตย มันเคย

เข้มแข็งกว่านี้ในอดีต แต่มันเบาลงได้เพราะมีคนสู้เพื่อมัน ... สิ่งเหล่านี้มัน spark อะไรบางอย่างพอโยนสิ่งนี้ไปทั่วโลก 2-3 ที่ ก็จะเห็นว่ามันเป็นไปได้ การเปลี่ยนแปลงมันเกิดขึ้นได้นะ แล้วค่อยเขยิบมาเป็นประเทศไทย” (ครูเอ็นพี, สัมภาษณ์, 2567, 26 พฤษภาคม)

ผู้สอนยังได้สะท้อนว่าการเรียนสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นการเรียนที่มากกว่าการเรียนรู้เพื่อความรู้ (Knowledge) แต่ยังเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนรู้สึก และยังรวมถึงการสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในเรื่องของทักษะ (Skill) ทักษะคติ (Attitude) และการลงมือทำ (Action) ด้วย ดังนั้นการหาสถานการณ์จึงเป็นทั้งสถานการณ์ใกล้ตัวที่เชื่อมโยงกับผู้เรียนได้ จนไปถึงสถานการณ์ทั่วโลกเพื่อเป็นช่องทางให้ผู้เรียนกลับมามองเพื่อเชื่อมโยงเข้ากับมโนทัศน์ (concept) นั้น ๆ

นอกจากนี้การเรียนการสอนสิทธิมนุษยชนมีความจำเป็นต้องอยู่ในประเด็นที่อ่อนไหวและอาจพูดไม่ได้มากนักในสังคม ผู้สอนต้องทำหน้าที่ปลุกเร้าและเรียกร้องการมีส่วนร่วมเพื่อให้ผู้เรียนได้คิด หาจุดยืนของตัวเอง รับฟังจุดยืนของเพื่อนที่เห็นต่าง วิธีเช่นว่านี้จึงกลายเป็นการนำเรื่องที่สังคมอาจไม่อนุญาตให้พูดถึงในช่วงเวลานั้นมาพูดกันบนโต๊ะอย่างเปิดเผย (ครูซีเจ, สัมภาษณ์, 2567, 14 มิถุนายน) ซึ่งวิธีที่ใช้อาจเป็นตั้งแต่การใช้เกมหรือกิจกรรมเพื่อนำพาไปสู่ประเด็นหรือการใช้คำถามในการกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ตอบคำถามและมีส่วนร่วมในการสนทนา (ครูพีเค, สัมภาษณ์, 2567, 13 มิถุนายน)

สิ่งที่น่าสนใจคือวิธีการดังกล่าวทำให้เกิดสิ่งที่ไม่สามารถพบเจอได้มากนักในห้องเรียนของประเทศไทยแม้กระทั่งในโรงเรียนชั้นนำของประเทศ คือ ภาพที่ผู้เรียนยกมือเพื่อตอบคำถามในชั้นเรียน แต่ในชั้นเรียนของผู้สอนนี้กลับเป็นไปได้ อาจเรียกว่าผู้สอนต้องใช้วิธีและกลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนเปิดใจและอยากที่จะ

แลกเปลี่ยนในชั้นเรียน หนึ่งในวิธีการนั้นคือการสร้างสภาพแวดล้อมในห้องเรียนให้ผู้เรียนรู้สึกว่ที่แห่งนี้พื้นที่ที่ปลอดภัยและสนับสนุนให้ผู้เรียนรู้สึกมั่นใจในการแสดงความคิดเห็น โดยไม่ต้องกังวลว่าการตอบผิดจะเป็นเรื่องที่น่าอาย ซึ่งนั่นหมายถึงการสร้างห้องเรียนที่เคารพกันด้วยวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชน

2.2.4 กิจกรรมนอกห้องเรียน ผู้สอนจำนวนหนึ่งได้ต่อรองโดยการใช้พื้นที่กิจกรรมนอกห้องเรียน เพื่อให้เด็กเรียนรู้และรู้สึกถึงสิทธิมนุษยชน เนื่องจากความเชื่อว่ากิจกรรมนอกห้องเรียนทำให้ผู้เรียนเป็นอิสระอย่างน้อยแก่กฎแห่งเวลา 50 นาทีต่อคาบ และเป็นอิสระจากข้อบังคับและตัวชี้วัดต่าง ๆ เช่น ผู้สอนท่านหนึ่งตั้งชมรมกฎหมายและการเมืองด้วยความตั้งใจว่าจะเปิดพื้นที่ให้เด็กที่สนใจเรื่องการเมือง กฎหมาย และสิทธิมนุษยชนได้พูดคุยอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ชุมมุนั้นนับเป็นชุมมุนที่เต็มในชั่วโมงแรกที่ลงทะเบียน (ครูที, สัมภาษณ์, 2567, 3 มิถุนายน) นอกจากชุมมุนที่เป็นทางการของโรงเรียนแล้ว ผู้สอนท่านหนึ่งได้เล่าประสบการณ์การตัดสินใจการตั้งชมรมซึ่งไม่ได้สังกัดชมรมของโรงเรียน ผู้สอนสะท้อนว่าชมรมนี้เป็นพื้นที่อิสระที่ไม่มีการบังคับโดยมีกิจกรรมคือการให้ผู้เรียนได้ไปสัมผัสประเด็นสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นจริงนอกห้องเรียน “ลงพื้นที่ไปคุยเกี่ยวกับชีวิตจริง ไปดูคนไร้บ้าน ไปดูที่ดินของรัฐบาลกับชุมชนที่ขัดแย้งกัน พอพื้นที่เหล่านี้มันพาเค้าไปเจอคนจริง ๆ ที่เค้าเดือดร้อนมันเลยทำให้การขับเคลื่อนมันง่ายกว่าห้องโรงเรียนมาก เพราะเด็กเค้ารู้แล้วว่ามีคนลำบากอยู่ตรงหน้า แล้วเราจะยืนยืมหัวเราอยู่ได้อย่างไร เลยใช้กุศโลบายอันนี้ว่า เรารู้จักคนหนึ่งทีลำบาก แล้วเราจะมีส่วนอย่างไรที่ทำให้เมืองที่เราอยู่เราดีขึ้น คนในเมืองที่เราอยู่สามารถมีความสุขทุกคน ไม่ใช่แค่คนรวยมีความสุข” (ครูซี, สัมภาษณ์, 2567, 28 พฤษภาคม) ผลจากกิจกรรมในลักษณะที่ไม่บังคับนี้ทำให้ผู้เรียน

เป็นผู้ริเริ่มขับเคลื่อนประเด็นทางสังคมได้อีกด้วย

3. ภาพลักษณ์ครูสังคม นับตั้งแต่เหตุการณ์การประท้วงจากกลุ่มนักเรียนนักศึกษาในปี 2563 เป็นต้นมา ครูสังคมได้รับความสนใจและจับตามองจากรัฐเป็นพิเศษ โดยในช่วงเวลานั้นรัฐเองมีความพยายามผลักดันการส่งเสริม “คุณลักษณะพลเมืองที่ดี (ของไทย)” ผ่านการกำหนดนโยบายและปรับปรุงตำราเรียน ซึ่งเป็นแนวทางที่รัฐเคยดำเนินการเสมอมา การแสดงความคิดเห็นทางการเมืองและตั้งคำถามผ่านระบบการศึกษา ผ่านการประท้วงจากนักเรียนถือเป็นการกระทำที่รัฐมองว่าเป็นนักเรียนและพลเมืองที่ไม่น่ารักของรัฐ ในช่วงเวลานั้นเองที่ทำให้ครูผู้สอนสังคมศึกษาได้รับการขนานนามว่าเป็น “หัวหน้าแกงค์เด็ก” เนื่องจากบทบาทของพวกเขาในการส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์และการตั้งคำถามอาจถูกมองว่าเป็นการสนับสนุนแนวคิดที่ทำทลายอำนาจรัฐ

“หัวหน้าแกงค์เด็ก” เป็นคำที่สะท้อนบทบาทของผู้สอนสังคมศึกษาที่ได้รับการขนานนามจากเพื่อนร่วมงานและผู้บริหาร นัยยะหนึ่งอาจแสดงให้เห็นความสนิทชิดเชื้อและความไว้วางใจของผู้เรียนที่มีต่อผู้สอน หากต้องการริเริ่มประเด็นในการขับเคลื่อนหรือหากมีปัญหา ครูสังคมเปรียบเสมือนหน้าด่านในการรับปัญหาที่เกิดขึ้น “เวลาเด็กอยากขับเคลื่อนประเด็นสังคมก็จะมาที่เรา” (ครูเอ็น สัมภาษณ์, 2567, 2 มิถุนายน) อีกนัยยะหนึ่งการได้รับขนานนามนี้มีที่มาจากผู้สอนคนอื่นหรือผู้บริหารสถานศึกษาอ้างถึงครูสังคม เนื่องจากกลัวว่าผู้สอนสังคมศึกษาอาจพาเด็กนักเรียนเข้าร่วมการประท้วงซึ่งเป็นสิ่งที่โรงเรียนไม่ต้องการให้เกิดขึ้นหรือทำให้เกิดความวุ่นวายในโรงเรียน “บางคนเป็นห่วง กลัวว่าเราจะพาเด็กไปประท้วง ... เหมือนเค้า (ผู้บริหาร) รู้สึกว่าเราเป็นหัวหน้าเด็ก” (ครูซีเจ, สัมภาษณ์, 2567, 14 มิถุนายน)

นอกจากนี้ผู้สอนต้องยังต้องเผชิญกับคำปรามจากผู้บริหารสถานศึกษา คำปรามเหล่านี้มักสะท้อนถึงความกังวลของผู้บริหารที่ต้องการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งหรือความไม่สงบในสถานศึกษา รวมถึงการจับตาจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับภายในสถานศึกษาด้วย “ไม่ใช่แค่ผู้บริหาร แต่มีเจ้าหน้าที่รัฐ มีผู้ใหญ่เรียกไปคุย ผู้บริหารก็โดนเพ่งเล็งจากกระทรวง (เขาถามว่า) ทำอะไรอยู่ กำลังหล่อหลอมอะไรเด็กอยู่” (ครูเอ็น สัมภาษณ์, 2567, 2 มิถุนายน) “...ซึ่งครูสังคมก็โดนกันถ้วนหน้า มันก็กลายเป็นภาพลักษณ์รวม ๆ ของครูสังคมศึกษาในช่วงนั้นว่าครูโรงเรียนนี้มันหัวรุนแรง ปลุกปั่นเด็ก” (ครูพีเค, สัมภาษณ์, 2567, 13 มิถุนายน)

ข้อมูลข้างต้นอาจทำให้การทำงานของครูสอนสังคมในฐานะ “หัวหน้าแองค์เด็ก” ตามที่เพื่อนร่วมงานและผู้บริหารขนานนามเป็นการเดินทางที่เต็มไปด้วยความโดดเดี่ยวและไม่มีเพื่อนร่วมอุดมการณ์ในโรงเรียนมากนัก

4. บทสรุปของภาคปฏิบัติการและการต่อรองผู้สอนท่านหนึ่งเปรียบว่างานสอนคือการวิ่งมาราธอน (ครูเอ็นพี, สัมภาษณ์, 2567, 12 มิถุนายน) ที่ต้องทำต่อไปกันยาว ๆ และยังเป็นงานที่ไม่สามารถการันตีความสำเร็จได้ในระยะเวลาอันสั้น ลักษณะการต่อรองของผู้สอนจึงเป็นไปในลักษณะประนีประนอม ไม่ปะทะจนเสียพลังใจ อย่างไรก็ตามแม้จะมีการปรามจากผู้บริหารสถานศึกษาอยู่บ้างแต่ก็ยังมีอิสระพอตัวที่จะให้พวกเขาสร้างสรรค์ชั้นเรียนในแบบที่บรรลุวัตถุประสงค์การเรียนรู้ และเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมได้ ซึ่งผู้สอนมองว่างานที่เราทำจะปกป้องเรา (ครูเอ็นพี, สัมภาษณ์, 2567, 12 มิถุนายน)

การที่ผู้สอนเลือกที่จะหลีกเลี่ยงการปะทะกับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะในช่วงที่การเมืองร้อนแรงนั้น นอกจากจะช่วยให้สภาพจิตใจของผู้สอนดีขึ้นแล้ว ยังทำให้สถานการณ์ไม่

ตึงเครียดไปกว่าเดิม ซึ่งอาจส่งผลให้ผู้สอนทำงานยากมากขึ้นด้วย ดังนั้น หากในเวลาที่ต้องมีการนิเทศการสอน ผู้สอนจึงเลือกที่จะนำเสนอเรื่องที่ไม่เป็นประเด็นที่อ่อนไหวในสังคมมากนัก “เรายอมรับเลยว่าเราไม่อยากปะทะ (กับผู้บริหาร) เลี่ยงได้เลี่ยง เพราะมันส่งผลโดยเฉพาะต่อสภาพจิตใจในการทำงานของเรา จิตใจเราแย่ เราต้องใช้เวลาในการฟื้นฟูสภาพจิตใจ เราเลยเลี่ยง เวลาที่มีการนิเทศจะเลือกประเด็นโลกสวยมากกว่า ...” (ครูซีเจ, สัมภาษณ์, 2567, 14 มิถุนายน)

หากระหว่างทางมีปัญหาเกิดขึ้น ผู้สอนก็จะเลือกใช้วิธีการพูดคุยกับผู้บริหารเพื่อให้ได้ทำงาน ดังคำสัมภาษณ์ในการจัดนิทรรศการเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศของผู้สอนท่านหนึ่ง “(เราเลือก) เจราจา อะไรได้ อะไรไม่ได้ สิ่งไหนที่ (ผู้บริหาร) เป็นข้อกังวล อะไรที่เกี่ยวข้องกับการวิพากษ์เชิงลบ อาจจะตัดออก ส่วนอะไรที่เป็นความก้าวหน้าในเชิงบวก เรายังคงไว้ เช่น กฎหมายสมรสเท่าเทียม กลุ่ม LGBT ที่เป็นแบบอย่างต้องคิดในมุมของเค้า (ผู้บริหาร) ด้วยว่าเค้าโดน (กดดันจากกระทรวง) มาเหมือนกัน ไม่งั้นเราขับเคลื่นไปแบบไม่มีเพื่อน เพราะมันคือการทำงานทางความคิด มันต้องค่อย ๆ ชนไม่ได้ ชนแล้วพัง ไม่คุ้ม” (ครูเอ็น, สัมภาษณ์, 2567, 2 มิถุนายน)

อย่างไรก็ตามผู้สอนสังคมส่วนใหญ่ในโรงเรียนรัฐมองว่าการ “ต่อรอง” ที่เขาทำมีลักษณะเหมือนการ “แอบทำ” แม้ว่าแนวทางที่ตนเลือกจะสอดคล้องกับมาตรฐานที่สพฐ. กำหนดไว้ แต่พวกเขารู้สึกว่าเป็นสิ่งที่แตกต่างออกไปจากสายตาคนอื่น ผู้สอนเริ่มจากการต่อรองกับตนเองก่อนในด้านแรกด้วยการสร้างห้องเรียนที่ไม่มีเพียงแต่ความรู้ แต่ยังต้องสร้างความสนุกสนานและกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามต่อระบบที่บิดเบี้ยวของสังคม ผู้สอนจำต้องยอมรับความจริงว่า ผู้เรียนจะต้องออกไปเผชิญกับโลกภายนอกซึ่งแตกต่างจากห้องเรียน และต้องใช้วิชาสังคมเพื่อสอบเข้าเรียนต่อ

ผู้สอนในโรงเรียนประจำจังหวัดคนหนึ่งยอมรับต่อความหวังและความกดดันจากนักเรียนและผู้ปกครองโดยการออกแบบห้องเรียนตามที่เธอฝันในขณะเดียวกันห้องเรียนนั้นยังเป็นที่ไปเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้กระแสหลักไปสอบภายใต้ระบบที่แข่งขันอย่างมากของการศึกษาไทย (คุรุชี่, สัมภาษณ์, 2567, 28 พฤษภาคม)

โดยสรุปภายใต้ความประนีประนอมของผู้สอนดังกล่าว แต่ก็ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระพอตัวภายใต้สถานศึกษาด้วยเช่นกัน ถึงแม้จะมีการจับตาหรือเสียงปรามจากผู้บริหารสถานศึกษาอยู่บ้าง แต่ก็เป็นที่ไปแบบไม่ตึงเครียดมากนัก หากไม่มีปัจจัยภายนอกในเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง

สรุปและอภิปรายผล

ผลการศึกษาแสดงให้เห็นถึงภาคปฏิบัติการและการต่อรองการสอนสิทธิมนุษยชนศึกษาในโรงเรียน โดยตามหลักสูตรแกนกลางระดับชั้นมัธยมศึกษาชี้ให้เห็นว่าสิทธิมนุษยชนศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ไม่ได้มีลักษณะเป็นรายวิชาใหม่ แต่เป็นส่วนหนึ่งของสาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกันกับประเทศอื่น เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ที่พบว่าการสอนสิทธิมนุษยชนศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง (citizenship education) มากกว่าที่จะปรากฏตัวในชื่อของสิทธิมนุษยชนศึกษาโดยเฉพาะ (De Kort, 2018) สิทธิมนุษยชนศึกษาปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในตัวชี้วัดระหว่างทางและตัวชี้วัดปลายทาง ซึ่งสิทธิมนุษยชนศึกษาไม่ได้อยู่ในฐานะ องค์ความรู้ (Knowledge) เพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงทักษะ (Skill) คุณค่า (Value) และทัศนคติ (Attitude) และการลงมือทำ (Action) ตามกรอบของแนวคิดสิทธิมนุษยชนศึกษา โดยผู้สอนเน้นไปที่ทักษะ คุณค่า ทัศนคติ

และการลงมือทำมากกว่าองค์ความรู้ นอกจากนี้ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ยังพบว่าสิทธิมนุษยชนศึกษาปรากฏให้เห็นเป็นประเด็นและกรณีศึกษาในสาระวิชาประวัติศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ ศีลธรรมและจริยธรรมด้วยเช่นเดียวกันในขณะที่ภาคปฏิบัติการและการต่อรองสิทธิมนุษยชนศึกษาในโรงเรียนพบลักษณะที่สำคัญของการต่อรอง ได้แก่ ตำราแบบเรียน โดยผู้สอนเลือกที่จะจัดวางตำราในฐานะเค้าโครงของการสอนเท่านั้น ในขณะที่ภาคปฏิบัติการและการต่อรองการใช้สิทธิมนุษยชนศึกษานั้น ผู้สอนได้แสดงให้เห็นผ่านการออกแบบการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย การรู้จักตัวผู้เรียน การตีความตัวชี้วัด การหาสถานการณ์ปัจจุบันเพื่อตั้งเป็นประเด็นในการสอนและการพูดคุยและกิจกรรมนอกห้องเรียน ซึ่งวิธีการออกแบบการเรียนการสอนเช่นนี้ได้เรียกร้องการมีส่วนร่วมอย่างมากต่อผู้เรียน อาจเป็นปรากฏการณ์ในชั้นเรียนที่ไม่เจอได้บ่อยนักในประเทศไทย และบทสรุปสุดท้าย ภาพลักษณ์ของผู้สอนสังคมในฐานะ “หัวหน้าแองค์เด็ก” ที่มีนัยยะในการเป็นตัวเชื่อมระหว่างนักเรียนกับครูผู้สอนอื่น ๆ แต่อีกนัยยะหนึ่งเป็นชื่อเรียกจากผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งอาจมีเสียงที่ไม่ค่อยพอใจนักเนื่องจากเกรงว่าจะนำไปสู่ความวุ่นวาย เช่น การประท้วงในโรงเรียนภายใต้เงื่อนไขการทำงานที่อาจมีสายตาสับจ้องจากรัฐ ความเป็นประชาธิปไตยมากนักและวัฒนธรรมในสังคมที่ไม่เอื้อต่อสิทธิมนุษยชน ทำให้ผู้สอนสิทธิมนุษยชนศึกษาต้องทำงานภายใต้การต่อรองประนีประนอมกับตัวเอง ต่อรองกับความคาดหวังของเด็กนักเรียน ผู้ปกครองและรัฐ เพื่อที่จะได้รังสรรค์ห้องเรียนของตนเอง อย่างน้อยที่สุดคือห้องเรียนที่เป็นไปเพื่อการตั้งคำถามต่อระบบ สังคมและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว อันเป็นวัตถุประสงค์ของสาระสังคมศึกษาที่พึงจะเป็น

การอภิปรายผลการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการสอนสิทธิมนุษยชน

ตามลักษณะ “The Heroic Teacher” ของ Lee (2018) โดยมองว่าครูผู้กล้าหาญเป็นผู้ที่เข้าใจกฎเกณฑ์และระบบ มองเห็นโอกาสในการตีความและข้อท้าทายต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็ต้องรักษาสมดุลการประนีประนอมกับตัวเองและสังคมด้วย (Lee, 2018) ซึ่งผู้สอนใช้แนวทางการสอนสิทธิมนุษยชนแบบมีส่วนร่วมและตอบโต้ (Participatory/Interactive methodologies) ที่ให้ผู้เรียนได้ลองแบบฝึกคิดวิเคราะห์และวิพากษ์เกี่ยวกับค่านิยมมาตรฐานสิทธิมนุษยชนและปัญหาสังคม ตามการแบ่งวิธีการเรียนรู้ของ Tibbitts (2017) และแม้ในบริบทต่าง ๆ ที่มักพบว่าครูอาจขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ดังงานของ Leung (2007) ที่ศึกษาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในฮ่องกง หรือการศึกษาสิทธิมนุษยชนศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาของจีน Yang (2018) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสิทธิ

มนุษยชนศึกษาแม้จะปรากฏในหลักสูตรของโรงเรียน แต่กลับได้รับการยอมรับในลักษณะของศีลธรรมมากกว่าการสอนที่เน้นเนื้อหาหลักการสิทธิมนุษยชนที่ชัดเจน งานวิจัยชิ้นนี้จึงนำเสนอภาพครูผู้สอนที่แตกต่างออกไป โดยได้แสดงให้เห็นว่าผู้สอนจำนวนหนึ่งมีความกระตือรือร้นและความมุ่งมั่นในการศึกษาและสอนสิทธิมนุษยชนอย่างแท้จริง แม้จะต้องเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ในระบบการศึกษาและการเมืองไทยก็ตาม

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องภาคปฏิบัติการและการต่อรองการใช้สิทธิมนุษยชนศึกษาในโรงเรียนได้รับทุนสนับสนุนจากวิทยาลัยการเมืองการปกครอง มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กรมพลศึกษา, ดำรงค์ ฐานดี และดำรง ธรรมารักษ์. (2561). *คู่มือครูสำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ วิชาหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6*. อักษรเจริญทัศน์.
- คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2563). *มุมมองสิทธิ*, 19(1).
- ภาวดี ผ่องใส. (2560). *หลักสิทธิมนุษยชนภายใต้อุดมการณ์ของประเทศไทย: กรณีศึกษาแบบเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองระดับมัธยมศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2544 และ 2551* [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล].
- ศิวัช ศรีโคงกุล. (2563). การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองที่เชื่อ: นโยบายของการศึกษาวิชาหน้าที่พลเมืองในโรงเรียนไทย. *วารสารสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา*, 6(1), 28-59.
- De Kort, F. (2018). Human rights education in social studies in the Netherlands: A case study textbook analysis. *Prospects*, 47(1), 55–71. <https://doi.org/10.1007/s11125-018-9431-3>
- Kranrattanasuit, N., & Sumarlan, Y. (2022). Human rights education theory of change for learner: Value and awareness-socialization plus model. *Journal of Human Rights and Peace Studies*, 8(2), 193-221.
- Lee, J. (2018). Hypocrites or heroes? Thinking about the role of the teacher in human rights education. *Human Rights Education Review*, 1(2). <https://doi.org/10.7577/hrer.2873>

- Leung, Y. W. (2007). How should we move forward? A critical review of human rights education in Hong Kong. In *Human rights education in Asian schools* (Vol. 10). <https://www.hurights.or.jp/archives/pdf/asia-s-ed/v10/14How%20Shd%20We%20Move%20Forward,%20Critical%20Review%20of%20HRE%20in%20Hong%20Kong.pdf>
- Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2011). *United Nations declaration on human rights education and training*. <https://www.ohchr.org/en/resources/educators/human-rights-education-training/11-united-nations-declaration-human-rights-education-and-training-2011>
- Tibbitts, F. L. (2017). Revisiting 'emerging models of human rights education'. *International Journal of Human Rights Education*, 1(1). <https://doi.org/10.9783/9780812293890-005>
- Yang, X. (2018). China's search for human rights education in secondary schools. *Prospects*, 47(5), 193-211. <https://doi.org/10.1007/s11125-018-9423-3>

บุคลากรกรม

- ครูชี (ผู้ให้สัมภาษณ์). หนึ่งนยา ไหลงาม (ผู้สัมภาษณ์). ออนไลน์ 28 พฤษภาคม 2567.
- ครูชีเจ (ผู้ให้สัมภาษณ์). หนึ่งนยา ไหลงาม (ผู้สัมภาษณ์). ออนไลน์ 14 มิถุนายน 2567.
- ครูพีพี (ผู้ให้สัมภาษณ์). หนึ่งนยา ไหลงาม (ผู้สัมภาษณ์). ออนไลน์ 12 มิถุนายน 2567.
- ครูพีเค (ผู้ให้สัมภาษณ์). หนึ่งนยา ไหลงาม (ผู้สัมภาษณ์). ออนไลน์ 13 มิถุนายน 2567.
- ครูที (ผู้ให้สัมภาษณ์). หนึ่งนยา ไหลงาม (ผู้สัมภาษณ์). ออนไลน์ 3 มิถุนายน 2567.
- ครูเอ็น (ผู้ให้สัมภาษณ์). หนึ่งนยา ไหลงาม (ผู้สัมภาษณ์). ออนไลน์ 2 มิถุนายน 2567.
- ครูเอ็นพี (ผู้ให้สัมภาษณ์). หนึ่งนยา ไหลงาม (ผู้สัมภาษณ์). ออนไลน์ 26 พฤษภาคม 2567.
- ครูเอส (ผู้ให้สัมภาษณ์). หนึ่งนยา ไหลงาม (ผู้สัมภาษณ์). ออนไลน์ 21 มิถุนายน 2567.

ลักษณะทางศิลปะและสุนทรียศาสตร์แบบดั้งเดิมของภาพพิมพ์ปีใหม่เถาฮั่ววู่

The Artistic Characteristics and Aesthetic Origins of Taohuawu New Year Prints

หลิว เฟิง, เมตตา ศิริสุข

Peng Liu¹, Metta Sirisuk²

Received: 27 August 2024

Revised: 7 January 2025

Accepted: 20 January 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิจัยเชิงคุณภาพมีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาลักษณะทางศิลปะของภาพพิมพ์ปีใหม่ เถาฮั่ววู่ และ 2) เพื่อวิเคราะห์สุนทรียศาสตร์แบบดั้งเดิมของภาพพิมพ์ปีใหม่ เถาฮั่ววู่ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้สืบทอดภาพพิมพ์ปีใหม่ เถาฮั่ววู่ นักวิจัยทางวิชาการ นักสะสม และผู้เชี่ยวชาญด้านจิตรกรรมแบบดั้งเดิม วิเคราะห์เชิงพรรณนาเพื่อสรุปและอภิปรายผล ผลการศึกษาพบว่า 1) ตั้งแต่ปลายราชวงศ์หมิงและต้นราชวงศ์ชิง ภาพพิมพ์ปีใหม่ เถาฮั่ววู่ ได้ผ่านช่วงการพัฒนาที่สำคัญสี่ช่วงและพัฒนาลักษณะเฉพาะทางศิลปกรรมที่แตกต่างกัน 2) องค์ประกอบของภาพ, ทัศนธาตุ, เทคนิคกระบวนการ และเนื้อหาของพวกเขาได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของศิลปะเมืองซูโจว โรงเรียนจิตรกรรมหวู่เหมิน, ภาพวาดวรรณกรรมสมัยราชวงศ์ชิง, นวนิยายสมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง รวมถึงภาพประกอบหนังสือประเพณีหัตถกรรมและการแกะสลักแผ่นทองแดงจากตะวันตก สร้างการผสมผสานที่ประณีตระหว่างสุนทรียศาสตร์ของวรรณกรรมและพลเมือง การศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงลักษณะศิลปะของภาพพิมพ์ปีใหม่ เถาฮั่ววู่ กำหนดมาตรฐานสำหรับการสร้างสรรค์สมัยใหม่ และการสืบทอดรักษา “ลักษณะสุนทรียศาสตร์แบบดั้งเดิม”

คำสำคัญ: ภาพพิมพ์ปีใหม่เถาฮั่ววู่, ลักษณะทางศิลปะ, สุนทรียศาสตร์จีนดั้งเดิม, ต้นกำเนิดของสุนทรียศาสตร์

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยและสร้างสรรค์ศิลปกรรม คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อีเมล: Peng7@vip.163.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปกรรมศาสตร์และวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม อีเมล: metta.s@msu.ac.th

¹ Student for the Doctor of Fine and Applied Arts Research and Creation program in the Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University Email: Peng7@vip.163.com

¹ Assistant Professor, Faculty of Fine-Applied Arts and Cultural Science, Mahasarakham University Email: metta.s@msu.ac.th

Abstract

This qualitative research aims: 1) to study the artistic characteristics of Taohuawu New Year prints, and 2) to analyze the aesthetic origins of Taohuawu New Year prints. Data were obtained through literature research and interviews with inheritors of New Year prints, academic researchers, collectors, and traditional painting experts. Descriptive analysis was used to summarize and discuss the results. The results are as follows: 1) Since the late Ming and early Qing dynasties, Taohuawu New Year prints have undergone four major development periods and developed different artistic characteristics. 2) Their compositions, visual elements, production techniques, and themes are influenced by Suzhou's civic culture, the Wumen School of Painting, Song Dynasty literati paintings, Ming and Qing Dynasty novels, engraved book illustrations, handicraft traditions, and Western copperplate engravings, creating a fine and elegant fusion of literati and civic aesthetics. This study defines the artistic characteristics of Taohuawu New Year prints, sets the standards for modern creation, and guides its development and inheritance while preserving the "original flavor."

Keywords: Taohuawu New Year Prints, Artistic Characteristics, Traditional Chinese Aesthetics, Aesthetic Origins

Introduction

New Year prints, which refer to the folk paintings used during the lunar New Year, are the products of China's "Nian" culture and later include other folk paintings used in festivals, weddings, birthdays, and other folk activities (Zhou, 2009). In the secular lives of traditional societies, New Year prints hold significant importance. All provinces produce Chinese New Year prints, reflecting the diverse lifestyles of the locals. New Year prints have distinct styles (Wang, 2002). The most famous New Year print production areas are Tianjin Yangliuqing and Suzhou Taohuawu, known as "South Tao and North Yang" (Zhang, 2017).

The Taohuawu area of Suzhou is where most of their workshops are, hence the name of their New Year prints. This delicately carved and elegant piece is full of public life

interest, typical of Chinese folk aesthetics. About 400 years have passed since Taohuawu New Year prints were created in the late Ming and early Qing dynasties (Zhou, 2009). Political and social changes, lifestyle and folk custom changes, and printing technology advances have all influenced New Year prints' theme, form, and style.

However, from the "New Taohuawu New Year prints" created after the founding of the People's Republic of China to the current works, the style and characteristics of most works have almost disappeared, except for the content and themes of individual works with local characteristics. These woodblock decorative prints with new citizen colors or custom paintings have no relation to traditional Taohuawu New Year prints.

At present, Taohuawu New Year prints are facing problem because they haven't used their cultural identity well. Producers have improved and innovated traditional New Year prints to make them more suitable for modern people, but this has resulted in the disappearance of their unique characteristics. Although inheritors can survive with income, the Taohuawu New Year prints have lost their cultural identity. Have they survived? Innovation is good, and traditional art needs to fit into modern life. Should innovation be measured?

The usage, production process, and artistic characteristics of Taohuawu New Year prints make up their cultural identity. We can change their materials, thereby enabling the creation of new products and changing their use. It can adapt its production process to utilize semi-automatic or fully automatic tools to engrave, print, and perform other tasks with half the effort. However, the artistic characteristics of traditional Taohuawu New Year prints cannot be changed, and if they are changed, they become other woodblock prints and decorative paintings.

Thus, continuing traditional Taohuawu New Year prints necessitates a thorough understanding of their artistic characteristics and an exploration of their origins through Chinese aesthetic theory.

Research Objectives

1. To study the artistic characteristics of Taohuawu New Year prints.
2. To analyze the aesthetic origins of Taohuawu New Year prints.

Research Methodology

This is a qualitative research. The researchers first analyze and summarize Taohuawu New Year prints' artistic characteristics across time. The researchers then used aesthetic theory to examine Taohuawu New Year prints' composition, visual elements, production techniques, and theme. The researchers chose Taohuawu New Year prints for analysis based on these criteria: 1) the most well-known. 2) the most distinctive. Data were collected from literature and interviews with Taohuawu New Year print inheritors, academic scholars, collectors, and traditional painting experts. The results are presented as a descriptive analysis.

Results

1. The artistic characteristics of Taohuawu New Year prints

Usually, New Year prints are difficult to alter. However, Taohuawu New Year prints have changed due to politics, economy, society, and other factors in each period, as their audience has shifted from citizens to farmers. Summing its artistic characteristics into a single feature is not rigorous. To accurately describe their artistic characteristics, researchers will delineate different periods according to time.

1.1 Initial period: The push of civic culture and illustration prints

Since the Ming Dynasty, woodblock prints have made New Year prints an independent art form (Ah, 1954). After the middle of the Ming Dynasty, Suzhou's handicraft industry was developed, the

commodity economy was active, civic culture was prevalent, and opera, novels, and popular books made the book engraving industry and illustration prints flourish, which promoted Taohuawu New Year prints and its rich street culture (Zhou, 2009). Literati painting tradition is evident in Taohuawu's early New Year prints, which imitate Wanli's prints. The painting, engraving, and printing are exquisite (Gao, 2012).

1.2 Prosperity period: "Gusu engraving" influenced Japanese ukiyo-e

The Qing Dynasty's most prosperous periods were the Kang, Yong, and Qian dynasties when Suzhou was one of the top economic and cultural centers. Taohuawu New Year prints were Western-compatible at this time. The perspective and line arrangement resemble Western copperplate engravings (Zhang, 2017). The majority of New Year prints were exported to Japan. The "Gusu engraving," which the Japanese art world credits with influencing "ukiyo-e," mostly refers to this period (Feng, 2011).

1.3 Recession Period: the inevitable result of war and technological innovation

Following the 1840 Opium War, Qing prosperity declined. China adopted Western lithographs to replace woodblock engravings, and Taohuawu New Year prints declined, transforming the market and style. The country's closure ended export orders, shifting the market from citizens to farmers. To reduce expenses and cater to rural preferences, Taohuawu New Year prints simplify engravings, make lines clumsy, and transform colors from

light to gorgeous (Zhang, 2017). The theme tends to be secular life. However, due to Suzhou's profound cultural heritage, the local and citizen characteristics of the New Year prints are still very obvious; the colors are bright and vivid without losing elegance, and the modeling and composition are decorative and interesting (Gao, 2012).

1.4 Creation period: professional painters create "new-style New Year prints."

In 1949, the government of the People's Republic of China revived the Taohuawu New Year prints. New Year prints and politics are becoming more closely related (Wang, 2021). The primary focus of art creation is serving the people and subordinating to politics, which has resulted in the creation of new-style New Year prints (Feng, 2011). For more than half a century, the "New Taohuawu New Year Prints" have been characterized as woodblock decorative or custom paintings, rich in colors of the new citizens. They do not have any inherited relationship with Taohuawu New Year prints.

Thus, a systematic study of Taohuawu New Year print's artistic characteristics is needed to find its aesthetic origin, guide contemporary New Year print creation, and solve the problem of losing authenticity during inheritance.

2. The aesthetic origin of Taohuawu New Year prints

2.1 The aesthetic origin of the composition of Taohuawu New Year prints

2.1.1 Chinese Scattered Perspective and Western Focal Perspective

Theory

In “*Linquan Gaozhi*,” Guo Xi of the Northern Song Dynasty proposed “Three Perspectives,” which gave Chinese landscape painting a spatial schema. This theory differs from the Western focal perspective. The focal perspective employs “near clear and far blurred” to establish a three-dimensional perception of space, whereas the near and far scenes in Chinese landscape paintings are all “clear.” This distinguishes the foreground and background by arranging a period of “clouds” at the junction of the near and far scenes. This creates a visual effect of black and white, dense and sparse, suggesting a relationship between the front and back spaces (Zhao, 2017). This perspective method, called “scattered perspective,” emphasizes “changing the scene step by step,” which emphasizes viewer appreciation. Chinese landscape painting uses panoramic composition to capture the beauty of different times and places. This composition is used in landscapes and other paintings.

As early as the Tang Dynasty, Western art was introduced to China along with Western religions, and missionary Matteo Ricci was the first to explain the principles of Western painting to Chinese people (Wang, 2017).

Traditional society displays the Taohuawu New Year prints at home for a year, which emphasizes the viewer’s careful appreciation of the picture’s rich and subtle beauty. Traditional Chinese paintings utilize a scattered perspective to integrate plots from various times and spaces

into a single painting, a technique that Taohuawu New Year prints employ extensively in their compositions. Although Taohuawu New Year prints did not use the Western focus perspective of “near clear and far blurred,” they did use “near big and far small” and light and shadow to create a three-dimensional sense.

2.1.2 The form of Ming and Qing Dynasty novels engraved book illustrations

1) Suzhou moonlight version illustration and Song Dynasty literati painting moon-shaped fan

The moonlight version is called “round light” after its circle picture, like a full moon (Wang, 2002). In Suzhou in the late Ming Dynasty, moonlight illustrations with a circle setting and picture content were popular. The circular border evokes images of mirrors, panes, and moon doorways, and it appears to peek into the novel’s scene. The circular frame draws attention, creating a sense of substitution.

The Suzhou moon light version resembles the Song Dynasty literati painting of the moon-shaped fan. The fan often highlights the best parts. The moonlight version of the Taohuawu New Year print follows the novel’s moonlight illustration and the moon-shaped fan.

2) The “two-section version” and “three-section version” of the Ming Dynasty novels’ opera book

Ming Dynasty novels’ opera books often have “two-section versions” or “three-section versions.” The book’s two illustrations share a page, and the upper and lower illustrations use eaves, clouds, etc. to blur the

boundaries and give the reader the impression that the two pictures are taking place simultaneously. The publisher's layout naturally reduces illustration pages, engraving, and printing costs. This form appears in the Taohuawu New Year print "Gusu engraving."

3) "Bian Er Chai" and "Hui Zhen Tu"

The 1639 novel "Bian Er Chai" has two illustrations: the main and secondary. The main illustration shows the story, while the secondary illustration shows flowers, birds, insects, and other objects. The secondary images' objects match the main image's storyline, which is usually a metaphor (Zhao, 2022). The secondary illustration in "Bian Er Chai" (Figure 1) has a compositional style similar to Taohuawu New Year prints of wrapping paper of the Republic of China, like "Chang'e Running to the Moon" (Figure 2) and "Nine Beauty Reunion." It's just that the New Year print replaces the novel's "thing" with a festive "thing." The gourd, bat, and other symbols symbolize blessings, and the closer arrangement of "things" aligns with the New Year print's message of embracing fullness and striving for perfection.

Figure 1 Illustration of "Bian Er Chai"

Source: <https://www.sohu.com>

Figure 2 "Chang'e Running to the Moon"

Source: Chinese New Year Wood-block Print Integration, Volume of the Japanese Collection, 2011

The woodblock prints of "Hui Zhen Tu" (Figure 3), published in 1640, are based on the novel "The Romance of the Western Chamber." In one picture, the book intertwines two creative threads: the development of "The Romance of the Western Chamber," where pictorial elements depict the novel's characters and scenes, and the fashionable objects of the Ming Dynasty. Scrolls, fans, screens, lamps, pavilions, and other items all bear the characters and scenes from the storyline. The Late Ming society promoted awareness of life's interest in everyday objects (Chen, 2023). This compositional style bears a resemblance to the Taohuawu New Year prints "Xiaoyi Yi Menjing" (Figure 4) and "Youdi Chong Tianlun." The artist skillfully frames characters and inscribes the story title on the mascots of the plot. The latter should be an imitation of the former.

Figure 3 Illustration of “Hui Zhen Tu”

Source: Ming Dynasty Min Qiji's Compilation and Engraving of Hui Zhen Six Illusions, 2022

Figure 4 “Xiaoyi Yi Menjing”

Source: Chinese New Year Wood-block Print Integration, Volume of the Japanese Collection, 2011

2.1.3 Bird-and-insect script

and Text patterning

The Qin and Han dynasties created “Bird-and-Insect Script,” a font that combines character strokes with bird-shaped insect shapes to beautify the text (Yu, 1959). The Tang Dynasty Wu Zetian period created “The Stele of the Ascension Prince” for the Bird-and-Insect Script. The stroke starts with a “bird’s head,” and the end is a “bird’s tail.” It inspires a combination of regular script, official script, and bird-and-insect script (Zhang, 2020). The ancient wisdom of beautifying texts goes beyond birds and insects. In Ming Chongzhen’s “32 Seal Scripts Diamond Sutra,” the Diamond Sutra is displayed through 32 different writing methods, such as the tadpole seal, Kylin, and dragon scripts. This “text” absorbs, processes, and transforms “patterns” and images, revealing Chinese character decoration’s infinite charm. The “Fu character map” in the Taohuawu New Year print incorporates the auspicious schema of “Fu” into the stroke space of the word “Fu.” From the Qin and Han Dynasty bird-and-insect script to the Tang “The Stele of the Ascension Prince” and then to the Ming Dynasty “32 Seal Scripts Diamond Sutra,” the ancients used calligraphy and painting isomorphism to beautify decorative text. The Taohuawu New Year prints’ text patterning works are inherited from one line.

2.2 The aesthetic origin of the visual elements of Taohuawu New Year prints

2.2.1 The color of Taohuawu New Year prints

1) “Jiangnan misty rain” and “suitability of coloring”

Humid and rainy subtropical monsoons characterize Jiangnan, China. Suzhou represents Jiangnan. Jiangnan’s “Misty Rain” is elegant and hazy. Many Jiangnan buildings have “white walls and black tiles.” In Suzhou Gardens, stones from Taihu Lake form a rockery. This type of stone emits a mist of heavy water vapor, allowing people to enter a fairyland. Ancient people called it “ink Jiangnan” for its beauty, compared to ink painting. Jiangnan is usually rainy and foggy. The water vapor and fog neutralize the red flowers and green trees, turning them into a gentle gray. The scenery is fresh and elegant, with rich, vague colors. This gentle color matches the ancient concept of “suitability of coloring” and the literati’s retreat, as well as the introverted and reserved nature of the Suzhou people who grew up on this land.

In the Wei, Jin, Sout hern, and Northern Dynasties, Xiehe proposed the “six canons” for assessing painting quality in the “six canons of pictorial art.” One canon, “suitability of coloring,” asserts that the inherent color of objective objects reflects the original color, aligning with early humans’ simple and intuitive color perception and honoring nature. In the “Preface to Painting Landscapes” by Zong Bing of the Northern and Southern Dynasties, “suitability of coloring” meant “depicting the

shape and color of an object based on its original shape and color.” Ancients tended to match the color of the object (Zhong, 2023). Jiangnan’s misty rain colors are elegant and hazy. The Song and Yuan literati paintings, especially the Women school of paintings, show this sense of color. It influenced the early Taohuawu New Year prints, and many literati participated in their creation, which naturally portrayed an elegant and colorful literati atmosphere.

2) “Berlin Blue” and “National mourning and filial piety”

New Year prints during the Qianlong period used more “Berlin blue”—a European chemical pigment. Why did New Year prints before Qianlong rarely use blue, and if they did, it was a dull gray blue rather than the bright blue of Qianlong? In 1706, German painter Heinrich Diesbach discovered and synthesized Berlin blue. Twenty years passed before chemists discovered the pigment formula (Zhang, 2016). The Kangxi Dynasty was from 1662 to 1722 when Berlin blue had not yet been introduced to China and couldn’t appear in New Year prints. Cultural exchanges and technological progress affect painting greatly.

From Jiaqing to Daoguang, Taohuawu New Year prints used many calm flower blue colors. Why did they create plain colors, unlike the prosperous period’s rich color sense? This is due to the recession and political reasons. In Jiaqing’s fourth year, Emperor Qianlong died. Jiaqing issued a holy oracle to institute “national mourning and filial

piety.” Musical instruments are banned at weddings and funerals. Bright colors are prohibited in folk New Year prints.

3) Taohuawu, Peach Blossom, Tang Yin, and Peach Color

The use of peach color in Taohuawu New Year prints is one of their most distinguishing features. Why is peach red so common in Taohuawu New Year prints but not in others?

“Taohuawu” means “the place where the peach blossoms bloom.” Past celebrities settled here because of the peach trees. The most famous is Tang Yin. Talented but ill-fated, he returned to Suzhou in his later years to build a room named Taohuaan, plant several acres of peach trees, and write the popular “Taohuaan Song” (Zhou, 2009). Tang Yin’s legend seems linked to Taohuawu New Year prints. In the Longqing three years of the Ming Dynasty, Suzhou published the “Miscellaneous Records of the West Chamber,” with the frontispiece “Yingying Image.” The image says “imitation of Tang Yin.” Later-engraved books and New Year prints have many imitators. (Feng, 2011) Taohuawu is named after peach blossoms; Tang Yin wrote “Taohuaan Song”; and his indissoluble relationship with Taohuawu New Year prints are the reasons why peach color has become the representative color of Taohuawu New Year prints.

2.2.2 Tang Yin’s lady painting sets the aesthetic tone of beauty

Tang Yin’s paintings are appreciated by both the elegant and the

vulgar, and the “vulgar” in them has greatly inspired the folk painters. The ladies’ facial shape, eyes, eyebrows, etc. in his “Autumn Breeze and Fine Silk Fan” are very similar to the Taohuawu New Year print “Cool Breeze and Fine Silk Fan.”

Many of the objects in Taohuawu New Year prints have traditional patterns and cannot be changed casually. Beauty has slender, single-eyelid eyes. Qing Li Yu’s “Pleasant Diversion: Judging Beauty,” says, “Thin, long eyes indicate a soft character; thick, big eyes indicate a tough character (Li, 2015). At that time, it was not like today’s people think that a woman’s big eyes are beautiful. The Taohuawu New Year print depicts a delicate, soft, slender, thin lady with narrow shoulders and a thin waist, typical of Jiangnan people, who are mild and gentle. This modeling technique followed the painting mantra of “beauty should be slender” and “painting women should narrow shoulders” and met society’s aesthetic standards for female images (Wang, 2021).

2.2.3 The relationship between the Ritual and Music System and the size of the characters

How can the thin palace maids carrying the chariots in Yan Liben’s “Emperor Taizong Receiving the Tibetan Envoy” lift the huge emperor? In ancient Chinese painting, characters should be hierarchical. The emperor is taller than the minister, who is taller than the palace maid. Taohuawu New Year prints follow this rule.

This treatment reflects the ritual tradition of classical Chinese aesthetics. Music and etiquette deal with interpersonal relationships. Music communicates emotions, while etiquette governs behavior (Yi, 2011). Beauty that is bound by the ethic of honor and inferiority, by a moral code, is true beauty.

2.3 The aesthetic origin of the production techniques of Taohuawu New Year prints

2.3.1 Western copperplate engraving line arrangement and Hui school engraving

In 1583, missionary Matteo Ricci brought copperplate engraving to China from Europe. In 1696, the court painter Jiao Bingzhen used the Western perspective method to draw the "Ploughing and Weaving Map." Kangxi liked it and ordered Zhu Gui, a Suzhou engraver, to print it (Zhou, 2009). After working at the Imperial Palace Painting Academy, many Suzhou engravers returned home and used copperplate engraving techniques to engrave New Year prints. The "Gusu engraving" of "imitation of the West brushwork" appeared in Suzhou.

The Ming and Qing dynasty Huizhou carving line is dense, delicate, rich, and elegant, with literati bookishness and folk childishness. Huizhou merchants have grown the engraving industry, and Jiangnan is full of Huizhou bookstores and carving workshops (Ju & Ye, 1995). Huizhou family engravers Huang helped develop Suzhou printmaking after settling there (Gao, 2012). Suzhou illustrated prints after Wanli combined

the Suzhou literati painting tradition and Hui school print engraving, resulting in a dexterous and exquisite "Su School" style with distinctive composition and line drawing (Zhou, 2009). Taohuawu New Year prints inherited the Suzhou illustrated prints' modeling, line engraving expression, and color matching techniques, especially engraving and Gong Hua techniques, which absorb Hui school carving techniques.

2.3.2 Mogu painting, water color block printing, and the Gong Hua technique
Traditional Chinese painting outlines an object using the "Gu method," where "Gu" refers to the outline line. The Mogu painting is "directly drawn in color," meaning it shapes the object's image using ink or color rendering rather than ink lines (Yu, 2022). Traditional Taohuawu New Year prints outline, then overprint the color within the line, but Bogu flower themes often color directly instead of outlines. This style resembles "Mogu painting."

Watercolor block printing and Gong Hua appeared in the middle and late Ming Dynasty (Gao, 2012). The so-called watercolor block printing, according to the different colors of the drawing, is carved into many small pieces of plate, according to the color overprinting. The Gong Hua is printed by using the inlaid and extruded method of two woodblocks, showing a relief-like effect. These printing methods gave Taohuawu New Year prints their characteristics.

2.3.3 Imitation of the technique of glazing and halo dyeing in meticulous painting

Chinese meticulous paintings' "transparent" colors are dyed layer by layer. Like meticulous painting, the glazing technique of Taohuawu New Year prints uses multi-layer overprinting of colors to create rich gray tones. Taohuawu New Year prints are printed using meticulous painting's halo dyeing technique. That is, a color is dipped in the brush first, then another color in the nib, and the two colors naturally transition and fuse on the brush to add the effect of a stroke from one color to another. The brush is then moved sideways on the plate and transferred to the paper. So, colors are printed in different shades and variations.

2.3.4 The Suzhou soft dialect, rice planting culture, and delicate engraving

Dialects are regional languages with strong local cultural traits. Suzhou dialect is known as the "soft dialect" and is characterized by "soft," "sweet," "gentle," and "mellow," creating Suzhou people's elegant and introverted temperament (Shen, 2008). Suzhou is the core city of the Taihu Lake Basin, a famous land of fish and rice, and has a developed rice-planting culture (Yin & Liu, 2014). The rice here is harvested twice a year due to the climate, so intensive cultivation is needed in all seasons to maximize yields. Continuous work has given Suzhou people resilience, meticulousness, and patience. Thus, Suzhou people excel at delicate, time-consuming tasks like New Year prints.

2.4 The aesthetic origin of the theme of Taohuawu New Year prints

2.4.1 "A doting daughter father" and "female family head"

The theme of ladies first appeared in Suzhou, and Taohuawu New Year prints have many female themes, which are rare in other New Year prints. The low status of women in traditional Chinese society is well known. In Suzhou, things are different. Parents allow their daughters not to marry but to get a son-in-law. Fathers take their daughters on trips (traditionally, women cannot leave the house), and women can travel alone (Xuan, 2010). When fathers and husbands have guests, daughters and wives can join them (traditionally, women cannot meet outsiders). At least 100 talented women in Suzhou had poetry collections to examine during the Ming and Qing dynasties (Hu, 1985).

Suzhou has no "male family head," but women are called "female family heads." Men who marry wives are called "begging for wives" and fathers "doting daughter fathers." Qianlong's "Changzhou County Chronicles" stated that "it is mostly women who are in charge of the family" (Li & Gu, 1991). Why do Suzhou women rank so high? This relates to its developed economy. For instance, Suzhou silk is famous worldwide and requires silkworm raising, embroidery, silk tapestry, and other female labor. The economic base determines the superstructure, and women are highly regarded. Suzhou women could study and travel socially due to their wealth. Traditional Taohuawu New Year prints feature vibrant female themes.

2.4.2 “Keep on Good Terms”

The Taohuawu New Year print “Keep on Good Terms” is based on Zhu Jianshen’s Ming Dynasty painting. The painting’s allusion, “Three Laughs at Tiger Creek,” references Jin Dynasty monk Huiyuan, who lived on Mount Lu and never sent guests past Tiger Creek. Confucian Tao Yuanming and Taoist priest Lu Xiujing visited. At the time of parting, Huiyuan sent them, chatting all the way, unconsciously sent through Tiger Creek. The three looked at each other and smiled, which was the “Three Laughs at Tiger Creek” (Song, 2014). Zhu Jianshen combines the three people into a circular figure to promote religious harmony (Figure 5).

Figure 5 Zhu Jianshen’s
“Keep on Good Terms”

Source: The Palace Museum, 2024

“Keep on Good Terms” is the most popular Taohuawu New Year print (Figure 6). The print depicts an ancient child with a crocheted bun and a long life lock

around his neck. The wrinkled face looks like an old man or old woman, and the figure combines man, woman, old man, and child, implying that everyone is harmonious and happy. The round shape symbolizes “completeness.” The inheritance relationship between the New Year print “Keep on Good Terms” and Zhu Jianshen’s “Keep on Good Terms” is clear at a glance.

Figure 6 Taohuawu New Year print
“Keep on Good Terms”

Source: Suzhou Taohuawu New Year Print Museum, 2024

2.4.3 “Cats catch rats and protect silkworms” and “Money Tiger”

The Suzhou silk weaving industry is developed, and so many silkworm breeders exist. Silkworm raising has many taboos, including smoking, strangers, pregnant women, etc. During the silkworm breeding

season, the silkworm room sticks a New Year print on the door to remind visitors not to enter. "Exploitation of the Works of Nature," says: "Sparrows, rats, and mosquitoes harm silkworms. Rats are always harmful, but sparrows and mosquitoes can't harm cocoons or early silkworms" (Song & Pan, 2016). Silkworm farmers in Suzhou need "Cats Catch Rats and Protect Silkworms" as a door god painting because cats kill rats.

Suzhou has both femi nine and masculine beauty. Many warriors have practiced martial arts there. "Hanshu Geography" states: "Wu and Yue kings were warlike and revered military forces. Thus, these people liked swords, were fearless, and were easily angered." (Ban, 1963, p. 1667). The "Money Tiger" symbolizes masculinity's beauty. The money tiger symbolizes wealth because Suzhou people believe the tiger is a sacred animal that protects the family and pronounces "tiger" and "rich" similarly. The tiger's powerful shape also reveals the beauty of the perseverance of the Suzhou people.

Discussion and Conclusion

Jiangnan's wealthy Suzhou produced Taohuawu New Year prints. At the end of the Ming Dynasty, Suzhou's handicraft industry flourished, the cultural characteristics of the citizens were obvious, the literati and ink writers gathered, the calligraphy and painting market thrived, and the Women school of paintings appeared. The mutual influence and penetration of literati and folk paintings in Suzhou make Taohuawu New Year prints

unique in many New Year prints of origins, especially elegant, integrating literati and public aesthetics.

Suzhou is the southeast's largest city and a major transportation hub, making it easy to adopt foreign cultures. Its traditional handicrafts are famous worldwide for their fine, elegant, ingenious, and fashionable designs, and Taohuawu New Year prints have developed elegant characteristics under the influence of such craft ideas. The later engraving is less exquisite than the early "Gusu engraving" due to time, cost, and the inability to adapt to a wide range of distribution, but it is still better than other New Year prints. The lines are delicate and stretched. Although the later audience changed to cater to folk aesthetics, the color turned gorgeous, but this kind of gorgeous is by no means gaudy; it pays attention to color harmony and the sense of color system, forming a gorgeous and elegant coexistence with beautiful and strong color characteristics, thanks to Suzhou's profound cultural heritage, and the literati's participation in the creation is inseparable.

In different development periods, Taohuawu New Year prints developed regional characteristics and other artistic characteristics in theme, composition, color, and modeling due to social economy, customs, humanities and history, aesthetic taste, production technology, materials and tools, and the creators' style. Why different expressions? This is mostly caused by the social situation at the time. The so-called beauty is more the expression of the spiritual level, the outlook

presented through the spiritual level. It is the aesthetic integration of the era and regional culture.

Previous researchers have made mostly declarative statements about the artistic characteristics of Taohuawu New Year prints, rarely analyzing the reasons for their formation in depth. For example, why are there so many female themes in Taohuawu New Year prints? Why did it start in Suzhou? The theme of ladies reflects the secular aspirations of ancient Chinese patriarchal society to have a beautiful and virtuous wife, according to scholars (Wang, 2017). Why are other origins' New Year prints lacking in female themes? Isn't the rest of ancient China patriarchal, and doesn't it need family happiness? The researchers found the answer from the perspective of the unique state of female existence in ancient Suzhou.

In addition, scholars have not considered the delicate handiwork of Taohuawu New Year prints from the perspective of the character of Suzhou people cultivated by dialect and rice planting culture. Before, color characteristics were only summarized, and the causes of the color were rarely discussed, let alone climate, environment, place names, and people's perspectives. Ming and Qing Dynasty novels engraved book illustrations may have influenced Taohuawu New Year prints (Zhou, 2009), but novel engravings are varied, and the predecessors did not specify them. The researchers discovered that the layout of "Bian Er Chai" and "Hui Zhen Tu" is unique and influenced Taohuawu New Year print

compositions. Previous scholars discussed the Western focal perspective's influence on Taohuawu New Year prints (Wang, 2017) but ignored its relationship to traditional Chinese painting's scattered perspective and the "Three Perspectives" theory. Most scholars believe that Taohuawu New Year prints are full because they satisfy the psychology of Chinese seeking roundness and fullness, but the composition of New Year prints of different themes is different, such as the female theme, which is very particular about the "blankness" of traditional Chinese paintings, and the picture is dense and orderly, not "full." Previous researchers only mentioned Taohuawu New Year print printing's one-page, one-color, and overprinting technology (Zhang, 2023). In fact, at least seven printing methods for Taohuawu New Year prints exist, including imitation of traditional Chinese meticulous painting glazing and halo dyeing, which can print color gradients.

The current research seems to rarely cover some details of the aesthetic origin, which will not be repeated here, leaving us without a complete understanding of Taohuawu New Year prints' artistic characteristics. Many things we think we know, we do not.

This study has limitations. First of all, in the field investigation, respondents may make subjective judgments on the artistic characteristics of Taohuawu New Year prints based on their aesthetic preferences. To avoid single or wrong information and make more accurate judgments, more creators, collectors, and scholars should be interviewed. Secondly,

the listed forms of composition and theme of Taohuawu New Year prints are not comprehensive enough. Insufficient historical data and space prevented this article from discussing some root causes. Wang Jiaju, for instance, thinks Western copperplate engravings have the least impact on Taohuawu New Year prints (Wang, 2017). It may have been influenced by “Dutch learning” from Japan, according to Zhou Xinyue (Zhou, 2009). Thirdly, the two are similar, so their relevance can be determined. For example, the layout of the engraved book “Hui Zhen Tu” is very similar to Taohuawu New Year prints “Xiaoyi Yi Menjing” and “Youdi Chong Tianlun.” The researchers cannot prove that the Bird-and-Insect script inspired Chinese character image processing in New Year prints, but they can speculate. The New Year print has strokes with different images, while the Bird-and-Insect script is directly formed into strokes with a bird or insect image. There is still a difference between the two.

Recommendations

This paper discusses Taohuawu New Year prints’ artistic characteristics and aesthetic origins, enriching related academic research. It clarified the essence of Taohuawu New Year prints and the standards that should be followed in their modern creations to develop and inherit them while retaining their “original flavor.”

Since Taohuawu New Year prints have different artistic characteristics over time, what should we use as samples today? The psychological “proximate cause-effect” (David, 2006) states that people remember the nearest period’s New Year prints better, and the early Qing Dynasty’s New Year prints lacked “New Year’s flavor,” so the recent Taohuawu New Year prints with citizens and farmers as the audience and used for New Year’s festivals should be the main form. The paintings’ artistic characteristics should be preserved.

This study can “template” cultural studies. This study’s “text” and “concept” relationships and research perspectives apply to other intangible cultural heritage with similar phenomena and can solve similar problems.

Additionally, the reason early Qing Dynasty Taohuawu New Year prints were mostly yellow and red; the influence of Southern Song Dynasty imperial-court decorative painting and calligraphy brushwork on the lines of the New Year prints; the relationship between Song Dynasty boundary paintings and Taohuawu New Year prints; the origin of the flattening style of Taohuawu New Year prints; the relationship between Suzhou folk house architecture and New Year prints’ color tones, etc. Given the length of the article, it is impossible to elaborate on them one by one, but these are all directions worthy of scholars’ research.

References

- Ah, Y. (1954). *A brief history of the development of Chinese New Year prints*. Zhaohua Art Publishing House.
- Ban, G. (1963). *Hanshu geography*. Zhonghua Book Company.
- Chen, H. (2023). Image editing: Origins and creative methods in Min Qiji's Huizhentu. *Arts Exploration*, 04, 20–26.
- David, G. M. (2006). *Social psychology*. Posts and Telecommunications Press.
- Feng, J. (2011a). *Chinese New Year wood-block print integration: Taohuawu volume*. Zhonghua Book Company.
- Feng, J. (2011b). *Chinese New Year wood-block print integration: Volume of the Japanese collection*. Zhonghua Book Company.
- Gao, F. (2012). The vicissitudes of Taohuawu wood engraving pictures: Formation, development and evolution of Suzhou Taohua wood engraving pictures. *Journal of Suzhou College of Education*.
- Hu, W. (1985). *Examination of women's writings in the past dynasties*. Shanghai Ancient Books Publishing House.
- Ju, M., & Ye, X. (1995). Engravings and prints in Huizhou during the Ming and Qing dynasties. *Jianghuai Tribune*, 2, 51–59.
- Li, E., & Gu, Y. (Eds.). (1991). *Qianlong Changzhou xianzhi* [Chronicles of Changzhou County during the Qianlong reign]. In *Zhongguo difangzhi jicheng: Jiangsu fu xianzhi ji* (Vol. 13). Jiangsu Ancient Books Publishing House. (Original work published 1753)
- Li, Y. (2015). *Pleasant diversion*. Knowledge Press.
- Shen, H. (2008). Suzhou has a soft dialect. *China Archives*, 7, 64–67.
- Song, R. (2014). The three religions of the Ming dynasty, as seen in the images of the three religions. *Image History Research*, 00, 106–112.
- Song, Y., & Pan, J. (2016). *Exploitation of the works of nature translation note*. Shanghai Ancient Books Publishing House.
- Wang, J. (2017). *Naturalist fingertip Suzhou New Year prints*. Gu Wu Xuan Publishing House.
- Wang, S. (2002). *History of New Year print*. Beijing Arts & Crafts Publishing House.
- Wang, Y. (2021). *Study on the shape and color of Taohuawu New Year woodblock prints in Qing Dynasty* [Master's dissertation, Ningbo University].
- Xuan, H. (2010). *A research on Suzhou women's daily life in Ming and Qing dynasties* [Ph.D. dissertation, Soochow University].
- Yi, Z. (2011). *Yizhongtian astronomical collection: Vol. 4. Breaking in*. Shanghai Literature and Art Publishing House.
- Yin, Z., & Liu, Q. (2014). The protection and tourism development of the paddy rice farming cultural heritage in Tai Lake area. *History of Chinese Agriculture*, 5.

- Yu, J. (2022). Comparison and appreciation of pastel craftsmanship and the use of the boneless method. *Jingdezhen Ceramics*, 5, 103–105.
- Yu, S. (1959). A brief discussion on totems, religious origins, and Xia Shang totems. *Historical Research*, 11, 60–69.
- Zhang, C. (2020). *A study on the revival of “seal carvings with bird and insect script” since the Republic of China* [Ph.D. dissertation, China Academy of Art].
- Zhang, N. (2016). That touch of “blue”. *Chemistry Teaching and Learning*, 09, 89–90.
- Zhang, S. (2017). *Suzhou Taohuawu woodcut New Year prints*. Jiangsu Phoenix Fine Arts Publishing House.
- Zhang, S. (2023). Research on the inheritance and application of Suzhou Taohuawu New Year pictures. *Screen Printing*, 05, 1–5.
- Zhao, D. (2022). The fun of plaything: The visual representation and pictorial commentary of the late Ming novel *Bian er Chai*. *Literature & Art Studies*, 07, 149–160, 185.
- Zhao, K. (2017). *The study on YUN schema and SHUI schema in ancient Chinese landscape painting* [Ph.D. dissertation, Shanghai University].
- Zhong, L. (2023). From “suitability of coloring” to “color according to image”: The embodiment of the color language of Chinese modern and contemporary meticulous flower and bird painting. *China National Exhibition*, 9, 25–27.
- Zhou, X. (2009). *Suzhou Taohuawu New Year print*. Jiangsu People’s Publishing House.

การวางแผนภาษีเงินได้ของผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ให้ถูกต้องตามหลักการของ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

Tax Planning for Medical Practitioners to Be in Accordance with The Principles of Personal Income Tax

ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์¹

Sirirut Jaensirisak¹

Received: 24 September 2024

Revised: 3 January 2025

Accepted: 20 January 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอข้อมูลต่อผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์เกี่ยวกับการแยกประเภทเงินได้ให้ถูกต้อง เพื่อประโยชน์ในการวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาให้เสียภาษีให้น้อยที่สุดอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยรวบรวมข้อมูลจากข้อกฎหมาย คำพิพากษาศาล และข้อหารือของกรมสรรพากรที่เกี่ยวข้องกับการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของวิชาชีพแพทย์ เนื่องจากวิชาชีพแพทย์ถูกกล่าวหาว่ามีเงินได้พึงประเมินได้หลายประเภทและอาจมากกว่าผู้ประกอบวิชาชีพอื่น อันนำไปสู่ปัญหาในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา รวมถึงเกิดข้อผิดพลาดในการยื่นแบบแสดงรายการ และเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ปัญหาที่มักจะถูกหยิบยกขึ้นมากถกเถียงกันอยู่บ่อยครั้งคือการจัดประเภทเงินได้ของแพทย์ที่ผิดพลาด ดังนั้น หากแพทย์มีความเข้าใจในการจัดประเภทเงินได้ จะทำให้แพทย์สามารถวางแผนการรับเงินได้จากการทำงาน รวมถึงการจัดทำสัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่งานได้อย่างเหมาะสม

ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์มีสถานะเป็นบุคคลธรรมดา มีหน้าที่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในอัตราก้าวหน้า เมื่อแพทย์มีเงินได้พึงประเมินจำนวนมาก จะเกิดข้อจำกัดในประเด็นเพดานการหักค่าใช้จ่าย กล่าวคือ การทำงานในลักษณะที่มีสัญญาจ้างผูกพันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง มีเงินได้ประจำ และการรับงานที่กำหนดค่าตอบแทนในอัตราที่แน่นอน จะทำให้แพทย์ผู้มีเงินได้ต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงกว่าการให้บริการรักษาพยาบาลในรูปของการเปิดคลินิก หรือเปิดสถานพยาบาลที่มีผู้ป่วยเข้ามา แม้ว่าการทรงตัวสาธารณสุขจะกำหนดให้แพทย์ที่ไม่ได้เปิดคลินิกหรือปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชนได้รับค่าตอบแทนพิเศษเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรทางการแพทย์อุทิศเวลาในการปฏิบัติงานให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ แต่หากพิจารณาบนพื้นฐานของการวางแผนภาษีแล้ว การหารายได้เพิ่มจากการเปิดคลินิกอาจส่งผลดีในการวางแผนภาษีได้มากกว่า ดังนั้น หากผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ได้ศึกษาประเด็นข้อกฎหมายต่าง ๆ ให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ให้แพทย์วางแผนกำหนดรูปแบบการทำงาน และลักษณะการรับงานให้เหมาะสมกับประเภทของเงินได้ที่ส่งผลให้เสียภาษีให้น้อยที่สุดอย่างถูกต้องตามกฎหมายโดยไม่ถูกเรียกเก็บภาษีย้อนหลัง เสียเบี้ยปรับ เงินเพิ่ม หรือค่าปรับทางอาญา

คำสำคัญ : การวางแผนภาษีเงินได้, ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาการบัญชี คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
โทร: 086-8689297, E-mail: sirirjaen@gmail.com

Abstract

This article aims to provide information to medical professionals on how to correctly classify income for the benefit of planning personal income tax to pay the least amount of tax in accordance with the law by collecting information from laws, court decisions and discussions of the Revenue Department related to personal income tax of medical professionals. Due medical profession is one of the professions that is said to have a higher and potentially more taxable income than other professionals, leading to problems in paying personal income tax. This includes errors in filing returns and paying personal income tax. An issue that is often raised for debate is the misclassification of doctors' income. Therefore, if doctors understand the classification of income, they will be able to plan their income from their work and prepare contracts related to their duties appropriately.

Medical practitioners are individuals and are subject to progressive personal income tax. When a doctor has a large amount of taxable income, there will be a limitation on the ceiling of deductions. That is, working in a way that has a binding contract between the employer and the employee, having a regular income, and accepting work that specifies a fixed rate of compensation will cause the doctor who has income to pay a higher tax rate than providing medical services in the form of opening a clinic or opening a hospital with overnight patients. Although the Ministry of Public Health has determined that doctors who do not open clinics or work in private hospitals receive additional compensation to encourage medical personnel to devote their time to providing full service to the public. However, if we consider it from the perspective of tax planning, earning more income from opening a clinic may have a better effect on tax planning. Therefore, if medical professionals study and understand various legal issues, it will result in doctors planning and determining the working format and type of work that is appropriate for the type of income that results in paying the least amount of tax according to the law, without being charged retroactive taxes, paying fines, surcharges, or criminal penalties.

Keywords: Income Tax Planning, Medical Practitioner

บทนำ

ระบบการเสียภาษีอากรในปัจจุบันนี้กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะต้องเป็นผู้ประเมินตนเอง และยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษีอากรตามจำนวนที่ต้องชำระตามวิธีการและกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนด ในการประเมินตนเองให้ประสบผลสำเร็จนั้น ประชาชนผู้มีหน้าที่เสียภาษี

จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษีอากรเป็นอย่างดี และผู้มีหน้าที่เสียภาษีจะต้องมีความสนใจในการเสียภาษีด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตามในกรณีที่ผู้มีหน้าที่เสียภาษีไม่ได้ประเมินตนเองหรือผู้เสียภาษีได้ประเมินตนเองและยื่นแบบแสดงรายการพร้อมกับชำระภาษีเรียบร้อยแล้ว แต่ต่อมาเจ้าพนักงานได้ตรวจสอบแบบแสดงรายการ

และชำระภาษีแล้วพบว่าไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน เจ้าพนักงานมีหน้าที่ที่จะประเมินภาษีเพิ่มเติมให้ถูกต้องได้ ในการประเมินของเจ้าพนักงานนั้น เจ้าพนักงานมีอำนาจหน้าที่ในการประเมินให้ผู้มีหน้าที่ต้องเสียภาษีต้องรับผิดชอบในการชำระเงินเพิ่ม และหรือเบี้ยปรับด้วยนอกเหนือ จากภาษีที่ต้องเสีย

สำหรับผู้ที่ไม่ได้เรียนทางด้านกฎหมาย ด้านบัญชี หรือด้านบริหาร จะมีความเข้าใจเกี่ยวกับการเสียภาษีไม่ลึกซึ้ง เนื่องจากวิธีการในการคำนวณภาษี การยื่นแบบ และการตีความในประเด็นต่าง ๆ มีความยุ่งยาก และซับซ้อน หากมีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายภาษีอากรน้อย หรือเข้าใจไม่ถ่องแท้ อาจทำให้เข้าใจผิด หรือตีความผิดไปนัยอื่นได้ ทั้งนี้ ประมวลรัษฎากรได้กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบุคคลธรรมดาไว้หลายประการ เช่น ประเภทของเงินได้พึงประเมิน วิธีการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา การยื่นแบบแสดงรายการ บทลงโทษ และการอุทธรณ์ภาษี ้วยอย่างแน่นอนและชัดเจนตามโครงสร้างของภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร ซึ่งผู้มีเงินได้ทุกคนจำเป็นต้องศึกษาให้เข้าใจเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาตามมา เช่น การจัดประเภทของเงินได้พึงประเมินผิดพลาด ย่อมส่งผลให้การคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาไม่ถูกต้อง และได้รับบทลงโทษด้วยเช่นกัน

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในที่นี้ หมายถึง ภาษีที่จัดเก็บจากบุคคลทั่วไป หรือจากหน่วยภาษีที่มีลักษณะพิเศษ ตามที่กฎหมายกำหนดและมีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยมีหลักการจัดเก็บจากเงินได้ทุกประเภท ไม่ว่าเงินได้นั้นจะได้มาจากน้ำพักน้ำแรง (Earned Income) หรือเป็นเงินได้ที่ไม่ต้องใช้น้ำพักน้ำแรง (Unearned Income) รวมถึงเงินได้ที่เกิดจากการลงทุนในทรัพย์สิน (Capital Gain) เว้นแต่จะมีบทกำหนดของกฎหมายยกเว้นไว้ หรือมีข้อจำกัดขอบเขตในการเสียภาษีไว้โดยเฉพาะ

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจัดว่าเป็นภาษีทางตรงประเภทหนึ่ง กล่าวคือ ใครเป็นผู้มีเงินได้ บุคคลนั้นย่อมต้องมีหน้าที่ประเมินตนเองเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และประมวลรัษฎากรได้กำหนดให้จัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามอัตราภาษีแบบก้าวหน้า ทำให้ผู้มีเงินได้มากกว่าต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงกว่าผู้มีเงินได้น้อยกว่า ตามหลักความเป็นธรรมในลักษณะภาษีอากรที่ดี ภาษีนี้จึงมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องมือที่สำคัญของรัฐบาลในการกระจายรายได้ และลดช่องว่างระหว่างคนจนและคนรวย (ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์, 2567)

ผู้ประกอบการวิชาชีพประกอบโรคศิลปะเป็นวิชาชีพที่น่าสนใจเพราะ 1) เป็นหนึ่งในวิชาชีพที่อาจจะมีเงินได้หลายประเภทมากกว่าผู้ประกอบการอาชีพอื่น (กรมสรรพากร, 2563) เช่น แพทย์ที่เป็นลูกจ้างประจำอยู่ที่โรงพยาบาล แต่ออกมาทำงานอื่นนอกเวลาทำงาน เช่น รับจ้างขึ้นเวรที่โรงพยาบาลอื่น หรือเปิดคลินิกนอกเวลา ซึ่งเงินได้ที่แพทย์ได้รับมานั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท และการเสียภาษีย่อมแตกต่างกันไป 2) ผู้ประกอบวิชาชีพนี้มีเงินได้พึงประเมินที่สามารถตีความได้หลายนัย และซับซ้อนจนอาจสำคัญผิด อันส่งผลให้ต้องรับโทษทางภาษี และเห็นความสำคัญของการวางแผนภาษีเงินได้มากขึ้น จากการศึกษาค้นคว้าแนวคำวินิจฉัยของกรมสรรพากรและคำพิพากษาศาลที่เกี่ยวข้องกับเงินได้ของผู้ประกอบโรคศิลปะ โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบวิชาชีพแพทย์ ทำให้ทราบว่าคุณลักษณะของการได้มาซึ่งเงินได้แต่ละรายการของแพทย์นั้นแตกต่างกันมาก ส่งผลให้แพทย์มีภาระภาษีแตกต่างกันออกไป บทความนี้จึงได้รวบรวมแนวทางในการวินิจฉัยประเภทเงินได้ของแพทย์ ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องหรือสนใจในประเด็นเหล่านี้ เพื่อศึกษาและใช้เป็นแนวทางการในการดำเนินงานต่อไปอย่างถูกต้องตามหลักการของกรมสรรพากร

เงินได้พึงประเมิน

หนึ่งในผู้ที่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้แก่ บุคคลธรรมดา ซึ่งหมายถึงผู้ที่มีเงินได้เกิดขึ้นตามเกณฑ์ขั้นต่ำที่ประมวลรัษฎากรกำหนด ในระหว่างปีภาษีที่ผ่านมาโดยไม่จำกัดอายุความสามารถ เชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา และไม่ว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้เยาว์ ผู้ที่ศาลสั่งให้เป็นบุคคลไร้ความสามารถ ภิกษุ สามเณร คนวิกลจริต และจะมีถิ่นที่อยู่ในหรือต่างประเทศก็ตาม หากบุคคลดังกล่าวมีเงินได้กฎหมายกำหนดให้ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

อ้างอิงมาตรา 39 แห่งประมวลรัษฎากร คำว่า “เงินได้พึงประเมิน” หมายถึง เงินได้ของบุคคลใด ๆ หรือหน่วยภาษีใดที่เกิดขึ้นในระหว่างปีภาษี (วันที่ 1 มกราคม ถึง 31 ธันวาคม) ของปีใด ๆ ในการคำนวณเงินได้พึงประเมินให้ใช้ “เกณฑ์เงินสด” คือ ตามจำนวนเงินสดที่ได้รับจริงในปีภาษีนั้น ๆ ซึ่งเงินได้พึงประเมินที่เกิดขึ้นนั้นประกอบด้วย

1. เงินสด หมายถึง เงินสดที่ได้รับจากการทำงาน การรับจ้างทำของ การขายทรัพย์สิน ดอกเบี้ย เป็นต้น ที่ได้รับจริงในปีภาษีนั้น ๆ หากได้รับเป็นเงินตราต่างประเทศ ให้คำนวณเป็นเงินไทยโดยใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของธนาคารพาณิชย์ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการธนาคารพาณิชย์ที่ได้ประกาศไว้ใน การคำนวณเงินตราต่างประเทศเป็นเงินตราไทยในแต่ละวัน หรือ อัตราอ้างอิงประจำวันที่ธนาคารแห่งประเทศไทยประกาศไว้เป็นอัตราแลกเปลี่ยนในการคำนวณเงินตราต่างประเทศเป็นเงินตราไทยในแต่ละวัน

2. ทรัพย์สินที่อาจคิดคำนวณได้เป็นเงินที่ได้รับจริง หมายถึง ทรัพย์สินที่ได้รับมาในระหว่างปีภาษีที่สามารถคิดคำนวณได้เป็นเงินสด เช่น หุ้นปันผลที่บริษัทจ่ายให้แก่ผู้ถือหุ้นแทนเงินสด รางวัลจากการชิงโชค รางวัลพิเศษประจำปี หรือชุดเครื่องแบบพนักงานที่นายจ้างให้ฟรี เป็นต้น

3. ประโยชน์ที่อาจคิดได้เป็นเงิน หมายถึง สิ่งที่ได้รับมาที่ไม่ใช่เงิน ไม่ใช่ทรัพย์สิน แต่เป็นประโยชน์อย่างอื่นที่สามารถคิดคำนวณได้เป็นเงิน เช่น การที่นายจ้างให้ลูกจ้างอยู่บ้านพักโดยไม่ต้องเสียค่าเช่า หรือนายจ้างจ่ายค่าเช่าบ้านให้ลูกจ้าง หรือได้ใช้ไฟฟ้า น้ำประปาของนายจ้างฟรี ซึ่งลูกจ้างต้องนำประโยชน์จากการที่ไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้านมารวมคำนวณเป็นเงินได้ในการเสียภาษีด้วย

4. เงินค่าภาษีอากรที่ผู้จ่ายเงินหรือผู้อื่นออกแทนให้ ในบางกรณีนายจ้างอาจจะจ่ายภาษีให้กับลูกจ้างด้วยนอกเหนือจากเงินเดือนที่ลูกจ้างจะได้รับ ซึ่งเงินค่าภาษีที่นายจ้างออกให้แทนนี้ถือว่าเป็นเงินได้พึงประเมินเช่นเดียวกับเงินเดือนที่นายจ้างออกให้ โดยมีเงื่อนไขว่าเงินค่าภาษีที่ออกแทนให้ในปีภาษีใด ถือเป็นเงินได้ในปีภาษีนั้นและเงินค่าภาษีที่ออกแทนให้สำหรับเงินได้ประเภทใด ก็ให้ถือว่าเป็นเงินได้ประเภทนั้นด้วย

5. เครดิตภาษี หรือเครดิตภาษีเงินปันผล หรือเงินส่วนแบ่งกำไร ที่มาจากกำไรสุทธิของบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนจำกัด (กลุ่มนักวิชาการ ภาษีอากร, 2567)

เนื่องจากผู้มีเงินได้ประกอบอาชีพแตกต่างกัน ซึ่งอาชีพเหล่านั้นมีความยากง่ายและต้นทุนที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ เพื่อความเป็นธรรม มาตรา 40 แห่งประมวลรัษฎากร จึงได้แบ่งเงินได้พึงประเมินออกเป็น 8 ประเภทตามความเหมาะสมเพื่อกำหนดวิธีการคำนวณภาษีให้เกิดความเป็นธรรมมากที่สุด อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบวิชาชีพศิลปะซึ่งเป็นหนึ่งในวิชาชีพที่อาจจะมีเงินได้หลายประเภทมากกว่าผู้ประกอบอาชีพอื่น (กรมสรรพากร, 2563) ผู้มีเงินได้ควรศึกษาประเภทของเงินได้พึงประเมินให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อช่วยให้สามารถวิเคราะห์และวางแผนภาษีได้อย่างรัดกุมและถูกต้อง

หนึ่งในประเภทของเงินได้พึงประเมินที่กล่าวถึงในบทความนี้คือ เงินได้พึงประเมินตาม

มาตรา 40(6) ที่เป็นการประกอบโรคศิลปะ การที่จะถือเป็นเงินได้ประเภทนี้ได้ ผู้มีเงินได้จะต้องมีใบอนุญาต หรือได้รับอนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะตามพระราชบัญญัติการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542 ซึ่งได้ให้นิยามของการประกอบโรคศิลปะว่า หมายถึง การประกอบวิชาชีพที่กระทำหรือมุ่งหมายจะกระทำต่อมนุษย์เกี่ยวกับโรค การวินิจฉัยโรค การบำบัดโรค การป้องกันโรค การส่งเสริม และการฟื้นฟูสุขภาพ การผดุงครรภ์ แต่ไม่รวมถึงการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์และสาธารณสุขอื่นตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ๆ ดังนั้น จากนิยามจึงสรุปได้ว่า การประกอบโรคศิลปะ จะต้องเข้าข่ายดังนี้

1. กิจการใด ๆ อันกระทำโดยตรงต่อร่างกายมนุษย์
2. เป็นการกระทำที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดโรค และรวมถึงการตรวจโรคและป้องกันโรคในสาขาต่าง ๆ เช่น เวชกรรม ทันตกรรม เภสัชกรรม การพยาบาล การผดุงครรภ์ เทคนิคการแพทย์ และรวมถึงการผ่าตัด ฉีดยา ฉีดสาร หรือสอดใส่วัตถุใด ๆ เข้าในร่างกายและใช้เครื่องมือกายภาพบำบัดเพื่อการเสริมสวย การคุมกำเนิด การทำหมัน หรือการบำรุงร่างกาย (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2542)

การจัดแบ่งประเภทเงินได้ของแพทย์

จากการศึกษาข้อหาหรือของกรมสรรพากร คำพิพากษา และบันทึกข้อความที่ กค 0811 (กม)/03785 ลงวันที่ 27 มีนาคม 2541 เรื่อง ข้อความเข้าใจเกี่ยวกับเงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ พบว่าเงินได้ที่แพทย์ได้รับอาจแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท ได้แก่

1. **เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (1) แห่งประมวลรัษฎากร** ได้แก่ เงินได้เนื่องจากการจ้างงานหรือการให้บริการตามสัญญาจ้างแรงงาน เป็นสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ลูกจ้าง

ตกลงที่จะทำงานให้แก่อีกบุคคลหนึ่ง เรียกว่า นายจ้าง และนายจ้างตกลงที่จะให้สินจ้างตลอดเวลาที่ทำงานให้ ดังนั้น เงินได้ประเภทนี้จึงเป็นเงินได้จากการจ้างแรงงานเป็นหลัก โดยสินจ้างที่นายจ้างจ่ายให้ลูกจ้างนั้นอาจจะอยู่ในรูปแบบของเงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง โบนัส บำเหน็จ บำนาญ ทรัพย์สินที่อาจคิดคำนวณได้เป็นเงินที่ได้รับจริง ประโยชน์ที่อาจคิดได้เป็นเงิน หรือสิ่งอื่นใดที่เข้านิยามของเงินได้พึงประเมินที่นายจ้างให้แก่ลูกจ้าง เนื่องจากการจ้างแรงงานด้วย กล่าวโดยสรุปคือ เงินได้ประเภทนี้ แพทย์จะต้องมีความสัมพันธ์กับโรงพยาบาลในฐานะนายจ้างกับลูกจ้าง เช่น แพทย์ที่ทำงานประจำกับโรงพยาบาลของรัฐบาล หรือเอกชน รวมถึงแพทย์ที่ทำงานประจำในสถานที่อื่น เช่น โรงงาน เช่นกัน ดังนั้น หากนายจ้างจ่ายเงินเดือน ค่าล่วงเวลาจากการเข้าเวร ค่าตอบแทนพิเศษในการรักษาพยาบาลผู้ป่วยของโรงพยาบาล ค่าเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของผู้ปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุข (พ.ต.ส.) ค่าเบี้ยประกันชีวิตที่นายจ้างจ่ายแทนแพทย์ ค่าเล่าเรียนบุตร หรือการจัดท่องเที่ยวทัศนจรให้แก่พนักงาน เป็นต้น สอดคล้องกับ โรงพยาบาลค่ายสุรนารี (2552) ซึ่งอธิบายว่า กรณีแพทย์ที่ทำงานในโรงพยาบาลมีความสัมพันธ์กับโรงพยาบาลในฐานะนายจ้างลูกจ้างโดยได้รับค่าตอบแทนปกติเป็นเงินเดือนหรือค่าจ้างประจำ และได้รับค่าตอบแทนพิเศษจากการเข้าเวร ค่าจ้างที่ได้รับและค่าเวรของแพทย์ดังกล่าวถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) แห่งประมวลรัษฎากร

นอกจากนี้ กรมสรรพากร (2553) ได้ให้คำวินิจฉัยไว้ว่า หากค่าตอบแทนที่แพทย์ได้รับเนื่องจากการจ้างแรงงาน ค่าตอบแทนดังกล่าวให้ถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) แห่งประมวลรัษฎากร แม้ว่างานที่ปฏิบัตินั้นจะใช้วิชาการทางการแพทย์ประกอบโรคศิลปะอันเป็นวิชาชีพอิสระก็ตาม

2. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (2) แห่งประมวลรัษฎากร ได้แก่ เงินได้เนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำหรือจากการรับทำงานให้ ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติงานของผู้มีเงินได้ โดยมุ่งถึงผลสำเร็จของงาน โดยคำนวณจากการปฏิบัติงานตามจำนวนชั่วโมงการปฏิบัติงานที่ผู้ว่าจ้างได้กำหนดไว้ (กรมสรรพกร, 2544 ก)

1) การรับเงินได้ประเภทนี้อาจอยู่ในรูปแบบของเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์ใด ๆ ก็ได้เนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำหรือจากการรับทำงานให้ นั่นหมายความว่าหน้าที่หรือตำแหน่งงานหรืองานที่รับทำให้นั้นจะเป็นงานประจำหรือชั่วคราว ยกตัวอย่างเช่น แพทย์ที่รับราชการในโรงพยาบาลของรัฐหรือทำงานในโรงพยาบาลเอกชน และรับตรวจรักษาพยาบาล หรือดูแลสุขภาพของพนักงานบริษัทอีกแห่งหนึ่ง โดยมีข้อตกลงไปปฏิบัติหน้าที่ที่บริษัทสัปดาห์ละกี่วัน ตั้งแต่เวลาเท่าใดถึงเท่าใดที่ชัดเจน และได้รับค่าจ้างเป็นจำนวนที่แน่นอน กรณีนี้ถือเป็นค่าตอบแทนที่โรงพยาบาลคิดให้ตามผลสำเร็จของงานไม่ใช่ลักษณะนายจ้างกับลูกจ้าง (โรงพยาบาลค่ายสุรนารี, 2552)

2) กรณีเป็นแพทย์จากภายนอกและมาให้การรักษาค่าตอบแทนในโรงพยาบาลโดยแพทย์และโรงพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์ในฐานะนายจ้างลูกจ้าง โดยแพทย์ได้รับค่าตอบแทนหรือค่าจ้างจากการทำงานดังกล่าว ไม่ว่าหน้าที่หรือตำแหน่งงานหรืองานที่รับทำนั้นจะเป็นงานประจำหรือชั่วคราวก็ตาม และได้รับค่าตอบแทนพิเศษจากการเข้าเวร ค่าตอบแทนที่ได้รับและค่าเวรของแพทย์ดังกล่าวนี้ถือเป็นค่าตอบแทนที่ได้เนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ทำ หรือจากการรับทำงานให้ กรมสรรพากร (2543ก) และ กรมสรรพากร (2545)

อ้างอิงฎีกาที่ 502/2519 แพทย์ซึ่งทำงานประจำที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง และไปรับ

ทำงานให้กับบริษัทเอกชน โดยมีหน้าที่ตรวจและรักษาพยาบาลให้พนักงานและลูกจ้างของบริษัท เอกชนดังกล่าวในช่วงเวลาที่กำหนดไว้และได้รับค่าตอบแทนที่แน่นอน ไม่ว่าหน้าที่หรืองานที่รับทำให้นั้นจะเป็นการประจำหรือชั่วคราวก็ตาม นอกจากนี้ อ้างอิงฎีกาที่ 2543/2543 ในกรณีที่โรงพยาบาลเอกชนจ้างแพทย์ไปทำหน้าที่ดูแลรักษาผู้ป่วย โดยตกลงให้แพทย์เป็นผู้เรียกเก็บค่าตรวจรักษาจากผู้ป่วยเป็นราย ๆ ไป แต่ต้องไม่เกินอัตราค่ารักษาพยาบาลที่โรงพยาบาลกำหนดไว้ และแพทย์จะได้รับเงินตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้จากค่ารักษาพยาบาลที่เรียกเก็บจากผู้ป่วย ทั้งนี้ หากเป็นผู้ป่วยที่แพทย์นำมารักษาเองนั้น แพทย์จะได้รับเงินค่าตอบแทนเต็มจำนวนจากเฉพาะค่ารักษาพยาบาล ไม่รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น เช่น ค่ายา ค่าพยาบาล หรือค่าห้องพัก เป็นต้น ซึ่งถือเป็นรายได้ของโรงพยาบาล หากโรงพยาบาลเป็นผู้เรียกเก็บเงินและจ่ายเงินตามสัดส่วนที่ตกลงกันให้กับแพทย์ โดยหักภาษี ณ ที่จ่ายไว้ ถือเป็นารับจ้างทำงานให้ระหว่างแพทย์และโรงพยาบาล ไม่ใช่เงินได้จากวิชาชีพอิสระ เนื่องจากแพทย์ไม่ได้เป็นผู้เรียกเก็บเงินจากผู้ป่วยที่มารักษายาบาลเอง (ไพโรจน์ บุญศิริคำชัย, 2550)

3. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (6) แห่งประมวลรัษฎากร

กรมสรรพากร (2566ก) และ ศรุตจงบัญญัติเจริญ (2563) ได้อธิบายว่า เงินได้ตามมาตรานี้คือเงินได้พึงประเมินจากการประกอบวิชาชีพอิสระใน 6 ด้าน ได้แก่ กฎหมาย การประกอบโรคศิลปะ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี และการประณีตศิลปกรรม ซึ่งต้องเป็นการประกอบอาชีพที่เป็นอิสระ ไม่ขึ้นอยู่กับนายจ้าง และต้องมีใบประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง บทความนี้ได้ศึกษาเฉพาะวิชาชีพการประกอบโรคศิลปะ และเน้นที่วิชาชีพแพทย์เท่านั้น เนื่องจากเป็นผู้มี

เงินได้หลายประเภทและอาจตีความได้ซับซ้อนกว่าวิชาชีพอื่น

เงินได้ประเภทนี้สามารถแยกเป็น 2 กรณีดังนี้

(1) กรณีผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะทำสัญญาหรือข้อตกลงกับสถานพยาบาลเพื่อขอใช้สถานที่ เครื่องมือ และอุปกรณ์เพื่อประกอบโรคศิลปะในนามของผู้ได้รับอนุญาตเพื่อตรวจและรักษาผู้ป่วย โดยผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะเป็นผู้เรียกเก็บเงินค่าตรวจรักษาเอง และมีข้อตกลงแบ่งเงินค่าตรวจรักษาที่ได้รับจากผู้ป่วยให้แก่สถานพยาบาลเป็นลายลักษณ์อักษร

(2) กรณีผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะทำสัญญาหรือข้อตกลงกับสถานพยาบาลเพื่อขอใช้สถานที่ เครื่องมือ และอุปกรณ์เพื่อประกอบโรคศิลปะในนามของผู้ได้รับอนุญาตเพื่อตรวจและรักษาผู้ป่วย และมีข้อตกลงแบ่งเงินค่าตรวจรักษาที่ได้รับจากผู้ป่วย โดยสถานพยาบาลเป็นผู้เรียกเก็บเงินค่าตรวจรักษาแทนผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะ แล้วนำมาจ่ายให้กับผู้ได้รับอนุญาตให้ประกอบโรคศิลปะเพื่อแบ่งรายได้ให้แก่สถานพยาบาลต่อไป

ทั้ง 2 กรณีนี้ ผู้ได้รับอนุญาตจะต้องนำเงินที่เรียกเก็บจากผู้ป่วยทั้งจำนวนเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (6) แห่งประมวลรัษฎากร กรมสรรพากร (2544ข) และสอดคล้องกับ กรมสรรพากร (2553) ซึ่งที่ผ่านมา กรมสรรพากร (2560) มีข้อหาหรือว่าผู้ได้รับอนุญาตจะนำเฉพาะเงินส่วนแบ่งที่เหลือหลังจากหักส่วนแบ่งของสถานพยาบาลออกแล้วมาถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (6) ไม่ได้ อย่างไรก็ตาม หากเป็นกรณีที่แพทย์เป็นผู้เก็บเงินค่ารักษาจากผู้ป่วยเอง โดยโรงพยาบาลไม่ได้เป็นผู้จ่ายเงินได้นั้น โรงพยาบาลจึงไม่มีหน้าที่หักภาษี ณ ที่จ่าย ตามข้อ 7 ของคำสั่งกรมสรรพากร ที่ ท.ป.4/2528 ฯ ลงวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2528 (กรมสรรพากร, 2543ก)

ดังนั้น ค่าตอบแทนที่แพทย์ได้รับซึ่งจะถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) แห่งประมวลรัษฎากร ต้องเข้าเงื่อนไขดังนี้

1) แพทย์ได้เปิดคลินิกรักษาคนไข้เป็นการส่วนตัวเฉพาะที่ไม่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน นอกจากนี้ พงศ์ภวัน เศรษฐ์นันท์ (2565) ยังได้อธิบายว่า หากจะจัดประเภทเป็นเงินได้ประเภทนี้แพทย์ผู้นั้นจะต้องเป็นเจ้าของคลินิกเอง แต่หากเป็นแพทย์ที่ไปรับตรวจคนไข้ให้กับเจ้าของคลินิกเงินได้ที่แพทย์ผู้ไปรับทำงานให้นั้นจะต้องจัดเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(2) แห่งประมวลรัษฎากร

2) แพทย์ซึ่งทำงานเป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลเอกชนได้รับเงินเดือนตามอัตราที่ตกลงกัน และทางโรงพยาบาลตกลงให้แพทย์เปิดคลินิกพิเศษนอกเวลาทำการปกติ โดยใช้สถานที่ของโรงพยาบาลเป็นที่ตรวจรักษา คนไข้แล้วแพทย์จะแบ่งรายได้ให้โรงพยาบาลตามอัตราที่ตกลงกันไว้ (โรงพยาบาลค่ายสุรนารี, 2552)

3) แพทย์ที่ได้รับเงินเดือนโรงพยาบาลแห่งหนึ่งแล้วไปรับตรวจรักษาคอนไชน์ในโรงพยาบาลอีกแห่งหนึ่งเป็นประจำตามช่วงเวลาที่ตกลงกันไว้ โดยได้รับค่าจ้างในลักษณะที่แพทย์เป็นผู้กำหนดค่าตรวจรักษาคอนไชน์ แต่ละรายเองและทางโรงพยาบาลเป็นผู้เรียกเก็บเงินจากคนไข้แล้วจึงแบ่งจ่ายให้แพทย์ตามเปอร์เซ็นต์ หรืออัตราส่วนที่ตกลงกันไว้ (โรงพยาบาลค่ายสุรนารี, 2552)

4) แพทย์ได้รับเงินเดือนประจำจากโรงพยาบาลแห่งหนึ่งและไม่ได้ไปตรวจรักษาที่โรงพยาบาลอื่นเป็นประจำ แต่ทางโรงพยาบาลอื่นได้ขอให้แพทย์ไปตรวจรักษาคอนไชน์ที่โรงพยาบาลอื่นบางราย หรือคนไข้บางรายได้ขอให้ทางโรงพยาบาลติดต่อแพทย์มารักษาให้ โดยแพทย์ได้รับค่าจ้างเป็นรายครั้งที่ไปทำงานในลักษณะที่แพทย์เป็นผู้กำหนดค่ารักษาคอนไชน์แต่ละรายเองแล้วแต่ความยากง่ายในการรักษา และให้โรงพยาบาลเป็น

ผู้เรียกเก็บเงินจากคนไข้แล้วจึงแบ่งจ่ายให้แพทย์ตามเปอร์เซ็นต์หรืออัตราที่ตกลงกันไว้ (โรงพยาบาลค่ายสุรนารี, 2552)

5) แพทย์ทำสัญญาหรือตกลงกับสถานพยาบาลเพื่อขอใช้สถานที่เครื่องมือและอุปกรณ์เพื่อประกอบโรคศิลปะในนามของแพทย์เพื่อตรวจและรักษาผู้ป่วย และมีข้อตกลงแบ่งเงินค่าตรวจรักษาที่ได้รับจากผู้ป่วย โดยสถานพยาบาลเป็นผู้เรียกเก็บค่าตรวจรักษาแทนแพทย์ แล้วนำมาจ่ายให้กับแพทย์เพื่อแบ่งรายได้ให้สถานพยาบาลเงินได้ที่แพทย์เรียกเก็บจากผู้ป่วยทั้งจำนวนเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (6) แห่งประมวลรัษฎากร มิใช่เฉพาะส่วนแบ่งที่เหลือหลังจากหักส่วนแบ่งของสถานพยาบาลออก (กรมสรรพากร, 2553) ซึ่งในกรณีนี้ มักจะมีการตีความเงินได้ผิดประเภท เช่นในกรณีที่โรงพยาบาลได้ออกใบเสร็จรับเงินให้ผู้ป่วยในนามของโรงพยาบาล และรับรู้อยู่ได้ค่ารักษาพยาบาลทั้งจำนวนก่อนหักส่วนแบ่งให้กับแพทย์ กรณีนี้ถือว่าโรงพยาบาลไม่ได้เรียกเก็บค่าตรวจรักษาพยาบาลแทนแพทย์แต่อย่างใด และการที่โรงพยาบาลได้บันทึกการจ่ายเงินส่วนแบ่งให้กับแพทย์ไว้เป็นบัญชีรายจ่ายของโรงพยาบาลนั้นแสดงให้เห็นว่าโรงพยาบาลเป็นผู้จ่ายเงินได้ให้แพทย์โดยตรง ดังนั้น แพทย์จึงไม่ได้มีนิติสัมพันธ์ทางการเงินกับผู้ป่วยโดยตรง แต่เป็นเพียงผู้เรียกเก็บค่าตรวจรักษาจากผู้ป่วยแทนโรงพยาบาลเท่านั้น ดังนั้น เงินได้ของแพทย์ดังกล่าว จึงมิใช่เงินได้ตามมาตรา 40 (6) แห่งประมวลรัษฎากร แต่ถือว่าเป็นเงินได้ตามมาตรา 40 (2) แห่งประมวลรัษฎากร นอกจากนี้ เมื่อโรงพยาบาลได้จ่ายค่าตอบแทนให้กับแพทย์ผู้รักษาแล้ว โรงพยาบาลมีหน้าที่ต้องหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายตามมาตรา 50 (1) แห่งประมวลรัษฎากรอีกด้วย (กรมสรรพากร, 2558)

นอกจากนี้ ยุทธนา ศรีสวัสดิ์ (2567) และโรงพยาบาลค่ายสุรนารี (2552) ได้สรุปลักษณะ

ของเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) แห่งประมวลรัษฎากร ไว้ดังนี้

1) เป็นรายได้ที่ไม่ได้รับแน่นอนเท่ากันทุกเดือน

2) มีสัญญาข้อตกลงร่วมกันกับโรงพยาบาล และมีสัญญาเช่าหรือใช้สถานที่ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ของโรงพยาบาลเพื่อประกอบโรคศิลปะในนามของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ตรวจและรักษาผู้ป่วย

3) มีการตกลงทำสัญญาอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อแบ่งรายได้กับโรงพยาบาล ตามเปอร์เซ็นต์ของรายได้

4) แพทย์ต้องเป็นผู้เรียกเก็บเงินจากผู้ป่วยเอง ตามอัตราค่ารักษาพยาบาลที่แพทย์เป็นผู้กำหนด ดังนั้น ชื่อผู้รับเงินในใบเสร็จรับเงินเป็นชื่อของแพทย์ ไม่ใช่ชื่อของโรงพยาบาล ทั้งนี้ แพทย์ต้องนำเงินได้ทั้งจำนวนที่เรียกเก็บจากคนไข้ก่อนหักส่วนแบ่งให้กับโรงพยาบาลมาถือเป็นเงินได้ตามมาตรา 40(6) อย่างไรก็ตาม แพทย์อาจทำความตกลงให้โรงพยาบาลเป็นผู้เรียกเก็บเงินจากผู้ป่วยให้ก็ได้ ซึ่งกรณีนี้สอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3193/2543 (กรมสรรพากร, 2543ข) และข้อหาหรือของกรมสรรพากร กค 0811(กม.03)/1903 (กรมสรรพากร, 2543ก)

5) เป็นผู้ป่วยที่แพทย์นัดหมายมาเองหรือติดต่อมาเองโดยไม่ผ่านโรงพยาบาล หรือไม่ใช่ผู้ป่วยของโรงพยาบาล ทั้งนี้ แพทย์ต้องไม่มีกำหนดระยะเวลาปฏิบัติงานที่แน่นอน รวมทั้งไม่มีรายได้ในลักษณะประจำและโรงพยาบาลไม่มีการประกันรายได้ขั้นต่ำเอาไว้

6) แพทย์ไม่ได้เป็นพนักงานหรือลูกจ้างของโรงพยาบาล กล่าวคือไม่มีสัญญาจ้างแรงงานส่งผลให้แพทย์ผู้นั้นไม่ต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงพยาบาลในฐานะลูกจ้าง

7) โรงพยาบาลจ่ายค่าวิชาชีพอิสระให้กับแพทย์ที่อยู่ในฐานะลูกจ้างของโรงพยาบาล แต่

เป็นกรณีที่แพทย์รักษาผู้ป่วยในโรงพยาบาล นอกเวลาทำการปกติ

4. เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40

(8) แห่งประมวลรัษฎากร ได้แก่ เงินได้จากการธุรกิจ การพาณิชย์ หรือเงินได้จากการอื่นที่ไม่ได้ระบุไว้ในเงินได้ประเภทอื่นใด เช่น แพทย์ที่เปิดคลินิกรักษาคอนไชน์เป็นการส่วนตัวและมีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน หรือการขายยาในคลินิก กรณีนี้จะเข้าลักษณะเป็นการทำธุรกิจเชิงพาณิชย์ ต้องลงทุนมากกว่าการเปิดคลินิกที่ไม่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ทั้งนี้ แพทย์จะเป็นผู้รักษาพยาบาลของคลินิกหรือสถานพยาบาลนั้นเองหรือไม่ก็ได้ (พงศ์วัน เศรษฐ์นันท์, 2565) ซึ่งสอดคล้องกับ โรงพยาบาลค่ายสุรนารี (2552) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า กรณีแพทย์เปิดกิจการสถานพยาบาลตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลโดยมีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน รวมทั้งการตรวจรักษาพยาบาลและจำหน่ายยา กรณีนี้ไม่ถือเป็นเงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระตามมาตรา 40 (6) แต่ถือเป็นเงินได้จากการประกอบธุรกิจ ตามมาตรา 40 (8)

Money Advise (2567) ได้อธิบายไว้ว่าการเปิดสถานพยาบาลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1. สถานพยาบาลที่ไม่ได้รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน เช่น คลินิกเวชกรรม หรือคลินิกแพทย์แผนไทย เป็นต้น

2. สถานพยาบาลที่รับผู้ป่วยไว้ค้างคืน เช่น โรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลที่สามารถทำคลอดได้ เป็นต้น นอกจากนี้ Money Advise (2567) ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า หากมีการขอใบอนุญาตจัดตั้งสถานพยาบาลอย่างถูกต้องแล้ว การขายยาเพื่อการรักษา หรือศัลยกรรมในสถานพยาบาล จะถือเป็นรายได้ของสถานพยาบาลและได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม แต่หากสถานพยาบาลได้ขายยาเพียงอย่างเดียวโดยไม่มีแพทย์ดูแลให้คำแนะนำ รายได้จากการขายยานี้จะไม่ได้

รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม เพราะเป็นรายได้จากการทำธุรกิจ ไม่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลแต่อย่างใด

การหักค่าใช้จ่าย

ในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาประมวลรัษฎากรได้กำหนดวิธีการหักค่าใช้จ่ายตามความยากง่ายในการหาซึ่งเงินได้แต่ละประเภท ดังนี้

- 1) แพทย์ผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) และ (2) ต้องนำเงินได้พึงประเมินทั้งสองประเภทมารวมกันและหักค่าใช้จ่ายรวมกันได้ไม่เกินร้อยละ 50 แต่ทั้งนี้ไม่เกิน 100,000 บาท ซึ่งการที่กฎหมายกำหนดไว้เช่นนี้อาจส่งผลกระทบต่อ

- (1) แพทย์ซึ่งมีเงินได้สูงกว่า 200,000 บาท ต่อปี รู้สึกว่าการรับทำงานในหน้าที่ประจำเพิ่มเติม เช่น การขึ้นเวร ทำให้ได้รับค่าตอบแทนไม่คุ้มค่ากับแรงงานและเวลาที่เสียไป เนื่องจากทุกเงินได้ที่ได้รับเพิ่มเติมจาก 200,000 บาท นั้นจะไม่สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ กล่าวคือต้องนำเงินได้ส่วนเพิ่มนั้นมาคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาทั้งจำนวน

- (2) อ้างถึงหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายเงินค่าตอบแทน เงินเพิ่มพิเศษสำหรับแพทย์ ทันตแพทย์ และเภสัชกร ที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการสังกัดกระทรวงสาธารณสุข โดยไม่ทำเวชปฏิบัติส่วนตัวและหรือปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชน พ.ศ. 2566 โดยกำหนดการจ่ายค่าตอบแทนให้แพทย์เดือนละ 10,000 บาท เพื่อส่งเสริมให้บุคลากรทางการแพทย์อุทิศเวลาในการปฏิบัติงานให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มที่โดยไม่วิตกกังวลต่อการแสวงหารายได้เพิ่มเติมจากการทำเวชปฏิบัติส่วนตัวในภาพเอกชนนอกเวลาราชการ ทั้งนี้ เพื่อลดปัญหาการขาดแคลนบุคลากรทางการแพทย์ที่ทำงานในส่วนภูมิภาคที่

ห่างไกล ไม่ต้องย้ายไปปฏิบัติงานในเมืองใหญ่เพื่อให้สามารถหารายได้เพิ่มเติมจากการทำเวชปฏิบัติส่วนตัวในภาคเอกชน (กระทรวงสาธารณสุข, 2566) ซึ่งเงินได้ที่จ่ายในกรณีนี้ถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) และหักค่าใช้จ่ายได้อย่างจำกัด ดังนั้น เมื่อคำนวณเงินได้ที่ได้รับกับภาษีที่ต้องชำระเพิ่มเติมนั้นอาจไม่สนใจให้แพทย์ยอมรับเงินได้จากการไม่ทำเวชปฏิบัติส่วนตัวในภาคเอกชน ซึ่งสอดคล้องกับ ไพโรจน์ บุญศิริคำชัย (2550) ที่ระบุว่าแพทย์ส่วนใหญ่ที่ทำงานในภาครัฐบาล หรือที่มีเงินเดือน หรือทำงานนอกเวลาราชการในเอกชน ซึ่งถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) และ (2) นั้น ประสงค์จะเสียภาษีจากเงินได้ตามมาตรา 40(6) มากกว่า ดังนั้น การจ่ายเงินเพิ่มตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวอาจไม่สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนแพทย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2) การหักค่าใช้จ่ายของเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) และ (8) จะมีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามกฎหมายยอมให้หักค่าใช้จ่ายได้ 2 วิธี คือ

วิธีแรก ให้หักค่าใช้จ่ายได้เป็นการเหมา โดยกฎหมายได้กำหนดอัตราค่าใช้จ่ายไว้ด้วย อัตราคงที่เป็นร้อยละซึ่งแตกต่างกันไปตามประเภทของเงินได้ ดังนี้

- เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) หักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ 60

- เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) หักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ 60

วิธีที่สอง ให้หักค่าใช้จ่ายได้ตามความจำเป็นและสมควร คือให้หักค่าใช้จ่ายได้ตามที่จ่ายจริง แต่ต้องแสดงหลักฐานพิสูจน์ค่าใช้จ่ายได้ เช่น มีใบเสร็จรับเงิน หรือใบกำกับภาษี

อย่างไรก็ตาม ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์ (2567) ได้ให้ข้อสังเกตในการหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็น

และสมควร ดังนี้

1) การขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร สำหรับเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) และ (8) นั้น รายจ่ายที่นำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายต้องมีลักษณะดังนี้

(1) เป็นค่าใช้จ่ายตามปกติ มีความเกี่ยวข้องและจำเป็นต่อการประกอบธุรกิจแต่ละประเภท หรือต่อเงินได้แต่ละชนิด

(2) เป็นจำนวนที่สมควรและเหมาะสมแก่กิจการ

(3) ไม่เป็นรายจ่ายที่กฎหมายห้ามไม่ให้หักเป็นรายจ่าย

(4) ผู้มีเงินได้ต้องมีหลักฐานการหักค่าใช้จ่ายพร้อมที่จะให้พนักงานตรวจสอบได้

2) การเลือกขอหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรนี้ ไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามสม่ำเสมอ ผู้มีเงินได้มีสิทธิเลือกปฏิบัติได้ว่า ปีใดจะหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมา หรือปีใดจะหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรได้ นอกจากนี้ในปีภาษีเดียวกันเอง ผู้มีเงินได้ยังอาจหักค่าใช้จ่ายเป็นการเหมาสำหรับเงินได้ประเภทหนึ่งและหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควรสำหรับเงินได้อีกประเภทหนึ่งก็ได้ด้วย แต่เงินได้ประเภทและชนิดเดียวกัน หากเลือกหักค่าใช้จ่ายตามวิธีใดแล้ว จะต้องใช้วิธีเดียวกันสำหรับเงินได้ประเภทนั้นทั้งประเภท

3) กรมสรรพากร (2550) ได้ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 161) เรื่อง กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและมีได้เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มจัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่าย ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2549 ซึ่งกำหนดให้ผู้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มและมีเงินได้ตามมาตรา 40 (5) (6) (7) (8) แห่งประมวลรัษฎากร จัดทำรายงานเงินสตรับ-จ่าย ซึ่งเป็นการจัดทำบัญชี

อย่างง่ายด้วยตนเองดังนั้น ผู้เสียภาษีที่มีเงินได้ตาม มาตรา 40 (6) และ (8) แห่งประมวลรัษฎากร แม้ว่าการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจะเลือกหักค่าใช้จ่ายด้วยวิธีการเหมาก็ตาม ต้องมีหน้าที่ต้องจัดทำรายงานเงินสตรับ - จ่าย (ดังแสดงตามรูปที่ 1) ซึ่งใช้แสดงรายการการรับและจ่ายเงินในการประกอบกิจการอยู่แล้ว ตั้งแต่วันที่ 21 ธันวาคม 2549 ซึ่งหากผู้เสียภาษีเลือกหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร (หักค่าใช้จ่ายตามจริง) ผู้เสียภาษีสามารถใช้รายงานเงินสตรับ-จ่ายดังกล่าว เป็นหลักฐานประกอบการยื่นแบบ

แสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อย่างไรก็ตาม กรณีผู้เสียภาษีที่มีเงินได้ประสงค์จะหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นและสมควร (หักค่าใช้จ่ายตามจริง) หากได้จ่ายค่าใช้จ่ายที่ใช้ในการประกอบ การ แต่ผู้รับเงินไม่ยอมออกหลักฐานการรับเงิน รวมถึงไม่ยอมลงลายมือชื่อว่าเป็นผู้ได้รับเงิน ผู้เสียภาษีสามารถจัดทำใบรับรองแทนใบเสร็จรับเงินเป็นหลักฐานการจ่ายเงิน โดยให้ผู้เสียภาษีเองเป็นผู้รับรองการจ่ายเงินดังกล่าวก็ได้ (ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์, 2563)

รายงานเงินสตรับ-จ่าย							
ชื่อผู้ประกอบการ.....เลขประจำตัวประชาชน □-□□□□-□□□□-□□							
ชื่อสถานประกอบการ เลขประจำตัวผู้เสียภาษี □-□□□□-□□□□-□□							
วัน/เดือน/ปี	รายการ	รายรับ (บาท)	รายจ่าย (บาท)				หมายเหตุ
			ซื้อสินค้า		ค่าใช้จ่ายอื่นๆ		

ที่มา: กรมสรรพากร (2566ข)
รูปที่ 1 รายงานเงินสตรับ - จ่าย

การหักภาษี ณ ที่จ่าย

สามารถแบ่งออกตามประเภทของเงินได้พึงประเมิน ดังนี้

1) บริษัทในฐานะผู้จ่ายเงินได้มาตรา 40(1) และ 40(2) แห่งประมวลรัษฎากร มีหน้าที่ต้องคำนวณภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่ายไว้ทุกคราวที่จ่ายเงิน ตามมาตรา 50 (1) แห่งประมวลรัษฎากร (กรมสรรพากร, 2560)

2) บริษัทในฐานะผู้จ่ายเงินได้ให้แก่แพทย์ผู้รับเงินซึ่งเป็นบุคคลธรรมดาเฉพาะที่เป็นผู้มีภูมิลำเนาในประเทศไทยหรืออยู่ในประเทศไทย หรือจ่ายให้กับสถานพยาบาล ถือเป็นการจ่ายเงินได้ตามสัญญาจ้างทำของ มีหน้าที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายในอัตราร้อยละ 3.0 ตามมาตรา 3 เตรส แห่งประมวลรัษฎากร (กรมสรรพากร, 2559)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหากแพทย์ทำความตกลงให้โรงพยาบาลเป็นผู้เรียกเก็บเงินจากผู้ป่วย ให้เมื่อโรงพยาบาลจ่ายคืนเงินให้กับแพทย์หลังหักค่าตอบแทนของโรงพยาบาลออกแล้ว โรงพยาบาลไม่มีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย ตามข้อ 7 แห่งคำสั่งกรมสรรพากรที่ ท.ป.4/2528 และไม่ต้องกรอกรายการจ่ายเงินดังกล่าวในบัญชี พิเศษตามประกาศอธิบดีกรมสรรพากรฉบับที่ 10 และหนังสือกรมสรรพากรที่ กค 0811/ว.2497 ลงวันที่ 29 มีนาคม 2543 ซึ่งกรณีนี้สอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3193/2543 (กรมสรรพากร, 2543ข) และข้อหาหรือของกรมสรรพากร กค 0811 (กม.03)/1903 (กรมสรรพากร, 2543ก) ทั้งนี้เนื่องจากโรงพยาบาลไม่ได้เป็นผู้จ่ายเงินได้ให้กับแพทย์นั่นเอง

ภาษีมูลค่าเพิ่ม

วิชาชีพแพทย์เป็นหนึ่งในวิชาชีพอิสระ 3 ประเภท คือ การประกอบโรคศิลปะ การว่าความ และ การสอบบัญชี ที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม

ตามมาตรา 81 (1) (ณ) แห่งประมวลรัษฎากร แต่ทั้งนี้จะต้องเป็นเงินได้ตามชนิดที่กำหนดในกฎหมายควบคุม การประกอบวิชาชีพดังกล่าวเท่านั้น (กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร, 2567) นอกจากนี้ยังยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มสำหรับการให้บริการรักษาพยาบาลของสถานพยาบาลด้วยตามมาตรา 81 (1) (ณ) เช่น การตรวจ วินิจฉัยโรค การตรวจเลือด อุจจาระ ปัสสาวะ ตรวจคลื่นไฟฟ้าหัวใจ รวมถึงอาหารคนไข้ ค่านมผงเลี้ยงดูเด็กแรกเกิดหลังมารดาคลอดหรือพักรักษาตัวก็ถือเป็นส่วนหนึ่งของการรักษาพยาบาลซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มด้วย สำหรับเหตุผลที่การให้บริการดังกล่าวได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มคือ เพื่อไม่ให้ค่ารักษาพยาบาลสูงเกินไปซึ่งจะมีผลกระทบต่อประชาชนผู้เข้ารับการรักษาพยาบาล (โรงพยาบาลค่ายสุรนารี, 2552) ดังนั้น แม้ว่าเงินได้ที่ผู้ประกอบการวิชาชีพแพทย์จะได้รับเกินกว่า 1,800,000 บาท หรือไม่ก็ตาม ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ก็ไม่จำเป็นต้องจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการจดทะเบียน ภาษีมูลค่าเพิ่มแต่อย่างใด

สรุปและอภิปรายผล

แพทย์ซึ่งอาจมีเงินได้พึงประเมินได้หลายประเภท และอาจตีความสับสนในการจัดประเภทของเงินได้ ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้น สามารถสรุปประเภทของเงินได้พึงประเมินได้ดังนี้

1) เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) แห่งประมวลรัษฎากร ต้องมีลักษณะเด่นคือมีสัญญาจ้างแรงงาน และมีความผูกพันฉันท์นายจ้างลูกจ้าง ดังนั้น เงินได้ที่นายจ้างจ่ายให้กับแพทย์ตามลักษณะดังกล่าวย่อมถือเป็นเงินได้ประเภทนี้ทั้งหมด ทั้งนี้ แพทย์ที่มีเงินได้ประเภทนี้จะหลีกเลี่ยงภาษีไม่ได้ เนื่องจากมีการจ่ายเงินได้ที่ชัดเจนตามสัญญาจ้าง มีหลักฐานการเบิกจ่ายที่ถูกต้อง

และสรรพากรสามารถตรวจสอบได้ง่าย

2) เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(2) แห่งประมวลรัษฎากร มีลักษณะเป็นการรับงานที่ไม่มีสัญญาจ้าง และไม่อยู่ในลักษณะนายจ้างกับลูกจ้าง อาจรับเป็นงานประจำหรือครั้งคราวก็ได้ ซึ่งมีข้อตกลงเวลาทำงานและค่าจ้างที่ชัดเจนแน่นอน โดยคิดค่าตอบแทนตามผลสำเร็จของงาน

เมื่อรวมเงินได้ทั้งสองประเภทนี้เข้าด้วยกันสามารถหักค่าใช้จ่ายได้แบบเหมาอย่างเดียวกันนั้น ในอัตราร้อยละ 50 แต่รวมกันไม่เกิน 100,000 บาท และนายจ้างผู้จ่ายเงินได้เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) และ (2) แห่งประมวลรัษฎากร มีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย และนำส่งภาษีให้กรมสรรพากรเป็นประจำทุกเดือนตามแบบฟอร์ม ภงด.1 และสรุปเงินได้ทั้งปีให้กรมสรรพากรทราบตาม ภงด. 1 ก รวมทั้งออกหลักฐานหนังสือรับรองการหัก ณ ที่จ่ายให้กับแพทย์ผู้มีเงินได้ทุกปีก่อนวันที่ 15 กุมภาพันธ์ ของปีถัดไป ซึ่งแพทย์สามารถตรวจสอบความถูกต้องของจำนวนเงินได้และภาษีหัก ณ ที่จ่ายได้จากหลักฐานหนังสือรับรองการหัก ณ ที่จ่ายนี้

3) เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) แห่งประมวลรัษฎากร คือ การประกอบอาชีพที่เป็นอิสระ ไม่ขึ้นอยู่กับนายจ้าง และต้องมีใบประกอบวิชาชีพเฉพาะทาง มีรายได้ไม่แน่นอนไม่ได้รับเท่ากันทุกเดือน คิดค่าตอบแทนตามความยากง่ายในการรักษาพยาบาล เช่น การเปิดคลินิกหรือหากไปเข้าหรือใช้สถานที่ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ของโรงพยาบาลเพื่อประกอบโรคศิลปะในนามของแพทย์ผู้ได้รับอนุญาตให้ตรวจและรักษาผู้ป่วย ควรมีสัญญาข้อตกลงร่วมกันระหว่างแพทย์กับโรงพยาบาล โดยทำข้อตกลงอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อแบ่งรายได้กับโรงพยาบาลตามเปอร์เซ็นต์ของรายได้ ทั้งนี้ แพทย์อาจเป็นผู้เรียกเก็บเงินจากผู้ป่วยเองตามอัตราค่ารักษาพยาบาลที่แพทย์เป็นผู้กำหนด และมีชื่อแพทย์เป็นผู้รับเงิน

ในใบเสร็จรับเงิน หรือให้สถานพยาบาลเป็นผู้เรียกเก็บค่าตรวจรักษาแทนแพทย์ แล้วนำมาจ่ายให้กับแพทย์เพื่อแบ่งรายได้ให้สถานพยาบาลก็ได้ อย่างไรก็ตาม เงินได้ที่แพทย์ต้องนำมาถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (6) แห่งประมวลรัษฎากร ต้องเป็นเงินได้ที่ได้เรียกเก็บจากผู้ป่วยทั้งจำนวน มิใช่เฉพาะส่วนแบ่งที่เหลือหลังจากหักส่วนแบ่งของสถานพยาบาลออกแล้ว

เงินได้ประเภทนี้สามารถเลือกหักค่าใช้จ่ายได้ระหว่างการหักค่าใช้จ่ายได้แบบเหมาร้อยละ 60 หรือหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือสมควร และหากนิติบุคคลเป็นผู้จ่ายเงินได้ประเภทนี้ให้กับแพทย์ นิติบุคคลจะต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 3 ตามมาตรา 3 เตรส แห่งประมวลรัษฎากร

4) เงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร คือ เงินได้ที่เข้าลักษณะเป็นการทำธุรกิจเชิงพาณิชย์ และต้องลงทุนมากกว่าการเปิดคลินิกที่ไม่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน เช่น การเปิดสถานพยาบาล หรือคลินิกที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน รวมทั้งการตรวจรักษาพยาบาลและจำหน่ายยา

เงินได้ตามมาตรา 40(6) และ (8) แห่งประมวลรัษฎากร สามารถเลือกหักค่าใช้จ่ายได้ระหว่างการหักค่าใช้จ่ายได้แบบเหมาร้อยละ 60 หรือหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือสมควร อย่างไรก็ตาม หากแพทย์เลือกหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือสมควร แพทย์จะต้องจัดทำบัญชีและเก็บหลักฐานการจ่ายเงินให้ครบถ้วนเพื่อประกอบการยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และหากนิติบุคคลเป็นผู้จ่ายเงินได้ประเภทนี้ให้กับแพทย์ หรือสถานพยาบาล นิติบุคคลมีหน้าที่ต้องหักภาษี ณ ที่จ่ายร้อยละ 3 ตามมาตรา 3 เตรส แห่งประมวลรัษฎากร เนื่องจากการรักษาพยาบาลเข้าลักษณะเป็นสัญญาจ้างทำของ ตามมาตรา 587 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่

ผู้รับจ้างรับที่จะทำการงานสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนสำเร็จ (กรมสรรพากร, 2543ค)

นอกจากนี้ แพทย์ที่เปิดคลินิกหรือสถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาตให้เป็นสถานพยาบาลที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. 2541 จะได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามมาตรา 81(1) (ญ) แห่งประมวลรัษฎากร และไม่สามารถยื่นขอจดทะเบียนเป็นผู้ประกอบการภาษีมูลค่าเพิ่มได้ อย่างไรก็ตาม หากแพทย์ไม่ได้ยื่นเปิดเป็นสถานพยาบาลที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติดังกล่าวหรือไม่มีใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาล การกระทำดังกล่าวจะเข้าข่ายเป็นการกระทำความผิดกฎหมาย และยังไม่ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่มอีกด้วย ทั้งนี้ แม้ว่าจะได้เงินได้ที่ผิดกฎหมาย บุคคลนั้นจะต้องนำเงินได้ที่ได้รับนั้นไปยื่นแบบแสดงรายการเพิ่มเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพราะถือเป็นเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(8) แห่งประมวลรัษฎากร (กรมสรรพากร, 2561)

แนวทางในการวางแผนภาษี

การวางแผนภาษี คือ การเตรียมการเพื่อการเสียภาษีให้ถูกต้อง ครบถ้วน โดยใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่เกี่ยวข้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้มากที่สุด ซึ่งส่งผลให้ผู้มีเงินได้เสียภาษีน้อยลง หรืออาจไม่ต้องเสียภาษีมากจนเกินไป รวมทั้งไม่ต้องชำระภาษี เงินเพิ่ม หรือเบี้ยปรับเพิ่มเติม

จากการศึกษากฎหมาย ข้อนานี้ และคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนภาษีสำหรับบุคลากรทางการแพทย์เพื่อประโยชน์ในการเสียภาษีให้น้อยที่สุดแต่ถูกต้องตามหลักของการที่กำหนดไว้ในประมวลรัษฎากร ผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์สามารถเลือกปฏิบัติได้ดังนี้

แพทย์ควรพยายามทำงานให้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(6) แห่งประมวลรัษฎากร เนื่องจากสามารถหักค่าใช้จ่ายได้สูงกว่าเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40(1) และ (2) แห่งประมวลรัษฎากร รวมทั้งสามารถเลือกหักค่าใช้จ่ายแบบตามความจำเป็นหรือสมควร หรือแบบเหมาจ่ายร้อยละ 60 ได้

สาระสำคัญของเงินได้ตามมาตรา 40(6) คือ การทำสัญญาและระบุข้อความในสัญญาให้ชัดเจนเกี่ยวกับการให้บริการทางการแพทย์ได้แก่ จำนวนวัน หรือชั่วโมงในการทำงาน และต้องระบุว่าแพทย์จะต้องเป็นผู้กำหนดค่ารักษาพยาบาลตามความยากง่ายของการรักษา และเก็บค่าตรวจรักษาคนไข้แต่ละรายเอง ทั้งนี้ บริษัทหรือโรงพยาบาลอาจรับผิดชอบในการรวบรวมค่าตรวจรักษาและจ่ายให้กับแพทย์ตามระยะเวลาที่ตกลงกันก็ได้ นอกจากนี้สถานที่ในการรักษาพยาบาลไม่ใช่สาระสำคัญของเงินได้ตามมาตรานี้ กล่าวคือสามารถรักษาพยาบาลที่คลินิกของแพทย์เอง โรงพยาบาลหรือบริษัทผู้ว่าจ้างก็ได้ และหากแพทย์ตกลงขอเปิดคลินิกพิเศษนอกเวลาทำการปกติที่โรงพยาบาล แพทย์ต้องทำสัญญาตกลงแบ่งรายได้กับโรงพยาบาลตามสัดส่วนที่กำหนดไว้ชัดเจนอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร

เนื่องจากผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์สามารถเลือกได้ว่าจะหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือสมควร หรือหักแบบเหมา ดังนั้น ในการหักค่าใช้จ่ายนั้นผู้ประกอบวิชาชีพแพทย์ต้องเก็บหลักฐานทางการเงินทั้งรายรับและรายจ่ายไว้ทั้งหมดเพื่อประกอบการพิจารณาว่าควรหักค่าใช้จ่ายแบบเหมาหรือตามจริง และควรเลือกวิธีการหักค่าใช้จ่ายที่ทำให้เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาน้อยที่สุด กล่าวคือ หากมีรายจ่ายจริงสูงกว่าร้อยละ 60 ของเงินได้พึงประเมิน แพทย์ควรเลือกหักค่าใช้จ่ายตามความจำเป็นหรือสมควร เพราะจะทำให้ประหยัดภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้มากกว่าการ

หักค่าใช้จ่ายแบบเหมา ทั้งนี้ ค่าใช้จ่ายที่สามารถนำมาหักเป็นค่าใช้จ่ายตามจริงหรือสมควรต้องมีหลักฐานการเบิกจ่ายครบถ้วน และหลักฐานเหล่านั้นถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดไว้ กล่าวคือ เป็นค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพ จำนวนเงินไม่เกินสมควร ไม่ใช่ค่าใช้จ่ายต้องห้าม และเกิดขึ้นในปีภาษีเดียวกันปีที่เกิดรายได้นั้น

เนื่องจากอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจัดเก็บแบบอัตราก้าวหน้า และมีอัตราภาษีสูงสุดถึงร้อยละ 35 (ดังแสดงในตารางที่ 1) ดังนั้น หากแพทย์ได้พิจารณาเงินได้พึงประเมินทั้งปีและมี

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบอัตราการเสียภาษีเงินได้

ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา		ภาษีเงินได้นิติบุคคล (SMEs)	
เงินได้สุทธิ	อัตราภาษี	กำไรสุทธิ	อัตราภาษี
150,000 บาท	ยกเว้น	300,000 บาท	ยกเว้น
150,001 – 300,000	ร้อยละ 5		
300,001 – 500,000	ร้อยละ 10		
500,001 – 750,000	ร้อยละ 15	300,001 – 3,000,000	ร้อยละ 15
750,001 – 1,000,000	ร้อยละ 20	3,000,001 ขึ้นไป	ร้อยละ 20
1,000,001 – 2,000,000	ร้อยละ 25		
2,000,001 – 5,000,000	ร้อยละ 30		
5,000,001 ขึ้นไป	ร้อยละ 35		

ที่มา: กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร (2567)

แม้ว่ากระทรวงสาธารณสุขจะกำหนดให้แพทย์ที่ไม่ได้เปิดคลินิกหรือปฏิบัติงานในโรงพยาบาลเอกชนได้รับค่าตอบแทนพิเศษเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมให้บุคลากรทางการแพทย์อุทิศเวลาในการปฏิบัติงานให้บริการแก่ประชาชนอย่างเต็มที่ แต่หากพิจารณาบนพื้นฐานของการวางแผนภาษีแล้ว การหารายได้เพิ่มจากการเปิดคลินิกอาจส่งผลดีในการวางแผนภาษีได้มากกว่า เนื่องจากเงินได้ดังกล่าวถือเป็นเงินได้ตามมาตรา 40(1) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งมีข้อจำกัดในประเด็นเพดาน

รายรับสูงมากจนถึงระดับอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่เกินกว่าร้อยละ 20 แพทย์ควรพิจารณาปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบธุรกิจจากบุคคลธรรมดาเป็นนิติบุคคลซึ่งเสียภาษีในอัตราร้อยละ 20 เท่านั้น นอกจากนี้ หากจัดตั้งนิติบุคคลด้วยทุนจดทะเบียนคงเหลือ ณ วันสุดท้ายของรอบระยะเวลาบัญชีไม่เกิน 5,000,000 บาท และมีรายได้ทั้งปีไม่เกิน 30,000,000 บาท ต่อเนื่องกัน (SMEs) นิติบุคคลนั้นยังสามารถเสียภาษีแบบอัตราก้าวหน้า (ดังแสดงในตารางที่ 1) ซึ่งทำให้ประหยัดภาษีเงินได้นิติบุคคลลงได้อีกมาก

การหักค่าใช้จ่ายไม่เกิน 100,000 บาท ต่อปี ส่งผลให้การทำงานในลักษณะที่มีสัญญาจ้างผูกพันระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง มีเงินได้ประจำ และการรับทำงานที่กำหนดค่าตอบแทนในอัตราที่แน่นอนจะทำให้แพทย์ผู้มีเงินได้ต้องเสียภาษีในอัตราที่สูงกว่าการให้บริการรักษาพยาบาลในรูปของการเปิดคลินิก หรือเปิดสถานพยาบาลที่มีผู้ป่วยข้ามคืน ดังนั้น การพิจารณาเพิ่มเพดานการหักค่าใช้จ่ายให้สูงขึ้นอาจทำให้นโยบายที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนดออกมานั้นเกิดประโยชน์สูงสุดก็ได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2566). หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการจ่ายค่าตอบแทนเบี้ยเลี้ยงเหมาจ่าย สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในหน่วยบริการสังกัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2566. https://brm.moph.go.th/nongchaisri_pcu/sdhp/Rabeab_Order/V79_03022566_P-00
- กรมสรรพากร. (2543ก). คำพิพากษาฎีกาที่ 3193/2543. <https://www.rd.go.th/16644.html>
- กรมสรรพากร. (2543ข). ภาษีเงินได้นิติบุคคลหัก ณ ที่จ่าย กรณีค่าจ้างทำของ. <https://www.rd.go.th/24182.html>
- กรมสรรพากร. (2543ค). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีการหักภาษี ณ ที่จ่าย เงินได้จากวิชาชีพอิสระ. <https://www.rd.go.th/24195.html>
- กรมสรรพากร. (2544ก). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีเงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ การประกอบโรคศิลปะ. <https://www.rd.go.th/25261.html>
- กรมสรรพากร. (2544ข). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีเงินได้จากการประกอบอาชีพพยาบาล. <https://www.rd.go.th/25260.html>
- กรมสรรพากร. (2545). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีเงินได้จากวิชาชีพอิสระ. <https://www.rd.go.th/25073.html>
- กรมสรรพากร. (2550). ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 161) เรื่อง กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและมิได้เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม จัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่าย. <https://www.rd.go.th/33189.html>
- กรมสรรพากร. (2553). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีเงินได้จากวิชาชีพอิสระ การประกอบโรคศิลปะ. <https://www.rd.go.th/42998.html>
- กรมสรรพากร. (2558). ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีเงินได้หัก ณ ที่จ่าย กรณีเงินได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระ การประกอบโรคศิลปะ. <https://www.rd.go.th/54838.html>
- กรมสรรพากร. (2559). คู่มือการหักภาษี ณ ที่จ่าย. https://www.rd.go.th/fileadmin/download/insight_pasi/wht_3_53_030260.pdf
- กรมสรรพากร. (2560). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีเงินได้จากวิชาชีพอิสระ การประกอบโรคศิลปะ. <https://www.rd.go.th/27764.html>
- กรมสรรพากร. (2561). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่ม กรณีการประกอบวิชาชีพอิสระ. <https://www.rd.go.th/27827.html>
- กรมสรรพากร. (2563). ประเภทเงินรายได้ที่ต้องเสียภาษี. <https://www.rd.go.th/553.html>
- กรมสรรพากร. (2566ก). คู่มือการจัดทำรายงานเงินสตรับ - จ่าย. https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/SMEs/infographic/Info-sme-280666.pdf
- กรมสรรพากร. (2566ข). ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กรณีเงินได้ของผู้ได้รับใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ. <https://www.rd.go.th/66019.html>
- กลุ่มนักวิชาการภาษีอากร. (2567). ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2567. เรือนแก้วการพิมพ์.
- พงศ์วัฒน์ เศรษฐ์นันท์. (2565). Cheat sheet 1 – การคำนวณภาษีและข้อควรระวังก่อนยื่นภาษี 2567 สำหรับแพทย์และทันตแพทย์! (ภ.ง.ด.94 และ ภ.ง.ด.90). Wunlawealth. <https://www.wunlawealth.com/cheat-sheet-no1-dr-dent-tax-calculation/>

- ไพโรจน์ บุญศิริคำชัย. (2550). อนาคตแพทย์ไทยกับการเสียภาษี. *แพทยสภาสาร*, 36(3), 213-227.
- ยุทธนา ศรีสวัสดิ์. (2567). เงินได้ประเภทที่ 6. iTAX. <https://www.itax.in.th/pedia/เงินได้ประเภทที่-6/>
- โรงพยาบาลค่ายสุรนารี. (2552). การวางแผนภาษีของแพทย์. <http://www.fsh.mi.th/km02.html>
- ศรุต จงปัญญาติเจริญ. (2563). รับจ้างหรือวิชาชีพอิสระ ดีความผิด ภาษีเปลี่ยน. *วารสารสรรพากรสาส์น*, 67(12), 43-57.
- ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์. (2563). การเบิกค่าใช้จ่ายอย่างไรให้ถูกต้องตามหลักภาษีอากร. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(1), 289-309.
- ศิริรัตน์ เจนศิริศักดิ์. (2567). ภาษีอากรตามประมวลรัษฎากร 2567. คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2542). พระราชบัญญัติ การประกอบโรคศิลปะ พ.ศ. 2542. <https://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2542/A/039/28.PDF>
- Money Advise. (2567). 4 เช็กलिस्टวางแผนภาษีเพื่อคุณหมอโดยเฉพาะ. <https://www.moneyadvise.com/content/7128/tax-management-for-healthcare-business>

เรียนรู้จากนโยบายทวิภาษาของไต้หวัน: แนวทางสู่การปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย

Learning from Taiwan's Bilingual Nation 2030: A Pathway to Reforming English Education in Thailand

ฐาปนีย์ มุสิกเกตุ, ปณิชา นิติสกุลวุฒิ และ อภิวิต เลี้ยงอิสสระ*

Thapanee Musiget, Panicha Nitisakulwut and Aphiwit Liang-Itsara

Received: 28 August 2024

Revised: 22 November 2024

Accepted: 4 December 2024

บทคัดย่อ

นโยบายการสร้างไต้หวันให้เป็นสังคมทวิภาษา หรือ “Bilingual Nation 2030” มีเป้าหมายพัฒนาให้ประชากรสามารถใช้ภาษาจีนกลางและภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่วภายในปี 2573 นโยบายนี้เป็นการตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก โดยใช้แนวทางแบบบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับการปรับหลักสูตร การฝึกอบรมครู และการสร้างบรรยากาศทางสังคมที่สนับสนุนการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน บทความวิชาการฉบับนี้วิเคราะห์นโยบายดังกล่าวผ่านกรอบการประเมินกระบวนการเชิงระบบ (Input-Process-Output: IPO) โดยเน้นถึงปัจจัยนำเข้า กระบวนการดำเนินงานและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งอภิปรายถึงความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะเรียนรู้จากนโยบายนี้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและการนำไปปรับใช้ในบริบทของตนเองเพื่อการเตรียมทรัพยากรบุคคลให้มีความพร้อมในสถานการณ์ที่มีความท้าทายและการแข่งขันสูงของเวทีโลกในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: นโยบายสังคมทวิภาษา, การศึกษาภาษาในไต้หวัน, การปฏิรูปการศึกษาภาษาอังกฤษ, คุณภาพการศึกษา

¹ อาจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
Email: thapanee.mus@mahidol.edu

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล
Email: panicha.nit@mahidol.edu

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ (นานาชาติ) คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* ผู้ประพันธ์บรรณกิจ Email: aphiwit.lia@mahidol.edu

¹ Lecturer, The BA Program in English Faculty of Liberal Arts Mahidol University Email: thapanee.mus@mahidol.edu

² Assistant Professor, The BA Program in English, Faculty of Liberal Arts Mahidol University
Email: panicha.nit@mahidol.edu

³ Assistant Professor, The Graduate Program of Applied Linguistics, Faculty of Liberal Arts Mahidol University

* Corresponding author Email: aphiwit.lia@mahidol.edu

Abstract

The “Bilingual Nation 2030” policy in Taiwan aims to cultivate a bilingual society in which citizens are proficient in both Mandarin Chinese and English by 2030. This policy seeks to meet the demands of the labor market while enhancing Taiwan’s global competitiveness. It employs a comprehensive approach, including curriculum enhancements, teacher training, and the creation of a supportive societal environment for the use of English. This academic article analyzes the policy through the Input-Process-Output (IPO) framework, emphasizing its key components—inputs, processes, and outcomes—and discusses how Thailand could adapt these strategies to reform its English education system. The goal is to equip Thailand’s human resources with the skills needed to navigate the global challenges of the 21st century.

Keywords: Bilingual Policy, Taiwan’s Education System, English Reform in Thailand, Educational Quality

บทนำ: ภาพรวมของนโยบายทวิภาษาของไต้หวัน

นโยบายทวิภาษาของไต้หวัน หรือที่รู้จักกันในชื่อ “The Bilingual Nation 2030 Initiative” ได้เริ่มใช้เมื่อปี พ.ศ. 2561 โดยกระทรวงศึกษาธิการของไต้หวัน นโยบายนี้มีเป้าหมายในการเปลี่ยนผ่านไต้หวันให้เป็นสังคมทวิภาษาภายในปี 2573 นโยบายนี้เน้นย้ำถึงการพัฒนากำลังคนที่มีความสามารถทางภาษาอย่างน้อยสองภาษา ได้แก่ ภาษาจีนกลางและภาษาอังกฤษ นโยบายนี้ได้รับการพัฒนาภายใต้บริบทที่ไต้หวันต้องการเพิ่มศักยภาพของแรงงานให้ตอบสนองต่อความต้องการขององค์กรระดับนานาชาติ เชื่อมโยงอุตสาหกรรมภายในประเทศกับตลาดโลกและเพิ่มโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่พลเมือง

แม้ว่าไต้หวันจะมีความหลากหลายทางภาษาและวัฒนธรรม แต่นโยบายนี้เน้นการส่งเสริมภาษาอังกฤษเป็นหลักเนื่องจากรัฐบาลไต้หวันมองว่าภาษาอังกฤษเป็นกุญแจสำคัญสู่การพัฒนาทักษะระดับโลกและการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศ (Ferrer & Lin, 2021)

บทความวิชาการฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์นโยบายทวิภาษาของไต้หวันผ่านกรอบการประเมินแบบปัจจัยนำเข้า-กระบวนการ-ผลลัพธ์ (Input-Process-Output: IPO) ต่อการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์ทางภาษาศาสตร์ (linguistic landscape) ของไต้หวันและเชื่อมโยงถึงความเป็นไปได้ที่ประเทศไทยจะได้เรียนรู้จากนโยบายทวิภาษานี้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาในสังคมไทยเพื่อเตรียมทรัพยากรบุคคลให้พร้อมรับมือกับความท้าทายและการแข่งขันในสถานการณ์โลกปัจจุบัน

บทความนี้ประกอบด้วยเนื้อหาหลัก 6 ส่วน ได้แก่ 1) ความเป็นมาของนโยบายทวิภาษา 2) องค์ประกอบที่สำคัญของนโยบายทวิภาษา 3) ผลการวิเคราะห์นโยบายทวิภาษาผ่านกรอบการประเมิน IPO 4) ข้อจำกัดและความท้าทายของนโยบาย 5) การปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทย 6) บทเรียนที่ประเทศควรเรียนรู้เพื่อปรับใช้ในการยกระดับการเรียนการสอนและพัฒนาความสามารถภาษาอังกฤษของคนไทย

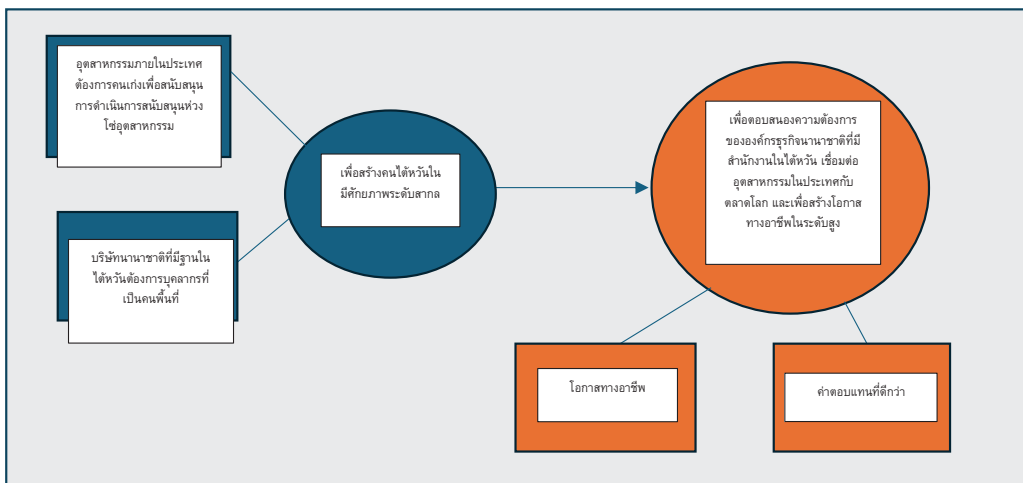
ความเป็นมาของนโยบายทวิภาษา

นโยบายทวิภาษาของไต้หวันมีรากฐานมาจากความต้องการในการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกและการตอบสนองต่อการเติบโตของเศรษฐกิจดิจิทัล นอกจากนี้ยังมีแรงกดดันจากภาคธุรกิจและภาคการศึกษาที่ต้องการให้ประชากรมีความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น (Cheng & Yang, 2023) การเติบโตของเศรษฐกิจที่พึ่งพาการส่งออกและการลงทุนจากต่างประเทศทำให้ไต้หวันต้องการกำลังคนที่มีความสามารถทางภาษาอังกฤษที่แข็งแกร่ง นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์และการเปิดเสรีทางการศึกษายังมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายทวิภาษาของไต้หวันเช่นกัน (Huang, 2023)

ถึงแม้ไต้หวันมีประวัติศาสตร์ที่มีความหลากหลายทางภาษา เนื่องจากการปกครองของประเทศต่าง ๆ ในอดีต เช่น การปกครองโดยญี่ปุ่น และการมีวัฒนธรรมที่หลากหลายเป็นส่วนหนึ่งของประชากร ความหลากหลายทางภาษานี้ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน แต่นโยบายทวิภาษานำเน้นการส่งเสริมภาษาอังกฤษเป็นหลักเพื่อเพิ่มโอกาสทาง

เศรษฐกิจและการแข่งขันในระดับโลก (National Development Council, Ministry of Education, Directorate-General of Personnel Administration, Ministry of Examination, Civil Service Protection and Training Commission, 2021)

จากรายงานของสภาพัฒนาแห่งชาติไต้หวันได้แสดงวิสัยทัศน์ในการดำเนินนโยบายทวิภาษา 2030 เพื่อสร้างบุคลากรชาวไต้หวันให้มีศักยภาพระดับนานาชาติ (To cultivate Taiwan's international talents) และการตอบสนองต่อความต้องการบุคลากรสำหรับบริษัทนานาชาติที่มีสำนักงานในไต้หวัน เพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมไต้หวันสู่ตลาดระดับโลก และสร้างโอกาสระดับสูงสำหรับแรงงานไต้หวัน (To cater to the demands of multinational corporations based in Taiwan, connect domestic industries with the global market, and create top-notch job opportunities) ด้วยเป้าหมายสำคัญคือความต้องการบุคลากรที่มีความสามารถระดับโลกทั้งบริษัทนานาชาติที่มีฐานในไต้หวันและบริษัทไต้หวันที่มีมุ่งส่งผลผลิตเพื่อตลาดโลกและเป็นการสร้างโอกาสทางตำแหน่งงานและยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 1 (วิสัยทัศน์ของนโยบายทวิภาษา 2030 ไต้หวัน)

ภาพที่ 1 วิสัยทัศน์ของนโยบายทวิภาษา 2030 ไต้หวัน

(ที่มา: National Development Council's 2030 Bilingual Policy Vision Explanation)

เป้าหมายหลักของนโยบายนี้คือการสร้างสังคมที่มีความสามารถในการใช้ภาษาจีนกลางและภาษาอังกฤษได้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อเพิ่มโอกาสในการทำงานและการศึกษาในเวทีโลก นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างประเทศ โดยมีการตั้งเป้าหมายว่าในปี 2573 (ค.ศ. 2030) ไต้หวันจะมีประชากรที่สามารถใช้ภาษาทั้งสองได้อย่างเท่าเทียมกันในชีวิตประจำวันและการทำงาน (National Development Council, Ministry of Education, Directorate-General of Personnel Administration, Ministry of Examination, Civil Service Protection and Training Commission, 2021) เป้าหมายเหล่านี้ยังรวมถึงการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภาษาอังกฤษในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษา การสร้างระบบการศึกษาที่สามารถสนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างต่อเนื่อง และการพัฒนากำลังคนที่มีทักษะภาษาอังกฤษที่สามารถใช้ได้ใบบริบททางวิชาชีพและสังคม

องค์ประกอบสำคัญของนโยบายทวิภาษาไต้หวัน

การดำเนินการนโยบายทวิภาษามีหลายขั้นตอน รวมถึงการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา การฝึกอบรมครู และการส่งเสริมการใช้ภาษาสองภาษาในชีวิตประจำวันซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญต่าง ๆ ดังนี้

1. การบังคับใช้ภาษาอังกฤษในระบบการศึกษา

นโยบายนี้บังคับให้ใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยมุ่งเป้าในการพัฒนาทักษะการฟังและการพูด และส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง (English as a Medium of Instruction: EMI) ในการศึกษา

ระดับอุดมศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Ngangbam, 2022) การเพิ่มความเข้มแข็งของความสามารถทางภาษาอังกฤษในการศึกษายังรวมถึงการปรับปรุงหลักสูตรและการพัฒนาทรัพยากรการเรียนการสอน เช่น การจัดหาหนังสือเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เช่น การใช้โปรแกรมและแอปพลิเคชันที่ช่วยในการฝึกฝนทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษ (Cheng & Yang, 2023)

กระทรวงศึกษาธิการไต้หวันยังส่งเสริมการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาที่เน้นการฝึกทักษะภาษาอังกฤษในบริบททางวิชาชีพ เช่น การจัดฝึกงานและโครงการแลกเปลี่ยนที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษในสถานการณ์จริง การใช้ภาษาอังกฤษในวิชาชีพนี้ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มความสามารถทางภาษา แต่ยังช่วยเตรียมความพร้อมสำหรับการทำงานในตลาดแรงงานที่ต้องการทักษะภาษาอังกฤษ (Huang, 2023)

2. การส่งเสริมหลักสูตรการศึกษาทวิภาษา

ไต้หวันได้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาทวิภาษาอย่างหลากหลาย เช่น หลักสูตรทดลองการศึกษาแบบทวิภาษา (the Bilingual Experimental Education Program: BEEP) และหลักสูตรนำร่องการศึกษาแบบทวิภาษา (the Bilingual Education Pilot Program: BEPP) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างสมบูรณ์ (immersive learning environment) สำหรับนักเรียนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาจีนและภาษาอังกฤษ (Ferrer & Lin, 2021) การส่งเสริมหลักสูตรการศึกษาทวิภาษายังรวมถึงการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรการเรียนการสอน เช่น การพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียน

การสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ภาษาสองภาษา นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนทวิภาษา (Graham et al., 2021) การสนับสนุนการศึกษาทวิภาษาไม่ได้จำกัดเฉพาะในห้องเรียน แต่ยังรวมถึงการส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น การจัดกิจกรรมค่ายภาษาอังกฤษ (English Camp) การประกวดการพูดและการเขียนภาษาอังกฤษ (English Speech and Writing Contest) และการจัดการเดินทางเพื่อการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภาษาอังกฤษ (English Learning Trip) Huang (2023) กล่าวว่า การสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ภาษาสองภาษาช่วยให้นักเรียนมีโอกาฝึกฝนและพัฒนาทักษะภาษาในสถานการณ์ที่หลากหลาย

3. การเพิ่มพูนและสนับสนุนการฝึกหัดครู

นโยบายนี้เน้นย้ำความสำคัญในการสนับสนุนกระบวนการฝึกหัดครูที่มีคุณภาพสูง เพื่อที่จะมั่นใจได้ว่าครูมีคุณภาพสูงสำหรับการจัดการเรียนการสอนทวิภาษาอย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการฝึกหัดครูนี้รวมไปถึงโอกาสในการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพ เช่น หลักสูตรพัฒนาความสามารถทางภาษาและการอบรมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับระเบียบวิธีสอน (Ngangbam, 2022) การฝึกหัดครูที่มีคุณภาพสูงยังรวมถึงการสนับสนุนการเข้าร่วมโปรแกรมการฝึกอบรมระยะยาวและการฝึกอบรมต่อเนื่อง เพื่อให้ครูมีโอกาพัฒนาทักษะและความรู้ใหม่ ๆ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างครูเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนทวิภาษา (Cheng & Yang, 2023) ครูยังได้รับการสนับสนุนในการ

พัฒนาทักษะการสอนผ่านโปรแกรมการแลกเปลี่ยนกับประเทศที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนภาษาอังกฤษ การเข้าร่วมโปรแกรมเหล่านี้ช่วยให้ครูได้รับประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีที่สุดในการจัดการเรียนการสอนทวิภาษา นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอนและการติดตามผลการเรียนรู้ของนักเรียน (Huang, 2023)

4. การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับทวิภาษา

นโยบายทวิภาษาของไต้หวันมุ่งหมายที่จะสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนภาวะทวิภาษา (bilingualism) โดยการสนับสนุนการใช้ภาษาอังกฤษในพื้นที่สาธารณะ (public spaces) เช่น ป้ายเอกสารทางราชการ และสื่อต่าง ๆ นโยบายนี้มุ่งให้พลเมืองได้สัมผัส (expose) ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันและช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมทวิภาษา (A Culture of Bilingualism) (Ferrer & Lin, 2021) การสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับทวิภาษายังรวมถึงการสนับสนุนกิจกรรมและโครงการที่ส่งเสริมการใช้ภาษาสองภาษา เช่น การจัดการแข่งขันและกิจกรรมที่ใช้ภาษาอังกฤษ การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและภาษากับประเทศอื่น ๆ และการสร้างสื่อและทรัพยากรที่สนับสนุนการเรียนรู้ภาษาสองภาษาในชุมชน (Huang, 2023) การส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษในพื้นที่สาธารณะยังรวมถึงการสนับสนุนการใช้ภาษาอังกฤษในสื่อมวลชนและอินเทอร์เน็ต เช่น การจัดรายการโทรทัศน์และวิทยุที่ใช้ภาษาอังกฤษ การสร้างเว็บไซต์และแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลและสื่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ และการส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษในสื่อสังคมออนไลน์ การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการใช้ภาษาสองภาษาช่วยให้ประชาชนมีโอกาฝึกฝนและพัฒนาทักษะภาษาในชีวิตประจำวัน

การประเมินผลและความท้าทายของการใช้นโยบาย

บทความฉบับนี้ผู้เขียนได้วิเคราะห์และอธิบายการดำเนินนโยบายทวิภาษาของไต้หวัน ผ่านกรอบการประเมินเชิงระบบ Input-Process-Output (IPO) ซึ่งครอบคลุมถึงปัจจัยนำเข้า (Input) การดำเนินการ (Process) และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น (Output) ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input)

นโยบายนี้ครอบคลุมปัจจัยนำเข้าด้านทรัพยากรบุคคลซึ่งประกอบด้วยครูและนักเรียน โดยนโยบายเน้นความสำคัญต่อการพัฒนาครู มีการจัดอบรมการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง (English as a medium of Instruction: EMI) ในรายวิชาหลักต่าง ๆ ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดยครูได้รับโอกาสในการฝึกอบรมระยะยาวที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษสำหรับการเรียนการสอน เช่น การเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนทางวิชาการในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาหลัก การส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อพัฒนาทักษะการสื่อสารและการจัดการเรียนการสอนแบบสองภาษา

สำหรับนักเรียนได้มีโครงการและกิจกรรมที่สนับสนุนให้นักเรียนได้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่อายุยังน้อยและมีการจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษ เช่น English Camps หรือกิจกรรมการแข่งขันด้านภาษา

ส่วนปัจจัยนำเข้าด้านทรัพยากรการเรียนรู้ครอบคลุมไปถึงการจัดหาสื่อการเรียนการสอนได้แก่ การพัฒนาหนังสือเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง มีเนื้อหาทันสมัยและเชื่อมโยงกับบริบทของผู้เรียน นอกจากนี้รัฐได้สนับสนุนเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้เช่น

แพลตฟอร์มการเรียนรู้ออนไลน์และแอปพลิเคชันที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ภาษา เป็นต้น

สำหรับการสนับสนุนทางด้านการเงินนั้น รัฐได้จัดสรรงบประมาณพิเศษสำหรับการพัฒนาหลักสูตรและการอบรมครู รวมไปถึงการทำวิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอีกด้วย

2. กระบวนการ (Process)

ในกรอบของการประเมินกระบวนการครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญได้แก่ การดำเนินการหลักสูตร การสนับสนุนครูและการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับทวิภาษา ในส่วนของการดำเนินการหลักสูตรนั้น ไต้หวันได้เริ่มบังคับใช้ ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการสอน (English as a Medium of Instruction: EMI) สำหรับการเรียนการสอนในวิชาหลักได้แก่ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษในบริบทที่ใช้งานได้จริง หลักสูตรทดลองการศึกษาแบบทวิภาษา (the Bilingual Experimental Education Program: BEEP) และหลักสูตรนำร่องการศึกษาแบบทวิภาษา (the Bilingual Education Pilot Program: BEPP) ซึ่งมีเป้าหมายในการสร้างสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษอย่างสมบูรณ์ (immersive learning environment) สำหรับนักเรียนเพื่อการพัฒนาความสามารถทางภาษาจีนและภาษาอังกฤษ (Ferrer & Lin, 2021)

การดำเนินการสนับสนุนความสามารถด้านการสอนของครูเป็นปัจจัยกระบวนการที่สำคัญของนโยบายนี้ โดยไต้หวันได้มีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการสำหรับครูเพื่อเน้นการพัฒนาทักษะการใช้ภาษาอังกฤษในห้องเรียน เช่น การเรียนการสอนแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Learning) การสร้างเครือข่ายครูเพื่อแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ด้านการสอนผ่านการสัมมนาและการประชุมวิชาการ

รัฐได้ส่งเสริมการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับทวิภาษา มีการส่งเสริมการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน เช่น ป้ายบอกทาง เอกสารราชการและสื่อสาธารณะ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อการสร้างบรรยากาศการใช้ภาษาอังกฤษ เช่น กิจกรรมแข่งขันพูดภาษาอังกฤษ (English Speaking Competition)

3. ผลลัพธ์

ถึงแม้ว่านโยบายนี้ยังไม่เสร็จสิ้นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ในปี พ.ศ. 2573 แต่นับตั้งแต่การเริ่มใช้นโยบายทวิภาษาของไต้หวันได้เกิดผลทางบวกซึ่งเป็นสัญญาณที่ดีหลายประการ เช่น

ความสามารถทางภาษาของนักเรียนพัฒนาขึ้น งานวิจัยของ Ngangbam (2022) ระบุว่าทักษะการฟังและการพูดภาษาอังกฤษของนักเรียนไต้หวันมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ การเริ่มต้นสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่วัยเด็กช่วยเพิ่มโอกาสในการสัมผัสภาษาและพัฒนาทักษะได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ในช่วงปี 2018-2023 คะแนน TOEFL เฉลี่ยของผู้สอบในไต้หวันเพิ่มขึ้นจาก 83 เป็น 88 (จากคะแนนเต็ม 120 คะแนน) (Educational Testing Services, 2023) โดยเฉพาะทักษะการอ่านและการฟังที่มีพัฒนาการเด่นชัด และการใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการสอน (EMI) ส่งผลให้นักเรียนมีความมั่นใจในการใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันมากขึ้น (Cheng & Yang, 2023)

คณะกรรมการนโยบายทวิภาษา (National Development Council, Ministry of Education, Directorate-General of Personnel Administration, Ministry of Examination, Civil Service Protection and Training Commission, 2021) ระบุว่าการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษยังช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในตนเองและเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จในสายอาชีพต่าง ๆ นักเรียนที่มีความสามารถ

ทางภาษาอังกฤษสามารถเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรทางการศึกษาที่หลากหลาย รวมถึงการเข้าถึงงานวิจัยและสิ่งพิมพ์ทางวิชาการที่เป็นภาษาอังกฤษ นอกจากนี้ยังสามารถเข้าร่วมโครงการแลกเปลี่ยนและการฝึกอบรมในต่างประเทศ ซึ่งช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และพัฒนาทักษะทางภาษาของนักเรียน

ช่วยเสริมสร้างความสามารถของไต้หวันในการแข่งขันระดับโลก เป้าหมายในการพัฒนาทักษะทวิภาษาในกลุ่มแรงงานของไต้หวันได้ช่วยส่งเสริมความเข้มแข็งต่อตำแหน่งของไต้หวันในตลาดแรงงานโลก แรงงานชาวไต้หวันที่มีความคล่องแคล่วในการใช้ภาษาอังกฤษเป็นที่ต้องการในบริษัทข้ามชาติ (international companies) ซึ่งนำไปสู่โอกาสทางแรงงานและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไต้หวัน (Ferrer & Lin, 2021)

จากการดำเนินนโยบายในระยะต้น ไต้หวันขยับอันดับความสามารถในการแข่งขันจากอันดับ 17 ในปี 2018 มาเป็น อันดับ 6 ในปี 2023 ตามรายงานของ International Institute for Management Development (IMD) ซึ่งเชื่อมโยงกับความสามารถทางภาษาที่ดีขึ้นในกลุ่มแรงงาน (Invest Taiwan, 2023)

Huang (2023) ได้รายงานว่าการที่แรงงานมีทักษะสองภาษาทำให้มีโอกาในการทำงานในองค์กรข้ามชาติและบริษัทต่างประเทศมากขึ้น ซึ่งทักษะส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องได้แก่ การแปล การสื่อสารระหว่างประเทศ และการบริหารจัดการธุรกิจข้ามชาติ แรงงานที่มีความสามารถทางภาษาสองภาษามีความได้เปรียบในการแข่งขันในตลาดแรงงานและสามารถเข้าถึงโอกาสในการทำงานที่หลากหลาย

ประโยชน์ที่ได้จากการพัฒนาความสามารถทางภาษาอังกฤษของไต้หวันสอดคล้องกับความเห็นของ Graham et al. (2021) ที่ได้ระบุว่าการสร้างแรงงานที่มีความสามารถทางภาษาสองภาษา

ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มโอกาสในการทำงานในประเทศ แต่ยังช่วยเพิ่มโอกาสในการทำงานในต่างประเทศ แรงงานที่มีทักษะภาษาอังกฤษสามารถสมัครงานในองค์กรและบริษัทข้ามชาติที่มีสำนักงานอยู่ในต่างประเทศ การทำงานในต่างประเทศช่วยเพิ่มประสบการณ์และความรู้ในด้านต่าง ๆ และช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความร่วมมือระหว่างประเทศ

เพิ่มโอกาสในการสร้างความร่วมมือกับนานาชาติ นโยบายทวิภาษานี้ช่วยส่งเสริมความร่วมมือในระดับนานาชาติในด้านต่าง ๆ ของไต้หวัน เช่น ในด้านวิชาการ การวิจัยและธุรกิจ สถาบันการศึกษาและองค์กรต่าง ๆ ในไต้หวันมีศักยภาพในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับองค์กรนานาชาติที่มีความร่วมมือได้มากขึ้น สนับสนุนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและนวัตกรรม (Ngangbam, 2022)

จากรายงานของ Taiwan Ministry of Economic Affairs (2023) พบว่า แม้จะมีความผันผวนในมูลค่าของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment: FDI) แต่จำนวนโครงการลงทุนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศญี่ปุ่นยังคงเป็นนักลงทุนหลักในไต้หวัน รองลงมาคือสหรัฐอเมริกาและเนเธอร์แลนด์ การลงทุนส่วนใหญ่เน้นไปที่อุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งเป็นจุดแข็งของไต้หวัน ข้อมูลนี้สะท้อนถึงความน่าสนใจของไต้หวันในฐานะจุดหมายปลายทางการลงทุนสำหรับนักลงทุนต่างชาติ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มสูง

การเพิ่มโอกาสในการสร้างความร่วมมือกับนานาชาติยังมีผลต่อการเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนา นักเรียนและครูมีโอกาสร่วมโปรแกรมการแลกเปลี่ยนและการฝึกอบรมระหว่างประเทศ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการเรียนรู้จากประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี

จากประเทศอื่น ๆ นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาในการวิจัยและการพัฒนาทรัพยากรการเรียนการสอน (Cheng & Yang, 2023; Graham et al., 2021) ความร่วมมือระหว่างประเทศยังช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม การทำงานร่วมกับประเทศอื่น ๆ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลาย รวมถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภาษาที่แตกต่าง การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศ และช่วยลดความเข้าใจผิดและความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรม (Huang, 2023)

ความท้าทายและข้อจำกัดของนโยบาย

ถึงแม้ว่านโยบายทวิภาษาของไต้หวันได้บรรลุถึงความก้าวหน้าที่สำคัญ แต่นโยบายนี้ก็ยังมีข้อท้าทายและข้อจำกัด ได้แก่ ความไม่เท่าเทียมของการใช้นโยบาย (implementation) ในภูมิภาคและกลุ่มเศรษฐกิจสถานะ (socioeconomic status) ต่าง ๆ ความต้องการหลักสูตรฝึกหัดครูที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น และผลที่อาจเกิดขึ้นต่อการดำรงรักษาภาษาถิ่น (local languages) และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Huang, 2023; Ferrer & Lin, 2021) ความท้าทายและข้อจำกัดเหล่านี้ต้องการการแก้ไขและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการนโยบายอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้สามารถระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม การสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนการสอนและการฝึกหัดครูที่มีคุณภาพสูงจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของนโยบายและลดความไม่เท่าเทียมในการใช้นโยบาย (Huang, 2023; National Development Council, Ministry of Education, Directorate-General of Personnel Administration,

Ministry of Examination, Civil Service Protection and Training Commission, 2021)

นอกจากนี้ยังมีความท้าทายในการรักษาภาษาท้องถิ่นและวัฒนธรรม การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอาจทำให้ภาษาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่นถูกมองข้าม การรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการรักษาภาษาท้องถิ่นและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและภาษา (Graham et al., 2021)

การปฏิรูปการศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทย

ภาษาอังกฤษถือเป็นทักษะสำคัญในยุคโลกาภิวัตน์ (Crystal, 2003) การศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทยจึงถูกกำหนดเป็นวิชาบังคับในทุกระดับการศึกษา อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์ทางการศึกษาภาษาอังกฤษในประเทศไทยยังคงต่ำกว่าประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สิงคโปร์ และมาเลเซีย (Darasawang & Reinders, 2015) สาเหตุสำคัญมาจากโครงสร้างการเรียนการสอนที่ยังเน้นการท่องจำ การขาดแคลนทรัพยากร และปัญหาด้านคุณภาพครู ประเทศไทยเผชิญกับปัญหาหลายประการในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ รวมถึงการขาดแคลนครูที่มีคุณภาพ การกระจายทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม และการเน้นผลสอบมากกว่าการใช้งานจริง ปัญหาเหล่านี้เป็นแรงผลักดันสำคัญสู่การปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่เน้นการพัฒนาทักษะการสื่อสารและการใช้ภาษาในชีวิตจริง

ประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาทวิภาษา จึงมีความพยายามของรัฐบาลในการปฏิรูปการศึกษาภาษาหลากหลายโครงการด้วยความมุ่งหมายที่จะเสริมสร้างความสามารถด้านภาษาอังกฤษและสนับสนุนภาวะพหุภาษา (multilingualism)

กระทรวงศึกษาธิการไทยได้มีนโยบายในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษหลายนโยบายด้วยกัน เช่น ปีแห่งการพูดภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2555 (2012 the English Speaking Year Program) (สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ, 2567) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมการพูดภาษาอังกฤษในโรงเรียน และโครงการภาษาอังกฤษเพื่อการศึกษาบูรณาการ (the English for Integrated Studies: EIS) ซึ่งบูรณาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษกับรายวิชาต่าง ๆ (Darasawang & Reinders, 2015)

การปฏิรูปการเรียนการสอนภาษาอังกฤษยังรวมถึงการพัฒนาหลักสูตรและการจัดหาทรัพยากรการเรียนการสอน เช่น การจัดหาหนังสือเรียนและสื่อการเรียนการสอนที่มีคุณภาพสูง นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เช่น การใช้โปรแกรมและแอปพลิเคชันที่ช่วยในการฝึกฝนทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาอังกฤษ (ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในไต้หวัน, 2567) นอกจากนี้ยังมีการจัดโปรแกรมการฝึกอบรมครูเพื่อเพิ่มทักษะและความรู้ในการสอนภาษาอังกฤษ การสนับสนุนการเข้าร่วมโปรแกรมแลกเปลี่ยนกับประเทศที่มีความเชี่ยวชาญในการสอนภาษาอังกฤษ และการสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีในการสอนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนการสอน (The Standard, 2023)

ประเทศไทยได้พยายามดำเนินการส่งเสริมความเป็นพหุภาษาด้วยกับรับรู้และส่งเสริมการใช้ภาษาของชนกลุ่มน้อยในสถานศึกษา กระทรวงศึกษาธิการไทยได้พัฒนาหลักสูตรและสื่อการสอนที่ส่งเสริมภาษาของชนกลุ่มน้อย เช่น ภาษาปัตตานีมาเลย์และภาษาล้านนา (Darasawang & Reinders, 2015) การส่งเสริมความเป็นพหุภาษายังรวมถึงการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาทรัพยากรการเรียนการสอน เช่น การพัฒนา

หลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนรู้ภาษาหลายภาษา นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายและความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนพหุภาษา (ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในไต้หวัน, 2567)

การปฏิรูปการศึกษาภาษาในประเทศไทยต้องเผชิญกับอุปสรรคต่าง ๆ เช่น การขาดแคลนครูผู้สอนภาษาอังกฤษที่มีศักยภาพ ความไม่เท่าเทียมกันในการกระจายทรัพยากรไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ และข้อจำกัดด้านกระบวนการฝึกหัดครูที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังมีการต่อต้านด้านการส่งเสริมความเป็นพหุภาษาจากกลุ่มที่สนับสนุนการใช้ภาษาไทยเพียงภาษาเดียวด้วยเหตุผลทางด้านส่งเสริมอัตลักษณ์และสถานะที่สูงกว่าของภาษาที่ 1 (Gundarina & Simpson, 2021)

ความท้าทายและข้อจำกัดเหล่านี้ต้องการการแก้ไขและการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินการนโยบายอย่างสม่ำเสมอจะช่วยให้สามารถระบุปัญหาและแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม การสร้างความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนการสอนและการฝึกหัดครูที่มีคุณภาพสูงจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพของนโยบายและลดความไม่เท่าเทียมในการใช้นโยบาย (The Standard, 2023)

ปัญหาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในประเทศไทยสะท้อนถึงความจำเป็นในการปฏิรูปที่ครอบคลุมทั้งหลักสูตร การฝึกอบรมครู และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ นโยบาย “Bilingual Nation 2030” ของไต้หวันเป็นแบบอย่างสำคัญที่ประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาระบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับความต้องการในยุคปัจจุบัน

บทเรียนที่ประเทศไทยได้จากนโยบายทวิภาษาของไต้หวัน

ประเทศไทยได้รับมุมมองที่มีประโยชน์จากนโยบายทวิภาษาของไต้หวันในการเพิ่มพูนความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษาภาษาดังนี้

1. แนวทางสู่การส่งเสริมความเป็นทวิภาษาที่ครอบคลุม

ประเทศไทยสามารถที่จะนำแนวทางแบบองค์รวมที่คล้ายกับนโยบายทวิภาษาของไต้หวันเพื่อนำไปสู่การพัฒนาหลักสูตร การฝึกหัดครูและการใช้ภาษาในพื้นที่สาธารณะเพื่อที่จะสร้างความมั่นใจในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติของการปฏิรูปการศึกษาภาษาที่มีประสิทธิภาพ (Ferrer & Lin, 2021) การนำแนวทางแบบองค์รวมนี้ช่วยให้การดำเนินการนโยบายมีความเป็นระบบและสอดคล้องกันในทุกส่วน การพัฒนาหลักสูตรที่เน้นการเรียนรู้อังกฤษสองภาษา การฝึกอบรมครูที่มีคุณภาพสูง และการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการใช้ภาษาสองภาษาช่วยให้การปฏิรูปการศึกษามีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (National Development Council, Ministry of Education, Directorate-General of Personnel Administration, Ministry of Examination, Civil Service Protection and Training Commission, 2021)

2. ผลเบื้องต้นของการมีนโยบายการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

จากการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในไต้หวันแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการความสามารถทางภาษาอังกฤษของนักเรียนได้ ดังนั้นถ้าประเทศไทยนำแนวทางนี้มาใช้ก็จะมีแนวโน้มทางบวกที่นักเรียนไทยจะมีความสามารถทางภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น

การเริ่มใช้ภาษาอังกฤษในการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาช่วยให้เด็กมี

โอกาสฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษตั้งแต่อายุน้อย การฝึกฝนทักษะภาษาอังกฤษตั้งแต่เด็กช่วยให้เด็กมีความมั่นใจในการใช้ภาษาและมีพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการพัฒนาทักษะต่อไปในอนาคต การสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกฝนทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ

3. การเน้นด้านการฝึกหัดและสนับสนุนครูผู้สอนภาษาอังกฤษ ประเทศไทย ได้ประโยชน์จากนโยบายทวิภาษาของได้หันด้านการเน้นเกี่ยวกับการสนับสนุนกระบวนการฝึกหัดและสนับสนุนครูให้มีคุณภาพสูงขึ้น มีการศึกษาหลายโครงการระบุว่าคุณภาพในการจัดการเรียนการสอนของครูจะช่วยเพิ่มพูนความสามารถทางภาษาของนักเรียนมากกว่าการเพิ่มเพียงจำนวนชั่วโมงการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ (Doloh & Chanyoo, 2022; Wangdi & Shimray, 2022) ดังนั้นการลงทุนในโครงการที่มุ่งด้านการยกระดับความสามารถทางภาษากระบวนการสอนที่มีประสิทธิภาพสูงและการฝึกอบรมครูที่มีคุณภาพสูงเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การลงทุนในโปรแกรมการฝึกอบรมและการพัฒนาครูช่วยเพิ่มความสามารถและทักษะของครูในการจัดการเรียนการสอนทวิภาษา การสนับสนุนครูในการเข้าร่วมโปรแกรมแลกเปลี่ยนและการฝึกอบรมในต่างประเทศช่วยให้ครูได้รับประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดีจากประเทศอื่น ๆ (Huang, 2023)

4. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่สนับสนุนการศึกษาภาษา

ในการเรียนรู้จากความพยายามของได้หันในการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรต่อทวิภาษา ประเทศไทยควรกระตุ้นให้มีการใช้ภาษาอังกฤษในพื้นที่สาธารณะและสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้าง

วัฒนธรรมทวิภาษาและเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้ภาษา (Ngangbam, 2022) การสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการใช้ภาษาสองภาษาช่วยให้พลเมืองมีโอกาสฝึกฝนทักษะภาษาในชีวิตประจำวัน การใช้ภาษาอังกฤษในป้ายสัญลักษณ์ สื่อมวลชน และสื่อสังคมออนไลน์ช่วยให้ภาษาอังกฤษกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวันและสร้างความคุ้นเคยในการใช้ภาษา การสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ใช้ภาษาอังกฤษ เช่น การจัดแคมป์ภาษา การประกวดการพูดและการเขียนในภาษาอังกฤษ และการจัดทริปการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภาษาอังกฤษช่วยเพิ่มโอกาสในการฝึกฝนและพัฒนาทักษะภาษา

5. การสร้างความสมดุลระหว่างทวิภาษาและการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรม

ประเทศไทยควรคำนึงถึงการสร้างความสมดุลระหว่างการสนับสนุนภาวะทวิภาษาและการดำรงภาษาท้องถิ่นและเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติของได้หันเพื่อให้เกิดความกลมกลืนระหว่างการพัฒนาทักษะทางภาษาอื่น ๆ และมรดกทางวัฒนธรรม (ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในไต้หวัน, 2567)

การรักษาสมดุลระหว่างการส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการรักษาภาษาท้องถิ่นและวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญในการปกป้องมรดกทางวัฒนธรรมและภาษา การสนับสนุนการเรียนการสอนภาษาท้องถิ่นในโรงเรียนและการส่งเสริมการใช้ภาษาท้องถิ่นในชุมชนช่วยป้องกันการสูญเสียบางภาษาท้องถิ่นและวัฒนธรรม การสร้างโปรแกรมการเรียนรู้ที่เน้นการใช้ภาษาสองภาษาและการรักษาภาษาท้องถิ่นช่วยให้เกิดความกลมกลืนระหว่างการพัฒนาทักษะทางภาษาและการรักษามรดกทางวัฒนธรรม (Huang, 2023)

บทสรุป

นโยบาย “Bilingual Nation 2030” ของไต้หวันถือเป็นตัวอย่างที่สำคัญของการสร้างภาวะทวิภาษาและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ ผ่านการบูรณาการระบบการศึกษา การลงทุนในกระบวนการฝึกอบรมครู และการสร้างบรรยากาศที่สนับสนุนการเรียนรู้ภาษาอย่างยั่งยืน ประเทศไทยสามารถใช้ประสบการณ์นี้เป็นแนวทางในการปฏิรูปการศึกษาภาษาอังกฤษและภาษาต่างประเทศอื่น ๆ เพื่อพัฒนาทักษะด้านภาษาให้พลเมืองมีความพร้อมสำหรับการรับมือกับความท้าทายของศตวรรษที่ 21 การปรับใช้แนวทางดังกล่าว เช่น การใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางในการสอน (EMI) การจัดทรัพยากรที่เท่าเทียม และการใช้เทคโนโลยีช่วยการเรียนรู้ จะช่วย

เสริมสร้างระบบการศึกษาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การเรียนรู้จากแนวทางที่ประสบความสำเร็จของไต้หวันจะช่วยให้ประเทศไทยพัฒนาพลเมืองที่มีทักษะทางภาษา พร้อมเข้าสู่ภูมิทัศน์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและแข่งขันได้ในระดับสากล

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณ Associate Professor Dr. Heng-Tsung Danny Huang อดีตผู้อำนวยการ Center for Bilingual Education (CBE) แห่ง National Taiwan University (NTU) และผู้อ่านประเมินทั้งสามท่านที่ได้ให้ข้อวิพากษ์และคำแนะนำที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการปรับปรุงแก้ไขต้นฉบับของบทความนี้

รายการอ้างอิง

- ศูนย์ข้อมูลธุรกิจไทยในไต้หวัน. (2567). *ไต้หวันเดินทางนโยบาย 12 ปี สู่ประเทศสองภาษา*. <https://thaibiztaiwan.thaiembassy.org/th/content/100607-ไต้หวันเดินทางนโยบาย-12-ปี-สู่ประเทศสองภาษา?page=5d846e0d15e39c10e0002aa7&menu=5d846e0d15e39c10e0002aa8>
- สำนักความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ. (2567). *ปีแห่งการพูดภาษาอังกฤษ 2555*. <https://bic.moe.go.th/index.php/news-movement-menu/1856-2013-10-14-23-08-53-167>
- Cheng, W., & Yang, T. (2023). A study on the factors behind bilingual policy promotion within higher education in Taiwan. *International Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 4(10), 36-44. <https://doi.org/10.56734/ijahss.v4n10a5>
- Crystal, D. (2003). *English as a global language* (2nd ed.). Cambridge University Press.
- Darasawang, P., & Reinders, H. (Eds.). (2015). *Innovation in language teaching and learning: The case of Thailand*. Palgrave Macmillan.
- Doloh, S., & Chanyoo, N. (2022). Relationships between Thai EFL learners' factors, intelligibility, and comprehensibility towards varieties of English. *Theory and Practice in Language Studies*, 12(1), 46-54. <https://doi.org/10.17507/tpls.1201.06>
- Educational Testing Services. (2023). *TOEFL iBT test and score data summary*. <https://www.ets.org>
- Ferrer, A., & Lin, T. B. (2021). Official bilingualism in a multilingual nation: A study of the 2030 bilingual nation policy in Taiwan. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 45(2), 551–563. <https://doi.org/10.1080/01434632.2021.1909054>

- Graham, K. M., Pan, W. Y., & Eslami, Z. R. (2021). A critique of Taiwan's bilingual education policy through a ROAD-MAPPING of teacher experiences. *Current Issues in Language Planning*, 22(5), 516–534. <https://doi.org/10.1080/14664208.2021.1884434>
- Gundarina, O., & Simpson, J. (2021). A monolingual approach in an English primary school: Practices and implications. *Language and Education*, 36(6), 523–543. <https://doi.org/10.1080/09500782.2021.1945084>
- Huang, Y. I. (2023). “The majority are left behind”: The promotion of bilingual education 2030 policy in Taiwan and its potential to widen horizontal inequalities. *Higher Education*, 88, 85-100. <https://doi.org/10.1007/s10734-023-01106-9>
- Invest Taiwan. (2023). *FDI trends and analysis: The growth of foreign investment in Taiwan*. <https://investtaiwan.nat.gov.tw>
- National Development Council, Ministry of Education, Directorate-General of Personnel Administration, Ministry of Examination, Civil Service Protection and Training Commission. (2021). *Bilingual 2030*. <https://ws.ndc.gov.tw/Download.ashx?u=LzAwMS9hZG1pbmlzdHJhdG9yLzExL3JlbGZpbGUvMC8xNDUzNC9hODg1MTBkMC04YmQxLTQxZGEtYTgzZC1jOTg0NDM5Y2U3ZmMucGRm&n=QmlsaW5ndWFsIDlwMzAucGRm&icon=.pdf>
- Ngangbam, S. M. (2022). Taiwan's bilingual nation policy 2030: Concerned issues and suggestions. *European Journal of Literature, Language and Linguistics Studies*, 6(2), 1-18. <http://dx.doi.org/10.46827/ejll.v6i2.363>
- Taiwan Ministry of Economic Affairs. (2023). *Foreign direct investment statistics: Annual reports 2018-2023*. <https://www.moea.gov.tw>
- The Standard. (2023). *หาคำตอบ! การเป็นประเทศสองภาษาจะช่วยยกระดับเศรษฐกิจได้อย่างไร? หลัง ‘ไต้หวัน’ ตั้งเป้าเป็น Bilingual ภายในปี 2030*. <https://thestandard.co/taiwan-bilingual-2030/>
- Wangdi, T., & Shimray, R. (2022). Qualities of effective EFL English teachers as perceived by Thai university students: A photovoice study. *Issues in Educational Research*, 32(2), 805-824.

การจัดการคนเก่ง: ความท้าทายขององค์การสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขัน Talent Management: Corporate Challenge for Competitive Advantage

สรารวรรณ เรืองกัลปวงศ์,¹ อรรณพ เรืองกัลปวงศ์¹

Sarawan Ruangkalapawongse,¹ Annop Ruangkalapawongse¹

Received: 8 September 2024

Revised: 19 November 2024

Accepted: 4 December 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอเนื้อหาความสำคัญของการจัดการคนเก่งซึ่งถือเป็นบุคลากรขององค์การที่มีสมรรถนะสูง สามารถแก้ปัญหาได้ด้วยตัวเองอย่างผู้ที่มีความฉลาดทางอารมณ์ มีความสามารถในการมองเห็นถึงอนาคตก่อนผู้อื่น สามารถสร้างผลงานได้อย่างสมบูรณ์แบบ เป็นบุคคลที่อยากเรียนรู้ อยากพัฒนาตนเอง พร้อมทั้งจะแสวงหาโอกาสใหม่ ๆ ที่สำคัญต้องการเติบโตในหน้าที่การงาน มีแรงขับที่เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังแตกต่างจากบุคคลทั่วไป องค์การจึงต้องมีวิธีในการจัดการคนเก่งสร้างพันธมิตร จิตใจให้บุคลากรรับรู้ได้ถึงความเป็นองค์การในฝันของคนหลายคน องค์การต้องสร้างระบบการประเมินผลที่ดี ระบบการบริหารจัดการงานที่แตกต่างจากปกติทั่วไป กำหนดรางวัล ค่าตอบแทนที่พึงพอใจและสามารถสร้างแรงจูงใจให้พนักงานคนเก่งมองเห็นถึงโอกาสในการพัฒนาสายอาชีพ เตรียมความพร้อมในการเป็นผู้สืบทอดตำแหน่ง ทั้งนี้เพื่อธำรงรักษาพนักงานคนเก่งให้อยู่กับองค์การยาวนานเท่านั้น นอกจากนี้การจัดการที่ดีส่งผลให้คนเก่งสามารถสร้างองค์การให้มีความแตกต่างเหนือคู่แข่งแข่งขัน มีความได้เปรียบในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

คำสำคัญ: การจัดการคนเก่ง, ความท้าทาย, ความได้เปรียบทางการแข่งขัน

Abstract

This research aims to present the importance of talent management, which is considered high-performing organizational personnel. Able to solve problems on their own, like an emotionally intelligent person can see the future before others. Able to create works perfectly. A person who wants to learn and develop themselves. Ready to seek new opportunities that are important for career growth. There is a drive that is full of energy, different from ordinary people. Organizations must have a way to manage talent, create psychological bonds for personnel to be aware of being the dream organization of many people. Organizations must create a good evaluation

¹ รองศาสตราจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสวนดุสิต E-mail: aruangk@hotmail.com

¹ Associate Professor Faculty of Management Sciences, Suan Dusit University E-mail: aruangk@hotmail.com

system. A job management system that is different from the usual set of rewards, satisfying compensation and can incentivize talented employees to see opportunities for career development and prepare to be successors. This is to maintain the talented staff to stay with the organization as long as possible. In addition, good management results in talented people creating an organization that is different from competitors. It has the advantage of accessing resources and can adjust quickly to keep up with ever-changing situations.

Keywords: Talent Management, Corporate Challenge, Competitive Advantage

บทนำ

การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก้าวหน้าไปไกลทำให้ผู้คนบนโลกสามารถส่งข้อมูล รับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากทั่วทุกมุมโลกได้อย่างมากมายหลากหลายเรื่องราวแบบรวดเร็วภายในระยะเวลาอันสั้น โลกยุคใหม่ที่ไร้พรมแดนด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตทำให้ทุกคนสามารถติดต่อเชื่อมโยงกันเองได้โดยง่ายยิ่งขึ้นทุกอย่างที่เกิดขึ้นบนโลกจะหมุนเปลี่ยนไปเร็วมากขึ้นกว่าเดิม ผลพวงจากการพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่ก้าวล้ำส่งผลดีต่อภาครัฐ และภาคเอกชนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสร้างประโยชน์ต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมเกิดการเคลื่อนย้ายเงินทุนเพื่อสร้างโอกาสการลงทุนใหม่ มีการพัฒนาช่องทางการตลาด และรูปแบบการค้าขายแนวใหม่เกิดขึ้นอย่างมากมาย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวในทั่วทุกมุมโลก เทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน และยังสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในหลายภาคส่วน อย่างไรก็ตามในแง่การบริหารจัดการทางธุรกิจมีความจำเป็นที่ต้องทำการปรับเปลี่ยนรับมือให้ทันกับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยธุรกิจต้องเสริมสมรรถนะบุคลากรในองค์กร เพิ่มขีดความสามารถในการทำงานให้มีศักยภาพที่แตกต่างสามารถแข่งขันเหนือกว่าคู่ค้าร่วมในธุรกิจ เป็นความคาดหวังที่จะให้บุคลากรทุกคนเรียนรู้ที่จะ

ปรับตัวให้ทันกับบริบทของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไป

ประเด็นที่น่าสนใจในการที่ธุรกิจจะสามารถสร้างความแตกต่างทางการแข่งขันได้ ธุรกิจต้องหันมามอง และสนับสนุนบุคลากรภายในองค์กรอย่างจริงจัง เร่งเสริมศักยภาพบุคลากรให้มีสมรรถนะที่มีความได้เปรียบสามารถแข่งขันกันทางธุรกิจได้ การผลักดันบุคลากรเพื่อการขับเคลื่อนในการดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้นั้นอาจไม่สามารถกระทำให้เกิดขึ้นได้กับทุกคนพร้อม ๆ กัน ในองค์กร เนื่องจากบุคลากรมีจำนวนมากแต่ละคนมีสมรรถนะที่ไม่เท่ากัน มีความรู้ความสามารถ ความชำนาญหลากหลายแตกต่างกันไป การที่จะทำการพัฒนาเสริมศักยภาพให้ได้เท่ากันอาจทำได้ยากมาก บุคลากรที่มีความพร้อมรู้จักที่จะเรียนรู้ได้เร็วกว่ามีแนวโน้มที่จะสามารถพัฒนาตนเองให้สูงขึ้นได้ดีกว่า เป็นคนเก่ง (Talent) ที่มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ของกระแสสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป องค์กรจึงควรให้การส่งเสริมพัฒนาคนกลุ่มนี้ในลำดับแรกก่อน โดยมุ่งพัฒนาบุคลากรที่สามารถเข้าใจงานได้เร็ว เห็นฝีมือการทำงานที่ผ่านมาในเชิงประจักษ์ มีผลการประเมินการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม (High Performance) มีทักษะความเชี่ยวชาญในงาน และมีศักยภาพในการปฏิบัติงานสูง (High Potential) นอกจากประเด็นที่ได้กล่าวไปแล้วในการที่ธุรกิจต้องเตรียมความพร้อมในการสร้างศักยภาพ

บุคลากรภายในองค์กร องค์กรจำเป็นต้องทำการศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากพฤติกรรมของผู้คนในการดำเนินชีวิตได้เปลี่ยนไปตามความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยี ซึ่งได้ทำการผสมผสานกันอย่างลงตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของคนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ ด้วยการสร้างแพลตฟอร์มขึ้นมารองรับผู้บริโภคที่มีความต้องการในการเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศ และความต้องการในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันอย่างรวดเร็ว โดยโลกในยุคปัจจุบันธุรกิจที่กำลังประกอบกิจการอยู่อาจต้องเผชิญกับความท้าทายครั้งใหม่ ทำให้ธุรกิจยากที่จะไปต่อได้ หลายธุรกิจอาจไม่สามารถรอดพ้นจนต้องเลิกกิจการไป เนื่องจากธุรกิจไม่สามารถที่จะคาดการณ์สิ่งที่กำลังจะเกิดขึ้นใหม่ได้ล่วงหน้าอย่างชัดเจน ธุรกิจจึงไม่สามารถรับมือและไม่มีความพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ธุรกิจรายใหม่ ๆ ที่กำลังทยอยเกิดขึ้นมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้งานร่วมกับระบบการทำงานในแบบเดิม ธุรกิจเหล่านี้กำลังเข้ามาแทนที่ธุรกิจเดิมทั้งที่เป็นผู้ประกอบการใหญ่ และผู้ประกอบการทั่วไป ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลนี้ทำให้ธุรกิจที่เคยเกิดขึ้นอยู่เดิมจะถูกทดแทนเปลี่ยนแปลงไปด้วยธุรกิจรายใหม่ (Digital Disruption)

แม้ว่าผู้ประกอบการรายใหญ่ที่มีทุนจำนวนมาก มีสภาพคล่องสูงในการประกอบการอาจดำเนินงานทางธุรกิจในยุคนี้ได้ไม่ยากเหมือนในอดีตอีกต่อไป ความสำเร็จของธุรกิจที่เกิดขึ้นในอดีตจากวิธีการประกอบการแบบเดิมอาจไม่สามารถตอบโจทย์พฤติกรรมผู้บริโภคที่มีการปรับเปลี่ยนแบบไม่เหมือนเดิมอีกแล้ว โดยการทำธุรกรรมเกือบแทบทุกอย่างสามารถสั่งการได้ง่าย สะดวก รวดเร็ว ประหยัดเวลา และลดค่าใช้จ่ายลงได้มาก เพียงปลายนิ้วสัมผัสจากการที่หลากหลายธุรกิจสร้างแอปพลิเคชันบนสมาร์ตโฟน สร้างระบบปฏิบัติการที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาตัวกลางอีกต่อไป

ผู้บริโภคจึงสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง การลดตัวกลางลงจึงช่วยทำให้เกิดการพัฒนาตลาด พัฒนาผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่ายให้สามารถตอบโจทย์ความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น ลดค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรในองค์กร เนื่องจากแพลตฟอร์มที่สร้างขึ้นสามารถส่งมอบความสุข ความต้องการในการบริโภคได้ทุกรูปแบบ เป็นการช่วยผู้ประกอบการรายใหม่ที่เพิ่งเริ่มต้นทำธุรกิจให้สามารถควบคุม กำกับดูแลธุรกิจได้ด้วยตัวเอง การมีพนักงานปฏิบัติงานเพียงเล็กน้อยก็สามารถประกอบกิจการได้สำเร็จโดยไม่ยากนัก จึงเห็นได้ว่าบุคลากรภายในองค์กรโดยเฉพาะบุคลากรคนเก่งที่มีศักยภาพโดดเด่นจะมีส่วนสำคัญอย่างมากในการขับเคลื่อนองค์กรบนความท้าทายยุคใหม่ที่ต้องเผชิญ

สิ่งที่ธุรกิจพึงต้องตระหนักและเร่งจัดการเป็นเรื่องของการดึงบุคลากรที่เป็นคนเก่งเป็นหัวกะทิขององค์กรมาช่วยขับเคลื่อนธุรกิจ เพราะกระแสการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นครั้งนี้ย่อมมีผลกระทบต่อการประกอบการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ธุรกิจต้องเรียนรู้ให้เร็ว บุคลากรทุกคนต้องร่วมกันถอดบทเรียนความผิดพลาดในอดีต บุคลากรคนเก่งซึ่งเป็นตัวผลักดันองค์กรต้องร่วมคิดให้ออกกว่าจะปรับเปลี่ยนองค์กรไปได้อย่างไร ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองให้เป็นแพลตฟอร์ม เป็นที่ปรึกษาให้กับลูกค้าได้หลากหลายมากกว่าที่เคยเป็นมา ต้องเป็นให้ได้มากกว่าเพียงแค่ต้องการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และส่งมอบการบริการตามปกติเท่านั้น ต้องสร้างบุคลากรคนเก่งให้มีความพร้อมในการเป็นผู้รับฟังที่ดี เข้าใจปัญหา เข้าใจความต้องการของลูกค้า รวมทั้งจะเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าไปแก้ไขปัญหา เป็นเสมือนหุ้นส่วนทางธุรกิจที่พร้อมจะวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น เสนอทางออกที่ดีหาคำตอบที่เหมาะสม สนับสนุนธุรกรรมทางธุรกิจของลูกค้าตลอดกระบวนการในการประกอบการตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ

(ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), 2565)

แต่ในความเป็นจริงแล้วบุคลากรที่เป็นคนเก่งมีพรสวรรค์ องค์การมักค้นหาและดึงคนจากภายนอกองค์กรตามลักษณะดังกล่าวขึ้นมาช่วยงานคงไม่มากนัก เนื่องจากพนักงานที่เป็นคนเก่งในองค์กรมีจำนวนไม่มากนัก หลายคนที่เป็นคนเก่งไม่ค่อยชอบอยู่ในแถวหน้า ชอบที่จะช่วยสนับสนุนงานในองค์กรในแบบเบื้องหลังมากกว่า หากองค์กรจะชักชวนบุคคลจากภายนอกให้เข้าร่วมในการพัฒนาองค์กร ร่วมปรับเปลี่ยนรูปแบบในการดำเนินธุรกิจให้ตอบรับกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ร่วมกันเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เกิดเป็นความเจริญรุ่งเรืองต่อไปได้ในภายภาคหน้าก็ยิ่งยากและลำบากยิ่งกว่า (HRnote, 2565) องค์การจึงต้องหันมามองหาวิธีการที่แยบยลในการจูงใจคนเก่งที่มีศักยภาพสูงจากภายนอกองค์กรให้บุคลากรคนเก่งเหล่านี้พยายามแสดงออกซึ่งสมรรถนะที่มีอยู่จากด้านในตนเองมาสร้างความสำเร็จให้เกิดขึ้นกับองค์กร โดยบุคลากรคนเก่งยังคงยินดีที่จะดำรงอยู่และปฏิบัติงานเป็นหัวหอกสำคัญในการสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง พร้อมก้าวไปข้างหน้าร่วมกันกับองค์กรได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน แต่หากองค์กรไม่สามารถธำรงรักษาคนเก่งที่มีพรสวรรค์ให้อยู่กับองค์กรต่อไปได้ความหายนะขององค์กรอาจกำลังจะมาเยือนได้ไม่ช้านี้

พัฒนาการของการจัดการคนเก่ง

การจัดการคนเก่งมีพัฒนาการมาตามลำดับขั้นตั้งแต่การบริหารระดับส่วนบุคคลที่มุ่งเน้นการบริหารในเชิงบทบาท โดยการจ่ายเงินเดือนและผลประโยชน์ตอบแทนต่าง ๆ แก่บุคลากร จากนั้นได้มีการพัฒนากลายมาเป็นการบริหารในเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นมิติการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) มากขึ้น ให้มีความสำคัญกับการสรรหาและคัดเลือก

บุคลากรที่มีคุณภาพ การจัดโครงสร้างระบบองค์การที่เอื้อต่อการปฏิบัติงาน การให้ค่าตอบแทนรางวัล และมอบสวัสดิการที่ดีที่จูงใจให้บุคคลเข้าร่วมในการพัฒนาองค์การ ผู้ปฏิบัติงานทุกคนถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการร่วมขับเคลื่อนองค์การไปสู่เป้าหมาย ทุกบทบาทในทุกส่วนงานที่ดำเนินงานสามารถสร้างความสำเร็จได้ นอกจากนี้ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2565) ยังได้กล่าวเพิ่มอีกว่า สำหรับยุคสมัยปัจจุบันนี้มีการพัฒนาการจัดการคนเก่งที่ให้ความสำคัญกับการบริหารงานแบบบูรณาการที่เน้นการจัดการสร้างสมรรถนะบุคลากรให้มีความสามารถที่สูงขึ้น และเพิ่มศักยภาพบุคลากรให้สามารถทำประโยชน์แก่องค์การได้สูงสุด โดยมีการจัดวางแผนคนเก่งคนที่มีความสามารถสูงเข้ามาสืบทอดตำแหน่งงานที่สำคัญ ๆ ในระดับสูงของขององค์การ ซึ่งสอดคล้องกับบทความวิชาการของ Grewal (2020) และ Swailes (2016) ที่ได้อธิบายถึงพัฒนาการในการจัดการคนเก่ง รูปแบบการจัดการในการค้นหาบุคลากรจากภายใน และภายนอก รวมทั้งเห็นไปในทางเดียวกันว่าผู้ที่มากด้วยความรู้ความสามารถจะเป็นตัวผลักดันและขับเคลื่อนสร้างมูลค่าทางธุรกิจ สร้างประโยชน์สูงสุดให้บังเกิดกับประสิทธิภาพในงาน และเตรียมความพร้อมในการสืบทอดหน้าที่การทำงานในระดับสูงต่อไป

ความสำคัญของการจัดการคนเก่ง

“คนเก่ง (Talent)” เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะพิเศษ มีทักษะ (Skills) ความสามารถเฉพาะที่ติดตัวมาซึ่งอยู่ภายในตัวบุคคล เป็นบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีความมุ่งมั่นตั้งใจ (Wills) ในการทำงาน มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี โดยเฉพาะคนเก่งที่เป็นคนรุ่นใหม่พึงต้องให้ความสำคัญเป็นพิเศษ เนื่องจากสามารถสร้างแรงบันดาลใจในการ

ผลักดันเพื่อขับเคลื่อนตนเองไปสู่เป้าหมาย สร้างแรงขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จได้ด้วยตนเอง ดังนั้นคนเก่งจึงมีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีความสามารถในการจูงใจบุคคลอื่นให้คล้อยตามเพื่อให้การทำงานสามารถดำเนินการสำเร็จลุล่วงด้วยดี คุณลักษณะและความสามารถเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่อยู่ภายในตัวคนเก่งที่องค์กรไม่สามารถวัดค่าออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน องค์กรจึงต้องค้นหาและดึงศักยภาพบุคลากรคนเก่งคนนั้นขึ้นมา พร้อมสนับสนุน ส่งเสริม และจูงใจปฏิบัติงานให้เป็นไปตามผลสัมฤทธิ์ของ องค์กร สอดคล้องกับ Kaye and Andy (2007) ที่เห็นด้วยว่าการที่บุคลากรปฏิบัติงานภายใน องค์กรเป็นคนเก่งที่มีความสามารถมีความถนัด ในการสร้างสรรค์ผลงาน การรับมอบหมายให้รับผิดชอบงานใด ๆ ของบุคลากรคนเก่งจะสามารถสร้างผลการปฏิบัติงาน (Work Performance) ได้อย่างเป็นเลิศ เนื่องจากคุณลักษณะพิเศษของคนเก่งที่มีการแสดงออกทางพฤติกรรมด้านความสามารถในการทำงานได้อย่างโดดเด่นเป็นประจำ และความเป็นคนเก่งที่มีศักยภาพ (Potential) ความสามารถในตัวเองสูงมากอยู่แล้วการสร้างผลงานของคนเก่งในหลาย ๆ งานจึงแทบไม่ได้อาศัยความพยายามพิเศษเพิ่มเติมในการผลักดันขับเคลื่อนงานก็สามารถสร้างงานให้เกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ได้ในระดับสูงกว่าเป้าหมายที่ตั้งไว้ (Lunn, 1992) ดังนั้นคนเก่งจึงถูกวางตำแหน่งการทำงานเพื่อการรังสรรค์ผลงานไว้อย่างชัดเจน เป็นความมุ่งหมายอย่างมากขององค์กรในการที่จะเป็นตัวจักรสำคัญในการผลักดันให้เกิดเป็นผลการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพเกินกว่าเกณฑ์มาตรฐานในระดับปกติของบุคลากรทั่วไปที่ทำงานอยู่ปัจจุบันใน องค์กร

ธรรมชาติของคนเก่งโดยปกติแล้วมีความใฝ่ฝันในตัวเองอย่างแรงกล้าสำหรับการทำงานที่เอาชนะกับความท้าทายใหม่ ๆ พร้อมทั้งจะเผชิญ

หน้ากับงานที่ยากสามารถสร้างผลงานและพัฒนา งานให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ มีความกระหายที่อยากจะเติบโตให้เจริญก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพได้ด้วยตนเองโดยไม่จำเป็นต้องรอให้ใครมาช่วยเหลือหรือคอยให้มาผลักดันสนับสนุนเกื้อกูล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Dalahmeh (2020) มองว่าบุคลากรคนเก่งมีศักยภาพความสามารถในตัวเองสูงมากเพียงพออยู่แล้ว แต่หากได้รับการผลักดัน ส่งเสริมหน้าที่การทำงานให้ก้าวหน้าในเส้นทางที่ถูกต้อง เหมาะสมก็ยิ่งจะช่วยให้คนเก่งเหล่านั้นก้าวไปข้างหน้าได้อย่างรวดเร็วเหนือกว่าบุคคลทั่วไป ดังนั้นองค์กรจึงมีบทบาทมีส่วนสำคัญในการสร้างระบบการบริหารจัดการงานภายในองค์กรพร้อมทั้งกำหนดแนวทางในการจัดการบุคลากรขององค์กร โดยเฉพาะบุคลากรที่เป็นคนเก่งคนดีด้วยการหลอมรวมคุณค่าสิ่งที่ดีงามที่เกิดขึ้นจากภายในองค์กรสร้างให้เกิดเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ทุกคนร่วมกันปฏิบัติโดยมีความมุ่งหมายเพื่อเพิ่มศักยภาพบุคลากรให้สามารถแข่งขันและสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่งกันเกิดผลลัพธ์ทางธุรกิจไปสู่เป้าหมายความเจริญรุ่งเรืองได้อย่างยั่งยืน (David & Kamel, 2009) ทั้งนี้วัฒนธรรมองค์กรที่หล่อหลอมกันขึ้นมาจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมให้เกิดการแสดงออกในการทำงานของบุคลากรคนเก่งที่สอดคล้องกับค่านิยมร่วม และยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานของ องค์กร

อย่างไรก็ตามการที่องค์กรจะบริหารจัดการคนเก่งให้ยังคงสามารถปฏิบัติงานเพื่อ องค์กร และยังคงดำรงอยู่ร่วมในการพัฒนา องค์กรโดยไม่ได้ละทิ้งหรือหนีหายไปไหนอาจทำได้ไม่ง่ายมากนัก ลำพังเพียงแค่องค์กรมีระบบกลไกในกระบวนการบริหารจัดการงานทรัพยากรบุคคลที่เริ่มจากการสรรหาพนักงาน เลือกเฟ้นบุคคลที่เป็นคนเก่งมีพรสวรรค์ให้เข้ามาร่วมในการปฏิบัติงานในองค์กร จัดฝึกอบรมและพัฒนา

บุคลากรคนเก่ง กำหนดระบบและวิธีการประเมินผลให้ชัดเจน มีการวัดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานให้ครอบคลุม เป็นธรรม รวมถึงการส่งเสริมสนับสนุนให้รางวัลบุคลากรที่มีผลงานดีเยี่ยมเพื่อเป็นการจูงใจ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานนั้นอาจไม่เพียงพอสำหรับเป็นแรงดึงดูดให้บุคลากรคนเก่งยังคงร่วมงานกับองค์กรต่อไปได้อีกนาน งานวิจัยของ Jyotsna (2007) และ Douglas and Jay (2007) ได้กล่าวเห็นตรงกันว่า องค์กรอาจต้องผูกใจพนักงานให้ยังคงอยู่ทำงานกับองค์กรสร้างความผูกพันให้เกิดขึ้นกับบุคลากรคนเก่งให้รับรู้ได้ถึงความรู้สึกว่าตนเองเป็นบุคคลสำคัญในองค์กร รวมทั้งสร้างกลุ่มคนเก่ง (Talent Pool) สร้างให้เกิดเป็นพันธะภายในจิตใจ หรือที่เรียกกันว่า “Engagement” พันธะที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มคนเก่งในองค์กรกับองค์กร มีการเพิ่มบรรยากาศภายในองค์กรเพื่อส่งเสริมให้เกิดผลผลิตในการทำงาน และสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ให้เกิดแก่องค์กร ผลของการดำเนินการต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นส่วนช่วยธำรงรักษาเหนี่ยวรั้งบุคลากรคนเก่งที่มีความรู้ความสามารถสูงให้อยู่ร่วมในการปฏิบัติงานต่อไปได้ ซึ่งจะเกิดเป็นผลผลิตที่มีประสิทธิภาพสูงส่งผลต่อการดำเนินงานโดยรวมขององค์กรได้อย่างยั่งยืน

ความสำคัญที่นอกเหนือจากหลักการในการจัดการ ดูแล ธำรงรักษาคนเก่งให้ร่วมสร้างผลงานข้างต้น องค์กรต้องมีแผนการบริหารจัดการและพัฒนาบุคลากรที่ชัดเจน องค์กรต้องมองให้ออกว่าจะมีกลยุทธ์ในการรักษาคนเก่งที่ปฏิบัติงานอยู่แล้วในองค์กรอย่างไร และจะค้นหาบุคคลคนเก่งมาเสริมทัพองค์กรเพิ่มเติมได้อย่างไร ดังบทความวิจัยของ Julia and Evelina (2008) และ วันเพ็ญ เพ็ชรรัตน์ และคณะ (2556) มีความเห็นไปในแนวทางเดียวกันว่า คนเก่งเดิมที่มีอยู่แล้วในองค์กรสามารถทำงานร่วมกันกับคนเก่งที่เพิ่งเข้ามาร่วมทำงานสร้างผลผลิตเกิดเป็นผลสัมฤทธิ์ที่สูง

กว่าเกณฑ์เป้าหมายที่องค์กรมุ่งหวังไว้ และยังเป็นการดีหากผู้บริหารขององค์กรระดมความคิดร่วมกันวางแผนการทำงาน กำหนดทิศทางที่องค์กรจะมุ่งไป วางแนวทางการบริหารจัดการคนเก่งผู้ซึ่งมีความสามารถ มีสมรรถนะสูงเมื่อได้ตกลงที่จะเข้ามาร่วมกันในการทำงานแล้วพึงที่จะต้องเร่งดำเนินการเพื่อร่วมกันสร้างผลงาน องค์กรมีการปรับกระบวนการวิธีการทำงานให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว โดยองค์กรยังคงสามารถดำเนินธุรกิจต่อไปได้ มีความสามารถในการแข่งขันและสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจอย่างยั่งยืน

องค์ประกอบในการบริหารจัดการคนเก่ง

จากที่ได้กล่าวไว้แล้วถึงศักยภาพของคนเก่งผู้ซึ่งเป็นคนที่มีความสามารถ มีขีดความสามารถสูงในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดนวัตกรรมการเปลี่ยนแปลงเพื่อความอยู่รอดขององค์กร คนเก่งอาจเปรียบได้เสมือนเพชรเม็ดงามเป็นที่หมายปองของผู้คนที่ต้องการให้เข้ามาร่วมกันในการผลักดันการทำงานขององค์กรเพื่อสร้างผลลัพธ์ที่โดดเด่นเหนือกว่าคู่แข่ง และด้วยความที่เป็นคนเก่งมีพรสวรรค์ มีระบบการคิดที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป มีแรงจูงใจและแรงขับที่เต็มเปี่ยมไปด้วยพลังกำลังจากภายในที่ต้องการสร้างสรรค์ผลงานให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ งานที่ได้รับมอบหมายหรืองานที่ผ่านเข้ามาในมือบุคลากรคนเก่งจึงสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Iles et al. (2010) กล่าวเสริมว่า บุคลากรคนเก่งจึงมีโอกาสมากในการได้รับมอบหมายงานให้ทำ งานที่ดำเนินการจึงพิสูจน์ความสามารถคนเก่งอยู่เป็นประจำ ซึ่งคนเก่งเหล่านั้นสามารถจัดการงานให้เกิดเป็นผลสำเร็จ สร้างความเจริญก้าวหน้าเติบโตในเส้นทางอาชีพได้ไม่

ยากนัก ความสำเร็จที่เกิดขึ้นในชีวิตการทำงานจึงอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม และเมื่อคนเก่งซึ่งมีความสามารถ มีลักษณะที่เป็นปัจเจกชนสูงดังเช่นว่า องค์การจะดูแลปฏิบัติต่อบุคลากรคนเก่งที่มากความสามารถเหมือนพนักงานปกติทั่วไปอาจไม่เพียงพอ องค์การจึงจำเป็นต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญ พร้อมทั้งทำความเข้าใจถึงความต้องการของบุคลากรคนเก่งเป็นรายคน พร้อมด้วยการออกแบบเส้นทางอาชีพที่เอื้อต่อการทำงาน มุ่งให้เกิดการพัฒนาทักษะในแต่ละบุคคลในอันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการทำงานที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งมีระบบการบริหารจัดการคนเก่งให้ก้าวเดินไปสู่ตำแหน่งงานที่สูงขึ้น

จะเห็นได้ว่าภารกิจที่องค์การจะบริหารจัดการคนเก่งให้เกิดประสิทธิภาพสูงได้นั้น องค์การต้องทำการศึกษา พร้อมทั้งทำการวิเคราะห์เพื่อกำหนดกลยุทธ์การดำเนินการในการจัดการสนับสนุนคนเก่งขององค์การให้มีการนำศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองมาพัฒนาองค์การให้เติบโต ทั้งนี้ในการจัดการบุคลากรคนเก่งให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดกับองค์การ ๆ ต้องมองถึงความสามารถในการทำงานของบุคคลในองค์การซึ่งบุคลากรแต่ละคนจะไม่มีเท่ากัน สมรรถนะบุคลากรทั่วไปที่แตกต่างกันอย่างหลากหลายจึงอาจเป็นข้อจำกัดในการพัฒนา Ansar and Baloch (2018) กล่าวในงานวิจัยว่า หากองค์การต้องการที่จะสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือคู่ค้าทางธุรกิจ องค์การต้องมีเครื่องมือที่เป็นตัวช่วยในการดำเนินงาน มีการเลือกใช้เทคนิคที่เหมาะสมในแต่ละบุคคล และต้องสอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรคนเก่งซึ่งคนเก่งแต่ละคนจะมีมุมมองในการพัฒนางานเพื่อองค์การที่แตกต่างกันออกไป (สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน, 2558) การมีระบบการบริหารจัดการคนเก่งที่มีประสิทธิภาพจะสร้างประโยชน์ให้เกิดแก่องค์การได้อย่างยั่งยืน องค์การจึงต้องเตรียมความพร้อมในการรับมือปรับเปลี่ยนให้ทันเพื่อให้ธุรกิจยังมี

ความสามารถในการแข่งขันบนความท้าทายที่องค์การต้องเผชิญในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งสามารถแบ่งองค์ประกอบในการบริหารจัดการคนเก่งออกได้เป็น 4 องค์ประกอบหลัก ดังนี้

1. การสรรหา คัดเลือกบุคลากรคนเก่ง ในขั้นตอนนี้ถือว่าเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีความสำคัญในการเลือกเฟ้นบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่เป็นคนเก่งมีพรสวรรค์เข้ามาร่วมกันสร้างผลลัพธ์ในการทำงานให้เกิดขึ้นได้ตามเป้าประสงค์ที่องค์การคาดหวังไว้ โดยองค์การต้องมีแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดสัดส่วนจำนวนคนเก่งที่พึงต้องมีในองค์การเพื่อให้มีจำนวนคนเก่งที่มากพอในการที่จะผลักดันงาน สร้างสรรค์ผลงานที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดประโยชน์ต่อองค์การ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Adeosun and Ohiani (2020) ที่กล่าวเสริมว่า องค์การต้องมีกระบวนการในการกำหนดตำแหน่งงานสำคัญ ๆ ที่มีความสอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานนั้นเพื่อให้งานที่หน่วยงานได้มอบหมายมีการส่งมอบงานตรงตามสมรรถนะของบุคลากรแต่ละคน การเลือกเฟ้นบุคลากรคนเก่งนอกจากจะสามารถดำเนินการได้จากบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ภายในองค์การแล้ว อีกแนวทางหนึ่งที่ยิยมเป็นการสรรหาบุคลากรคนเก่งที่มาจากภายนอกองค์การ การเลือกเฟ้นบุคลากรจากภายในองค์การอาจดำเนินการได้ไม่ยากนัก เนื่องจากสามารถสืบค้นข้อมูลได้จากระบบการประเมินผลการปฏิบัติงานที่ผ่านมา และยังสามารถพิจารณาได้จากคุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งคนเก่งจะมีศักยภาพ ความสามารถติดตัวอยู่ภายในตนเองโดยหากบุคลากรคนเก่งคนนั้นมีคุณสมบัติที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของหน่วยงานนั้นก็สามารถสร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นแก่องค์การได้ แต่หากองค์การมีความจำเป็นต้องสรรหาบุคลากรคนเก่งจากภายนอกองค์การให้เข้าร่วมทีมทำงานก็เป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถทำได้ ซึ่งเป็นอีกทางเลือกที่น่าสนใจ เนื่องจาก

องค์กรจะสามารถพิจารณาสรรหาคนเก่งอย่างรวดเร็วได้ในทันทีทันใด การสรรหาบุคลากรคนเก่งจากภายนอกองค์กรอาจกระทำได้โดยผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายทั้งจากตัวแทนบริษัทจัดหางาน หรือการสรรหาบุคลากรคนเก่งจากการจัดโครงการผ่านมหาวิทยาลัยชั้นนำของประเทศที่มีอยู่มากมาย

2. การเตรียมความพร้อมพัฒนาคนเก่ง การที่องค์กรได้ดำเนินการคัดเลือกบุคลากรคนเก่งจากการพิจารณาถึงคุณลักษณะบุคคลตามตำแหน่งงานของคนเก่งที่องค์กรได้กำหนดขึ้น ซึ่งการเลือกเฟ้นบุคลากรคนเก่งอาจเลือกมาจากทั้งภายใน หรือภายนอกองค์กรให้เข้ามาร่วมงานเพื่อช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในขั้นตอนที่แล้ว ในลำดับต่อมาเป็นการพิจารณาแผนการพัฒนาบุคลากรรายคน (Individual Development Plan: IDP) เพื่อสร้างความพร้อมแก่บุคลากรคนเก่งให้มีสมรรถนะที่สูงขึ้นบุคลากรคนเก่งซึ่งมีความสามารถในการเรียนรู้ที่รวดเร็วจะสามารถสร้างความได้เปรียบทางธุรกิจเหนือคู่แข่งขึ้นได้อย่างยั่งยืน การที่องค์กรต้องพัฒนาบุคลากรคนเก่งให้มีศักยภาพที่สูง (High potential) ตามเส้นทางการพัฒนาสมรรถนะบุคคลซึ่งเป็นเส้นทางพัฒนาอาชีพที่มีความสำคัญต่อบุคลากรคนเก่ง เนื่องจากธรรมชาติของบุคลากรคนเก่งจะมีศักยภาพการทำงานที่ไร้ขีดจำกัด การได้รับการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรคนเก่งที่เป็นรูปธรรม มีความชัดเจน มีรูปแบบการพัฒนาที่มุ่งเพิ่มพูนความรู้ และสร้างทักษะความสามารถในงานที่หลากหลาย มีการฝึกให้เกิดการเรียนรู้จากระบบการหมุนเวียนเปลี่ยนงานภายในขอบเขตงานขององค์กรจะช่วยในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานขององค์กร การเตรียมความพร้อมขององค์กรในการพัฒนาศักยภาพบุคลากรคนเก่งด้วยการจำลองสถานการณ์งานเร่งด่วนหรืองานพิเศษ การสร้าง

สถานการณ์กรณีศึกษาเพื่อการเรียนรู้ รวมทั้งการใช้โปรแกรมการพัฒนาเพื่อการสอนงานด้วยระบบพี่เลี้ยง เป็นการเตรียมความพร้อมแต่งตัวบุคลากรคนเก่งให้เตรียมขึ้นไปเป็นผู้สืบทอดหน้าที่การงานในตำแหน่งงานที่สำคัญ ๆ ขององค์กร (Mahapatra & Dash, 2022)

3. การธำรงรักษาบุคลากรคนเก่ง ในขั้นตอนนี้ได้มีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเป็นที่รู้กันอยู่แล้วว่าบุคลากรคนเก่งมีบทบาทต่อการกำหนดทิศทางการดำเนินงาน และการขับเคลื่อนไปข้างหน้าขององค์กร การจะรักษาบุคลากรคนเก่งให้ยังคงร่วมงานสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นเลิศ โดดเด่นให้กับองค์กรต่อไปได้นานนั้น องค์กรต้องมีวิธีการในการสร้างแรงขับให้บุคลากรคนเก่งมีแรงจูงใจที่มากและเพียงพอ ซึ่งการที่องค์กรจะสร้างแรงจูงใจเพียงแค่มอบค่าตอบแทนในรูปของตัวเงินเพียงอย่างเดียวอาจไม่สามารถสร้างความพอใจให้เกิดขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานในองค์กรได้ องค์กรต้องมีความเข้าใจในธรรมชาติของบุคลากรคนเก่งต้องมีการมอบแรงจูงใจในรูปแบบที่ไม่ใช่ตัวเงินซึ่งมีมากมายหลากหลายลักษณะที่จะสามารถดึงดูดให้บุคลากรคนเก่งยินดีที่จะร่วมงานพัฒนางานเพื่อความก้าวหน้าขององค์กร ได้แก่ การมอบสวัสดิการที่ดีและจูงใจ การสร้างโอกาสในการพัฒนาเพื่อการเติบโตในสายงาน การกำหนดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่มีวัฒนธรรมการทำงานยอมรับนับถือ ให้เกียรติซึ่งกันและกันโดยไม่ก้าวล่วงล้ำเส้นเกินขอบเขตของงานที่รับผิดชอบ งานวิจัยของ Vaiman et al. (2012) กล่าวเสริมในทำนองเดียวกันว่า การธำรงรักษาบุคลากรคนเก่งยังหมายความว่า การมอบบทบาทในการเป็นหัวหน้างาน การให้โอกาสและการให้ทางเลือกในการที่จะพัฒนาตน และส่วนที่มีความสำคัญไม่น้อยเป็นเรื่องของการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรคนเก่งรับรู้ได้ถึงสิ่งที่องค์กรต้องบริหารจัดการชีวิตการทำงานและชีวิตส่วนตัวให้เกิดเป็น

ความสมดุล การมอบภาระงานให้รับผิดชอบต้องมีไม่มากหรือน้อยจนเกินไป

4. การตรวจสอบกระบวนการจัดการคนเก่งแบบต่อเนื่อง บทบาทขององค์กรในการบริหารจัดการคนเก่งมีความสำคัญต่อองค์กรตามที่ได้กล่าวมาแล้ว สำหรับหลักการบริหารจัดการองค์กรที่ดีที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพการทำงานขององค์กร ๆ ต้องใช้ระบบการบริหารจัดการคนเก่งแบบต่อเนื่อง ซึ่งต้องมีการนำระบบการบริหารจัดการที่เป็นวงจรคุณภาพ (PDCA) มาใช้เพื่อตรวจสอบกระบวนการจัดการคนเก่ง ระบบการบริหารวงจรคุณภาพจะประกอบไปด้วยการวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Do) การทบทวนข้อบกพร่องที่เกิดขึ้นจากระบบ (Check) และการดำเนินการเพื่อการปรับปรุงแก้ไข (Act) ซึ่งการทบทวนกระบวนการจัดการคนเก่งอย่างต่อเนื่องตามหลักการนี้จะช่วยให้องค์กรสามารถปรับปรุงแก้ไขในจุดที่ยังดำเนินการได้ไม่ดีให้สามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงเกิดความเหมาะสม และตอบโจทย์ความต้องการโดยเฉพาะบุคลากรคนเก่งที่เป็นเป้าหมายหลักในการดำเนินการ (Dudin et al., 2015) อย่างไรก็ตามในการบริหารจัดการคนเก่งคงไม่สามารถระบุกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนให้ต้องปฏิบัติตามตายตัวได้ อาจดำเนินการได้เพียงแค่กำหนดวิธีการ ขั้นตอน หลักการดำเนินการแบบกว้าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสนับสนุนบริหารจัดการคนเก่ง เนื่องจากบริบทขององค์กรและวัฒนธรรมการปฏิบัติต่อกันและกันในแต่ละองค์กรที่ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการดำเนินนโยบายเชิงกลยุทธ์กำหนดแนวทางเพื่อสนับสนุนให้เป็นองค์กรแห่งความใฝ่ฝันที่บุคคลมากหน้าหลายตาประสงค์ที่จะเข้ามาร่วมงานจึงเป็นสิ่งที่ดีและสามารถดำเนินการได้ นอกจากนี้องค์กรต้องเลือกกิจกรรมเพื่อสนับสนุนบุคลากรคนเก่งให้มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลาย ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป และต้องมีความเหมาะสม

กับบุคคลนั้น ๆ เพื่อเป็นการสร้างความทุ่มเทสร้างให้บุคลากรคนเก่งมีใจ รักและผูกพันต่อองค์กร (Engagement) อย่างที่จะร่วมกันพัฒนาองค์กร การให้ความสำคัญกับบุคลากรคนเก่งมีเหตุผลสำคัญเพื่อเป็นการเสริมสมรรถนะให้บุคลากรคนเก่งสามารถสร้างแรงขับเคลื่อนพัฒนานวัตกรรมสิ่งใหม่ได้อย่างทรงพลัง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tarique and Schuler (2010) ที่อธิบายว่า แม้ว่าองค์กรจะพยายามหาวิธีในการบริหารจัดการคนเก่งอย่างหลากหลาย แต่องค์กรก็ยังต้องเผชิญกับความเสี่ยงอยู่ในบางประเด็นที่องค์กรอาจไม่สามารถกำกับดูแลให้เป็นไปอย่างที่คาดหวังได้ องค์กรจึงต้องเติมเต็มความต้องการของบุคลากรคนเก่ง สนับสนุนพัฒนาขีดความสามารถในเชิงกว้าง (Broader Competencies) ไม่มุ่งเพียงแค่สรรหาบุคลากรผู้ที่มีศักยภาพสูงเพื่อการสืบทอดตำแหน่งสำคัญตามที่ต้องการเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรคนเก่งในขอบเขตที่กว้างหลากหลายตำแหน่งงานที่มีความเกี่ยวเนื่องกัน (อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก, 2558) ส่วนความเสี่ยงขององค์กรในประเด็นต่อมาจะเป็นเรื่องขององค์กรได้สรรหาบุคลากรจากภายในและคัดเลือกจากภายนอกเพื่อมาเติมเต็มศักยภาพขององค์กรที่ไม่ตรงกับทักษะความสามารถที่มี รวมทั้งความเสี่ยงในเรื่องของการที่องค์กรอาจสูญเสียทรัพยากรหรือต้องเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปเมื่อเทียบกับปริมาณงานขององค์กรที่ไม่ได้เพิ่มมากขึ้น

กลยุทธ์การบ่มเพาะผู้สืบทอดตำแหน่ง

ความสำเร็จและความยั่งยืนของธุรกิจส่วนหนึ่งที่สำคัญมาจากความสามารถในการจัดการให้เกิดความต่อเนื่องในการบริหารงานซึ่งองค์กรต้องมีการวางแผนการสืบทอดตำแหน่ง มีการบ่มเพาะ สร้างผู้นำคนรุ่นใหม่ที่มีวิสัยทัศน์

และมีความสามารถในการขับเคลื่อนให้องค์การก้าวไปข้างหน้าซึ่งไม่ใช่เพียงแค่การเตรียมคนให้พร้อมเข้ามารับช่วงต่อเท่านั้น ที่น่าสนใจการบ่มเพาะผู้สืบทอดตำแหน่งต้องมีการวางกลยุทธ์วางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบเพื่อสร้างความต่อเนื่องในการทำงานและการบริหารจัดการงานให้ได้ผลลัพธ์ที่ดีกับองค์กรในระยะยาว กลยุทธ์การบ่มเพาะผู้สืบทอดตำแหน่งมีดังนี้

1. การระบุตำแหน่งที่สำคัญ เช่น CEO, CFO กำหนดคุณสมบัติที่ต้องการ ความรู้ ทักษะที่จำเป็นสำหรับตำแหน่ง เช่น ความสามารถในการคิดเชิงวิเคราะห์ ทักษะการสื่อสาร ภาวะความเป็นผู้นำ รวมทั้งการสร้างโปรไฟล์ผู้สืบทอดในอุดมคติเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณา

2. คัดเลือกพร้อมประเมินผู้สมัครจากเครื่องมือที่มีศักยภาพ อาจเลือกจากบุคลากรภายในองค์กรที่มีผลงาน ประสบการณ์ มีศักยภาพพร้อมในการพัฒนา หรือจากภายนอกองค์กรหากภายในองค์กรไม่มีผู้ที่เหมาะสม โดยใช้เครื่องมือประเมินในลักษณะต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก การประเมิน 360 องศา

3. วางแผนพัฒนาแบบตรงเป้าหมาย ด้วยการวิเคราะห์ช่องว่างระหว่างความรู้ ทักษะ และคุณสมบัติที่มีอยู่ของผู้สืบทอดกับสิ่งที่ต้องการ พร้อมออกแบบโปรแกรมพัฒนาที่สอดคล้องกับช่องว่างที่พบด้วยการจัดโปรแกรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ เช่น การฝึกอบรมด้านการนำเสนอ ฝึกอบรมด้านการเจรจาต่อรอง รวมทั้งการจัดโครงการพิเศษเพื่อการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ หรืออาจวางแผนส่งผู้สืบทอดไปอบรมในต่างประเทศเพื่อเปิดโลกทัศน์และเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่ ๆ พร้อมทั้งกำหนดวิธีในการติดตามประเมินความก้าวหน้าของผู้สืบทอดอย่างสม่ำเสมอ

4. มอบหมายงานที่ท้าทายและหลากหลายให้ผู้สืบทอดได้สัมผัสงานด้านต่าง ๆ เพื่อ

เพิ่มพูนประสบการณ์ ความรับผิดชอบงานที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ ให้ผู้สืบทอดฝึกฝนทักษะในการแก้ปัญหาและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในระดับสูง รวมทั้งการสนับสนุนให้ผู้สืบทอดได้มีโอกาสในการนำเสนอแนวคิดทางธุรกิจใหม่ ๆ ที่กำลังมีแนวโน้มเกิดขึ้น

5. สร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ดีที่มีการเชื่อมโยงกับผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการเข้าพบปะร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนแนวคิดกับผู้บริหาร ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ลูกค้า พนักงาน และผู้ถือหุ้น

6. ให้คำปรึกษาและจัดระบบพี่เลี้ยงคอยให้การสนับสนุน รวมทั้งสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและสนับสนุนให้ผู้สืบทอดกล้าที่จะถามและพร้อมที่จะเรียนรู้ ตลอดจนให้กำลังใจและชื่นชมเมื่อผู้สืบทอดทำได้ดี รวมทั้งการได้รับโอกาสให้ผู้สืบทอดได้พูดคุยและเรียนรู้จากหลากหลายจากผู้บริหารระดับสูง (Saadat & Eskandari, 2016)

สำหรับปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สนับสนุนการวางแผนบ่มเพาะผู้สืบทอดตำแหน่ง ได้แก่ การมีความมุ่งมั่นของผู้บริหารสูงสุดซึ่งผู้บริหารต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนโครงการนี้ ต้องมีการสร้างวัฒนธรรมองค์กรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและเปิดรับการเรียนรู้ใหม่ ๆ ตามปรับเปลี่ยนเมื่อสถานการณ์ต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามการบ่มเพาะผู้สืบทอดตำแหน่งเป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลาและความพยายามอย่างมาก แต่ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าทำให้ผู้สืบทอดตำแหน่งมีความพร้อมที่จะรับช่วงต่อในอนาคตได้ จึงนับได้ว่าเป็นการจูงใจผู้นำรุ่นใหม่ที่มีความสามารถในการเข้ามาร่วมกันสร้างสรรค์องค์การเพื่อการขับเคลื่อนให้เจริญรุ่งเรือง ประสบความสำเร็จได้ในระยะยาวอย่างยั่งยืน การลงทุนในการบ่มเพาะผู้สืบทอดตำแหน่งจึงเป็นสิ่งที่องค์กรควรให้ความสำคัญ เป็นอีกหนึ่งบทเรียนที่องค์กรพึงต้องทำความเข้าใจ และเริ่มทำการวางแผนเพื่อการ

สืบทอดตำแหน่งไว้เป็นการล่วงหน้า

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Caligiuri et al. (2022) ที่อธิบายถึง แนวทางการจัดการคนเก่ง และการวางตำแหน่งผู้สืบทอดโดยกล่าวถึงกรณีศึกษาของ Google ในการจัดการค้นหาบุคลากรที่มีความสามารถซึ่งต้องใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อระบุผู้สนใจที่มีศักยภาพในการจ้างงานสำหรับตำแหน่งงานที่ว่าง โดยให้อิงตามทักษะและความชอบของพนักงานเป็นสำคัญ ซึ่งจะ使人เก่งยินดีที่จะดำรงอยู่ร่วมทำงานกับองค์กรและสร้างผลงานใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น

บทวิเคราะห์ และความท้าทายต้องเผชิญ

ท่ามกลางสภาวะความผันผวนของเศรษฐกิจโลก ปัญหาสภาพเศรษฐกิจที่วิกฤตและตกต่ำซึ่งมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อภาคอุตสาหกรรมและภาคธุรกิจ จึงเป็นความท้าทายอย่างมากของผู้ประกอบการที่ต้องเร่งเสริมศักยภาพบุคลากรให้มีความสามารถในการแข่งขัน มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกโดยเฉพาะการมาของเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทำให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงเชิงดิจิทัล (Digital Disruption) แบบทำลายล้างและก่อกำเนิดธุรกิจใหม่ทดแทนหากธุรกิจเดิมที่ประกอบการอยู่แล้วปรับตัวไม่ทัน อุตสาหกรรมและธุรกิจมากมายจึงได้รับผลกระทบ หลายธุรกิจจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงานไปจากเดิมอย่างมาก กระแสของ Digital Transformation ทำให้องค์กรต้องทำการปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงานในลักษณะเดิมที่เป็นแบบอนาล็อกให้กลายเป็นรูปแบบดิจิทัลที่การเชื่อมโยงกับส่วนงานต่าง ๆ ในองค์กรเป็นการแชร์ไฟล์แทนการใช้ข้อมูลบนแผ่นกระดาษ องค์กรจะได้ประโยชน์มาก เนื่องจากสามารถนำข้อมูลดิจิทัลมาวิเคราะห์ทางธุรกิจได้ดีกว่า ที่สำคัญองค์กรสามารถดึงข้อมูลที่มีอยู่อย่างมากมายในระบบมาประกอบในการพิจารณา

ตัดสินใจทางธุรกิจได้อย่างสะดวก และรวดเร็ว พัฒนางานพร้อมกำหนดกลยุทธ์การดำเนินงานเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานขององค์กรจากการนำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาใช้งาน และช่วยจัดการงานในหลายส่วนของธุรกิจ

ด้วยความไม่แน่นอนทางธุรกิจ กระแสการแข่งขันทางการค้าที่รุนแรง และต้นทุนการดำเนินงานที่สูงขึ้นจากความผันผวนของโลกธุรกิจดังที่ได้กล่าวไว้แล้ว จึงเป็นความท้าทายอย่างมากขององค์กรที่จะต้องบริหารจัดการคนเก่ง ดูแลรักษาบุคลากรคนเก่งให้ยังคงอยู่ร่วมงานกับองค์กรเพื่อการสร้างนวัตกรรมใหม่ และสามารถแข่งขันกันทางธุรกิจได้ ในขณะเดียวกันจากสภาวะทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำองค์กรต้องบริหารต้นทุนการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด องค์กรอาจจำเป็นต้องรัดเข็มขัดเลือกลงทุนในสิ่งที่เห็นว่าน่าจะก่อให้เกิดเป็นประโยชน์หรือมีความจำเป็นต่อธุรกิจ องค์กรอาจจะต้องลดพนักงานในส่วนงานบางแผนกที่ไม่ต้องใช้คนจำนวนมากและเปลี่ยนมาใช้เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยสนับสนุนการทำงานแทนเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายด้านบุคลากรเลือกลงทุนกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่คาดหวังว่าจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานให้กับองค์กรได้ดีมีประสิทธิภาพกว่า

Tarique and Schuler (2010) ได้ทำการศึกษางานวิจัยอย่างหลากหลายในเรื่องของการบริหารจัดการบุคลากรคนเก่งระดับสากลในวารสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการองค์กร และการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรบุคคล พบความท้าทายที่เกิดขึ้นกับองค์กรในการบริหารจัดการบุคลากรคนเก่งที่ธุรกิจต้องเผชิญโดยมีรายละเอียดอธิบาย ดังนี้

1. ความท้าทายในการบริหารจัดการบุคลากรคนเก่งที่เกิดจากแรงกดดัน และการบีบบังคับจากปัจจัยที่มาจากภายนอกองค์กรเนื่องจากโลกในยุคปัจจุบันเต็มไปด้วยการแข่งขัน

คนที่อยู่ในโลกใบนี้สามารถเชื่อมโยงติดต่อกันอย่างสะดวก ง่าย และรวดเร็วจึงทำให้บุคคลสามารถแสดงศักยภาพได้อย่างเต็มที่ และสุดกำลังมากกว่าที่เคย โดยเฉพาะบุคลากรคนเก่งที่องค์กรต้องพึงดูแล รักษาไว้ให้ดีจากสภาพการแข่งขันทางธุรกิจที่คู่แข่งเฝ้ามองและพยายามชักชวนให้ไปร่วมงาน หาโอกาสที่จะดึงตัวบุคลากรคนเก่งให้ย้ายไปร่วมงานกับธุรกิจคู่แข่ง จึงถือได้ว่าเป็นสงครามแห่งการแย่งชิงตัวบุคลากรคนเก่งที่องค์กรไม่อาจหลีกเลี่ยงได้และจำเป็นต้องเผชิญกับความท้าทายสำคัญนี้ และหากองค์กรไม่สามารถบริหารจัดการสร้างความผูกพันให้บังเกิดกับบุคลากรคนเก่ง การสูญเสียบุคลากรคนเก่งจะทำให้ธุรกิจถูกลดความสำคัญ ลดส่วนแบ่งทางการตลาดในโลกธุรกิจการค้าอย่างแน่นอน

2. ความท้าทายในการบริหารจัดการบุคลากรคนเก่งที่ซ่อนอยู่ภายในขององค์กร เป็นที่เข้าใจกันดีว่าบุคลากรคนเก่งเป็นบุคคลที่ชอบแสดงออกซึ่งศักยภาพที่ตนเองมีเมื่อได้รับมอบหมายในบทบาทที่ตนเองรับผิดชอบสามารถดำเนินการงานต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็วมีผลสัมฤทธิ์และมีคุณภาพเกินกว่ามาตรฐานการทำงานปกติทั่วไปโดยไม่จำเป็นต้องให้ใครมาสอบถามติดตามงานที่ได้รับมอบหมาย ดังนั้นการที่จะบริหารจัดการบุคลากรคนเก่งกลุ่มนี้จึงไม่ยาก คนเก่งสามารถสร้างคุณค่า สร้างพลังและแรงบันดาลใจให้หลักดันงานได้ด้วยตนเอง แต่ใช้ว่าการบริหารจัดการคนเก่งกลุ่มนี้จะง่ายเสมอไป เนื่องจากบุคลากรคนเก่งจะทำงานได้ดีมากมีประสิทธิภาพสูงจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ซึ่งเป็นหัวหน้าทีมด้วย ต้องรู้จักที่จะบริหารคนเก่งให้เป็น ใช้งานให้เป็น ต้องเข้าใจธรรมชาติของความเป็นคนเก่งที่มีความสามารถสูงที่ชอบแสดงศักยภาพที่ตนมีอยู่ ใหารู้สึกว่าเป็นคนที่ไร้ค่ากับองค์กรซึ่งเป็นการลดศักยภาพในความเป็นตัวตนคนเก่ง การเป็นเจ้านายที่ดีได้นั้นต้องรู้จักในการวางตนแสดงบทบาท

ภาวะการเป็นผู้นำที่ให้อิสระรู้สึกถึงสิ่งดี ๆ ที่อยู่ข้างใน เชื่อมั่น และศรัทธาอยากที่จะร่วมงานช่วยกันสร้างผลงานให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ ปฏิบัติงานอยู่กับองค์กรไปได้อีกนาน

ส่วน Vaiman et al. (2012) และ Ghosh (2021) ได้ทำการอธิบายการค้นพบปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการบริหารจัดการคนเก่งไว้ ดังนี้

1. การขาดแคลนบุคลากรคนเก่งที่มีพรสวรรค์ ความท้าทายขององค์กรและผู้บริหารในยุคนี้ที่ต่างต้องเผชิญเป็นเรื่องของการขาดบุคลากรที่เหมาะสมกับตำแหน่งงานที่ว่างจากลักษณะการทำงานในปัจจุบันเป็นรูปแบบการทำงานที่สามารถยืดหยุ่นในการปฏิบัติงานได้มากขึ้น มีการผสมผสานกันระหว่างการไปนั่งทำงานในที่ทำงานแบบเดิมกับการทำงานจากสถานที่ใดก็ได้ (Hybrid Working) แต่ต้องได้ผลสัมฤทธิ์ที่ไม่แตกต่างกัน นอกจากประเด็นดังกล่าวแล้วยังมีความท้าทายในเรื่องของความสามารถในการจ่ายค่าตอบแทน ค่าครองชีพที่เป็นวิกฤตสำหรับองค์กรที่อาจไม่สามารถจ่ายเพื่อจูงใจ หรือตอบสนองให้บุคลากรคนเก่งเข้าร่วมงานกับองค์กรได้ รวมทั้งยังไม่สามารถรักษาเหนี่ยวรั้งให้บุคลากรคนเก่งอยู่ปฏิบัติงานกับองค์กรต่อไปได้เนื่องจากมีการแข่งขันแย่งชิงคนเก่งที่ดุเดือดรุนแรงมาก

2. แนวโน้มประชากรมีการเปลี่ยนแปลงด้วยลักษณะของสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนไปไม่เหมือนเดิมอาจด้วยมาจากสภาพทางเศรษฐกิจที่มีค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทุกคนในครอบครัวต้องช่วยกันหารายได้เพื่อการยังชีพ หลายคนไม่นิยมมีบุตรภายหลังการแต่งงานทำให้อัตราการเกิดมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง เด็กรุ่นใหม่ที่เกิดมีแนวโน้มไม่สนใจเข้าสู่ตลาดแรงงาน นิยมประกอบธุรกิจส่วนตัว ในขณะที่คนทำงานมีแนวโน้มเกษียณเพิ่มมากขึ้นจึงเป็นความท้าทายที่สำคัญจากโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป การค้นหาบุคลากรที่

มีคุณภาพ มีฝีมือ และมีความผูกพันต่อองค์กรให้เข้ามาร่วมงานจึงมีการแข่งขันกันสูงมาก โดยเฉพาะบางแผนกที่ต้องการสรรหาบุคลากรคนเก่ง ซึ่งการดำเนินการเป็นไปด้วยความยากลำบากอย่างมาก

3. ความหลากหลายของแรงงานที่ต้องมาร่วมงาน ธุรกิจในปัจจุบันมีผู้ปฏิบัติงานที่เป็นแรงงานหลากหลาย Gen ทั้ง Baby Boomer, Gen X, Gen Y และ Gen Z ทำให้องค์กรต้องประสบกับปัญหาความขัดแย้งทางความคิดที่มีผู้คนหลากหลายตา มีมุมมองที่แตกต่างกัน จำเป็นต้องมาอยู่ และทำงานร่วมกัน จนในบางครั้งการทำงานบางอย่างอาจเกิดอุปสรรค มีข้อขัดแย้งต่อการปฏิบัติงานได้ แต่หากมองในอีกด้านหนึ่ง อาจเป็นเรื่องที่ดีเนื่องจากการมีแรงงานที่มีความหลากหลายต่างวัยกันในองค์กรอาจมีส่วนที่ช่วยเกื้อหนุนซึ่งกันและกันได้ ความคิดและมุมมองของบุคลากรคนเก่งที่เป็นผู้อาวุโสกว่า มีประสบการณ์การทำงานที่มากกว่าสามารถนำความรู้มาสนับสนุนการทำงานเพื่อเป็นประโยชน์ต่อองค์กรได้ ในขณะที่องค์กรสามารถนำศักยภาพทางด้านการใช้เทคโนโลยีที่คนเก่งรุ่นใหม่มีทักษะที่ดีกว่า และคล่องตัวมากกว่ามาเสริมการทำงานร่วมกันจะช่วยสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรได้

4. การปรับวิธีคิด (Mindset) ของผู้บริหารหรือผู้ที่มีบทบาทชี้แนะในองค์กร องค์กรอาจต้องมีการทบทวนใหม่ระบบการบริหารงานแบบเดิมในองค์กรโดยเฉพาะองค์กรขนาดใหญ่ จากที่มีวิธีคิดวิธีในการบริหารงานในลักษณะที่ผู้น้อยหรือผู้ปฏิบัติงานที่อาวุโสน้อยกว่าเป็นผู้รับฟังและต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่ผู้ใหญ่หรือผู้ที่อาวุโสมากกว่าบอกล่าให้ทำ ซึ่งขัดแย้งกับหลักคิดในยุคสมัยปัจจุบันที่มีมุมมองเปิดกว้างรับฟังการแสดงความคิดเห็นของเด็กรุ่นใหม่มากขึ้น เนื่องจากผู้บริหาร ผู้ใหญ่ในองค์กรมีความสำคัญเป็นต้น

แบบในการนำของผู้ปฏิบัติงานทุกคน การปรับปรุงหลักคิดใหม่ให้ทุกคนช่วยกันขับเคลื่อน รวมทั้งการสนับสนุนบุคลากรคนเก่งให้ร่วมกันผลักดันงานเพื่อความสำเร็จขององค์กรจะเป็นการช่วยลดประเด็นช่องว่าง (Generation gap) ที่มีระยะห่างต่อกันได้

สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramya and Tyagi (2021) ที่ได้กล่าวว่างค์การต้องศึกษารูปแบบและวิธีการในการบริหารจัดการคนเก่งพร้อมทั้งกำหนดเป็นแนวนโยบาย ระบุเป็นแผนงานเพื่อให้มีการดำเนินการที่เหมาะสม เนื่องจากการขังรักษาบุคลากรคนเก่งมีความสำคัญ การสรรหาบุคลากรจากภายในและภายนอกมีข้อจำกัดหลายประการที่อาจไม่ได้ตามที่คาดหวังซึ่งเป็นความท้าทายขององค์กรอย่างมาก อย่างไรก็ตาม นอกจากความท้าทายที่องค์กรต้องเผชิญเพื่อรองรับการบริหารจัดการบุคลากรคนเก่งข้างต้นแล้ว ความท้าทายอีกประการหนึ่ง คือ องค์กรจะต้องทำอะไรเพื่อสร้างพนักงานให้เป็นบุคลากรคนเก่งที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานเพื่อองค์กร เนื่องจากการที่บุคคลคนหนึ่ง ๆ จะสามารถเป็นคนเก่งได้บุคคลต้องพยายามมุ่งมั่นฝึกฝนอย่างหนักในการทำงานหลากหลายด้าน และรู้จักที่จะเรียนรู้ให้เกิดเป็นความเชี่ยวชาญในงานด้านนั้น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย ไม่ว่าจะเป็นการฝึกฝนการเพิ่มทักษะในการทำงาน การเพิ่มทักษะด้านภาษา ตลอดจนทักษะการใช้ชีวิต ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้จะเกิดขึ้นได้จากการใฝ่เรียนรู้ของบุคลากรแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ (มาริสสา อินทเรเกิด, 2560)

สำหรับความท้าทายยุคใหม่ที่กำลังเกิดขึ้นและองค์กรต่าง ๆ กำลังเฝ้ามองการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น เป็นความท้าทายในยุคที่มีการใช้ปัญญาประดิษฐ์ (Generative artificial intelligence : Generative AI) เข้ามาช่วยสนับสนุนการทำงานในองค์กร และเข้ามามีบทบาทอย่างเข้มข้นในชีวิตประจำวัน Generative

AI เป็นปัญญาประดิษฐ์ประเภทหนึ่งที่ทรงพลังอย่างมากมาย และถือได้ว่าเป็นอาวุธที่ทรงพลังมากในยุคนสมัยปัจจุบัน สามารถช่วยงานเพื่อสร้างเนื้อหาข้อมูลใหม่ รวมไปถึงการสร้างรูปภาพ วีดีโอเสียง และยังสามารถในการเขียนบทความ เขียนโค้ด ได้ตอบบทสนทนาด้วยเสียง ด้วยเนื้อหาข้อความที่เป็นธรรมชาติคล้ายมนุษย์ มีความสามารถในการแยกแยะ (identify) และจดจำเรื่องราว โดยอาศัยการเรียนรู้จากรูปแบบ (patterns) ที่มีอยู่ในฐานข้อมูลขนาดใหญ่เพื่อนำมาสร้างเนื้อหา (content) ขึ้นมาใหม่ ได้ถูกยกให้เป็นเทคโนโลยีที่ชาญฉลาดอย่างมากสามารถช่วยสร้างสรรค์ให้เกิดความคิด และสร้างงานใหม่ ๆ Chat GPT มีการพัฒนาโดย OpenAI และ Gemini ถูกพัฒนาขึ้นมาโดย Google ซึ่งได้สร้างปรากฏการณ์ใหม่ที่เร้าใจผู้คนไปทั่วโลก ถือได้ว่าเป็นแอปพลิเคชันที่เป็นยอดนิยมมาก มีอัตราการเติบโตสูงในกลุ่มของเทคโนโลยี (Groumpas, 2023) โดยในอนาคตอันใกล้ค่ายต่าง ๆ กำลังทยอยเปิดตัวแอปพลิเคชันเพิ่มเติมอีกหลากหลายรายการ

นอกจากความสามารถของ Generative AI ที่ได้กล่าวไปแล้ว De Vries et al. (2023) และ Dostonbek and Jamshid (2023) ได้กล่าวอีกว่า ยังมีความสามารถอื่นอีกมากมายที่ได้มีการพัฒนาขึ้นอย่างชาญฉลาดโดยสามารถประยุกต์ให้เข้ากับการทำงานของภาคธุรกิจ ได้แก่ ความสามารถในการสรุปเอกสารทางกฎหมายอย่างง่ายดาย การเขียนเนื้อหาทางการตลาดได้อย่างรวดเร็ว และการทำภาษี เป็นต้น เป็นเทคโนโลยีที่ทรงพลัง มีความสามารถในการเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานให้กับองค์กรได้ แต่อาจมีบางมุมมองที่มีความเห็นและมีความกังวลในการที่จะเลือกนำเทคโนโลยีใหม่นี้เข้ามาร่วมใช้งานในองค์กร เนื่องจากความไม่มั่นใจ และมีความสับสนเสี่ยงอย่างมากจากการที่ Generative AI ให้ข้อมูลที่เป็นเท็จ มีการสร้างเรื่องราวที่หลอกลวง หรือแม้กระทั่งมี

การนำผลงานของศิลปินมาใช้ในการสร้างผลงาน โดยเข้าข่ายการละเมิดลิขสิทธิ์ซึ่งไม่ได้ขออนุญาตจากเจ้าของผลงานแต่อย่างใด เป็นต้น

ด้วยความล้ำสมัยของเทคโนโลยี Generative AI ได้สร้างคุณภาพการให้กับหลายภาคส่วนธุรกิจอย่างมากมาย แต่ความหวาดกลัว และไม่ค่อยมั่นใจของคนทำงานเริ่มมีมากขึ้น เนื่องจากผู้ปฏิบัติงานกลัวว่า Generative AI จะเข้ามาแทนที่ในตำแหน่งงานบางตำแหน่งซึ่งทำงานได้ดีกว่ามนุษย์ ผู้ปฏิบัติงานทั่วไปจะได้รับผลกระทบมากและน้อยต่างกันไปตามศักยภาพและทักษะที่แต่ละคนมี หลายอาชีพจะมีความเสี่ยงสูงมีการแทนที่ตำแหน่งงานนั้นโดยระบบอัตโนมัติ ที่น่ากลัวจะเป็นกลุ่มอาชีพที่ไม่จำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานมนุษย์พร้อมที่จะถูกแทนที่ได้ทันที คือ อาชีพงานบริการที่มีรายได้ต่ำซึ่งมีรูปแบบการทำงานแบบซ้ำ ๆ เหมือนเดิม Levshun and Kotenko (2023) กล่าวเสริมว่า งานที่ทำโดยไม่ต้องการประยุกต์หรือคิดสร้างสรรค์ใหม่ เช่น พนักงานคีย์ข้อมูล พนักงานหน้าร้านขายของ และพนักงานธุรการ เป็นต้น จึงเป็นความท้าทายขององค์กรครั้งสำคัญที่องค์กรจะต้องพัฒนาทักษะผู้ปฏิบัติงานที่เหมาะสมให้กับพนักงานกลุ่มเหล่านี้ให้สามารถเพิ่มศักยภาพ เปลี่ยนแผนก โยกย้ายงานที่เคยทำ เปลี่ยนอาชีพเพื่อเพิ่มค่าแรงให้สูงขึ้น โดยมีการใช้ทักษะที่เป็นการเฉพาะ มีความเชี่ยวชาญในงานนั้น ๆ เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้หากองค์กรจำเป็นต้องจัดหาบุคลากรเข้ามาเสริมทัพอาจจะต้องมีการปรับวิธีในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำงานโดยให้มีการพิจารณาจากทักษะความชำนาญ และสมรรถนะในตัวบุคลากรคนนั้น ๆ หรือเลือกคนเก่งที่มีประวัติเคยทำงานแล้วประสบความสำเร็จเข้าร่วมงาน เนื่องจากคนเก่งจะมีศักยภาพในตัวเองสูงมาก มีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปได้ดีกว่า รู้จักเรียนรู้พัฒนางานร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้ดี

กว่า ดังนั้นจึงไม่ควรพิจารณาเลือกรับบุคลากรเข้าทำงานจากวุฒิการศึกษาเป็นหลัก

การที่องค์กรจะมีความได้เปรียบเหนือคู่แข่งได้ องค์กรต้องเริ่มต้นจากการมีฐานทรัพยากรที่ช่วยในการสนับสนุน โดยความจำเป็นที่องค์กรต้องมี คือ การมีทรัพยากรบุคคลที่มีศักยภาพสูง มีคนเก่งที่มีความรู้ ความสามารถ มีทัศนคติที่ดีต่อองค์กรและการทำงานที่ทำ มีระเบียบวินัยในการทำงานพร้อมส่งมอบงานได้ตามที่รับมอบหมาย ที่สำคัญต้องมีการสร้างสรรค์ผลงานด้วยความทุ่มเท พยายามทำงานอย่างสุดกำลังตามความสามารถที่ตนมี พัฒนาตนเอง เรียนรู้ในสิ่งใหม่ตลอดเวลา จึงจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพสามารถแข่งขันทางธุรกิจ และสร้างรายได้เปรียบเหนือกว่าคู่แข่ง สอดคล้องกับ Dalahmeh (2020) ที่กล่าวโดยรวมว่า การจัดการบุคลากรคนเก่งเป็นความท้าทายขององค์กรเพื่อให้้องค์กรสามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน องค์กรจึงต้องมอบหมายงานที่มีความท้าทาย ความสามารถบุคลากรคนเก่งอย่างสม่ำเสมอ สร้างเส้นทางอาชีพให้คนเก่งได้เจริญเติบโตก้าวหน้าในตำแหน่งงานที่สูงขึ้น มีการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี เพิ่มโอกาสในการพัฒนาตัวเองอยู่ตลอดเวลา ผูกใจคนทำงานให้ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น มีความสุขกับงานที่ทำให้ได้รับค่าจ้างที่เหมาะสมมากเพียงพอที่สามารถจูงใจให้ร่วมในการสร้างสรรค์ผลงานเพื่อองค์กร

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

การที่องค์กรประสบปัญหาความท้าทายในการแข่งขันทางธุรกิจจากภายนอกองค์กร ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงของประชากร การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศที่ทำให้ได้ง่ายขึ้น ความต้องการคนที่มีทักษะสูงภายใต้บริบทการเป็นเศรษฐกิจฐานความรู้ หรือแม้กระทั่งแรงงานหญิงที่เพิ่มขึ้นในหลายประเทศ รวมทั้งความ

ท้าทายจากภายในองค์กรไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในการทำงาน โอกาสในการพัฒนาตนเองและความก้าวหน้าในการใช้ศักยภาพที่มีของพนักงานในองค์กร เป็นสิ่งที่องค์กรควรตระหนักถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นเป็นอย่างมาก หากเกิดการเคลื่อนย้ายแรงงานโดยเฉพาะแรงงานที่เป็นกลุ่มคนเก่งขององค์กร ซึ่งคนกลุ่มนี้สามารถสร้างข้อได้เปรียบในการแข่งขันได้ การที่จะรักษาคคนเก่งไว้ได้ องค์กรต้องมีความสามารถในการสรรหา การคัดเลือก การสร้างแรงจูงใจ การวัดผลการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมและพัฒนา และการให้ผลตอบแทนทั้งในรูปตัวเงินและไม่ใช้ตัวเงิน ซึ่งจะเป็นวิธีการที่จะช่วยให้้องค์กรสามารถรักษามบุคลากรที่มีความสามารถสูงไว้กับองค์กร และสามารถดึงดูดบุคลากรที่มีความสามารถสูงจากภายนอกเข้ามาร่วมงานกับองค์กร ซึ่งจะเป็นการสร้างและพัฒนาบุคลากรที่มีความสามารถสูงให้อยู่กับองค์กรได้อย่างยาวนาน

นอกจากนี้ สิ่งที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จทางธุรกิจขององค์กรในระยะยาว คือ การมีทุนมนุษย์ที่เป็นคนเก่ง การที่องค์กรจะประสบความสำเร็จในการสรรหา ข้าราชการคนเก่งให้ปฏิบัติงานร่วมกับองค์กร พร้อมทั้งหาวิธีการในการจูงใจไม่ให้เกิดการแย่งบุคลากรคนเก่งระหว่างองค์กรนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกหน่วยงานภายในองค์กรโดยเฉพาะผู้บริหารระดับสูง เป็นความจำเป็นที่ต้องให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ และข้อได้เปรียบของคนเก่งในองค์กร การจัดการคนเก่งควรถูกบรรจุเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ขององค์กรเพื่อพัฒนา สรรหา และข้าราชการคนเก่งอย่างเป็นระบบ หากองค์กรสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพจะส่งผลให้องค์กรเพิ่มขีดความสามารถเจริญรุ่งเรืองได้อย่างยั่งยืน

แนวคิดการบริหารจัดการบุคลากรคนเก่ง เพื่อเป็นการจูงใจให้ปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น

ตั้งใจนั้น องค์กรต้องสร้างให้เกิดเป็นองค์กรแห่งความใฝ่ฝันของบุคคลต่าง ๆ อย่างหลากหลายที่ประสงค์จะเข้ามาร่วมกันพัฒนาองค์กร การมีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่องค์กรสามารถนำมาใช้ในการเพิ่มแรงดึงดูดบุคลากรคนเก่ง นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อองค์กรที่ไม่ควรมองข้าม ภาพลักษณ์ที่ดีช่วยสนับสนุนกระบวนการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้ดี เนื่องจาก

จะสรรหา คัดเลือกบุคลากรคนเก่งได้ไม่ยาก การที่องค์กรเล็งเห็นถึงข้อดี และประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการนำเสนอภาพขององค์กรที่ดี องค์กรจะสามารถได้บุคลากรที่มีความสามารถสูงมาช่วยกันสร้างผลงาน สร้างผลผลิตให้เกิดขึ้นใหม่ เกิดเป็นผลตอบแทนที่ดี ธุรกิจเติบโตแข็งแกร่ง มีความได้เปรียบทางการแข่งขันเหนือคู่แข่ง กิจการมั่นคงและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน). (2565). ยุค *Disruption* คืออะไร ต้องทำอะไรให้อยู่รอดและรุ่งในยุคนี้. <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/business-maker/survival-in-disruption-era.html>
- มาริสสา อินทรเกิด. (2560). การบริหารจัดการคนเก่ง ความท้าทายขององค์กร. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 9(1), 279-299.
- วันเพ็ญ เพ็ชรรัตน์, พรรัตน์ แสงหาญ และอริพล เครือปอง. (2556). การธำรงรักษาและการคงอยู่ของคนเก่งในนิคมอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง จังหวัดชลบุรี. *WMS Journal of Management Walailak University*, 2(2), 59-70.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2565). *การจัดการคนเก่ง*. <http://www.curriculumandlearning.com>
- สุภาภรณ์ ประสงค์ทัน. (2558). การบริหารจัดการคนเก่ง: เครื่องมือในการเพิ่มขีดความสามารถขององค์กร. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ*, 6(2), 145-150.
- อรุณรุ่ง เอื้ออารีสุขสกุล และธีระวัฒน์ จันทิก. (2558). การบริหารจัดการคนเก่งเชิงกลยุทธ์: ปัจจัยสำคัญสู่ความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 8(3), 1096-1112.
- Adeosun, O. T., & Ohiani, A. S. (2020). Attracting and recruiting quality talent: Firm perspectives. *Rajagiri Management Journal*, 14(2), 107-120.
- Al-Dalhmeh, M. L. (2020). Talent management: A systematic review. *Oradea Journal of Business and Economics*, 5(Special), 115-123.
- Ansar, N., & Baloch, A. (2018). Talent and talent management: Definition and issues. *IBT Journal of Business Studies*, 14(2), 174-186.
- Caligiuri, P. M., Collings, D. G., Cieri, H. D., & Lazarova, M. B. (2022). Global talent management: A critical review and research agenda for the new organizational reality. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 11, 393-421.
- Dalhmeh, M. A. (2020). Talent management: A systematic review. *Oradea Journal of Business and Economics*, 5(Special Issue), 115-123.

- David, G. C., & Kamel, M. (2009). Strategic talent management: A review and research agenda. *Human Resource Management Review*, 19, 304-313.
- De Vries, A., Bliznyuk, N., & Pinedo, P. (2023). Invited review: Examples and opportunities for artificial intelligence (AI) in dairy farms. *Applied Animal Science*, 39(1), 14–22.
- Dostonbek, T., & Jamshid, M. (2023). Use of artificial intelligence opportunities for early detection of threats to information systems. *Central Asian Journal of Theoretical and Applied Science*, 4(4), 93–98.
- Douglas, A. R., & Jay, A. C. (2007). Make your company a talent factory. *Harvard Business Review*, (6), 1-10.
- Dudin, M. N., Frolova, E. E., Gryzunova, N. V., & Shuvalova, E. B. (2015). The Deming cycle (PDCA) concept as an efficient tool for continuous quality improvement in the agribusiness. *Asian Social Science*, 11(1), 239-246.
- Ghosh, P. (2021). *What is talent management? Definition, strategy, process and models*. Spiceworks. <https://www.spiceworks.com/hr/talent-management/articles/what-is-talent-management>
- Grewal, A. (2020). *Evolution of talent management: Delivering value in the 21st Century*. Medium. <https://medium.com/@AmberGrewal/evolution-of-talent-management-delivering-value-in-the-21st-century-e70cf0d68fe4>
- Groumpos, P. (2023). A critical historic overview of artificial intelligence: Issues, challenges, opportunities and threats. *Artificial Intelligence and Applications*, 1(4), 197-213.
- HRnote. (2565). *การบริหารจัดการคนเก่งในองค์กร*. <https://th.hrnote.asia/orgdevelopment/190114-th-talentmanagement/>
- Iles, P., Chuai, X., & Preece, D. (2010). Talent management and HRM in multinational companies in Beijing: Definitions, differences and drivers. *Journal of World Business*, 45, 179-189.
- Julia, C. H., & Evelina, R. (2008). Talent management: A strategy for improving employee recruitment, retention and engagement within hospitality organizations. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 20(7), 743-757.
- Jyotsna, B. (2007). Talent management strategy of employee engagement in Indian ITES employees: Key to retention. *Employee Relations*, 29(6), 640-663.
- Kaye, T., & Andy, P. (2007). *The essential guide to managing talent*. Kogan Page Publishers.
- Levshun, D., & Kotenko, I. (2023). A survey on artificial intelligence techniques for security event correlation: Models, challenges and opportunities. *Artificial Intelligence Review*, 56, 1–44.
- Lunn, T. R. (1992). *The talent factor*. Kogan Page.
- Mahapatra, G., & Dash, S. (2022). Round table: Talent development in a changing world of work. *IIMB Management Review*, 34, 83-91.

-
- Ramya, G., & Tyagi, R. (2021). Managing the shortage of skilled construction workers in India by effective talent management in new normal - Technology perspective. *International Journal of Management*, 12(5), 224-247.
- Saadat, V., & Eskandari, Z. (2016). Talent management: The great challenge of leading organizations. *International Journal of Organizational Leadership*, 5, 103-109.
- Swailles, S. (2016). The cultural evolution of talent management: A memetic analysis. *Human Resource Development Review*, 15(3), 1.
- Tarique, I., & Schuler, R. S. (2010). Global talent management: Literature review, integrative framework, and suggestions for further research. *Journal of World Business*, 45, 122-133.
- Vaiman, V., Scullion, H., & Collings, D. (2012). Talent management decision making. *Management Decision*, 50(5), 925-941.